

Hedervärda

BONDE-STÅNDETS

PROTOKOLLER

vid

Lagtima Riksdagen i Stockholm

ÅREN **1856** OCH **1857**.

Första Bandet.

STOCKHOLM, 1856.
TYPOGRAFISKA FÖRENINGENS BOKTRYCKERI.

Regerings

BONDE-STANDET

PROTOKOLL

1857

Lagman i Stockholm

ÅREN 1856 och 1857.

Utsatta Bandet

ÅR 1857, 1858

LAGMANS-REGERINGENS PROTOKOLL

*Protokoll, hållet hos Hedervärda
Bonde-Ståndet vid Lagtima
Riksdagen i Stockholm följande dagar år 1856.*

Den 20 Oktober.

§ 1.

Genom Riksdags-beslutet den 5 December 1854 och Kongl. Maj:ts i anledning deraf utfärdade Nådiga kallelse, hade Rikets Ständer blifvit kallade att sammanträda till Lagtima Riksdag här i Stockholm, Onsdagen den 15 innevarande Oktober månad. Under öfliga högtidligheter hade sistberörde dag Riksmötet blifvit utlyst, hvarefter fullmakterne för Bonde-Ståndets Ombud undergått den i 21:ste §:n Riksdags-Ordningen föreskrifna granskning, samt inträdes-poletter Ombuden meddelats; och uppträdde nu klockan XII på dagen Ståndet in pleno uti dess vanliga samlingsrum, dervid Undertecknad, Härads höfding uti Listers Härads Domsaga af Blekinge Län, uppläste Kongl. Maj:ts den 8 nästlidne September för honom utfärdade Nådiga Förordnande, att under denna Riksdag vara Sekreterare hos Ståndet, aflade derefter den i 24:de §:n Riksdags-Ordningen föreskrifna ed, och helsade Ståndet sålunda:

»Hedervärde Ledamöter af Rikets Bonde-Stånd!

Då Hans Maj:t Konungen behagat anförtro mig den hedrande och maktpåliggande befattningen att, vid nu ingående Riksmöte, vara Sekreterare hos Hedervärda Bonde-Ståndet, måste jag tro, att detta skett mindre derföre, att Hans Maj:t ansåg mig företrädesvis vara i besittning af de kunskaper och den erfarenhet, som måhända voro af nöden för platsen vid den tid våra nu gällande Grundlagar antogos, — men hvilka derefter hos Sekreteraren mindre anlitas i samma mån stigande bildning och upplysning blifvit en tillhörighet för detta Riks-Stånds egna Ledamöter, — än för det att Hans Maj:t

egde sig bekant, att jag, som är uppfödd på landet och redan från ungdomsåren väl bekant med Sveriges Odalmannastam och dess angelägenheter, sedermera under större delen af min tjenstemannatid lefvat och verkat för, samt dervid lärt känna och värdera densamma.

Den ed, jag aflagt, skall af mig hållas helig. — Och jag vill, genom ärlighet i uppsåt, öppenhet i handling och det mod, som har den förra egenskapen till vilkor och den sednare till följd, söka förvärfva mig Edert förtroende och Eder välvilja. — Se der mitt löfte; och på samma gång min äre- girighet!

Mätte den Allsmäktige förläna mig Sitt bistånd, och måtte Hans sannings ljus visa Eder vägen vid rådslag och beslut till vårt älskade fäderneslands ära, välstånd och förkofran!»

Förre Talmannen, Riksdagsfullmäktigen *Nils Strindlund* från Westernorrlands Län, hvilken befanns vara den Ledamot af Ståndet, som bevistat de flesta Riksmöten, intog Ordförande-platsen, hvarefter, uppå förslag af Sekreteraren och proposition af Ordföranden, Ståndet förordnade Hof-Rätts vice Notarien Axel Leopold Frykholm och vice Häradshöfdingen Johan Söderholm samt vice Notarien Claës Herman Sahlström och vice Häradshöfdingen Johan Philip Bratt att tills vidare och intilldess Ståndets Kansli-tjenstemän blefvo tillsatte, hos Ståndet tjenstgöra, de två förstnämnde i egenskap af Notarier, och de tvenne sednare såsom Kanslister.

§ 2.

Vid inträdes-poletternas utdelande hade Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern tillställt Ståndets *Sekreterare* dels följande, nu upplästa Protokolls-Utdrag:

Utdrag af Protokollet, hållet inför Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern vid Lagtima Riksdagen i Stockholm den 18 Oktober 1856.

§ 3. S. D. Efter det Hedervärda Bonde-Ståndet den 16 innevarande månad till Hans Excellens Herr Justitie Stats-Ministern aflemnat sina Riksdagsmannas fullmakter, hade Hans Excellens för granskning af desamma utsatt denna dag, dervid nämnde Stånds fullmäktige i Rikets Ständers Bank och Riksgäldskontor, jemlikt stadgandet i 21 § Riksdags-Ordningen, blifvit anmodade att komma tillstädes för upplysningars afgif-

vande; Och inställde sig till följd häraf nu, å anvisadt rum inom Kongl. Slottet, desse fullmäktige, nemligen: *Erik Mallmin* från Westerås Län, *Matts Persson* och *Josef Holm* från Stockholms Län, *Johan Persson* från Upsala Län, *Anders Andersson* från Skaraborgs Län och förre vice Talmannen *Johan August Zetterberg* från Stockholms Län.

Under granskningen af fullmakterna anmärktes att vid dem, som blifvit ingifne för *Anders Jansson* i Nordmarkshyttan Fernebo Härad, för förre vice Talmannen *Per Erikson* i Nysäter Gillbergs Härad och för *Anders Jonsson* i Sundsbyn Nordmarks Härad, icke, i öfverensstämmelse med föreskriften i 22 § Riksdags-Ordningen, funnos fogade protokoll öfver valen, och att till följd häraf icke af nu företedda handlingar kunde inhemtas om någotdera af ombuden för Gillbergs och Nordmarks Häraderna äfven vore befullmäktigadt för det med dessa Häraderna till samma domsaga hörande Näs Härad, för hvilket särskildt ombud ej infunnit sig; men som föremålet för nu förevarande granskning, enligt 21 § i Riksdags-Ordningen, endast vore att undersöka, huruvida fullmakterna blifvit utfärdade i den form, påföljande § föreskrifver, samt i detta hänseende anledning till anmärkning ej förefanns ansågs omförmälde underlåtenhet ej lägga hinder i vägen för meddelande af polett åt bemäldte ombud, utan endast bara i protokollet, Hedervärda Bonde-Ståndet till kännedom, antecknas.

I öfrige fullmakterna anmärktes ej heller några sådana afvikelser från det meddelade formuläret, som kunde till otydlighet eller ofullständighet föranleda; i följd hvaraf de samtliga blefvo godkända; och upplyste Hans Excellens Herr Justitie-Stats-Ministern att klagan öfver Riksdagsmannavalet för Listers Härad blifvit förd, först hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge Län och sedermera hos Kongl. Maj:t, och att Dess Nådiga Utslag deröfver ännu ej vore meddeladt.

Öfver hvad sålunda förekommit skulle Utdrag af Protokollet utskrifvas och, tillika med förteckning å Hedervärda Bonde-Ståndets Ledamöter till Ståndet öfverlemnas; hvarjemte poletter skulle tillställas de antecknade Ledamöterna, hvilka jemväl egde att återfå de af dem inlemnade valprotokoll. Är och dag som ofvan.

Ex protocollo

Karl Joh. Berg.

Hvarvid och med föranledande af den i berörde Protokoll framställda anmälan, att tre Ledamöter af Ståndet, nemligen: förre vice Talmannen *Per Eriksson* i Nysäter, *Anders Jansson* i Nordmarkshyttan samt *Anders Jonsson* i Sundsbyn, alla från Wermlands Län, icke hade sina fullmakter åtföljda

af behörigt val-protokoll, på sätt Riksdags-Ordningens 22:dra § föreskrifver, Ståndet, genom Ordföranden, anmodade bemälde Ledamöter att berörde Protokoll med det snaraste från Vederbörande söka införskaffa, hvaremedlertid hinder icke mötte för dem att utöfva sitt Riksdagsmannakall; och ärendet för öfrigt, i afvaktan på Val-protokollens inlemnande, blef hvilande; dels nedanintagne förteckning på Ståndets Ledamöter:

Förteckning på Hedervärda Bonde-Ståndets Ledamöter vid Lagtima Riksdagen i Stockholm år 1856.

Upsala Län:

Håbo, Åsunda och Trögds Härad:

Possessionaten *Paul Fritz Mengel*.

Lagunda, Hagunda, Ulleråkers, Bälunge, Waxala och Rasbo Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen, fullmäktigen i Riksgälds-Kontoret *Johan Persson* i Årsta.

Norunda, Wendels, Tierps, Wesslands och Elfkarleby, Leufstads, Films och Dannemora Tingslager samt

Olands Härad:

Landtbrukaren *Samuel Ödman*.

Stockholms Län:

Närdingshundra, Lyhundra, Sjuhundra samt Frötuna och Länna Skeppslags Häraders Domsaga:

Gustaf Larsson i Rönshol.

Frösåkers Härad, samt Wäddö och Häfverö jemte Bro och Wätö Skeppslager:

f. Riksdagsfullmäktigen, Bankofullmäktigen *Matts Persson* i Öster Edsvik.

Färentuna Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Erik Carlsson* i Thorslunda.

Sollentuna Härad samt Åkers, Wermdö och Danderyds Skeppslager:

f. Riksdagsfullmäktigen *Johan Gustaf Wassmuth* på Wreta.

Långhundra, Semminghundra, Erlinghundra och Wallentuna Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen, Bankofullmäktigen *Josef Holm* i Wiggby. Sotholms, Öknebo och Svartlösa Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Per Sahlström* på Berga.

Skaraborgs Län:

Kinne, Kinnefjerdings, Skånings och Laske Härad:
Nämndemannen *Johannes Linder* i Åkedal.

Wiste, Åse, Kållands och Barne Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Carl Tholsson* i Bragnum.

Wadsbo Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen, Fullmäktigen i Riksgälds-Kontoret
Anders Andersson i Walla.

Wartofta och Frökinds Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Gustaf Bjerkander* i Brismetorp.

Wilske, Gudhems, Walle och Kåkind's Härad:

Johannes Magnus Lundahl i Krackgården Stenstorp.

Kronobergs Län:

Sunnerbo Härad:

Nämndemannen *Bengt Nilsson* i Össlöf.

Norrvidinge, Kinnevalds och Albo Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Anders Medin* på Möckelsnäs.

Uppvidinge och Konga Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Gustaf Johansson* i Högnalöf.

Jönköpings Län:

Tveta Wista och Mo Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Petter Jönsson* i Träslända.

Westra Härad:

Johannes Holm i Rya.

Norra och Södra Wedbo Härad:

Johannes Larsson i Ryd.

Östra Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Daniel Danielsson* i Nyabyberg.

Östbo och Westbo Härad:

Nils Svensson i Hyltan.

Westmanlands Län:

Wåhla, Öfver- och Ytter-Tjurbo, Thorstuna och Simtuna
Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen, Bankofullmäktigen *Erik Mallmin* i
Gestre.

Norrbo, Wagnsbro, Gamla Norbergs och Skinnskattebergs
Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Anders Jansson* i Örbeck.

Tuhundra och Siende Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Pehr Erik Andersson* i Bärby.

Snefringe Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Olof Olsson* i Wester Lundby.

Åkerbo Härad:

f. Nämndemannen *Lars Johansson* i Sörby.

Östergöthlands Län:

Aska, Bobergs och Dahls Häradar:

Jonas Andersson i Häckenäs.

Lysings och Göstrings Häradar:

Petter Karl Andersson i Wistena.

Åkerbo, Bankekinds och Hanekinds Häradar:

Nämndemannen *Carl Gustaf Cederskog* i Kullstad.

Kinda och Ydre Häradar:

f. Riksdagsfullmäktigen *Lars Magnus Knutsson* i Tjuk.

Bråbo, Memmings, Lösings, Björkekinds och Östkinds Häradar:

f. Riksdagsfullmäktigen *Magnus Månsson* i Furingstad.

Walkebo, Wifolka och Gullbergs Häradar:

f. Riksdagsfullmäktigen *Anders Pehrsson* i Fetjestad.

Risinge samt Hellestads och Tjellmo Häradar:

Anders Petter Andersson i Bohyttan.

Hammarkinds och Skärkinds Häradar, samt Stegeborgs Skär-
gårds Tingslager.

f. Riksdagsfullmäktigen *Johan Johansson* i Warsten.

Södermanlands Län:

Jönåkers, Rönö, Hölebo, Willåttinge och Oppunda Häradar:

Nämndemannen *Erik Olsson* i Ramsta.

Öster- och Wester- Rekarnes, Daga, Åkers och Selebo Häradar:

Nämndemannen *Anders Eriksson* i Wiggeby.

Elfsborgs Län:

Nordahls, Sundahls och Wahlbo Häradar:

f. Riksdagsfullmäktigen *Anders Eriksson* i Nordkärr.

Tössbo och Wedbo Häradar:

f. Riksdagsfullmäktigen *Lars Gustaf Andersson* i Torpane.

Kullings, Ahle och Wettle Häradar:

f. Riksdagsfullmäktigen *Ephraim Larsson* i Fölened.

Kinds och Redevägs Häradar:

Josef Smedberg i Wedåkra.

Åhs och Gäseneds Häradar:

Johannes Andreasson i Grude.

Marks och Bollebygds Häradar:

f. Riksdagsfullmäktigen *Johan Petter Andreasson* i Hattestad.

Wedens Härad:

Nämndemannen *Pehr Benjaminsson* i Temta.

Wäne, Flundre och Bjerke Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Carl Dahlgren* i Håsten.

Calmare Län:

Tjusträsk Härad:

Anders Magnus Andersson i Boda.

Tunaläns, Sefvedes och Aspelands Härad:

Anders Andersson i Perstorp.

Hanbörds, Stranda och Norra Møre Härad:

f. Nämndemannen *Gustaf Jonsson* i Skepptorp.

Södra Møre Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Nils Persson* i Yggesbo.

Ölands Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Erik Johan Rudberg* i Halltorp

Kopparbergs Län:

Söderberkes, Norrberkes och Grangärdes Tingslager:

f. Riksdagsfullmäktigen *Johan Bergström* i Westerby.

Nås, Malungs, Lima och Äppelbo Tingslager:

f. Riksdagsfullmäktigen *Lars Gezelius* i Westgård.

Näsgårds Fögderi:

Nämndemannen, f. Riksdagsfullmäktigen *Anders Ersson* i Norrhyttan.

Kopparbergs Fögderi:

Nämndemannen, f. Riksdagsfullmäktigen *Slars Johan Andersson* i Forssa.

Säthers Fögderi:

f. Riksdagsfullmäktigen *Erik Andersson* i Westansjö.

Nedan-Siljans Fögderi:

f. Riksdagsfullmäktigen *Liss Lars Olsson* i Westannor.

Ofvan-Siljans Fögderi:

Bälter Sven Ersson i Östnor.

Nerikes Län:

Hardemo Härad:

Nämndemannen, f. Riksdagsfullmäktigen *Johan Johansson* i Skyberga.

Kumla Härad:

Erik Olsson i Sånnersta.

Carlskoga Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Gustaf Hultman* i Källmo.

Sundbo, Lekebergs, Edsbergs och Grimstens Härad:

Carl Gustaf Sköldberg i Westanby.

Glanshammars, Örebro, Askers och Sköllersta Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Anders Persson* i Käfvesta.

Lindes och Ramsbergs samt Nya Kopparbergs Bergslager:
f. Riksdagsfullmäktigen *Johan Lekberg* i Westra Bohr.

Fellingsbro Härad:

Häradsdomaren *Anders Larsson* i Norlund.

Grythytte och Helleforss samt Nora och Hjulsjö Bergslager:

f. Riksdagsfullmäktigen *Nils Nilsson* i Lindesby.

Wermlands Län:

Wäse, Wissnums, Nyeds och Ölme Härad:

Nämndemannen *Olof Olsson* i Slängserud.

Fernebo Härad:

Anders Jansson i Nordmarkshyttan.

Carlstads, Kihls och Grums Härad:

Olof Olsson i Westra Olsäterstorp.

Elfdahls Öfre och Nedre samt Fryksdahls Öfre och Nedre
Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Nils Andersson* i Bäfvik.

Gillbergs och Näs Härad:

f. d. vice Talmannen *Pehr Eriksson* i Nysäter.

Nordmarks Härad:

Nämndemannen *Anders Jonsson* i Sundsbyn.

Jösse Härad:

f. Nämndemannen *Olof Olsson* i Olebyn.

Gefleborgs Län:

Gestriklands Domsaga:

Erik Hansson i Tjernäs.

Norra Helsinglands Domsaga:

f. Nämndemannen *Pehr Andersson* i Hammarvall.

Södra Helsinglands Domsaga:

f. Riksdagsfullmäktigen *Olof Larsson* i Svarfven.

Westra Helsinglands Domsaga:

f. Riksdagsfullmäktigen *Erik Ersson* i Wallsta.

Wester-Norrlands Län:

Norra Ångermanlands Domsaga:

Häradsdomaren, f. Riksdagsfullmäktigen *Pehr Mattsson* i Sehl.

Södra Ångermanlands Domsaga, Öfre Landet:

f. Talmannen *Nils Strindlund* i Skedom.

Södra Ångermanlands Domsaga, Nedre Landet:

f. Riksdagsfullmäktigen *Pehr Östman* i Ry.

Medelpad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Erik Larsson* i Skallböle.

Jemtlands Län:

Sveg och Hede Tingslager:

Erik Mattsson i Kolsätt.

Hallens, Bergs, Ovikens och Undersåkers Tingslager:

f. Riksdagsfullmäktigen *Anders Olsson* i Lillbacken.

Jemtlands Norra Domsaga:

f. Riksdagsfullmäktigen *Nils Larsson* i Tullus.

Westerbottens Län:

Norra Domsagan:

f. Riksdagsfullmäktigen *Johan Westermarck* i Degerbyn.

Medlersta Domsagan:

Johan Petter Wallmark i Bodbyn.

Södra Domsagan:

f. Riksdagsfullmäktigen *Gustaf Glad* i Grisbacka.

Norrbottens Län:

Norra Domsagan:

Nämndemannen *Johan Erik Rutström* i Mattila.

Piteå Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Anders Andersson Bäckström* i Portsnäs.

Neder-Luleå, Öfver-Luleå och Råneå Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Herman Jönsson Öbom* i Pehrsö.

Gottlands Län:

Norra Domsagan:

f. Riksdagsfullmäktigen *Jacob Lindby* i Näsungs.

Södra Domsagan:

f. Riksdagsfullmäktigen *Olof Lagergren* i Oxarfve.

Malmöhus Län:

Torna och Bara Härad:

Häradsdomaren *Anders Persson* i Burlöf,

Onsjö, Rönnebergs och Harjagers Härad:

Nämndemannen *Nils Olsson* i Öslöf.

Luggude Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Måns Persson* i Påarp.

Oxie, Skytts och Wemmenhögs Härad:

f. Riksdagsfullmäktigen *Per Nilsson* i Espö.

Färs och Frosta Härad:

f. Nämndemannen *Per Nilsson* i Alestad.

Christianstads Län:

Ingelstads och Jerrestads Härad, samt för Ljunitz och

Herrestads Härad af Malmöhus Län:

- f. Riksdagsfullmäktigen *Ola Månsson* i Gårdslösa.
 Albo, Gärds och Willands Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Nils Andersson* i Östakra.
 Östra och Westra Göinge Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Nils Svensson* i Ebbarp.
 Norra och Södra Åsbo samt Bjäre Härad:
 Nämndemannen *Nils Hansson* i Norra Waralöf.

Blekinge Län:

- Listers Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Jöns Persson* i Boa.
 Bräkne Härad:
 f. Nämndemannen *Sven Haraldsson* i Råå.
 Östra Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Håkan Pettersson* i Rödeby.
 Medelstads Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Nils Svensson* i Björkeryd.

Hallands Län:

- Halmstads, Höks och Tönnersjö Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *David Andersson* i Brennarps.
 Årstads, Faurås och Himble härad:
Anders Gudmundsson i Berthe.
 Wiske och Fjäre Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Anders Nilsson* i Qvia.

Göteborgs och Bohus Län:

- Lane, Tunge, Stångenäs, Sörbygdens och Sotenäs Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Olaus Eriksson* i Åseröd.
 Inlands fyra Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Lars Rasmusson* i Hufveröd.
 Orousts och Tjörns Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Johannes Nilsson* i Eskekärr.
 Askims, Westra och Östra Hisings samt Säfvedahls Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Erik Christensson* i Tingstad.
 Qville, Wette, Tanums och Bullarens Härad:
 f. Riksdagsfullmäktigen *Tobias Lind* i Gerum.

Uppå hemställan af *Ordföranden* beslöts, att af denna förteckning skulle, så fort sig göra lät, tryckas 800 exemplar, med tillägg af fullständig uppgift om Ledamöternes adress i hemorten, hvilken för hvarje Ledamot vid hans namn borde utsättas. Tryckningen skulle ombesörjas af *Ordföranden* och *Sekreteraren*, hvilken sednare för sådant ändamål uppläste förteckningen, dervid hvarje Ståndets Ledamot hade tillfälle att sin adress fullständigt uppgifva.

§ 3.

På förslag af *Per Sahlström* från Stockholms Län utsågos Bankofullmäktigen *Joseph Holm* från Stockholms, *Daniel Danielsson* från Jönköpings och *Per Erik Andersson* från Westmanlands Län till Deputerade, hvilka egde att, å Ståndets vägnar, anhålla om underrättelse, å hvilken tid Hans Maj:t Konungen behagade emottaga Deputation från Ståndet till begärande af Talman och vice Talman; hvarefter bemälde Deputerade till Kongl. Slottet afgingo.

§ 4.

De uti nästföregående § omförmälde Deputerade återkommo nu från Kongl. Slottet, och tillkännagaf deras Ordförande, *Joseph Holm*, att det svar blifvit dem lemnadt, att Kongl. Maj:t ville å morgondagen kl. $\frac{1}{2}$ 1 e. m. emottaga den Deputation från Ståndet, som komme att begära Talmän.

Efter det *Ordföranden* å Ståndets vägnar tackat Deputerade för deras nu hafda besvär, beslöt Ståndet, i sammanhang härmed och uppå förslag af *Matts Persson* från Stockholms Län att uppdraga åt *Per Sahlström* från samma Län, med hans begifvande, att anförä ofvanbemälte Deputation, till Ledamöter hvari invaldes följande af Ståndets Medlemmar:

Samuel Ödman från Upsala,
Gustaf Larsson från Stockholms,
Anders Andersson från Skaraborgs,
Gustaf Johansson från Kronobergs,
Nils Svensson från Jönköpings,
Lars Johanson från Westerås,
Jonas Andersson från Östergöthlands,
Anders Ericsson från Södermanlands,
Johannes Andersson från Elfsborgs,
Gustaf Jansson från Kalmar,
Anders Ersson från Stora Kopparbergs,
Carl Gustaf Sköldberg från Nerikes,
Olof Olsson i Olsäterstorp från Wermlands,
Eric Hansson från Gefleborgs,
Nils Strindlund från Westernorrlands,
Erik Mattsson från Jemtlands,
Johan Peter Wallmark från Westerbottens,
Johan Erik Rudström från Norrbottens,
Jacob Lindby från Gottlands,
Per Nilsson i Alestad från Malmöhus,
Nils Hansson från Christianstads,
Sven Haraldsson från Blekinge,

Anders Gudmundsson från Hallands, samt
Tobias Lind från Götheborgs och Bohus Län.

§ 5.

Per Sahlström från Stockholms Län hemställde, att Ståndet ville medgifva, det från och med morgondagen fritt tillträde, i den mån utrymmet det medgaf, lemnades åhörare å läktaren till Ståndets sessionsrum under plena jemväl för denna Riksdag, såsom förut vanligt varit, hvilken hemställan bifölls.

§ 6.

Uppå hemställan af *Ordföranden*, med hvilken *Per Östman* från Westernorrlands, *Anders Andersson* från Skaraborgs, *Matts Persson* från Stockholms och *Johan Persson* från Upsala Län med flere hördes instämma, beslöt Ståndet att för dess räkning låta prenumerera å ett exemplar af hvardera utaf alla i hufvudstaden utkommande tidningar från och med Oktober månads början detta år och för den tid Riksdagen fortgår; hvarjemte Statskalendern och Stockholms Adresskalender för båda åren 1856 och 1857 jemväl borde för Ståndets räkning inköpas; hvilket beslut skulle det blifvande Stats-Utskottet meddelas.

§ 7.

Efter framställning af *Per Sahlström* från Stockholms Län utsågos till Ordningmän: vid Ståndets sammanträden: *Johan Persson*, från Upsala, *Ola Månsson* från Christianstads samt *Anders Persson* från Örebro Län, och å Ståndets klubb: *Anders Andersson* från Skaraborgs, *Matts Persson* från Stockholms, *Erik Mallmin* från Westmanlands samt *Joseph Holm* från Stockholms Län.

§ 8.

Ola Månsson från Skåne blef, uppå hemställan af *Matts Persson* från Stockholms Län utsedd att anförä den Deputation, som kommer att å Ståndets vägnar helsa Med-Stånden.

§ 9.

Efter framställning af *Per Sahlström* från Stockholms Län beslöts, att genom annons, som borde uti Tidningarne Aftonbladet och Stockholms Dagblad införas, infordra anbud å tryckning, häftning och skärning af detta Stånds Protokoll och dertill hörande Register vid innevarande Riksdag att uti Ståndets Kansli aflemnas så skyndsamt som möjligt och sednast inom denna veckas utgång, dervid tillika borde företes proftryck af olika stilar och format, med derå utsatta priser.

Sedan tiden för nästa sammanträde blifvit bestämd till kl. 12 å morgondagen, åtskiljdes Ståndet kl. $\frac{3}{4}$ 2 eft. midd.

Ut supra

In fidem

Carl Wester.

Den 21 Oktober.

Plenum kl. 12 middagen.

§ 1.

Sedan det i Plenum förlidne gårdag förda Protokoll blifvit justerat och godkänt, hemställde *Anders Andersson* från Skaraborgs Län, huruvida icke, enär man föregående Riksdagar erfarit, att vid tryckningen af förteckningen öfver Ståndets Ledamöter flera feltryck förekommit, Ståndet ansåg nödigt, att den Boktryckare, som får sig tryckningen af nämnde förteckning anförtrödd, borde tillsägas att till Ståndet aflemna ett korrektorexemplar deraf, för att uti detsamma måtte kunna göras de ändringar, som möjligen kunde vara af nöden; och blef denna *Anders Anderssons* hemställan af Ståndet gillad.

§ 2.

Anders Andersson från Skaraborgs Län begärde ytterligare ordet och yttrade: Som jag i går, då val af Ledamöter till den Deputation, som, å Ståndets vägnar, skall hos Kongl. Maj:t anhålla om utnämmande af Talmän, försiggick, icke ihågkom att upplysa, att vid föregående Riksmöten det icke varit ovanligt, att yngre Ståndskamrater fått, ehuru icke dertill valde, uti sådana Deputationer deltaga, anhåller jag nu, att en af mina yngre landsmän, Wilhelm Lunddahl, måtte få uti den i dag till Hans Maj:t Konungen afgående Deputation deltaga.

Ståndet aktade skäligt till *Anders Anderssons* nämnde anhållan lemna bifall.

§. 3.

Den Deputation, som i gårdagens Plenum blifvit utsedd, att hos Kongl. Maj:t anhålla om utnämmande af Talmän, afgick nu till Kongl. Slottet, och *Olaus Eriksson* från Götheborgs- och Bohus Län intog Ordförandeplatsen; hvaruppå och sedan Deputationen efter någon stunds förlopp från slottet

återkommit, *Per Sahlström* från Stockholms Län, som Deputationen anført, sig utlät:

»Sedan det uppdrag, vi erhållit, blifvit fullgjordt, få vi inför Ståndet äran anmäla, att Hans Maj:t Konungen till Talman i Bonde-Ståndet vid denna Riksdag behagat utnämna förre Talmannen, Riksdagsfullmäktigen för Södra Ångermanlands Domsaga och Öfra Landet *Nils Strindlund*, samt till vice Talman Riksdagsfullmäktigen för Wadsbo Härad af Skaraborgs Län *Anders Andersson*, hvilka begge deras ed inför Konungen aflagt; och göra vi oss förvissade att dessa val skett till det allmännas och Ståndets fullkomliga belåtenhet.»

§ 4.

Olaus Eriksson från Götheborgs- och Bohus Län, hvilken, på sätt ofvan förmäldt är, innehaft Ordförandeplatsen, yttrade: »Det är för detta Stånd en glädje att erfara, det Kongl. Maj:t behagat i Nåder ånyo till vår Talman utse brodern *Strindlund*, hvilken, utom det att han besitter en grundlig kännedom, om hvad som till Riksdagsmannakallet hör, tillvunnit sig allas vår odelade aktning och belåtenhet för det sätt, på hvilket han vid nästförflutna Riksdag ledde våra öfverläggningar. Äfven Ståndets utsedde vice Talman är af oss så känd, att vi kunna glädja oss öfver valet. Jag önskar eder begge lycka, helsa och allt godt, och öfverlemnar härmed klubban; hvarefter den utsedde Talmannen hälsade Ståndet och Sekreteraren sålunda:

»Mine Bröder!

Då jag för två år sedan, nedsteg från det rum, der jag nu står, trodde jag föga, i anseende till mina många år, att jag skulle ännu en gång, ifrån detsamma, tilltala Eder. Hemmets stilla verksamhet har dock, genom Commitenternes förtroende och nu Vår Nådige Konungs vilja, måst utbytas emot det vigtiga offentliga värf, i hvilket jag nu uppträder.

Det är andra gången mig ålägges detta värf. Med en känsla, som jag ej blyges för att benämna fruktan, helsade jag Eder, mine Bröder, vid sista Riksmöte. En erfarenhet, samlad från flertalet af de Riksdagar, som hållits under närvarande statsförfattning, ansåg jag dock icke tillräcklig för det lika ansvarsfulla som hedrande förtroendet såsom Eder Talman.

Denna känsla tvingar mig icke i dag, ty det förtroende, den välvilja, den vänskap, hvarmed jag af alla mina ståndsbröder möttes förra gången har lärt mig, att talmanskapets börda alldrabäst uppbäres på kamraters skuldror.

Hvem skulle väl också då kunna förtänka mig, om jag

nu med en sådan erfarenhet, icke tvekar i valet om, huruvida jag, såsom Talman eller vän, skall tilltala Eder. Mitt hjerta bjuder det sednare. Jag tror mig hafva skäl dertill, ty hvarthän jag här blickar, möta mig de kända och kära dragen af vänner, som, i förening med mig, verkat för fosterlandet.

Denna anblick utgör min rikedom; också har jag på samlandet af denna skatt använt hvad man fordom räknade för en slägt-ålder, nämligen trettiotre år.

Således, gode vänner och Odalmän, emottagen den gamle *vännens* helsning såsom välkomne till det mest maktpåliggande af alla värf: *Lagstiftarens*. Jag är stolt öfver att sålunda kunna helsa Eder, ty det finnes intet land, mer än vårt, der bonden, den gamle Odalmannen, har högre och mera bestämd del i lagstiftningen, intet land, der han eger större berättigande härtill, genom mera frejdade anor, genom rikare historia; och denna Eder ära, mine Bröder, tillagnar jag ock mig.

Men densamma ålägger oss ock förbindelser. Med Guds hjälp böra vi dock hoppas kunna uppfylla dem. Jag lånar detta fältrop från vår störste krigare.

Det kan måhända synas eget att för våra fredliga värf just taga detta. Men äfven för oss kommer att gälla strid, till och med eröfringar. Dock komma dessa att ske inom egna landamärena.

De krigiska företeelser, oss vid sista Riksmöte hotade, hafva nu, åtminstone för en tid, försvunnit. Men de krafter, vi då voro nödsakade att rigta *utåt*, böra vi nu rigta *inåt*; ty den, som planterar trädet, eger ock rätt att skörda dess frukt. Odlares och industri-idkarens hafva många bekymmer; men den seger, de vinna, är lugnare än den, som blifvit vunnen med blod.

Det är till dessa eröfringar, vi gå, för beredandet af de beslut och åtgärder, hvarigenom vårt fosterland skall vinna förkofran till inre oberoende, som säkrast afvisar yttre våld. Det är genom vissheten, att denna seger ej skall gå oss ur händerna, som jag med tacksamhet emottagit min Konungs förtroende, att äfven denna Riksdag uppträda såsom Hedervärda Bonde-Ståndets Talman.

Grundlagens bud hindrar Talmannen att deltaga i Ståndets öfverläggningar; han eger blott leda ärendernas gång, och de äldre Brödernes erfarenhet i riksdagsförhandlingar samt de yngres nit hafva äfven gjort det öfverflödigt, då enighet råder emellan kamrater, och partistrider sättas åsido: ty allt stort här i världen vinnes bäst genom gemensam verkan. Låtom derföre enighet och måtta vara vår lösen; jag menar dock ej

den slafviska, ty Nordens söner äro frie män, och skulle någon göra försök att betaga oss vår frihet, så blir han snart öfvertygad, att detta ej hafver sig så lätt.

Gud bevare vårt fosterland, och låte sin nådiga hand styra våra företag och gifva oss kraft att utföra de värf, som oss äro anförtrordade!

Vid min sida här hafva vi Hederv. Bonde-Ståndets af Kongl. Maj:t i Nåder utnämnde Sekreterare vid detta Riksmöte, Herr Häradshöfdingen Carl Wester. Han är tillförene af Ståndets fleste ledamöter och i vårt land vida känd såsom utmärkt domare och embetsman. Han anställdes af Bonde-Ståndet uti dess Kansli för omkring sexton år tillbaka, och nu af Kongl. Maj:t utsedd till Ståndets Sekreterare, kan det för oss icke vara annat än fägnande att erfara, det begge Stats-makterna med deras val träffat samma person, och för mig särskildt tillfredsställande att ega biträde af en sådan bepröfvad embetsman och vän.

Jag önskar honom hjertligen välkommen och försäkrar att han härstädes skall röna samma vänskap och förtroende, som jag vet, att hans vänner i hemorten egnade honom vid afresan hit.

§ 5.

Vice Talmannen yttrade sålunda:

»Bröder och kamrater! Kongl. Maj:t har i Nåder behågat utnämna mig till en plats, som jag ingalunda eftersträfvat, men hvilken jag, dertill uppmanad af Ståndets Talman och Sekreterare samt mina gamle kamrater, icke velat undanbedja mig. Mitt handlingssätt är tillförne känt utaf en stor del ibland eder, mine bröder, och jag vill icke här uttala stora och förblommerade ord om hvad jag uträttat eller kan komma att uträtta, utan jag underkastar mina handlingar brödernes rättvisa opinion, som, då våra öfverläggningar slutas, deröfver må fällas. Kongl. Maj:t har till vår Talman utsett den man, som vid förra Riksmötet ledde Ståndets öfverläggningar; det är således nu blott en fortsättning af hans förra befattning, som han utöfvar; och då jag är innerligt öfvertygad, att alla de, som bevistade sistförflutna Riksmöte, icke kunna annat än högakta hans handlingssätt, helsar jag honom hjertligt välkommen och innesluter äfven Ståndets Sekreterare i denna välkomsthelsing. Jag har väl varit och är ännu af den åsigten, att detta Riks-stånd, likasom de öfriga, bör sjelf få utse sin Sekreterare, men jag vet ock, att, om det varit Ståndet tillåtet att nu välja denne, valet aldrig kunnat utfalla bättre. De goda egenskaper, som vår nuvarande Sekreterare

besitter, har Talmannen redan tolkat, och jag inskränker mig således till att endast instämma uti hvad han derutinnan yttrat. Om jag under Riksdagens lopp skulle någon gång behöfva intaga Talmansstolen, så förlitar jag mig på mina kamraters och vänners undseende och beder dem vara förvissade derom, att, om ock min förmåga är svag, viljan aldrig skall fattas, till följd hvaraf jag ock hoppas att, med den Högstes bistånd, dervid kunna fullgöra min pligt. Slutligen beder jag Gud bevara Konungen, fäderneslandet och alla dess innebyggare samt nedkallar den Högstes välsignelse öfver oss alla.

§ 6.

Sekreteraren uppläste ett från Kongl. Maj:ts Öfverste Kammarherre ankommet bref, deruti Ståndet underrättas, att till samlingsrum för de respektive Riks-Ståndens helsnings-deputationer till Hans Maj:t Konungen och den Kongl. familjen Onsdagen den 22:dre i denna månad blifvit utsedd Hennes Maj:t Enke-Drottningens matsal 1 tr. upp från östra slottshvalfvet.

§ 7.

De tal, som Talemannen å Ståndets vägnar ämnade hålla, vid anförandet af den Deputation, hvilken komme att inför H. M. Konungen nedlägga Ståndets undersåtliga vördnad samt uppvakta Hennes Maj:t Drottningen, Hennes Maj:t Enke-Drottningen samt D.D. K.K. H.H. Kronprinsen och Kronprinsessan, upplästes och voro af följande lydelse:

»Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Till Eders Kongl. Maj:t frambär nu vid ett ingående riksmöte Sveriges Allmoge en underdånig, vördnads- och kärleksfull helsning! Vi föra denna helsning med oss lika varm och upprigtig från landets yttersta gränсор och från ett folk, som med hvarje dag alltmera ser och gläder sig åt de höga egenskaper, vår Konung sig tillegnat och gör gällande i stundeliga omsorger för detta kära Fädernesland!

Konungahusets fröjder, likasom dess sorger, tillhöra folket. Bland de förra, tackad vare Försynen, som styrer verldens öden, räkna vi den, att, sedan sista riksmötet icke någon af de sednare, åtminstone af mera ömmande art, finnes att dela; utan att deremot vår Konungs fadershjerta fått ny anledning till glädje deruti, att Eders Kongl. Maj:ts ädle Son, Prins Oscar, knutit en förbindelse, som skall bereda Honom huslig lycka, och som framkallat förhoppningar och välönskningar så i hyddorna som i konungaborgen.

Bonde-Ståndet anhåller om Eders Kongl. Maj:ts nådiga ynnest och bevågenhet!»

»Stormäktigsta, Allernådigsta Drottning!

Vid nu ingående Riksmöte har Bonde-Ståndet åter den rättigheten och nåden att för Eders Kongl. Maj:t nedlägga sin underdåniga hyllning och välönskan.

Denna rättighet eger för Bonde-Ståndet så mycket större värde, som vördnaden för Eders Kongl. Maj:ts städse erkända höga egenskaper slagit allt djupare rötter i Svenska folkets hjertan, hvilka med sann glädje värdera dessa egenskaper såsom den bästa föresyn, — på samma gång de försäkra oss, att Eders Kongl. Maj:t med nådigt välbehag förnimmer folkets tillgifvenhet, äfven då den tolkas i så enkla ord, som Allmogens okonstlade flärdlöshet erbjuder.

Särskildt och vid detta tillfälle har Bonde-Ståndet att lyckönska Eders Kongl. Maj:t och Konungahuset till den trolofning, Hans Kongl. Höghet Prins Oscar, med Sina Höga Föräldrars bifall, nyligen ingått, och hvilken vi af hela vårt hjerta hoppas skall blifva det Furstliga paret, Deras Höga Föräldrar och Anförvandter, samt vårt fädernesland till sann glädje och lycka!

Under bön om Den Allsmäktiges beskydd för Eders Kongl. Maj:t, anhåller Bonde-Ståndet att få vara inneslutet i Eder Kongl. Maj:ts nådiga bevågenhet!»

»Stormäktigsta, Allernådigsta Enkedrottning!

Hvarje gång Sveriges Bonde-Stånd har den nåden att uppvakta E. K. M. sökas ord att uttrycka Svenska Allmogens vördnad och tillgifvenhet, som icke kunnat ökas; tacksamhetsförbindelser, som aldrig skola glömmas, och välgångsönskningar, som icke upphöra att följa Eders Kongl. Maj:t. Men Eders Kongl. Maj:t har utan tvifvel lärt att känna Svenska Allmogens enkla öppenhet, och skall sålunda icke försmå dess okonstlade yttringar och hjertliga hyllning.

När nya och stora anledningar till glädjefulla förhoppningar uppstå inom ett älskadt Konungahus, då lifvas folket af samma orsak och samma känslor; och därför hafva Allmogens ombud längtat att få för Eders Kongl. Maj:t nedlägga sina från hjertat gående lyckönskningar till den äktenskapliga förening, som Hans Kongl. Höghet Prins Oscar, folkets älskling, ämnar ingå; och för hvilken, likasom för Eders Kongl. Maj:t och hela det Kongl. Huset, Sveriges Allmoge beder om Den Högstes beskydd och välsignelse!»

»Högborne Furste, Nådigste Kronprins!
Högborna Furstinna, Nådigsta Kronprinsessa!

Svenska Allmogens Ombud glädja sig åt det tillfälle, som Grundlagen och, utan tvifvel, äfven Eders Kongl. Högheters välvilliga hjertelag beredt desse Ombud, att nu få frambära en lika vördsam som kärleksfull helsning och hyllning.

Sedan Bonde-Ståndet sist egde den nåden att — då till afsked — uppvakta Eders Kongl. Högheter, hafva stora och maktpåliggande värf för någon tid tagit Eders Kongl. Högheter bort från oss till Brödrafolket; men vi hafva med lifligt deltagande följt Eders Kongl. Högheter på dessa färder, dessa segertåg i ädlare mening, antingen hos våra trofaste Bröder, hvilkas öppenhet i väsende och lynne icke tillåter någon konstgjord hyllning; eller hos våra mera sydländske grannar och själsförvandter, hvilka icke känna någon pligt att gå längre en hög Gäst till mötes, än förstånd och hjerta gemensamt gilla och bjuda.

Ja! med en ren glädje och stegradt hopp har Sveriges Allmoge iakttagit dessa företeelser, tillitsfullt skådande framtiden an, och förvissadt, att Eders Kongl. Högheter, till hvilka det Svenska folket ändock anser sig ega bördsrätt, icke finna behöflig någon mångordig försäkran om detta folks vördnadsfulla tillgifvenhet; — och folket ej heller att särskildt utbedja sig Eders Kongl. Högheters nådiga ynnest och välvilja!»

Samtliga dessa tal blefvo af Ståndet godkända.

§ 8.

Johan Lekberg från Örebro Län anmälde, att *Johan Gustaf Wassmuth* från Stockholms Län vore af sjukdom förhindrad att för närvarande bevista Ståndets plena.

§ 9.

Vid det förhållande, att Riksdagsfullmäktigen för Södra Ångermanlands Domsaga, öfre landet, f. Talmannen Nils Strindlund, i Näder blifvit till Talman utsedd och nytt val för nämnde Domsaga, enligt Riksdagsordningens 17 §, således borde anställas, beslöt Ståndet, att genom skrifvelse, hvilken kommer att af Sekreteraren undertecknas, Herr Stats-Rådet och Chefen för Civil-Departementet, så fort ske kunde, skulle anmodas att, genom dess embetsåtgärd, föranstalta, det sådant val blefve hållet; och var denna skrifvelse så lydande:

Till Herr Stats-Rådet och Chefen för Civil-Departementet!

Sedan Kongl. Maj:t denna dag till Talman för Hederv.

Bonde-Ståndet vid innevarande Riksdag i Nåder utnämnt och förordnat Riksdagsfullmäktigen från Södra Ångermanlands Dom-saga, öfre landet, förre Talmannen *Nils Strindlund*, har, enligt meddeladt uppdrag af Ståndet, undertecknad Sekreterare här-medelst äran anhålla, att Tit. behagade förordna derom, att nytt val till fullmäktig i Ståndet, i den utsedde Talmannens ställe, må i föreskrifven ordning verkställas. Stockholm den 21 Oktober 1856.

Ståndet åtskiljdes kl $\frac{1}{4}$ 2 eft. midd.

In fidem
Carl Wester.

Den 22 Oktober.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för nästlidne gårdag justerades och godkändes.

§ 2.

Ola Månsson från Skåne, hvilken blifvit utsedd att an-föra den Deputation, som å Bonde-Ståndets vägnar skall helsa de öfriga Riks-Stånden, uppläste de Tal, han dervid ämnade å detta Stånds vägnar hålla, och hvilka lydde som följer:

»Högvälborne Herr Grefve och Landtmarskalk!
Högloflige Ridderskap och Adel!

Ej endast för att fullgöra Grundlagens bud, utan äfven af verklig högaktning, frambär Bonde-Ståndet genom denna sin Deputation till Höglofl. Ridd. och Adeln Ståndets vörd-samma helsning och lyckönskan.

Då Rikets Ständer åter äro samlade för att, i kraft af sin konstitution, behandla och afgöra viktiga, i samhällsbyggnaden djupt ingripande ärenden, fordras för ett älskadt fäderneslands framtid och lycka icke allenast snille, kraft, ihärdighet, verk-samhet och en redlig vilja hos den enskilde representanten; det fordras dessutom de statsmanna-insigter, som böra sökas och finnas inom Rikets första Stånd. Bonde-Ståndet, som på sitt enkla, flärdfria sätt aldrig skall underlåta att efter bästa öfvertygelse verka för sådana beslut, som äro nyttiga för Fä-derneslandet, hyser derföre den ofelbara förhoppning, att Ridd.

och Adeln i sin upphöjda ställning och med sina djupa insigter, under nu pågående Riksmöte, i väsendtlig mån skall bidra till en tidsenlig och önskvärd lösning af samhällets viktigaste angelägenheter.

Med dessa uttryck af sina tänkesätt torde Bonde-Ståndet fortfarande få vara inneslutet i Höglöfl. Ridd. och Adels aktning och förtroende!»

»Högvördigste Herr Doktor och Erkebiskop!

Högvördiga Stånd!

Med aktning och vördnad helsar och lyckönskar Bonde-Ståndet, uti enkla och okonstlade ord, genom oss dess Deputerade, det Högvördiga Ståndet, såsom den del af Representationen, hvilken, genom samband och samverkan, inom de mindre kretsarne i samhällslifvet, närmast bör känna Allmogens önskningar, ställningar och behof.

Under nu pågående Riksdag har Preste-Ståndet återigen ett stort mål för sin verksamhet. För fosterjorden och dess folk skola troligen många och viktiga frågor komma under de nu sammanträdande Riks-Ståndens behandling; och då Bonde-Ståndet, som af innersta hjerta älskar sitt fosterland, härmed förklarar, att det, efter yttersta förmåga, skall söka att gå alla de tidens fordringar till mötes, som, förenade med enskild rätt och båtad, afse allmänt väl, förväntar det att Högvördiga Preste-Ståndet, med sin lärdom, sin sakkänedom, sitt upplysta och kristliga nit samt sin kärlek till de heliga sanningar, Preste-Ståndet, såsom Christi tjenare, offentligen förkunna, alltid skall medverka till beslut, som öfverensstämma med Ståndets höga kallelse att lyckliggöra samt sprida frid och ljus inom alla folkklasser.

Under dessa välönskningar anhöller Bonde-Ståndet vördsamligen att få vara inneslutet i Högv. Preste-Ståndets ynnest, aktning och tillgifvenhet!»

»Högädle Herr Talman!

Vällofliga Borgare-Stånd!

Bonde-Ståndets hjertliga helsning och vänliga lyckönskan hafva Deputerade att för Vållofliga Borgare-Ståndet frambära.

Af de frågor, som under pågående Riksdag komma att upptaga Ståndens verksamhet, uppstå många, stora och viktiga, för jordbruket, handeln och näringarne. Borgare- och Bonde-Stånden hafva i dessa för landets framsteg och förkofran maktpåliggande ärenden enahanda intressen. Dessa

Stånd böra derföre, såsom egentliga representanter för näringsflitens möda, med enighet, förtroende och fosterlandskärlek under förenade krafter söka det mål, som länder ett älskadt fädernesland till välgång och ära.

Bonde-Ståndet, hvilket, lika varmt som de öfriga Stånden, nitälskar för ärendenas lugna och mogna pröfning, väntar af Borgare-Ståndet det understöd i alla fosterländska sträfvanden, det i afseende på de närande Ståndens gemensamma fördelar bör kunna påräkna.

Med dessa välönsknningar anhåller Bonde-Ståndet att alltid få vara inneslutet i Vällofliga Borgare-Ståndets vänskap och förtroende!»

Sedan Ståndet, efter framställning af *Talmannen*, godkänt berörde tal, utvaldes nu de Ledamöter, en från hvarje Län, som skulle utgöra nämnde Deputation, hvarjemte förklarades, att icke något hinder mötte för enhvar af Ståndets öfrige Ledamöter, som sådant kunde önska, att uti Deputationen deltaga.

§ 3.

Af *Ståndets Sekreterare* upplästes vidare förslag till det tal, som *Talmannen* vid Riksdagens öppnande å Rikssalen ämnade inför H. M. Konungen å Ståndets vägnar hålla; och blef detta förslag jemväl af Ståndet gilladt.

§ 4.

Uppå förslag af vice *Talmannen Anders Andersson* utsåg Ståndet Fullmäktigen i Rikets Ständers Bank *Matts Pehrsson* samt förre vice *Talmannen Per Eriksson* från Wermlands Län att närvara vid de under Riksdagen inträffande Talmanskonklaver; och uppdrogs åt *Talmannen* att, då någondera af dem kunde vara från deltagande i konklaverna hindrad, annan Ledamot i stället tillkalla.

§ 5.

Ola Månsson från Skåne yttrade: Jag får hemställa, att Ståndet nu ville bestämma dag för val af Elektoror, hvilka inom Ståndet ega utse Ledamöter till de uti Grundlagen bestämda Utskott m. m., äfvensom sättet för Elektorenes utväljande. I förra afseendet skulle jag vilja föreslå, att första plenum inom Ståndet, efter det Plenum Plenorum försiggått, måtte varda bestämdt såsom det plenum, under hvilket förenämnde viktiga val bör ega rum.

I anledning af denna hemställan anförde:

Matts Persson från Stockholms Län. Att vi nu bestämma

tid för valet af Elektor, dervid har jag icke något att anmärka. I fråga om sättet för valet, är det min önskan, att det blifver enahanda med hvad förut vanligt varit, så att en Elektor utses för hvarje Län.

Johan Lekberg från Örebro Län: Då här finnas Län, som hafva sina representanter alla nyvalde, såsom t. ex. Södermanland, och desse måhända sjelfve önska att ibland Elektorerna vara representerade af någon äldre Ledamot utaf Ståndet, så tager jag mig friheten att till Elektor förnämnde Provins föreslå Sahlström, med hvars utseende dertill Fullmäktige från Nyköpings Län torde blifva fullt belåtna.

Vice Talmannen Anders Andersson: Man kan ej undra på, att då inom ett Län finnas endast 2:ne representanter och båda dessa äro nykomne, de kunna finna valet något brydsamt. Detta hindrar dock ej, att jag anser, det valet bör föresiggå på förr vanligt sätt. Min önskan är derjemte, att anslagen till det plenum, uti hvilket Elektorerna skola utses, böra innefatta upplysning derom, att valet då skall ske.

Anders Persson från Örebro Län: Jag instämmer hufvudsakligen med vice Talmannen. För den händelse, att de ifrågavarande nya Ledamöterna af Ståndet ej vilja ibland sig utse Elektor, så må de ega rätt att dertill utse annan Ledamot af Ståndet. Detta är deras ensak och något, som Ståndet icke har af nöden att befatta sig med.

Häruti hördes flere Ledamöter af Ståndet instämma.

Ola Månsson: Jag instämmer så mycket hellre med föregående Talare, som det, enligt min åsigt, ej bör vara någon Ledamot af Ståndet förment att välja Elektor inom eller utom det Län, hvartill han sig räknar. Har man förtroende till någon Länskanirat, blifver denne sannolikt icke förbigången.

Talmannen tillkännagaf nu, att han skulle iakttaga Ståndets uttalade önskan i afseende å tiden för valet af Elektorerna; hvarefter, uppå särskilda framställningar af *Talmannen*, beslöts, dels att, på förut vanligt sätt, till Elektor skulle utses en Ledamot af Ståndet för hvarje Län, och dels att representanterna från samma Län egde utse till Elektor ibland sig eller bland Ståndets öfrige Ledamöter den, till hvilken de kunde hafva största förtroende.

§ 6.

Den uti § 2 omförmälda Deputation afgick samt återkom efter någon stunds förlopp, dervid dess Ordförande *Ola Månsson* yttrade: Jag får för Ståndet äran tillkännagifva, att Deputationen fullgjort det uppdrag att helsa och lyckönska Med-Stånden, hvilket den af Ståndet erhållit. De helsningar, vi

framburit, hafva på det mest förekommande och vänskapliga sätt blifvit emottagne och besvarade af så väl Herr Landt-Marskalken, som Herrar Talmän; och hafva dessa bedt oss i utbyte till Ståndet från Med-Stånden återbära dessas högaktning, vänskap och tillgifvenhet för Bonde-Ståndet.

Talmannen tackade å Ståndets vägnar Deputerade för fullgörandet af Ståndets dem gifna uppdrag.

§ 7.

Från Vällofliga Borgare-Ståndet ankom och emottogs på vanligt sätt en Deputation, anförd af Rådmannen i Stockholm Herr *Brodin*, hvilken helsade Ståndet sålunda:

»Välädle Herr Talman samt Ledamöter af Hedervärda Bonde-Ståndet!

Jemte det Borgare-Ståndets hjertliga, vänskapsfulla helsing till det Hedervärda Bonde-Ståndet vid detta Riksmötes början, genom oss, Borgare-Ståndets Deputerade, framföres, önskar Borgare-Ståndet lycka till de förestående förhandlingarne. Ärenderne äro viktiga, och det säkraste medlet för deras ändamålsenliga beredning och lösning är ofelbart sann fosterlandskänsla i förening med inbördes förtroende emellan folkets Ombud. Att dessa tänkesätt delas af det Hedervärda Bonde-Ståndet, derom är Borgare-Ståndet förvissadt, och med denna öfvertygelse utbeder sig Borgare-Ståndet att få städse vara inneslutet i Hedervärda Ståndets vänskap och välvilja!»

Talmannen svarade härå:

»Det kan ej annat än fägnas Bonde-Ståndet att höra de välönskningar för detsamma, som Herrar Deputerade å det Vållofl. Ståndets vägnar behagat uttala. Bonde-Ståndet erinrar sig lifligt de vänskapliga förhållanden, som emellan Borgare- och Bonde-Stånden under en längre följd af år rådt; och denna vänskap har ännu icke förkolnat. Tanken härpå låter oss hoppas, att nämnde båda Stånd jemväl för framtiden skola verka gemensamt i allt, som är för fosterlandet nyttigt. Bonde-Ståndet anhåller, att dessa uttryck af vänskap och förhoppningar å Ståndets sida må varda af Herr Rådmannen och Herrar Deputerade återförde till högtärade Borgare-Ståndet, i hvars fortfarande aktning och vänskap Ståndet utbeder sig att få vara inneslutet!»

§ 8.

Anmälades och inbeledsagades två Konungens Öfverste-Kammarjunkare, *Grefve Ludvig Ernst von Stedingk* och *Friherre Carl Jedvard Bonde*, hvilka, på Hans Maj:t Konungens Nådiga

befallning inbjödo Ståndet att i morgon förmiddag för Riksdagspredikans afhörande infinna sig i Hufvudstadens Storkyrka, samt att, efter slutad Gudstjenst, möta Hans Maj:t å Rikssalen till Plenum Plenorum för Riksdagens öppnande.

§ 9.

Härefter anmäldes och inbeledsagades en Deputation från Högvördiga Preste-Ståndet, hvilkens Deputations Ordförande, Biskopen i Lund, *Doktor Thomander* till Ståndet framförde följande helsning:

»Högtärade Talman! Hedervärda Stånd!

Presteståndet helsar det Hederv. Bonde-Ståndet välkommet till ett förnyadt deltagande i fäderneslandets viktigaste öfverläggningar och värf. Svensk prest och svensk bonde äro väl skickade och väl vane att med hvarandra samråda om gemensamt väl. Hvarderas bo ligger icke långt ifrån den andras, ser ej heller den andras så olika ut: ofta skiljer man dem ej på annat åt, än att den ene har några steg närmare till den sista hvilokammaren. Är än deras klädebonad något skiljaktig, så känner dock den svenske bonden ofta sin egen son igen under den allvarsamma embetsdräkten. Ingen deras koja är nu mera den lägsta i landet; men till den, som lägre är, hitta de båda rätt väl vägen, och den öfvade hjesan stöter sig icke på den låga ingången, der den fattige bor. Gäller det att vidkännas fädrens gamla tro, så är heller ingendera senfärdig eller vacklande. Blifva någon gång deras meningar mycket delade, så röra de gemenligen en hushållsfråga; men en hushållsfråga kan ju vara ett litet tvisteämne de trognaste vänner emellan, utan att husfriden därför förloragas. Den sednaste riksdagens lagstiftning vågade sig ut på stora och genombrytande förändringar i landets hushållning: de hade säkerligen icke blifvit vågade, än mindre genomförda, om icke en stor sedlig nöd och en föga ringare borgerlig nytta hade förestafvat dem. Det har gått, såsom det alltid går, när ett land har mod att göra sådan rättvisa, som smakar bitter. Ett land försakar aldrig en snöd vinning utan att af ett sådant offer skörda välsignelse. Bland alla de folk, som hafva fallit sent eller tidigt under träldomens ok, bland alla de folk, hvilkas namn äro utstrukna ur människornas erinran, har intet enda fallit genom sin gudsfruktan, sin laglydnad, sin endragt eller sin fosterlandskärlek, har intet enda fallit utan genom sitt sedeförderf, sin gudlöshet, sin egennytta och sin sjelfupplösning. Försynen har beskärt våra nordliga bygder så många stora timliga fördelar, somliga med

andra folk gemensamma, andra en frukt af våra egendomliga förhållanden. Till de sednare hörer i hela Skandinavien bondens sjelfständiga rådpläging om sitt fäderneslands angelägenheter. Måtte äfven framgent mycket godt i Svea land härigenom blifva uträttadt! Måtte äfven detta nu begynnande riksmötes förhandlingar häfda vår gamla fosterländska lösen: Gud och Sveriges allmoge!

I det Hedervärda Ståndets välvilja och förtroende önskar Preste-Ståndet att städse få vara inneslutet!»

Härtill svarades af *Talmannen*:

»Med glädje emottager Bonde-Ståndet det Högvärdiga Ståndets välkomsthelsing. Bonde- och Preste-Stånden äro likasom sammanvuxna med hvarandra. De hafva ifrån fordom stått i vänskapliga förhållanden till hvarandra så väl i statens värf som i hemmets mera enskilda bestyr. Om understundom vid Ståndens handläggning af allmänna ärenden någon tvist i sak uppstått, så kan icke sådant räknas såsom tvist. Bonde-Ståndet anhåller, att Herrar Deputerade behagade inför Högvärdiga Ståndet tolka Bonde-Ståndets fortfarande beständiga vänskap och aktning för Preste-Ståndet!»

§ 10.

Från Höglofliga Ridderskapet och Adeln ankom likaledes och inbeledsagades en Deputation, anförd af Landshöfdingen m. m. *Grefve Carl Mörner*, hvilken höll följande helsingstal:

»Till Hedervärda Bonde-Ståndet!

Ridderskapet och Adeln ber att genom oss, dess Deputerade, få till Hedervärda Bonde-Ståndet återbära de hjertliga helsingar och lyckönskningar, Ridderskapet och Adeln nyss haft fägnaden att från det Hedervärda Ståndet emottaga.

Då, enligt grundlagens bud och på Konungens kallelse, Bonde-Ståndets Ledamöter åter infunnit sig för att deltaga uti rådplägingar och beslut, som afse fosterlandets gagn och bästa, hoppas Ridderskapet och Adeln, att det hedervärda Ståndet skall beredvilligt räcka oss handen att söka medverka till fördelar, som stå i oskiljaktigt samband med fäderneslandets.

Under fredens välgörande inflytande och den idoge jordbrukarens ostörda sträfvanden, hafva näringarne uppnått en förut sällspord höjd; och en för landet särdeles lycklig konjunktur gör uppoffringar för dess trefnad och förkofran lättare än någonsin.

Ridderskapet och Adeln lyckönskar till förestående vigtiga öfverläggningar, under den fasta öfvertygelse att de skola leda till det mål, dit vi alla syfta — allmänt och enskildt väl!

Ridderskapet och Adeln begagnar detta tillfälle att försäkra det Hedervärda Bonde-Ståndet om sin upprigtiga aktning och tillgifvenhet!»

Härpå afgaf *Talmannen* detta svar:

»Bonde-Ståndet emottager med så mycket större kärlek och tacksamhet helsningen, som Ståndet har sig bekant den urgamla riddersmannakraft och värdighet, som Ridderskapet och Adeln besitter och ådagalagt genom att bistå Bonde-Ståndet i främjandet af fosterlandets väl och skyddande af det samma, då farorna varit öfverhängande. Samma lit, som fördom, hyser ännu Bonde-Ståndet till Ridderskapet och Adeln för afvärjande af möjliga framtida olyckor från landet och det Allmänna, och det är af sådana skäl, som jag å Bonde-Ståndets vägnar anhåller att Herr Grefven och Landshöfdingen samt Herrar-Deputerade måtte till Höglofliga Ståndet återföra uttrycken af Bonde-Ståndets vänskap, aktning och tillgifvenhet!»

§ 11.

Talmannen anmälde, att, enligt ankommet meddelande, *Hans Maj:t Konungen* tillkännagifvit sig vilja i dag klockan half till 7 eft. midd. emottaga Riks-Ståndens underdåniga uppvaktnings-deputationer; och beslöts, i anledning häraf, att Ståndet skulle i dess sessionsrum å nyo samlas en half timma före nyssnämnde tid, klockan 6 eftermiddagen, för att till Kongl. Slottet gemensamt afgå.

Sedan plenum blifvit utsatt till i morgon klockan 10 förmiddagen, åtskiljdes Ståndet klockan $\frac{3}{4}$ 1 eftermiddagen.

Ut supra

In fidem

Carl Wester.

Plenum kl. 6 e. m.

Ståndet sammanträdde nu och, efter läsning å korrekturet till katalogen öfver Ståndets Ledamöter, hvarmed dock ej hanns till slut, afgick till Riddarhuset för att jemte öfrige Riks-Stånden begifva sig till Kongl. Slottet att uppvakta Deras Majestäter Konungen, Drottningen och Enke-Drottningen, Hans Kongl. Höghet Kronprinsen samt Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan; hvarefter Ståndet vid nedgåendet från Kongl. Slottet åtskiljdes. Ut supra

In fidem

Carl Wester.

Den 23 Oktober.

Plenum kl. 10 f. m.

Fortsattes läsningen af korrekturet till katalogen öfver Ståndets Ledamöter, hvarefter, jemlikt Kongl. Maj:ts förlidna gårdag till Ständerna gjorda inbjudning att i dag kl. kl. $\frac{1}{2}$ till 11 f. m. komma tillstädes först till gudstjenst i Stadens Storkyrka och sedermera å Riks-Salen till Plenum Plenorum, Ståndet nu begaf sig till Storkyrkan och vidare, efter der bevestad gudstjenst, till Riks-Salen, hvarest Kongl. Maj:t, på sätt 26 § Riksdags-Ordningen föreskrifver, öppnade Riksdagen och lät Rikets Ständer afhöra Berättelsen om hvad sedan sista Riksdag uti Rikets styrelse sig tilldragit, och tillkännagafs, att af denna Berättelse ett exemplar skulle till Talmännen öfverlemnas.

Ståndet åtskiljdes vid nedgåendet från Riks-Salen.

Ut supra.

In fidem

Carl Wester.

Den 25 Oktober.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Fortsattes och afslutades läsningen af korrekturet till förteckningen öfver Ståndets Ledamöter, hvarefter *Talmannen* erinrade, att, vid det förhållande att Sunne Härad af Jemtlands Län icke, så vidt synas kunde, valt någon Riksdagsfullmäktig, skrifvelse borde till vederbörande aflåtas med begäran om vals anställande; och yttrade med anledning häraf:

Anders Olsson från Jemtland: Jag anser mig böra, i anledning af hvad Talmannen nu erinrat, upplysa, att jag innehar Sockenstämmo-Protokoll, som visar, att Sunne Häradsboer beslutat att förena sig med dem, som redan då utsett mig till fullmäktig vid innevarande Riksmöte.

Anders Pehrsson från Örebro Län: Om, såsom *Anders Olofsson* uppgifvit, Sunne Häradsboer verkligen valt honom till sin fullmäktig vid detta Riksmöte, anser jag honom böra lemnas tillfälle att denna uppgift styrka genom anskaffande af Protokolls-utdrag öfver valförrättningen.

V. Talmannen Anders Andersson: Då Grundlagen föreskrifver, att hvarje Härad skall ställa Riksdagsfullmäktig för sig, betvivlar jag ingalunda, att Sunne Häradsofers mening varit att förena sig med dem, som valt Anders Olsson till sitt ombud vid innevarande Riksmöte; men då icke något ordentligt val skall hafva skett, läser det väl vara af nöden för oss att tillse, det Grundlagens ofvannämnde föreskrift efterlefves.

Nils Larsson från Jemtland: Efter hvad för mig uppgifvits, läser förhållandet vara sådant, att den person, som varit vald till Elektor för Sunne Härad, af något förfall förhindrats att vid valförrättningen personligen tillstädeskomma, men i stället vid nämnde förrättning skriftligen röstat på en utom Domsagan boende person. Som detta förfarande icke var enligt med Grundlagens föreskrift, kunde något afseende å den insände valedeln icke fästas, i följd hvaraf Sunne Häradsofer sedermera lära haft något sammanträde och dervid beslutat att förena sig med dem, som utsett Anders Olofsson till sin fullmäktig; och ehuruval denna deras sistnämnda åtgärd icke är enligt med Grundlagen, hafva de dock derigenom gifvit tillkänna sin önskan att få Anders Olofsson till sin representant vid detta Riksmöte.

Sedan *Sekreteraren* uppläst 16 § R. O., beslöt Ståndet, uppå derom af Talmannen framställd proposition, att uti skrifvelse till Chefen för Civil-Departementet anmäla förhållandet samt anhålla, att vederbörande, genom hans embetsåtgärd måtte varda förständigade att, derest sådant icke redan skett, Riksdagsmannaval för Sunne Härad i grundlagsenlig ordning anställa.

§ 2.

Enligt Ståndets den 21 i denna månad fattade beslut företogs nu val af Elektorer, som inom Ståndet skulle utse ledamöter i de uti Grundlagen bestämda Utskott samt tillika upprätta förslag å dem bland anmälde sökande, som borde ifrågakomma vid tillsättande af Ståndets Kansli; och blefvo, vid upprop af Länens namn, till Elektorer valde

För Upsala Län *Johan Persson* i Årsta:

- ” Stockholms Län *Matts Persson* i Öster Edsvik,
- ” Skaraborgs Län v. Talmannen *Anders Andersson* i Walla,
- ” Kronobergs Län *Anders Medin* i Möckelsnäs,
- ” Jönköpings Län *Peter Jönsson* i Träslända,
- ” Westmanlands Län *Erik Mallmin* i Gestre,
- ” Östergöthlands Län *Lars Magnus Knutsson* i Tjuk,
- ” Södermanlands Län *Anders Eriksson* i Wiggeby,
- ” Elfsborgs Län *Anders Eriksson* i Nordkärr,

För Calmar Län *Erik Johan Rudberg* i Halltorp,
 » Stora Kopparbergs Län *Erik Andersson* i Westansjö,
 » Örebro Län *Anders Persson* i Käfvesta,
 » Wermlands Län f. v. Talmannen *Per Eriksson* i Nysäter,
 » Gefleborgs Län *Erik Eriksson* i Wallsta,
 » Wester-Norrlands Län *Pehr Mattsson* i Sehl,
 » Jemtlands Län *Nils Larsson* i Tullus,
 » Westerbottens Län *Gustaf Glad* i Grisbacka,
 » Norrbottens Län *Herman Öbom* i Persö,
 » Gottlands Län *Jakob Lindby* i Näsungs,
 » Malmöhus Län *Pehr Nilsson* i Espö,
 » Christianstads Län *Ola Månsson* i Gårdlösa,
 » Blekinge Län *Nils Svensson* i Björkeryd,
 » Hallands Län *David Andersson* i Brännarp och
 » Götheborgs- och Bohus Län *Lars Rasmusson* i Hufveröd.

§ 3.

Föredrogos och *bordlades*

Kongl. Maj:ts Nådiga Berättelse om hvad i Riket och dess styrelse sig tilldragit sedan sista Riksdag; och *Rikets Ständers Justitie-Ombudsmans* Berättelse till Riksdagen år 1856, samt Tryckfrihets-Kommittéens Berättelse.

§ 4.

Föredrogos och *lades till handlingarne* från Höglöfl. Ridderskapet och Adeln ankomne Protokolls-Utdrag N:ris 1—3.

§ 5.

Uppå derom af *Talmannen* framställt förslag beslöt Ståndet, att till Vaktbetjening under innevarande Riksdag antaga:

L. P. Molin,

R. P. Fyrwald,

C. J. Carlsson,

P. J. Liljander och

J. A. Hillman;

och skulle af desse de 4 förstnämnde ega att beräkna sig arfvode till godo från och med Riksdagens början den 15:de i denna månad, samt Hillman från och med 4:de dagen före sistnämnde tid, då Hillman i tjänstgöring inträdt.

§ 6.

Uppå derom af *Ola Månsson* från Christianstads Län framställt förslag beslöt Ståndet att, genom utdrag af Protokollet, meddela de öfriga resp. Riks-Stånden, att Ståndet med särdeles nöje skulle se, att Med-Ståndens Ledamöter, så ofta

de dertill hafva tillfälle, behagade besöka den för Bonde-Ståndet i Bergstrahlska huset inrättade Klubb, hvilken hålles öppen alla aftnar, då Plenum i Ståndet icke inträffar.

Ståndet åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ till 12 f. m.

In fidem,
Carl Wester.

Den 27 Oktober.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollen för den 22 före- och eftermiddagen, samt för den 23 och 25 innevarande Oktober månad justerades och godkändes.

§ 2.

Vice Talmannen *Anders Andersson* fick på begäran ordet och yttrade: Det nyss justerade Protokollet af den 22 innevarande Oktober innehåller visserligen, i öfverensstämmelse med Grundlagens bud, att en af de funktioner, Ståndets valde Elektorer ega, är att utse Ledamöter uti de i Grundlagen bestämda Utskott; men för undvikande af framtida strider Ståndets medlemmar emellan, i fråga om tillsättandet af Ledamöter af Bonde-Ståndet uti andra, än de i Grundlagen speciellt nämnde Utskott, som möjligen kunna under Riksdagens lopp komma att bildas, hemställer jag, att det justerade Protokollet i nämnde del bör sålunda tolkas och förstås, att Ståndets Elektorer jemväl må ombetros rättigheten att utse Ledamöter inom Ståndet till Utskott af sistnämnde beskaffenhet; och jag anholder, det Talmannen behagade göra framställning härom.

I anledning af hvad vice Talmannen sålunda föreslagit och uppå Proposition af *Talmannen* beslöts, att Ståndets numera utsedde Elektorer skola ega att tillsätta jemväl Ledamöter med deras Suppleanter i de särskilda, uti Grundlagen icke speciellt omnämnda Utskott, som under Riksdagen kunna komma att bildas.

§ 3.

Efter derom gjordt förslag af *Matts Persson* från Stockholms Län beslöts att Ståndets Elektorer skulle, å sig emel-

lan öfverenskommen tid sammanträda *under morgondagen* för upprättande af förslag till dem bland de sökande, som borde ifrågakomma vid tillsättande af Ståndets Kansli, äfvensom för antagande af Boktryckare för tryckning och Bokbindare för häftning och inbindning af Ståndets Protokoller med tillhörande Register, samt *nästkommande Onsdag* å förmiddagen för val af Ledamöter med deras Suppleanter för Bonde-Ståndet till de uti 28—36 §§ af Riksdags-Ordningen omnämnda Rikets Ständers Utskott.

§ 4.

Anders Medin från Kronobergs Län, som på begäran fått ordet, yttrade: »Icke för att inleda någon diskussion i den maktpåliggande skjutsfrågan, utan endast för att upplysa Bonde-Ståndets Medlemmar om hvad mina kommittenter, ja till och med kommittenterne från hela Kronobergs Län, tänka i detta ämne, har jag till Herr Sekreteraren aflemnat en, till Kongl. Maj:t ställd, af en mängd jordbrukare inom nämnde Län undertecknad underdånig petition, rörande ändringar i skjutsbestyret, hvilken petition jag anhåller måtte nu varda uppläst.

Ståndets Sekreterare uppläste härefter den underdåniga petitionen.

Sedan, i anledning häraf *Peter Jönsson* från Jönköpings, *Nils Svensson* från Christianstads, *Gustaf Johansson* från Kronobergs, *Jöns Persson* från Blekinge, *Olof Lagergren* från Gottlands och *Johannes Andreasson* från Älfsborgs Län tillkännagifvit, *de fyra förstnämnde*, att jemväl de fått i uppdrag att till Kongl. Maj:t ingifva dylika petitioner och *de tvenne sistnämnde*, att petitioner i skjutsfrågan från deras kommittenter redan till Kongl. Maj:t ingått, ansåg Ståndet, uppå framställning af *Talmannen*, någon annan åtgärd i fråga om den uppläste petitionen ej behöflig, än att, såsom *Medin* begärde, lägga dem till handlingarne.

I sammanhang härmed uppläste *Nils Andersson* från Christianstads Län följande motion i samma ämne:

Vördsamt Memorial!

Vidhållande den öfvertygelse, jag vid föregående Riksdag uttalat, att Bonde-Ståndet måste anse såsom en ibland sina dyrbaraste pligter mot Allmogen att fästa Konungens och Med-Ståndens uppmärksamhet på nödvändigheten, att, så vidt under utveckling af landets ekonomiska förhållanden kan blifva möjligt, bereda skjutsningsskyldighetens aflyftande från jordbruket; samt synnerligen stärkt i denna åsigt genom dessa

sista årens betydligt ökade svårigheter för landtmannen, att nämnde skyldighet fullgöra; anhåller jag, att i detta hänseende få afgifva ett förslag till underdänig hemställan hos Hans Kongl. Majestät.

Jag skall dervid taga ledning af de åsikter, som vid såväl 1850—51 årens Riksdag af detta Stånd så allmänt antogs till grund för Ståndets enskilda framställning i ämnet, till Landets Konung, som de, hvilka vid sista Riksdagen utgjorde de flesta af Stånds-Ledamöternes tankar derom; antagande, att jag derigenom bättre skulle kunna lyckas, att för ena meningarne om hvad som genast eller någorlunda skyndsamt kunde göra, för att efterhand komma till det enda rättvisa och samhällsnyttiga målet: fortskaffningsväsendets öfverlemnande till den *enskilda* företagsamheten, under helgden af frivilliga öfverenskommelser samt inseende och kontroll af allmänna ordningsmakten.

I sådant afseende vågar jag föreslå:

- 1) Att en reglering af gästgifveri-skjutsen måste allmänt tillvägbringas, grundad på en förening af resandes fortskaffning, på bestämda tider, med ordinarie bref- och paketposter; hvarvid väl afseende bör fästas på möjligheten, att å stationerna besörja resandes förplägning, men icke utslutande denna, å hvarje station, med skjuts-åtagandet för enas, såsom föranledande svårigheter för skjutshållens lämpligare reglering samt öfverenskommelsers afslutande.
- 2) Att denna reglering tillika måtte afse resandes befordrande vid andra tider, emot en derefter lämpad högre afgift.
- 3) Att intill dess ändamålet med en sådan reglering samt skjutsens öfverlåtande till *entreprenörer* kan *allmänt* åstadkommas, entreprenad-auktioner hvarje år utlysas för de stationer, der skjutsen ännu måste af den skjutsskyldiga jorden utgöras, samt på det sätt, att, der sådant ske kan, såväl skjuts- som gästgifveri-hållningen och postskjutsen förenas; börandes dervid de entreprenörer få företräde, hvilka med lägsta anbud förena full vederhäftig borgen för kontraktets ordentliga uppfyllande, samt underkasta sig bestämda och betryggande viten för underlåtenhet deraf, i och för de särskilda delar af åtagandet.
- 4) Att skjutslegan för resande, som åtfölja post- och paketvagnar, må särskildt bestämmas till högst 32 sk. b:ko *per mil*, för hvarje häst; men för dem, som fortskaffas med egna, eller på stationerna mot viss afgift legda fordon, till minst 32 sk. och högst 1 Riksdaler Banko *per mil*, för hvarje sådan — allt efter ortens priser och förhållanden; samt att, då på någon ort sådan öfverenskommelse icke

kan träffas, utan att entreprenören tillerkännes någon särskild ersättning, vare sig i penningar eller prästanda, kostnaden därför måtte få utgå från Statsverket, af ett dertill anvisadt särskildt förslags-anslag.

- 5) Att intill dess en sådan reglering af post- och gästgifveriskjutsen kan allmänt genomföras, öfverallt der entreprenadskjuts under tiden kan föranstaltas, skjutslegan må höjas till 40 sk. b:ko per mil för hvarje häst, samt hvad derutöfver kan såsom vilkor entreprenören tillerkännas, må på sätt *mom.* 4 innefattas, af Statsverket utbetalas.
- 6) Att, om ej en sådan allmän anordning af skjuts- och postväsendet kan skyndsamt låta sig verkställas, eller i somliga orter entreprenader icke utan öfverdrifven kostnad för Statsverket kunna uppgöras, den åtgärd genast måtte vidtagas, att allmänna skjutslegan måtte förhöjas till 32 sk. b:ko per mil för hvarje häst, samt lika betalning erläggas för kungs- och krono-skjuts; äfvensom vagnslegan något ytterligare förhöjas.

I förtröstan, att Stats- och Ekonomi-Utskotten, till hvilkas utredning denna min motion lärer böra öfverlemnas, skall taga i betraktande den trängande nödvändigheten att uti detta ämne framlägga för Rikets Ständer ett förslag, på de här föreslagna grunder, sedan det under längre tid visat sig, att varu- och arbets-priser så stigit, att underhållet och inköpet af hästar, samt anskaffandet af pålitligt folk till skjuts-uppsigten blifvit i allmänhet en half gång och mångenstädes dubbelt dyrare, än förut, får jag vördsamt anhålla om remiss af denna min motion till ofvannämnda Utskott.

Stockholm den 25 Oktober 1856.

Nils Andersson,
från Christianstads Län.

Efter uppläsningen häraf anmälde *Johan Persson* från Upsala Län, att han och öfrige Riksdags-Ombuden för Länet gemensamt afgifvit en motion i samma ämne, hvilken föredrogs och skulle till Protokollet anmärkas, af följande lydelse:

Vördsamt Memorial!

Jag utbeder mig Rikets Ständers förnyade pröfning af en fråga, som i hundra år varit föremål för den stora jordbrukande befolkningens önsknings och Bonde-Ståndets på nästan hvarje Riksdag förnyade framställningar till Med-Stånden och Landets Konung. Frågan är angående skjutsskyldighetens reglerande på ett lämpligt, med afseende på landtmannens ställning billigt samt i förhållande till hans kostnader rättvist sätt. För det närvarande vill jag ej inlåta mig i

betraktelser öfver önskvärdheten eller möjligheten att ännu helt och hållet lyfta denna tunga börda från jordbruket, eller genast åstadkomma stora vidtomfattande förändringar deri. Jag hoppas, att detta kan komma att blifva med större framgång än nu föremål för lagstiftande maktens förhandlingar och beslut, sedan fortskaffningsmedlen, medelst ångfartyg, järnvägar och ständiga postvagnar, diligenser m. m. hunnit mera utföras; nu kan, i min tanke, endast ifrågakomma, att, på den grundval, som finnes, förbättra skjutsinrättningen i Riket.

De hinder för jordbrukets välordnade arbeten, den rubbning i ett efter dessas verkliga behof väl afpassadt antal dragare, det ökade behof af biträde för skjutsandet, det störande i landtmannens inre hushållning, o. s. v., som äro följder af skjutsningsbesväret, är så ofta omordadt, så allmänt utaf alla känt, att jag icke behöfver ingå i någon bevisning deraf. Äfven de Ledamöter af de öfriga Riks-Stånden, som vägrat att ansluta sig till Bonde-Ståndets rättmätiga fordringar på en genomgripande förändring af skjuts-skyldigheten, hafva erkänt det tryckande i densamma, ehuru de ansett detta onus ej kunna lyftas från jordbruket.

Tiden visar alltmer, att denna börda måste åtminstone lindras, i samma mån, som landets allmänna ekonomiska förhållanden göra den olämpligare och orättvisare. Rikets Ständer hafva äfven sökt göra något, genom skjutslegans efter hand skedda förhöjning samt åtgärder för skjutsentreprenader m. m., ehuru detta icke kan i grund afhjelpa de lidanden, som drabba mängden af skjutsskyldige. Men under dessa sista åren har ett ovanligt missförhållande inträdt emellan penninge- och varuvärden, hvilket inverkat betydligt på arbetskostnader och löner. Det kan antagas, att öfverallt i landet inköp och underhåll af hästar fördyrats å de flesta orter till dubbelt och deröfver, samt dagsverksprisen stigit i samma förhållande. Då nu äfven tages i betraktande att, genom den, visserligen med nuvarande skjutsväsende oundvikliga, men icke destomindre nog godtyckliga rättighet, som en enda person eger, att för sig fordra skjuts med en häst, alltid en karl måste medfölja, så uppstår oftast, helst då skjutshållen äro långa eller vägarne svåra, att hela dagen åtgår för denne, och att, då skjutslegan på flere håll understiger skjutskarlens dagspenning, ingenting öfverblifver för hästens och åkdonets begagnande. Ännu svårare är det der, hvarest entreprenader icke finnas och skjutsskyldige hafva lång väg till gästgivaregården, der karl och häst ofta uppehållas nära hela dygnet för att vänta på resande, och stundom skjutsning ej ens erhålles.

I betraktande af hvad jag nu anför, vågar jag alltså föreslå:

- 1:o att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t underdånigst hemställa om skjutslegans allmänna förhöjning till minst En Riksdaler Riksmynt per mil å landet samt med någon förhöjning deri för Städerna.
- 2:o att vagnslegan måtte förhöjas till dubbelt mot hvad nu är stadgadt.

Derjemte föreslår jag, att, i sammanhang härmed, Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t förnya deras förut gjorda underdåniga önskan, det Konungens Befallningshafvande måtte uppmanas, att öfverallt i Länen söka tillvägabringa entreprenader för skjutshållningen, till underlättande hvaraf torde böra iakttagas:

att de hemman eller lägenheter, som äro dertill lämpligast belägna samt erbjuda bästa bekvämlighet, måtte af Konungens Befallningshafvande, efter det de skjutsande inom hvarje ort blifvit hörde, till skjutsombyten utses, utan afseende på de äldre gästgivaregårdarne, hvilka genom sina öfverdrifna anspråk ofta förhindra billiga entreprenad-vilkors erhållande och derigenom vålla håll- och reserv-skyldige många olägenheter och kostnader; samt

att der entreprenader endast mot betydligare ersättning af skjutsskyldige kunna föranstaltas, skjutslegan vid dylika gästgifverier må, i förhållande till entreprenadsummans belopp, bestämmas högre än ofvan föreslagna minimum.

Jag anhåller om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott!

Stockholm den 27 Oktober 1856.

Johan Pehrsson,

fr. Upsala Län.

Häruti instämde Samuel Ödman och P. Mengel.

Dessa motioner blefvo, på begäran af vice Talmannen Anders Andersson och Erik Ersson från Gefleborgs Län, samt i öfverensstämmelse med af Ståndet förut uttalad åsigt hvilande på bordet.

§ 5.

Följande af David Andersson från Hallands Län upplästa skriftliga yttrande skulle i protokollet inflyta:

Under loppet af sista riksmöte räknade Svenska Bonde-Ståndet både många och stora förluster. Äfven under den tid, som sedermera förflutit, har döden bland dem, hvilka då deltog i förhandlingarne, täljt sina offer. En vacker plägsed bjuder att åt de bortgångne brödernes minne egna sakenadens skyldiga gärd, helst då de gjort sig väl förtjente af fäderneslandet, och må det därför icke förtänkas en länskamrat till Bengt Gudmundsson, om han här och vid detta tillfälle i några okonstlade ord söker uttala den förlust, ej mindre samhället, än den enskilda vänkretsen, genom Gudmundssons den 31 Maj 1855 inträffade frånfalle lidit; ty nekas kan icke, att han i listiden, med hänseende till sin samhällsställning och sin verksamhet, var en mera ovanlig personlighet, och att hans riksdagsmannabana helt och hållit ligger inom Svenskhetsens, det sannas och det rättas område. Hufvud och hjerta hade han, för att i hvardagsspråk med få ord uttrycka något mer, än hvardagsbegrepp, på deras rätta ställe. — Konungen ärade han, men han såg likväl alltid i honom en människa, icke ofelbarheten eller den högsta visheten; fäderneslandet älskade han, ty det var hans fäders jord, bruten af deras möda och svett; bröderna tjänade han, ty de voro, likasom han, odlare-söner. Medborgares aktning och förtroende förde honom tidigt in i den rådplägende församlingen, der han oskiljaktigt slöt sig till Anders Danielsson och Nils Månsson, hvilka då framstodo som de förnämste kämparne för folkfriheten, folkupplysningen och folkintressena, och hvilkas åsikter, grundsatser, handlingssätt och syften, han allt framgent icke allenast hylade, utan ock efterföljde. — Derför var och förblef han en själfständig man, med hvars oförställda, alltid öppet uttalade öfvertygelse ej kunde dagtingas; om hvars röst ej kunde köpslagas, och detta oakadt var han ingen blind förkastare af andras mening, ingen omild domare öfver andras åsikter. — I botten af sin själ frisinnad och fosterländsk, ville han blott det rättas framgång och förtjenstens lön; ville, att allt skulle lända till allmänt väl och enskild fromma, att alla bemödanden skulle förenas till detta höga mål, och alla personliga fördelar tillbakasättas för befrämjande deraf. — Väl hafva personer här framstått med större förmåga, än han; men i afsigternas renhet, i handlingssättets ärlighet, öfverträffades han icke af någon. — Derigenom vann han också vänner, som erkände hans förtjenster och gjorde rättvisa åt hans egenskaper, — egenskaper, som jag önskade mera allmänt spridda bland Sveriges Bonde-Stånd. Också han egde svagheter; men det öfvervägande förträffeliga i hans i karakter och skaplynne undansköt dem i bakgrunden. Få hafva därför såsom

folkombud haft en vackrare bana, än han, och minnet af hvad han verkat skall öfverlefva honom, ty det är förvaradt i våra handlingar och i förenade hjertan. Den stora lifsfrågan, eller folkrepresentationens tidsenligare ombildning, lemnade han efter sig åt yngre och kommande Ståndsbröder att förfäkta och befordra, glad i den öfvertygelsen, att framtiden icke skall lägga densamma helt knapphändigt på bordet. — Han tillhör nu den Riksförsamling, hvars tillvaro är lika evig som dess grundlagar, der inga tvistefrågor dela medlemmarne, der alla öfverläggningar äro afslutade och det goda har sin härliga belöning.

Oförgätlig heder åt den hedervärdes minne!

§ 6.

Ståndet beslöt, att, på sätt förut vanligt varit, de Nådiga svar, som *H. M. Konungen, H. M. Drottningen, H. M. Enke-Drottningen* samt *H. K. H. Kronprinsen*, å egna och sin Höga Gemåls *H. K. H. Kronprinsessans* vägnar täcktes afgifva å de Tal, som höllas, då Bonde-Ståndet hade Nåden aflägga sin underd. uppvaktning, äfvensom det Tal, som *Talmannen* vid Riksdagens öppnande å Rikssalen inför *H. M. Konungen* å Ståndets vägnar hållit, skulle i Protokollet antagas; och voro dessa Tal af följande lydelse:

Hans Maj:t Konungens:

»Mina omsorger för ett älskadt Fosterlands väl finna en ljuf belöning i Bonde-Ståndets erkännande af Mitt redliga uppsåt och Mina oafbrutna bemödanden.

J känna Min ömhet och Mitt förtroende för Sveriges Allmoge samt Min uppriktiga tacksamhet för den tillgifvenhet, Jag af densamma alltid erfarit.

Dessa tänkesätt finna en ökad kraft i Edert lifliga deltagande för den förening, som skall bereda Min Sons framtida lycka.

Jag förblifver Eder, redlige Dannemän, med all nåd och ynnest städse välbevågen.»

Hennes Maj:t Drottningens:

»Bondeståndets förnyade försäkran om dess tillgifvenhet är för Mig alltid lika dyrbar.

Jag är öfvertygad om, att Min blifvande Sonhustru skall lifvas af samma ömhet och välvilja, som Jag ständigt hyst för Eder och Edra anhöriga.

Jag skall inplantera dessa tänkesätt i Hennes ädla sinne, och tror Mig kunna lofva, att J skolen återfinna dem lika lif-

liga hos Henne som hos Mig, då Jag nu med nöje försäkrar Bonde-Ståndet om min fortfarande bevågenhet.”

Hennes Maj:t Enke-Drottningens:

»De förnyade uttryck af tillgifvenhet, J frambären till Mig, äro dyrbara för Mitt hjerta och påkalla Min lifliga tacksamhet.

Jag har rönt många prof på Bonde-Ståndets välvilja, och bibehåller dem i erkänsamt minne.

Dess deltagande i såväl sorgens som glädjens skiften har alltid varit Mig förunnadt, och är det med nöje Jag nu återfinner dessa tänkesätt i anledning af Min älskade Sonsons blifvande förening.

Varen alltid förvissade, redlige Dannemän, om Min fortfarande välvilja och bevågenhet!»

Hans Kongl. Höghet Kronprinsens:

»Redlige Dannemän! Emottagen Min Gemåls och Min varma tacksägelse för Eder hjertliga helsning, en helsning, för Oss så mycket dyrbarare, som den till Oss frambäres af den Svenska Allmogens Ombud. Odlare af den jord, från hvilken förgångna släkten af det Svenska folket före Oss hemtat, och kommande släkten efter Oss skola hemta sin näring och sin kraft att bereda Sveriges väl och häfda dess ära, ären J åter församlade här, för att vid Riksmötet yttra Edra tankar om det, hvaraf vårt älskade fädernesland göres behof, för att dess andliga och materiella krafter måtte erhålla den fortsatta utveckling, som höfves ett folk, hugstort, sjelfständigt och fritt från fordom. Sådant är ett ädelt värf, och Jag är öfvertygad derom, att J skolen fullgöra det med samma redbarhet, samma djupa trofasthet, som alltid utmärkt Odalmannen i Norden. En trogen Son af Mitt fädernesland, följer Jag Eder dervid med Mina lifligaste välönskningar, och beder Eder, hedervärde Ledamöter af Bonde-Ståndet, emottaga försäkran om Min och Min Gemåls fortfarande ynnest och välvilja.»

Talmannens:

»Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Då folkombuden åter samlas omkring sin Konungs Thron för att i den betydelserika timman för ett nytt Riksmötes öppnande emottaga Konungens budskap om fosterlandets angelägenheter, framträda helt naturligt på en gång för tanken: minnenas skördar, hjertats glädje öfver stunden och framtidens hopp.

I första rummet besinna vi då i dag, huruledes fäderneslandet uti jordbruk och bergshandtering, handel och näringar

vunnit måhända förr icke anade framsteg genom den Gudomliga Försynens beskydd, och dernäst genom Konungens aldrig hvilande omsorger, att värna och hägna landet samt befordra tidsenliga förbättringar uti statens inre livsverksamhet, uti lagar och författningar.

Häraf alstras och lefver den tacksamhet, som Bonde-Ståndet uti enkla ord, men från hjertats djup, till sin Ädle Konung har nåden och glädjen att i denna högtidliga stund frambära.

Uti en så beskaffad det förflutnas erfarenhet, hemtar jemväl Bonde-Ståndet stöd för sitt hopp om framtiden; och då det synes uppenbart, att en hastig och betydelserik utvecklingsperiod för vårt land inträdt, dervid största omsorg fordras vid att kunna tillägna sig och väl använda det goda, men på samma gång undvika det onda, som dermed vill följa, sätter folket, nu som förr, sin lit till sin Konung; och Bonde-Ståndet skall icke svika, så vidt på detsamma ankommer, att, efter bästa förstånd och makt, söka befordra fäderneslandets ära och lycka!

Gud bevare vår älskade Koaung!

Ståndet åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 12 f. m.

Ut supra.

In fidem,

Carl Wester.

Den 30 Oktober.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Föredrogs och upplästes det Protokoll, hvilket blifvit hållet vid Ståndets Elektorers sammanträde till utseende af Kansli-tjenstemän samt antagande af de anbud, som inkommit å dels tryckning, dels ock falsning, skärning och inbindning af Ståndets Protokoller och Register för innevarande Riksdag; och var detta Protokoll af följande lydelse:

Protokoll, hållet hos Hedervärda Bonde-Ståndets Elektorer den 29:de Oktober 1856.

I afseende å Kansliets tillsättande m. m. funno Elektorerna lämpligt hos Hedervärda Bonde-Ståndet föreslå:

att nu likasom förr antagas till protokollsföring 2 Notarier utom de i Grundlagen bestämda;

att utom de fyra Ord. Kanslisterna antagas 18 e. o. Kanslistor för de alltmåra ökade göromålens skyndsamma för rättande, ehuru desse tjänstemän icke kunna påräkna lika stort arvode;

att till aflöningen behövas 4 notarie- och såsom förr 14 kanslist-arfvoden, till de belopp för hvarje, som kunna i behörig ordning vardas bestämda; och att af dessa 2 notarie- och 2 kanslist-arfvoden böra utgå från och med den 15:de samt öfrige 2 notarie- och kanslistarfvoden från och med den 23:dje uti innevarande Okt. månad;

att fördelningen af kanslistarfvodena kunde något längre fram under Riksdagen närmare bestämmas;

att göromålens indelning i Kansliet öfverlemnades till Sekreterarens bestämmande;

att, om någon af de tjänstemän, som nu komma att intagas, funne plats i annat Riks-Stånd, eller i Utskott, han icke der efter må stadna qvar i detta Riks-Stånds Kansli; och att om någon af Kanslitjänstemännen skulle, emot förmodan, genom försumlighet, obehörigt intrång i Ståndets förhandlingar, eller eljest mindre godt uppförande göra sig oförtjent af vidare förtroende, han då skulle kunna, på anmälan, från sin befattning entledigas; — samt att nu antagas till

Notarier:

Frykholm, A. L., vice Notarie i Kongl. Svea Hof-Rätt.

Söderholm, Johan, vice Häradshöfding.

Sahlström, C. H., e. o. Kanslist i Kongl. Just.-Rev.-Exped.

Bratt, Johan Filip, vice Häradshöfding.

Ordinarie Kanslistor:

Husberg, H., v. Häradshöfding.

Ölander, Johan Erik, t. f. Kammarsskrifvare.

Ekermann, Arvid, v. Häradshöfding.

Linde, Lars Gustaf, Landskanslist.

Extra-Ordinarie Kanslistor:

Sellén, Didrik, v. Notarie.

Carlquist, Carl Johan, e. o. Notarie.

Sjöberg, Carl Rudolf, e. o. Kontorsskrifvare.

Ekbohrn, C. M., Phil. Magister.

Götlén, Aron, e. o. Kammarsskrifvare.

Baude, Carl Magnus, e. o. Kammarsskrifvare.

Neijber, August, t. f. Not. i Riksgälds-Kontoret.

Sandsjö, Adolf Wilhelm, t. f. Kammarsskrifvare.

Redin, Carl August, t. f. Kassaskr. i R. St. Bank.
Wijnblatt, Herrman, e. o. Kanslist i K. Eckl.-Dep't.
Ström, Ludvig, Regements-Skrifvare.
Krook, Frans, Hof-Rätts-Auskultant.
Bergquist, Carl Erland, t. f. Kammarskrifvare.
Ramström, Ferdinand, v. Häradshöfding.
Hagborgh, Carl Peter, t. f. Kansl. i K. Maj:ts Just. Stats-Exp.
Ljungberg, Bernhard, t. f. Kammarskrifvare.
Arpi, Ragnar Thorbjörn, t. f. Notarie; och
Setréus, Olof, Philos. Magister.

Efter företagen granskning af de för tryck, inbindning och skärning gjorda anbud, funno Elektorerne sig böra föreslå till antagande: för tryckningen af Ståndets Protokoller med tillhörande Register Boktryckaren *A. G. Hellstens* anbud, under vilkor, att han ordentligen lemnar sex till åtta tryckta ark i veckan med lika stilar och täthet, som ingifna provvets, samt upplaga af 400 exemplar efter 12 R:dr 32 sk. Banko för hvart ark; samt för falsning skärning och inhäftning uti blått pappersband af Protokoller och Register, det utaf *M. G. Hellström* gjorda anbud efter ett pris af 5 sk. Banko för hvarje band; hvarförutan det förbehåll borde härvid fästas, att, om arbetet icke obehindradt och fullgodt verkställdes enligt aftal, Hederwärda Bonde-Ståndet då skulle ega att för dess fullgörande vända sig till annor person.

In fidem,

Carl Wester.

Och blef detta, Ståndets pröfning underställda, förslag till alla delar godkändt, och de föreslagne tjenstemännen således antagne att under Riksdagen hos Ståndet tjenstgöra i den egenskap, förslaget omförmäler.

§ 2.

Sedan Bonde-Ståndet, genom beslut den 27 i denna månad, förordnat, att Ledamöter för Ståndet uti de i 29, 30, 31, 32, 33, 34 och 36 §§. R. O. föreskrifna Rikets Ständers Utskott skulle inom Ståndet väljas af dess, nämnde dag utsedde, Elektorer, hade de sistnämnde, till följd häraf, förliden gårdag förrättat nämnde val; och erfors af det dervid förde Protokoll, som nu föredrogs och upplästes, att följande blifvit till Ledamöter och Suppleanter uti nedannämnde Utskott utsedde, nemligen:

i Konstitutions-Utskottet.

L e d a m ö t e r :

Vice Talmannen *Anders Andersson* från Skaraborgs Län,
Pehr Sahlström från Stockholms Län,
 f. d. vice Talmannen *Pehr Eriksson* från Wermlands Län,
Johan Pehrsson från Upsala Län,
Tobias Lind från Götheborgs- och Bohus Län, och
Lars Magnus Knutsson från Östergöthlands Län.

S u p p l e a n t e r :

Paul Fritz Mengel från Upsala Län,
Pehr Nilsson i Alastad från Malmöhus Län,
Erik Olsson från Södermanlands Län och
Anders Jansson från Wermlands Län.

i Stats-Utskottet.

L e d a m ö t e r :

Matts Pehrsson från Stockholms Län,
Ola Månsson från Christianstads Län,
Lars Rasmusson från Götheborgs och Bohus Län,
David Andersson från Hallands Län,
Pehr Mattsson från Wester-Norrlands Län,
Erik Mallmin från Westmanlands Län,
Anders Pehrsson från Nerikes Län,
Anders Eriksson från Elfsborgs Län och
Anders Ersson från Kopparbergs Län.

S u p p l e a n t e r :

S. Ödman från Upsala Län,
Anders Eriksson från Södermanlands Län,
Gustaf Larsson från Stockholms Län,
J. M. Lundahl från Skaraborgs Län,
C. G. Cederskog från Östergöthlands Län, och
Olof Olofsson i Olsbyn från Wermlands Län.

i Bevillnings-Utskottet.

L e d a m ö t e r :

Anders Jansson från Westmanlands Län,
Joseph Holm från Stockholms Län,
Erik Christensson från Götheborgs- och Bohus Län,
Carl Tholsson från Skaraborgs Län,
Anders Pehrsson från Östergöthlands Län,

Nils Larsson från Jemtlands Län,
Erik Andersson från Kopparbergs Län,
Daniel Danielsson från Jönköpings Län,
Pehr Nilsson i Espö från Malmöhus Län,
Gustaf Hultman från Nerikes Län,
Nils Andersson från Wermlands Län, och
Gustaf Glad från Westerbottens Län.

Suppleanter:

Olof Lagergren från Gottlands Län,
Nils Pehrsson från Calmar Län,
Carl Gustaf Sköldberg från Nerikes Län,
Anders Gudmundsson från Hallands Län,
Anders Persson från Malmöhus Län,
Anders Jonsson från Wermlands Län,
Nils Olsson från Malmöhus Län,
Lars Johansson från Westmanlands Län och
Johannes Holm från Jönköpings Län.

i Banko-Utskottet.

Ledamöter:

Olaus Eriksson från Götheborgs- och Bohus Län,
Nils Andersson från Christianstads Län,
Pehr Östman från Wester-Norrlands Län,
Nils Svensson från Blekinge Län,
Carl Dahlgren från Elfsborgs Län,
Nils Nilsson från Nerikes Län,
Erik Johan Rudberg från Calmar Län,
Lars Gustaf Andersson från Elfsborgs Län, och
Herman Öbom från Norrbottens Län.

Suppleanter:

Olof Olofsson från Westmanlands Län,
Jonas Andersson från Östergöthlands Län,
Pehr Karl Andersson från Östergöthlands Län,
Nils Hansson från Christianstads Län,
Sven Haraldsson från Blekinge Län, och
Olof Olofsson i Slängserud från Wermlands Län,

i Lag-Utskottet.

Ledamöter:

Pehr Erik Andersson från Westmanlands Län,

Erik Ersson från Gefleborgs Län,
Johan Johansson från Nerikes Län, och
Johan Lekberg från sistnämnde Län.

Suppleanter:

Johannes Nilsson från Götheborgs och Bohus Län,
Bälter Sven Eriksson från Kopparbergs Län, och
Bengt Nilsson från Kronobergs Län.

i Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet.

Ledamöter:

Peter Jönsson från Jönköpings Län,
Efraim Larsson från Elfsborgs Län,
Jan Andersson från Kopparbergs Län,
Anders Medin från Kronobergs Län,
Erik Carlsson från Stockholms Län,
Jakob Lindby från Gottlands Län,
Nils Svensson från Christianstads Län,
Jöns Pehrsson från Blekinge Län,
Anders Nilsson från Hallands Län,
Johan Peter Andreasson från Elfsborgs Län,
Magnus Månsson från Östergöthlands Län, och
Gustaf Bjerkander från Skaraborgs Län.

Suppleanter:

Johan Bergström från Kopparbergs Län,
Johan Johansson från Östergöthlands Län,
Lars Gezelius från Kopparbergs Län,
Olof Larsson från Gefleborgs Län,
Anders Bäckström från Norrbottens Län,
Erik Larsson från Wester-Norrlands Län,
Johan Westermarck från Westerbottens Län,
Anders Magnus Andersson från Calmar Län, och
Anders Larsson från Nerikes Län.

i Expeditions-Utskottet.

Ledamöter:

Liss Lars Ohlsson från Kopparbergs Län,
Håkan Petersson från Blekinge Län, och
Anders Olsson från Jemtlands Län.

Suppleanter:

Måns Pehrsson från Malmöhus Län,

Gustaf Johansson från Kronobergs Län, och
Johannes Andreasson från Elfsborgs Län.

§ 3.

Matts Pehrsson från Stockholms Län, hvilken, på begäran, fick ordet, hemställde, huruvida icke vid denna, lika som vid föregående Riksdagar egt rum, Suppleant borde till tjänstgöring i Utskott inträda, så snart ordinarie Ledamot hos Talmannen eller Sekreteraren anmält förfall, emedan, i annan händelse och om det uppgifna förfallet skulle hos Ståndet anmälas, innan Suppleants tjänstgöring får vidtaga, icke allenast mycken tidsutdrägt, utan äfven andra olägenheter, deraf kunde föräledas.

Lars Magnus Knutsson från Östergötlands, *Peter Jönsson* från Jönköpings, *Pehr Nilsson* från Malmöhus och *Nils Svensson* från Blekinge instämde; hvarefter ordet begärdes af nedannämnde Ledamöter, som yttrade:

v. Talmannen Anders Andersson: Jag delar fullkomligt *Matts Pehrssons* nu uttalade mening; men önskar det tillägg, att Suppleanterne inträda till tjänstgöring i den ordning, uti hvilken de uti Elektorernas protokoll förekomma.

Olaus Eriksson från Götheborgs- och Bohus Län: Med anledning af hvad som vid nästlidne Riksdag inträffade, hemställer jag, att samtliga Utskottens Hrr Ordförande underrättas om detta Ståndets beslut.

David Andersson från Hallands Län instämde.

Sedan diskussionen förklarats slutad, beslöt Ståndet, uppå derom af Talmannen gjord hemställan, att, då Suppleanter i Utskott inträda, de böra taga plats efter Utskottets Ordinarie Ledamöter i den ordning de blifvit till Suppleanter utsedde, utan afseende å de rum, de Ledamöter, i hvilkas ställe Suppleanterne inträdt, förut innehaft, och att, då Ledamot i Utskott är hindrad att der tjänstgöra och han sådant hos Talmannen eller Sekreteraren anmält, den närmast i ordningen varande Suppleant må ega att, utan annat förordnande, än bevis derom af Talmannen eller Sekreteraren, uti Utskottet ingå; och skulle underrättelse härom Utskotten meddelas, genom Utdrag af Protokollet.

§ 4.

Efter någon diskussion, hvilken dock icke skulle i Protokollet inflyta, beslöt Ståndet, att till Ledamöter i det Utskott, som kommer att upptaga och bereda Ståndets enskilda besvär och angelägenheter, representanterne från

hvarje Län borde sig emellan länsvis välja en Ledamot; och blefvo nu dertill utsedda:

- Från Upsala Län *Paul Fritz Mengel*.
 ” Stockholms Län *Johan Gustaf Wassmuth*.
 ” Skaraborgs Län *Johannes Linder*.
 ” Kronobergs Län *Gustaf Johansson*.
 ” Jönköpings Län *Nils Svensson*.
 ” Westmanlands Län *Lars Johansson*.
 ” Östergöthlands Län *Anders Peter Andersson*.
 ” Södermanlands Län *Erik Olsson*.
 ” Elfsborgs Län *Josef Svedberg*.
 ” Kalmar Län *Gustaf Jonsson*.
 ” Kopparbergs Län *Johan Bergström*.
 ” Nerikes Län *Erik Olsson*.
 ” Wermlands Län *Olof Olsson* i Olsäterstorp.
 ” Gefleborgs Län *Pehr Andersson*.
 ” Wester-Norrlands Län *Erik Larsson*.
 ” Jemtlands Län *Erik Matsson*.
 ” Westerbottens Län *Johan Petter Wallmark*.
 ” Norrbottens Län *Johan Erik Rutström*.
 ” Gottlands Län *Olof Lagergren*.
 ” Malmöhus Län *Nils Olsson*.
 ” Christianstads Län *Nils Hansson*.
 ” Blekinge Län *Sven Haraldsson*.
 ” Hallands Län *Anders Gudmundsson*, samt
 ” Götheborgs och Bohus Län *Johannes Nilsson*.

§ 5.

Nils Svensson från Christianstads Län begärde ordet och uppläste en så lydande motion:

Om än en folkets representant ser sina bästa bemödanden blifva fruktlösa, och sina på billighet och rättvisa grundade önsknningar lemnas utan afseende, får han likväl ej tröttna vid att uttala sin öfvertygelse och försöka alla möjliga medel för tillvägabringande af rättelser i de missförhållanden, som hårdast trycka folket. Ett ibland dessa är den ännu från enväldets och frigästningens tid qvarstående skyldigheten, för de jordbrukare, hvilkas hemman äro belägna närmast omkring gäst ifvaregårdarne och hvilka ej tillhöra någon af de privilegierade samhällsklasserna, att fortskaffa de resande emot en ersättning, som för närvarande knappast motsvarar hälften af den verkliga kostnaden. Så långt man minnes tillbaka, har från detta stånd, så väl enskildt som offentligen och isynnerhet vid Riksdagarne, missnöjets och förkastelsens dom uttalats emot reservskjutsens utgörande på detta föråldrade

och förtryckande sätt; men följden häraf har alltid blifvit, att de tvenne privilegierade Stånden, som äro de, hvilka mest begagna sig af reservskjutsen, hvarje gång tillbakavisat Bondeståndets mest billiga anspråk i detta afseende. I de flesta andra fall hafva de upplyste Med-Stånden någorlunda följt med sin tid, men i denna för den oprivilegierade jordbrukaren särdeles viktiga fråga har aldrig tidens kraf kunnat hos dem göra sig gällande; deremot har väl Regeringen tid efter annan vidtagit åtgärder för afhjelpande af det öfverklagade missförhållandet, men dessa hafva varit högst obetydliga, och vid tillämpningen visat sig föga eller intet verkande.

Den mest genomgripande och tidsenliga af dem var onekligen föreskriften i Kongl. Maj:ts Nädiga Bref den 2 Augusti 1844 om reservskjutsens ställande på entreprenad; men bestämmandet af villkoren derföre lades i händerna på en Embetsmannakorps, som väl begagnar sig af reservskjutsen, men icke bidrager till dess utgörande, och följden deraf blef föreskriften om hästars tillhandahållande vid stationerna inom så kort tid, att entreprenad ej kunde eller kan tillvägabringas utan underlags-hemmanens allt för svåra betungande, med tillskott, synnerligast i de trakter, der hemmanen till följd af laga skifte ligga spridda. På de flesta ställen hafva således dylika inrättningar icke kunnat komma till stånd, och der de finnas äro de skjutskyldige lika hårdt betungade som förut. Så betalas till exempel vid de skjutsstationer inom Göinge Härad, der entreprenad kunnat komma till stånd, till och med 80 R:dr Banko på helt hemman om året af de reservskyldige, och denna utgift måste erläggas af de fattige jordbrukarne endast och allenast derföre, att de rike egendoms herrarne skola åtnjuta den förmånen att beqvämt och skyndsamt kunna resa, ofta endast för sitt nöje utan att behöfva betala mera än hälften af skjutskostnaden. Att dessa kostnader verkligen uppgå till dubbla beloppet emot den fastställda skjutslegan, bevisas genast genom en enkel jemförelse med kostnaden för varors transporterande, hvilken bestämmes af fria öfverenskommelser, och således måste vara öfverensstämmande med rätta värdet. I forlön betalas nemligen nu minst 2 R:dr R:gs milen för 2:ne hästar; ofta då väglaget är svårare, 2 R:dr 24 sk. till och med 3 R:dr milen, och formannen behöfver likväl ej färdas fortare, än han behagar; men skjutslegan för 2:ne hästar är endast 1 R:dr å 1 R:dr 12 sk. R:gs milen, och om entreprenad finnes 1 R:dr 24 sk. samma mynt per mil. Den skjutsande är skyldig taga 1 Sk: 7/8 last efter hvarje häst, färdas minst en mil på 1½ timma, hurudant än väglaget månde vara, och får till och med icke sjelf köra sina hästar. For-

mannen åter är sjelf herre öfver sin tid och sina hästar, och behöfver ej åtaga sig några foror, utom då han dertill har tillfälle. Men den reservskjuts-skyldige måste genast åtlyda hållkarlens maktspråk och utan afseende på om han har aldrig så angelägna göromål hemma, inställa sig med sina hästar vid gästgifvaregården, för att öfverlemna dem åt den resandes godtyckliga behandling. Så länge denna gamla godtyckliga och förvända lagstiftning qvarstår, äro egarne till de hemman, hvilka olyckligtvis finnas belägne i grannskapet eller på en half mil nära gästgifvaregårdarne, icke hvad de tro sig vara: frie sjelfständiga bönder, utan slafvar, som bero af de resandes, gästgifvarnes och hållkarlarnes behag, och således icke råda hvarken öfver sin tid, sig sjelfve eller sin egendom. Att detta förhållande måste verka nedtryckande på folklynnet och kännas förnärmande för den fria national-karakteren, är ostridigt, och dagliga erfarenheten visar detsamma. Men för att afhjelpa detta, behöfves ingen annan åtgärd, än att blott erkänna och tillämpa den enkla grundsatsen, att den, som vill åka, bör sjelf betala hvad skjutsen å ort och ställe är värd.

För vinnande af detta ändamål vågar jag föreslå:

att Entreprenad-auktioner måtte anställas vid alla gästgifvaregårdar inom riket för gästgifveri, håll och reservskjutsens öfverlåtande vid hvarje station åt den eller de, som vilja åtaga sig berörde skjuts för lägsta priset, utan något tillskott från de förut reserv-skjutsskyldiges sida, hvarefter de resande sedan böra erlägga den skjutslega, som sålunda å ort och ställe blifvit betingad.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles.» Stockholm den 27 Oktober 1856.

Nils Svensson.

På begäran af *Matts Pehrsson* från Stockholms Län m. fl. af Ständets Ledamöter, lemnades denna motion tills vidare hvilande på bordet.

§ 6.

Uppläste *Nils Andersson* från Christianstads Län, hvilken på begäran fått ordet, nedanintagne motion:

»I samband med behofvet att förhöja skjutslegan, såvida ej den skjutsskyldige jordinnehafvaren på det obilligaste sätt skall underkastas fortfarande förluster, och mångenstädes, under den tilltagande efterfrågan af fortskaffnings-medel, utarmas, torde enhver inse nödvändigheten att söka förskona Statsverket från de betydliga och såsom ett missbruk länge betrak-

tade ersättningar för resor i embetsärenden, uppgående till högre belopp, än det antal hästar, som i verkligheten behöfva begagnas.

Jag inser väl, att någon skillnad i det hästantal, som bör personer af olika betydenhet ersättas, måste antagas; men nu fastställda Rese-reglemente tillerkänner i allmänhet för embets-resor ett vida större, än som behöfves; och på samma gång, som Rikets Ständer söka att befordra uppkomsten af ett bättre ordnad skjuts-väsande, synes det ock vara billigt, att embets- och tjenstemän åtnöja sig med att få ersättning för det utlägg, de för sina resor göra; helst om vid denna Riksdag löneförhöjningar dem beviljas.

Jag vågar alltså föreslå:

att en underdänig hemställan af Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t må göras, angående en förändrad beräkning för ersättning af resor i embets-ärenden; samt att densamma måtte hädanefter endast utgå för det antal hästar, som behöfva begagnas.

Jag anhåller om remiss af denna min motion till Stats-Utskottet!» Stockholm den 25 Oktober 1856.

Nils Andersson,

från Christianstads Län.

Och skulle denna motion tills vidare hvila på Ståndets bord.

§ 7.

Upplästes en af *Johan Pehrsson* fr. Upsala Län ingifven så lydande motion:

Vördsamt Memorial!

Jag utbedjer mig Rikets Ständers förnyade pröfning af en fråga, som i hundra år varit föremål för den stora jordbrukande befolkningens önsknings och Bonde-Ståndets, på nästan hvarje Riksdag, förnyade framställningar till Med-Stånden och Landets Konung. Frågan är angående Skjuts-skyldighetens reglerande på ett lämpligt, med afseende på landtmannens ställning billigt, samt i förhållande till hans kostnader rättvist sätt. För det närvarande vill jag ej inlåta mig i betraktelser öfver önskvärdheten eller möjligheten, att ännu helt och hållet lyfta denna tunga börda från jordbruket, eller genast åstadkomma stora vidtomfattande förändringar deri. Jag hoppas, att detta kan komma att blifva, med större framgång än nu, föremål för Lagstiftande maktens förhandlingar och beslut, sedan fortskaffningsmedlen, medelst ångfartyg, jernvägar och ständiga postvagnar, diligenser m. m. hunnit mera utföras; nu kan, i min tanke, endast ifrågakomma, att på den grundval, som finnes, förbättra skjutsinrättningen i Riket.

De hinder för jordbrukets välordnade arbeten, den rubb-

ning i ett efter dessas verkliga behof väl afpassadt antal dragare, det ökade behof af biträde för skjutsandet, det störande i landtmannens inre hushållning o. s. v., som äro följder af skjutsningsbesväret, är så ofta omordadt, så allmänt utaf alla kändt, att jag icke behöfver ingå i någon bevisning deraf. Äfven de Ledamöter af de öfriga Riks-Stånden, som vägrat att ansluta sig till Bonde-Ståndets rättmätiga fordringar på en genomgripande förändring af skjutsskyldigheten, hafva erkännt det tryckande i densamma, ehuru de ansett detta onus ej kunna lyftas från jordbruket.

Tiden visar alltmer, att denna börda måste åtminstone lindras, i samma mån som landets allmänna, ekonomiska förhållanden göra den olämpligare och orättvisare. Rikets Ständer hafva äfven sökt göra något genom skjutslegans efter hand skedda förhöjning samt åtgärder för skjutsentreprenader m. m., ehuru detta icke kan i grunden afhjelpa de lidanden, som drabba mängden af skjutsskyldige. Men under dessa sista åren har ett ovanligt missförhållande inträdt emellan penning- och varuvärden, hvilket inverkat betydligt på arbetskostnader och löner. Det kan antagas, att öfverallt i landet inköp och underhåll af hästar fördyrats i de flesta orter till dubbelt och deröfver, samt dagsverksprisen stigit i samma förhållande. Då nu äfven tages i betraktande, att genom den visserligen med nuvarande skjutsväsende oundvikliga, men icke destomindre nog godtyckliga rättighet, som en enda person eger, att för sig fordra skjuts med en häst, alltid en karl måste medfölja, så uppstår oftast, helst då skjutshållen äro långa, eller vägarne svåra, att hela dagen åtgår för denne, och att då skjutslegan på flera håll understiger skjutskarlens dagspenning, ingenting öfverblifver för hästens och åkdonets begagnande. Ännu svårare är det der entreprenader icke finnas, och skjutsskyldige hafva lång väg till gästgifvaregården, der karl och häst ofta uppehållas nära hela dygnet för att vänta på resande, och stundom skjutsning ej ens erhålles.

I betraktande af hvad jag nu anført, vågar jag alltså föreslå:

- 1:o. Att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t underdånigst hemställa om skjutslegans allmänna förhöjning till minst En Riksdaler Riksmünt per mil å landet samt med nå on förhöjning deri för Städerna.
- 2:o. Att vagnslegan måtte förhöjas till dubbelt mot hvad nu är stadgadt.

Derjemte föreslår jag, att, i sammanhang härmed, Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t förnya deras förut gjorda underdåniga önskan, det Konungens Befallningshafvande måtte

uppmånas, att öfverallt i Länen söka tillvägabrunga entreprenader för skjutshållningen, till underlättande hvaraf torde böra iakttagas:

att de hemman eller lägenheter, som äro dertill lämpligast belägna samt erbjuda bästa bekvämlighet, måtte af Konungens Befallningshafvande, efter det de skjutsande inom hvarje ort blifvit hörde, till skjutsombyten utses, utan afseende på de äldre gästgifvaregårdarne, hvilka genom sina öfverdrifna anspråk ofta förhindra billiga entreprenadsvilkors erhållande och derigenom vålla håll- och reservskyldige många olägenheter och kostnader; samt

att, der entreprenader endast mot betydligare ersättning af skjutsskyldige kunna föranstaltas, skjutslegan vid dylika gästgifverier må, i förhållande till entreprenadsummans belopp, bestämmas högre, än ofvan föreslagna minimum.

Jag anhåller om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott!»

Stockholm den 27 Oktober 1856.

Johan Pehrsson,
fr. Upsala Län.

Häruti instämde *Samuel Ödman* och *P. Fr. Mengel*.

Sedan Erik Carlsson fr. Stockholms och Erik Olsson fr. Nerikes Län förenat sig uti hvad Johan Pehrsson i sin motion föreslagit, beslöt Ståndet, att densamma skulle tills vidare blifva på Ståndets bord hvilande.

§ 8.

Upplästes och lades på bordet en af *Jöns Pehrsson* från Blekinge inlemnad motion af följande innehåll:

»Vördsamt Memorial!

Ofta har inom detta Riks-Stånd påkallats Rikets Ständers uppmärksamhet till Presterskapets löningssätt i Landtförsamlingarne samt alla de missförhållanden, hvar till det leder såväl för församlingsboarne, som för Presterne sjelfve.

Att under katholska tiden, då mycken egendom anslogs till kyrkor och kloster, Prester och Munkar aflönades såväl genom utlagor af jorden (Tionde), som offer och gåfvor, var mindre underligt, ty den religionen afsåg hufvudsakligen att hänföra genom ceremonier och, under skenet af välgörenhet och utdelande af nåd och syndernas förlåtelse, komma åt fol-

kets medel och tillgångar; men besynnerligare förefaller det, att, om ock öfvergången till vår nuvarande rena Evangeliska lära fordrade en lenare behandling af Presterskapets intressen, och Tionden således, till en tredjedel, åt dem fortfarande anslogs, samt några andra fördelar af dem bibehöllos, man ännu, tvåhundra år derefter, kunde i Preste-Ståndets privilegier stadfästa löne- och inkomstsätt, hvilka redan då visat sig så olämpliga, såväl för Presterne sjelfve, som för församlingarna.

Ännu märkvärdigare förefaller det, att, äfven ifrån tiden af privilegiernas utfärdande, Presterskapet icke sjelf insett, utur allmän synpunkt betraktadt, fördelarne och nödvändigheten för mängden bland sig att få lönesättet förändradt, sin ställning till åhörarne mera tillfredsställande samt sina världsliga bestyr minskade, för att lugnare och verksammare kunna egna sig åt det dyrbara kall, som borde, såsom Guds tjänare samt mensklighetens upplysare och rådgifvare, vara hufvudföremålet för deras lifs verksamhet.

Betrakte vi Landtprestens ställning genom löningssättet, så synes den vara lika betänkelig för honom, som i många fall obehaglig för församlingarnas medlemmar. Är det af ett stort och fördelaktigt boställe, som han skall taga en betydlig del af medlen till sin och sin familjs bergning, så vet hvarje jordbrukare hvilken tid, uppmärksamhet och omsorg ett vidsträckt landtbruk erfordrar; huru skall han väl kunna sköta detta, utan att eftersätta sin andliga verksamhet? Är åter bostället ringa, så är det vanligen genom andra slags inkomster af jordegendomarne i församlingen, som han skall söka hufvudsakligen sitt och de sinas underhåll. I begge fallen kommer han genom tionde-uppbörden, samt i sednare fallet genom behofvet, att söka föröka de andra slag af uppbörd, hvartill han anses berättigad, i en obehaglig ställning till en stor del af sina församlingsboer, hvilkas krafter i de flesta fall icke medgifva, om de ock villigt önskade det, att uppfylla hans anspråk. Det ligger dessutom något orimligt i den princip, att Presten skall genom en så betydlig afgift, som *Tionden*, lönas af jordbruket, då hans kall väl afser menniskorna, men ej jorden.

Betänker man derjemte Prestens ställning, såsom tillika en Statens Embetsman, ty det kan ej nekas, att den Protestantiske Presten så är — måste det vara för honom obehagligt, att, till en del af sina behof, bero af gåfvor och skänker. — Statens öfriga tjänstemän äro förbjudne, att för sin tjensteutföring sådana emottaga. Presten deremot emottager dem och skulle stundom ej kunna bestå, om han skulle afsäga sig dem. Folket åter ser visserligen ofta med ängslan sig pligtigt, att en och två gånger om året afgifva en ofta svårt förvärfvad

penning till Statens uppbördsman; men i Presten skådar mängden en uppbördsman, som fordrar af dem afgifter, tvungna eller frivilliga för, snart sagdt, hvarje vigtigare förhållande i deras lif, och som till och med beskatta de dödsfall inom familjen, hvilka ofta störde de efterlevfandes välfärd och trefnad.

Jag har måhända redan allt förmycket inlåtit mig i skiltringen af hvad en och hvar af oss nogsamnt vet och känner; men detta må tillgifvas mig, då möjligen för några af Riks-Ståndens Ledamöter rättta förhållandet härmed på landsbygden icke är bekant, och det nästan synes, som skulle en del af sjelfva Preste-Ståndet alltför litet hafva fäst vid det tidsvidriga och otjenliga i Landtpresterskapets aflöningsätt, samt alla de oformligheter, de orättvisor och den harm, det framkallar, såväl hos folket, som inom Presterskapet, der den ene kan frossa i öfverflöd, under det den vida verksammare knappast kan lifnära sig.

Att detta lönesätt måste gå en förändring till mötes, kan ej längre betviflas. Skall den gå för sig snart, till det allmännas belåtenhet, eller skall den fördröjas genom sorglöshet inom Lagstiftningen, motstånd af det privilegierade Preste-Ståndet, tvehägsenhet hos dem, som ej direkt lida deraf, — derom är nu frågan. Hitintills ha alla bemödanden af Bonde-Ståndet att vinna rättelse deri, misslyckats; men tiden har utvecklat bevisen för våra bemödandens välbetänktthet och de stå beklagligen fram i sjelfva de villfarelser, som Presterskapets, genom löningssättet, falska ställning till folket föranlett och underhållit. Eller hvad är väl en bland hufvudanledningarna till den öfverklagade aftagande gudsfruktan, likgiltigheten för den Gudalära, som utgjort våra förfäders själafröjd, och de religionsbruk, som tillfredsställt deras gudliga sinnen, och ännu, Gud vare lofvad, utgör vår tröst och hugsvalelse? Hvad är väl orsaken till utbredandet af dessa svärmerier och grubblerier, dessa snart sagdt vansinniga funder, hvartill en ej obetydlig del af vårt Lands befolkning redan kommit, och vi nästan dagligen se nya anhängare sluta sig, och som, under det så kallade Läseriets oskyldigare yttre, söka sig vidunderliga, samhällsupplösande former? Huru skola väl i vår tid, med vår numera utredda kännedom om den heliga Skrift samt Evangelii höga sanningar och gudomliga budskap, kunna återväckas dessa, såsom onyttiga och förståndsförvirrande, längesedan utdömda läror, som Vederöpare och några andra inbilska sekter nu drifva, eller huru kunde uppstå sådana vansinniga tros-satser och samfunds-bildningar, som Mormoners m. fl., om ej Presterskapet, mångenstädes upptaget med den ökning i världsliga bestyr, som dess lönesätt, jordbruk och deraf följande in-

skränkning i andlig verksamhet vållar, försummade den andel, det borde taga i omsorgen för ungdomens undervisning och de äldres uppbyggelse genom ett omsorgsfullare fullgörande af Prediko-embetets pligter? Nej! tiden är inne, att göra frågan om ett förändradt löningssätt till föremål för Lagstiftande maktens synnerliga omvårdnad. Preste-Ståndet, om det vill bibehålla Svenska folkets förtroende och aktning, kan ej längre förneka vigten och önskvärdheten deraf.

Jag vågar i anledning häraf vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t anhålla, att åt en Kommitté, bestående af sakkunnige män, såväl Prester, som Lekmän, måtte uppdragas, att, efter inhemtande af uppgifter om Presterskapets löneinkomster under de sista tio åren, och med ledning af taxerings-uppgifternas medium under denna tid, uppgöra förslag till en allmän aflönings-stat för Presterskapet, på det att Rikets Ständer vid nästa Riksdag må komma i tillfälle, att hos Kongl. Maj:t vidare framställa huru de anse, att löningssättet, utan rubbning i förhållandet för de nuvarande medlemmar, som önska vid det gamla förblifva, må kunna i framtiden bestämmas och utgöras.

Om remiss häraf till Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten anhålles.

Jöns Pehrsson.

§ 9.

Pehr Östman fr. Wester-Norrlands Län fick på begäran ordet och yttrade: Då Ståndet i afseende på de motioner, som härstädes kunna väckas i fråga om skjutsnings-skyldigheten, funnit önskvärdt att alla sådana motioner skola, såvidt möjligt är, sammanföras till en enda motion, håller jag före, att Ståndet bör bestämma någon tid, inom hvilken alla motioner i skjutsningsfrågan böra vara till Ståndet ingifna. För min del tror jag det vara lämpligt att bestämma, att alla sådana motioner böra vara inlemnade före instundande November månads utgång och icke någon remiss af dem dessförinnan ske.

Nils Larsson fr. Jemtlands Län: Jag önskar gerna, att Ståndets Ledamöter måtte kunna förena sig om en motion i skjutsningsfrågan, men att besluta, det någon remiss till Utskott af sådana motioner icke skall ega rum förrän vid November månads utgång, anser jag icke gå an, helst motions-tiden dessförinnan skulle kunna vara tilländalupen. Jag skulle derföre finna det vara godt, om motionerna i skjutsningsfrågan vore ingifna minst 8 dagar före motionstidens utgång, och

att innan dess icke någon motion i detta ämne till Utskott remmitterades.

Diskussionen var slutad, och Ståndet beslöt, uppå derom af Talmannen framställd proposition, att alla motioner i skjutsningsfrågan, som redan blifvit inom Ståndet väckta eller hädanefter komma att väckas, skola, för att, om möjligt är, åstadkomma någon sammanjemkning i åsigtarna, blifva hvilande på Ståndets bord till 8 dagar före motionstidens slut.

§ 10.

Ingafs och upplästes af *Erik Ersson* från Gefleborgs Län nedanintagna motion:

»Då frågan om skatteförenklingen vid sistlidne Riksdag af Rikets Ständer behandlades och afgjordes, kunde man visserligen förutse, att en del tionde- och räntegifvare, eller de, som med sin tionde och sina räntor voro anslagne till sådane Tjenstemän och Inrättningar, som icke genast kunde åläggas att taga lösen efter medelmarkegångspris, skulle till en början blifva mer och hårdare betungade af sina grundräntor, än de, som finge lösa dem efter medelpris; men icke kunde man på förhand beräkna, eller ens ana, att skillnaden skulle blifva så stor, som den, till följd af de genom tidsomständigheterna uppdrifna höga pris på nästan alla räntepersedlar verkligen blef och vid liqviden af förlidet års krono-utskylder ovedersägligen lades i dagen. Man må derföre icke förundra sig om de tionde- och räntegifvare tro sig hafva orsak till klagan, hvilka vid sistlidet, säkerligen innevarande och troligen flera år måste betala sina räntor i B:ko emot hvad andra eller de, som fått lösa efter medelpris, hafva erlagt i Riksgälds, enär de förstnämnde otvifvelaktigt fått sina hemman med lika rättigheter och skyldigheter som de sednare. Att de förstnämnde få vidkännas tungan af de högre ränteprisen i dubbla omgångar, kan man ock taga för säkert, ty först få de nu betala sina räntor efter högsta gångbara pris, eller i bästa fall efter årets markegång för hvarje år, och sedan de ändtligen fått rättighet och med detsamma skyldighet att erlægga lösen efter medelpris, så hafva de föregående årens höga markegångspriser uppdrifvit medelmarkegångspriset så, att de, måhända, och ganska troligt, om goda år inträffa, stå vida högre än de gångbara årsprisen; hvadan desse räntegifvare äfven då måste deltaga i de föregående årens högre priser, ehuru de tillförene till fullo betalt efter de sistnämnda.

Jag har härmed icke velat klandra, att de Tjenstemän, som fått sig tillförsäkrade vissa tionde- eller ränte-anslag, utan förbehåll, dervid fått bibehållas, ty dertill egde de full rät-

tighet; men jag anser att tionde- och räntegifvare äfven bör tillerkännas rättvisa; och då denna icke torde kunna vinnas på annat sätt, än att Staten träder emellan, så vågar jag föreslå och yrka: Att Rikets nu församlade Ständer måtte afsätta ett reserv-anslag, hvaraf alla tionde- och räntegifvare, som vid liquiden af sistlidet och innevarande års tionde och ränte-anslag varit och äro skyldige att erlägga lösen efter gängbart eller årets markegångspris, måtte erhålla ersättning för hvad de erlagt utöfver hvardera årets medelpris, och att från och med nästkommande år desse, i likhet med andra räntegifvare, tillerkännas rättigheten att få lösa efter medelpris samt att de Tjenstemän och andra, som dertill ega rättighet, må af Staten få uppbära, eller dit återlemna, skillnaden emellan årets och medelmarkegångspriset.

Skulle mot förmodan Stats-Utskottet och i följd deraf Rikets Ständer icke lemna bifall till hvad jag här ofvan föreslagit, och hvarigenom rättvisa vunnas för alla, så vågar jag särskildt fästa Utskottets synnerliga uppmärksamhet på följande: I följd af Stadgarne uti Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse den 11 Maj 1855, angående sättet för grundräntors och kronotiondens utgörande § 1 och 6 har tvist uppkommit emellan Lärarne vid Gefle gymnasium och tiondegifvare uti Arbrå socken, hvilka tillika med flera socknar i Helsingland och Upland med en del af sin kronotionde äro anslagne till nämnde gymnasii-stat, emedan Lärarne fordrat lösen efter gängbart pris; men tiondegifvarne tro sig böra få lösa den efter medelpris och det af dubbla skäl: för det första emedan tionden icke är anslagen af vissa hemman till vissa Lärare, utan går, efter hvarf kring socknen, in till gymnasii-staten gemensamt; hvadan det enligt tiondegifvarnes åsigt bör inbegripas under namn af: »Allmänna verk och Inrättningar», hvilka enligt ofvan återopade §§ skola taga lösen efter medelpris; och för det andra, emedan, om uppsägning här skall ega rum, man icke kan inse, huru den skall tillgå, då en eller flere af de nuvarande Lärarne afgå och nye blifva tillsatte, som skola taga lösen efter medelpris, hvilka af tiondegifvarne i Arbrå eller andra socknar i Helsingland eller i Upland skola då uppsägas till leverering in natura och hvilka skola lösa efter medelpris, då alla otvifvelaktigt ega lika rättigheter och skyldigheter; och huru fördela den prisskillnad som häraf blir en ovillkorlig följd på alla, då uppbörden sker i den ena socknen så, i en annan på ett annat sätt, stundom in natura och stundom efter öfverenskommet eller åsatt pris. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gefleborgs Län har dock uti en härhos i afskrift bifogade Resolution af den 21 Maj

detta år förklarar samtliga nuvarande Lektorerna vid Gefle gymnasium berättigade till uppsägning af sin tionde och att uppbära eller taga lösen för densamma efter gamla sättet samt att det i mån af nuvarande Lärarnes afgång skulle bero på Dom-kapitlets bestämmande huru och till hvem tionden då bör utgöras. Öfver denna Resolution har väl tiondegifvarne i Arbrå nu anfört besvär i Kammar-Kollegium, men för den händelse att ändring deruti icke skulle vinnas, så inträder ovedersägligen ofvan antydda svårigheter med åtföljande oreda, hvilket icke kan aflöpa utan att ge anledning till många tvister och måhända ändlösa rättegångar; hvadan det enligt min åsigt är Ständernas pligt att undanröjdja dessa orsaker och i möjligaste måtto bereda rättvisa åt alla; och för att ernå och vinna detta, hvilket i förevarande fall på annat sätt svårligen kan erhållas, vågar jag föreslå och yrka, att *all till Gefle Gymnasium anslagen kronotionde måtte få lösas efter tio års medelmarkegång, så väl för sistl. och innevarande år som sedermera framgent, och att de Lärare, som ega rättighet att taga lösen efter gångbart pris, måtte hållas skadeslösa af Staten för skillnaden emellan medelpriset och det gångbara för hvarje år, samt att Stats-Utskottet för öfrigt vidtager och föreslår de mått och steg som det anser lämpligast och snarast leda till det åsyftade målet.*

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles värdsammast!»

Häruti förena sig *Pehr Andersson* från samma Län.

Konungens Befallningshafvandes i Gefleborgs Län Resolution uppå den af Arbrå socknemän gjorda ansökning om utlåtande eller bestämmande huru i följd af Kongl. Förordningen den 11 Maj 1855, angående sättet för Grundräntors och Kronotiondes utgörande förfaras skall i afseende å den från Arbrå socken till Gefle Gymnasium utgående Kronotionde 116 tunnor 28 kappar, hvilken icke utaf vissa hemman, utan efter hvarf och icke till dessa Lärare, utan till Gymnasiistaten gemensamt utgöres och efter socknemännens tanké borde lika med den till Upsala Akademi anslagne Kronotionde få lösas efter medelmarkegångspris, men icke efter gamla sättet, som Gymnasiistaten fordrar, och hvilket ofelbart skulle medföra många svårigheter och tvister emellan Gymnasiistaten och Tiondegifvarne och emellan dessa sednare inbördes, samt, att i alla fall få bestämdt veta, om alla eller huru många af Lärarne nu genast och sedan årligen ega rätt att uppbära

lönen efter gamla sättet eller erhålla styrkt uppgift å alla deras fullmakts dato och tiondebelopp; i anledning hvaraf, sedan Domkapitlet i Upsala meddelat uppgift å hvardera fullmakts datum, Gymnasii-staten med gemensam förklaring och Inspector Scholæ proximus, Herr Kontrakts-Prosten och Kyrkoherden i Gefle, Ledamoten af Kongl. Nordstjerne-Orden Doktor *A. Nordström* med särskildt yttrande inkommit; Gifven å Gefle Lands-Kontor den 21 Maj 1856.

Konungens Befallningshafvande har af handlingarne i målet, jemförde med här tillgänglige räkenskaper och handlingar funnit tillförlitligen ådagalagdt, att den Kronotionde, hvarom här är fråga, blifvit genom Kongl. Brefven den 25 Mars 1623 och den 24 December 1652, Kongl. Resolutionen å Presterskapets besvär den 1 September 1664 § 1 och Presterskapets Privilegier den 16 Oktober 1723 § 4, anslagen och bekräftad såsom lön att underhålla Lärarne vid härvarande Gymnasium personligen, eller den så kallade Gymnasii-staten, men icke åt Gymnasium såsom allmänt verk eller inrättning betraktadt; och att hvarje Lärare fått sig vissa Kyrkoherbergen anvisade, med rätt att välja sina tionde-inspektorer eller uppbördsmän, hvadan ock den från Arbrå socken till Gymnasii-staten utgående Kronotionden 116 tunnor 28 kappar uti krono-räkenskaperne afföras, lika fördelad, eller med 19 tunnor $15\frac{1}{2}$ kappar till hvardera af de 6 Lektorerne, af hvilka de fyra äldste dessutom hafva 15 tunnor $14\frac{1}{2}$ kappar och de 2:ne yngste 3 tunnor $27\frac{1}{4}$ kappar från Norra Helsingland, jemväl till lika andel deraf hvardera, samt att af dessa sex 2:ne, eller Lektorerne *C. A. Forssell* och *E. A. Carlsten* hafva hvardera 160, 2:ne eller Lektorerne *J. O. Forssén* och *C. F. Wiberg* hvardera 150, och 2:ne, eller Lektorerne *G. Klintberg* och *Th. G. Salin*, hvardera 136 tunnor 5 kappar, och att de alla äro utnämnde före utfärdandet af det Kongl. Cirkuläret den 12 April 1853, den yngste den 16 Mars samma år, utan att särskildt förbehåll om förändring blifvit i fullmakterne eller konstitutorialerne eller annorledes gjordt, och hvilka således alla äro vid deras uppsägningsrätt bibehållne samt för hvilka förändringen först med deras afgang från Embetet får träda i verkställighet, enär de icke sjelfve förklarat sig önska, att den derförinnan må försiggå, utan tvertom, på derom, enligt föreskrift framställd, fråga förklarat sig önska att få deras löner fortfarande in natura uppbära och derefter genom det sammanslagna Läroverkets nu varande Rektor *J. Selgren* den dem anslagna Kronotionden till leverering in natura uppsagt.

Då det följaktligen är hvar och en af de nu varande Gymnasii-Lärarne ostridiga rättighet både att vid uppsägningsrätten bibehållas och att efter godtfinnande densamma gemensamt eller hvar för sig begagna, och då ändamålet med den endast till Lärarnes löner anslagna kronotionde, icke är jemförligt med det, för hvilket tionde blifvit anslagen till upprätthållande af allmänna verk och inrättningar, kyrkor, akademier och fromma stiftelser, för hvilka 1:sta § af den utafsökanderne åberopade Kongl. Kungörelse ovilkorligen bestämmer 10 års medelpris såsom beräkningsgrund, hvaremot löningspriset för lönespannemålen är beroende af fullmakternes dato samt deruti intagne villkor och förbehåll, jemte äldre Löntagares optionsrätt; alltså pröfvar Konungens Befallningshafvande skäligt, att i öfverensstämmelse med nyss åberopade § och här ofvan utredde förhållande och så länge detsamma fortfar, förklara samtliga nu varande Lektorer vid Gefle Gymnasium berättigade att vid uppsägningsrätten för den från Arbrå socken till deras aflöning anslagna kronotionde-spanmål bibehållas och med uppbörden deraf på vanligt sätt, eller i förr stadgad ordning förfara; kommande det i mån af nu varande Lärarnes afgång att af öfverenskommelse eller Domkapitlets bestämmande bero, huruvida Arbrå socknemän må deras nu ifrågavarande tionde, 116 tunnor 28 kappar, till blott en eller flere af Lärarne utgöra och, som följd deraf, efter hvilketdera beräkningssättet lösen för detsamma då bör erläggas.

Den med denna Resolution missnöjde är obetaget att, enligt Kongl. Förordningen den 10 Januari 1759 deröfver hos Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Kollegium inom fyra månader efter häraf bevisligen erhållen del, hvarje månad till trettio dagar räknad, den dag likväl oberäknad, då Resolutionen tillställes, innan klockan 12 å dagen besvär anföra och den i Kongl. Förordningen den 3 December 1812 stadgade Kansliavgiften, sexton skillingar banko, då tillika bifoga, hvarjemte och i händelse den besvärande är Ståndsperson, honom åligger att till följd af Kongl. Kammar-Kollegii kungörelse den 25 Februari 1803 och cirkulärbref den 13 December 1805, antingen sjelf eller genom ombud i Kongl. Kollegium uttaga besvären med derå tecknad Kommunikations-resolution och dem härstädes aflemna emot bevis, som till Kongl. Kollegium ingifvas bör inom 2:ne månader från Kommunikations-resolutionsdagen, vid påföljd att besvären i annat fall icke komma under pröfning, utan att målet, såsom förfallet anses och afskrifves. Är och dag som föreskrifvet står.»

L. Ad. Prytz.

J. G. Strandberg.

Uppläst för Arbrå Socknemän i allmän Sockenstämma
den 8 Juni 1856.

O. Karlson.

Per Larson i Kurland. *Olof Hansson* i Mörtsjö.

Vidimeras

O. Berggren. *Sam. Kring.*

Sedan *Olof Larsson* från sistnämnde Län häruti sig för-
enat, upplyste *Talmannen*, att Kongl. Maj:t, genom Nådigt
Bref till Konsistorium i Götheborg af den 31 Maj innevarande
år, förklarar, att tiondetagare icke vidare ega att uppsäga ti-
ondens lefvererande in natura, utan skola räntegifvarne vara
berättigade att lösa densamma efter 10 års medelmarke-
gångspris.

Härefter begärde följande Ledamöter ordet och yttrade:

Pehr Mattsson från Wester-Norrlands Län: »Då förhål-
landet inom Wester-Norrlands Län är enahanda, som *Erik*
Ersson i sin motion påpekat, har jag varit sinnad att väcka
motion i ämnet, men jag inskränker mig nu till att instämma
uti hvad *Erik Ersson* anfört.»

Johan Pehrsson från Upsala Län instämde till alla delar
uti hvad *Erik Ersson* uppgifvit.»

Pehr Östman från Wester-Norrlands Län: »Klagomålen
öfver de missförhållanden och olägenheter, som *Erik Ersson*
i sin motion framställt, äro allmänna i landsorten; hvarföre
jag hufvudsakligen instämmer uti hvad han anfört, men med
det tillägg, att hvad han föreslagit i afsende på Gefle Gym-
nasium måtte utsträckas till alla Gymnasier i Riket.

Erik Ersson: Jag anser mig böra upplysa *Östman* och
öfrige Ståndsbröder derom, att 1:sta mom. af min motion af-
ser all kronotionde, men om den af mig i nämnde mom. fö-
reslagna ändring icke vinnes, så har jag uti 2:dra mom. fö-
reslagit, att ändringen måtte, åtminstone hvad Gymnasium i
Gefle beträffar, åvägbringas.

Smedberg från Elfsborgs Län: »Äfven jag har varit sin-
nad att i denna fråga väcka motion, men jag anser sådant
numera öfverflödigt samt instämmer uti *Erik Erssons* motion.»

Diskussionen förklarades fulländad, och *Erik Erssons*
ifrågavarande motion blef, uppå derom gjord begäran, tills
vidare hvilande på bordet.

§ 11.

Upplästes och bordlades en af *Håkan Pettersson* från
Blekinge Län ingifven, så lydande motion:

Vördsamt Memorial!

Reserv-skjutsen har alltid utgjort ett klagöämne vid Riksdagarne; man tyckes öfverallt medgifva dessa klagomåls billighet; men hitintills har åt dem icke egnats den uppmärksamhet, som måhända vederbordt och deras täta återkomst förtjenat. Man har blott en och annan gång medgifvit en ringa förhöjning; likväl är skjutslegan ännu så oansenlig, att knappast skjutsbondens dagsverke gäldas lika med en annan arbetares, ännu mindre lemnar någon ersättning för hästarnes frånvaro vid för jordbruket gagnande arbete.

Vi få derföre anhålla om remiss för följande motion:

Att, med upphäfvande af alla nu gällande författningar rörande skjutsskyldigheten, stadgas måtte, det entreprenad-skjuts på alla gästgifverigårdar i hela Riket skall inrättas; att skjutslegan med stadgadt maximum af En Riksdaler och femtio öre (1 R:dr 50 öre) Riksmünt pr mil kan betäcka skjutsningsbesväret, så att icke någon utgift å hemmansegarnes sida må ifrågakomma; för hvilket ändamål, derest sig visa skulle, att å något ställe skjutsningsbesväret vore förenadt med så svåra olägenheter, att det ej, äfven för det ofvananförda priset, kunde å entreprenad blifva öfverlåtet, Statsmedel då användes till betäckande af den öfverstigande kostnaden. I följd häraf, blefve detta, så ofta öfverklagade onus lyftadt från jordbruket.

Skulle detta förslag, ännu komma att anses overkställbart, hvilket vi ingalunda tro det vara, så yrka vi oeftergifligt, det Statsmakterne rättvisligen behjerta hela landets klagan, åtminstone i så måtto, att skjutslegan, utan afseende på entreprenad- eller vanlig reserv-skjuts förhöjes till en Riksdaler Riksmünt pr mil; samt att vagnslegan förhöjes till dubbelt hvad den nu är.

Håkan Pettersson.

Jöns Pehrsson.

Sven Haraldsson.

Nils Svensson.

§ 12.

Föredrogos 2:ne af förre v. Talmannen *Pehr Eriksson* samt *Anders Jonsson* och *Anders Jansson* från Wermlands Län inlemnade Val-protokoll, hvaraf sig visade, att de blifvit till Fullmäktige vid detta Riksmöte utsedde, nemligen v. Talmannen *Pehr Eriksson* för Gillbergs och Näs Härader, *Anders Jonsson* för Nordmarks Härad, samt *Anders Jansson* för Fernebo Härad; och som icke något dervid var att erinra, skulle nämnde Protokoll till vederbörande återlemnas.

§ 13.

Föredrogos och lades till handlingarne nedannämnde från respektive Med-Stånden ankomna Protokolls-utdrag, nemligen från

Höglofl. Ridderskapet och Adeln N:o 4, samt
Vällofl. Borgare-Ståndet N:ris 1 och 2.

§ 14.

Sedan Protokollet för den 27 i denna månad blifvit justeradt och godkändt samt Ståndet bestämt tiden för nästa sammanträde till kl. 10 å morgondagen, åtskiljdes Ståndet kl. $\frac{1}{2}$ till 12 f. m. Ut supra.

In fidem,
Carl Wester.

Den 31 Oktober.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Efter skedd föredragning remitterades till *Lag-Utskottet* Rikets Ständers Justitie-Ombudsmans, den 25 innevarande månad bordlagda, Embetsberättelser för år 1854, berättelse till Riksdagen år 1856, samt dervid fogade berättelse till Rikets Ständer af de till Tryckfrihetens vård utsedde Kommitterade.

§ 2.

Olof Larsson från Gefleborgs Län uppläste följande motion:

»Vördsamt Memorial.

Efter mångårigt tal om bränvinets förderflighet för nationen, kom den sednaste hållna Riksdagen till det resultat, att förbrukningen af denna vara borde förminskas genom betydligt ökad beskattning derå. Detta ändamål synes till någon del vara vunnet, ty den så kallade måttliga förbrukningen har aftagit genom förminskad tillgång på varan, hvar emot fyllerietycket icke i samma mån aftagit, emedan en mängd personer under de nya förhållandena, då de någon gång komma i tillfälle att få bränvin, missbruka detta tillfälle så att de berusa sig.

Det bör synas öfverensstämmande med hela syftningen af de hitintills vidtagna åtgärderna, att man med stränghet kontrollerar alla för syftemålet utfärdade författningar, deribland helst dem, som gälla minut-försäljningen och med desamma förbrukningen af bränvin. Det tillhör således tillsynen deröfver att ingenstädes en försäljning i smyg må ega

rum; likväl finner man sådant på många ställen, och dessa så kallade lönnkrogar befordra supandet, (synnerligast på landet) långt mera än de erkände krogarne, ty då varan i dem ut-säljes utan att belastas med den betydliga minuterings-afgiften kan priset hållas lägre, och supandet derigenom betydligt underlättas.

Dessutom synes det vara i hög grad osedligt och förtryckande, om en ort, en församling vill freda sig från alla de bekanta följderna af superiet, och fördenskull icke vill tillåta *någon krog* inom sitt område, samma ort icke skall kunna freda sig derifrån, utan tvertom löpa fara att uppbära lönnkrögeriets ännu vådligare följder.

Lönnkrogar äro visserligen förbjudne, men allenast vid vite de första tre gångorna, då samma person sig förbryter; vitet är ock så lågt, att lagbrytaren snart och innan han hin-ner åtalas, gjort en så betydlig vinst, att böterna blifva honom jemförelsevis en obetydlighet; fördenskull borde straffet böra förändras och ansenligt skärpas, så att om böter för första och andra öfverträdelsen anses böra qvarstå, en förnyad brottslighet i detta fall borde beläggas med *enkelt fängelse ifrån 6 veckor till och med 3 månader, och för 4:de resan från och med 6 månader, t. o. m. 2 år*. Jag anhåller, att mine Ståndsbröder ville förena sig om detta yrkande, sedan erfarenheten visat, huru otillräcklig den åsatta bestraffningen varit; jag behöfver icke ibland oss afmåla alla de oordningar, hvilka genom lönnkrogarne uppkomma, huru en oerfaren ungdom genom dem förledes, huru fattigdom och brott genom supandet uppkommer, huru hvarje hufvud lider genom den opålitlighet, som uppkommer hos hans folk, o. s. v. Vi veta det alla tyvärr mer än väl, och det är lika mycket till vår fördel, som det tillhör vårt allmänna sedliga åliggande, då vi göre allt för att söka undanröjda det onda, jag här öfverklagat.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 3.

Följande motion blef af *Måns Persson* från Malmöhus Län ingifven och uppläst:

»Under det sistförflutna årtiondet har erfarenheten mer än tillräckligt hunnit ådagalägga, att nu gällande förordning, i afseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård qvarblifva, af den 20 November 1845, lika litet som dess föregångare, förmått uppfylla det dermed egentligen åsyftade ändamålet, att nemligen förekomma svekfulla tillställningar medelst diktade köpeafhandlingar om gäldenärs lös-

egendom, för att undandraga densamma utmätning. Hvad den allraminst förmått förekomma har varit *sådana* lösöreköp, genom hvilka, änskönt icke diktade, en cessionsmässig gäldenär blifver i tillfälle att med full likvid gynna en afsina borgenärer, på bekostnad af de öfriges rätt. Det torde derföre vara tid på, att Lagstiftaren härutinnan åstadkommer en snar rättelse, lika mycket påkallad af rättvisans kraf, som af den allmänna kreditens intresse.

Säkraste medlet att förebygga allt slags bedrägeri vid dessa olycksaliga lösöreköp vore visserligen att med nämnde författnings totala upphäfvande, formligen förbjuda dem.

Då likväl en så radikal åtgärd, ehuru önskelig, icke är att hoppas, inskränker jag mig till att, såsom tillägg uti högstberörde Kongl. Förordning, föreslå det stadgandet, att

alla de, som vid så beskaffadt lösöreköps afslutande redan ega lagligen grundade fordringar hos säljaren, måtte, vid bristande annan tillgång hos denne, få för sin godtgörelse njuta med köparen lika rätt i det försälda och med honom dela mark om mark.

Anhållandes jag, att de ändringar och tillägg i 7:de Kapitlet Utsöknings-Balken, 17:de Kapitlet Handels-Balken samt måhända andra Lagens rum, måtte vidtagas, som, till följd af detta mitt förslag, pröfvas nödiga och lämpliga.

Slutligen anhålles vördsammast om remiss häraf till vederbörligt Utskott!»

Motionen bordlades.

§ 4.

Talmannen hemställde, om icke, då Ståndet redan förut beslutat, att alla i skjutsfrågan inkommande motioner skulle blifva å Ståndets bord hvilande till 8 dagar före motionstidens slut, alla sådana motioner kunde och borde föras på en särskild lista, utan att behöfva uppsättas på den för hvarje särskild plenidag upprättade föredragningslista.

Härvid yttrade:

V. Talmannen *Anders Andersson* från Skaraborgs Län: »Ståndet var, redan första dagen vi voro tillsammans, ense om sättet att försöka förena och sammanjemka åsigtarna i skjutsfrågan, af hvilken anledning jag äfven önskningsvis hemställer, att icke mera än *en* motion i ämnet må tills vidare uppsättas för hvarje Län. Vi skola derigenom kunna undvika mycket onödigt skrifvande, och möjligen skola äfven derigenom dubbliteter af motionerna blifva obehöfliga.»

Petter Jönsson från Jönköpings Län: »Vice Talmannen hyser i denna fråga enahanda åsigt med mig. Jag såg i går *Johan Persson* från Upsala Län inlemna en motion i ämnet af nästan samma syftning, som den vi, representanter från Jönköpings Län, ämna ingifva. Vi hafva visserligen icke ännu kommit fullkomligt öfverens derom; men om vi få taga närmare kännedom om *Johan Persson* motion, så tror jag, att vi kunna förena oss uti densamma, ty mig föreföll den vara särdeles fullständig och väl motiverad.»

Diskussionen förklarades nu afslutad, hvarefter Ståndet, på af Talmannen framställd proposition beslöt, att en särskild lista skulle föras öfver alla till Ståndet ingifna motioner i skjutsfrågan, för att lätta öfversigten af hvad i nämnde ämne blifvit framställt och yrkadt.

§ 5.

Föredrogs och remitterades till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* *Nils Anderssons* från Christianstads Län sistlidne gårdag bordlagda motion, angående underdånig hemställan till Kongl. Maj:t om förändring i Rese-reglementet.

§ 6.

Vid nu skedd föredragning af *Jöns Perssons* från Blekinge Län, den 30 i denna månad bordlagda, motion, angående underdånig hemställan till Kongl. Maj:t om nedsättande af en Kommitté för upprättande af förslag till allmän aflöningsstat för Presterskapet, begärdes ordet af

Anders Olsson från Jemtland, som yttrade: »Jag hade tänkt väcka motion i samma ämne, men då jag finner det samma väl och grundligt behandladt uti *Jöns Perssons* nu föredragna anförande, så åtnöjer jag mig med att uti detsamma helt och hållet instämma.»

Petter Jönsson från Jönköpings Län: »Gerna skulle jag se, att en grundlig och genomgripande reform i detta ärende komme till stånd, men förmodligen låter den länge nog vänta på sig. Till en början vore det önskligt, att Pastorerna och deras medhjelpare i själavården sins emellan litet bättre komme öfverens om en billigare och rättvisare fördelning af prestinkomsterne, än den, som hittills egt rum. Då jag önskar att få taga närmare kännedom om *Jöns Perssons* motion, så anhåller jag, att den måtte få blifva hvilande på bordet.»

Flere Ledamöter af Ståndet hördes häruti instämma, hvarefter motionen bordlades.

§ 7.

Sedan Ståndet uppå förekommen anledning beslutat, att alla motioner i skjutsfrågan skulle bordläggas, utan att vid tillfället behöfva uppläsas, inlemnades nu tvenne sådana, så lydande:

1:o Af *Nils Olsson* från Malmöhus Län: .

„Då jag nu framlägger ett förslag i skjutsfrågan, så sker det på det att meningarne från min hemort äfven må blifva hörda, när, som jag hoppas, en önskvärd sammanjemkning af de olika åsigheterna kommer att ske. Skälen för vårt yrkande, att blifva befriade från denna börda, som strider mot all rätts- och billighetskänsla, liksom mot alla sunda statshushållningsgrundsatser, äro på förhand Rikets Ständer väl bekanta, och det blir således öfverflödigt att här upprepa dem. Jag vill blott erinra om det obilliga, okloka, ja orimliga förhållande, att landbrukaren, idkaren af landets moder-näring, hvars skörd kan väsendtligen bero på att hans åkerkorslor ske i rättan tid, — att landbrukaren, säger jag, skall vara tvungen att på kallelse af hvilken äfventyrare som helst, in- eller utlänning, spänna hästen från ploget för att skjutsa den som vill resa i enskildta ärenden, affärer eller för sitt nöje, och det för en ersättning, som står i intet förhållande till nu gällande höga priser på dragare och deras föda, eller till arbetslönerna, hvilka äro så höga, att hela skjutslegan knappast förslår till ersättning åt den, som kör hästen. Exempel saknas icke på skjutskyldige, som velat betala ända till 10 R:dr i den bråda tiden för att slippa en skjuts, hvarför skjutslegan blott uppgått till 1 eller 2 R:dr. Denna börda är ock så ojemnt fördelad och ojemnt tryckande för jordbrukare i olika trakter, och beroende på belägenheten nära eller fjerran gästgifvaregårdarne, eller i mer eller mindre beresta trakter, att dess förhatlighet derigenom ännu mera ökas, Jag har erfarenhet om många hemman i min hemort, som bjudit ända till 100 R:dr om året för befrielse från detta onus, men jag har ock hört, att skjutsningen i vissa trakter skall vara vida mindre betungande.

På de här anförda och för öfrigt allmänt bekanta skäl föreslår jag vördsammast:

att hela skjutsningsbesväret må bli lyftadt från jorden och af staten öfvertaget samt ordnad i sammanhang med postväsendet eller på annat sätt;

att, intills detta kan bli utfördt, skjutslegan genast må blifva ökad till En Riksdaler Banko per mil;

att, ifall denna ökning af skjutslegan icke skulle kunna bestämmas för hela året, den åtminstone för höst och vår må fastställas till detta belopp.

Om detta förslags behandling på enahanda sätt med öfriga i skjutsfrågan inkommande motioner anhålles.»

2:o Af *Nils Hansson* från Cristianstads Län:

»I det tal, hvarmed H. M. Konungen öppnade detta Lagtima Riksmöte, har han med skäl omnämnt de nya framsteg, som åkerbruket årligen gör, och den lyckliga inverkan deraf på Rikets öfriga näringar. Bonde-Ståndet erkänner med tacksamhet sanningen häraf och medger gerna, att landtmannens ställning under de sistförflutna årens lyckliga konjunkturer i allmänhet blifvit väsendtligen förbättrad; men i förening med detta medgifvande är det dock en ofafvislig pligt hos Ståndets Representanter att nu åter fästa uppmärksamheten på det lika hårda som orättvisa onus, hvaraf jordbruket fortfarande tryckes genom skjutsnings-skyldigheten.

Olägenheterna af denna tunga äro så ofta och så fullständigt på detta rum framhållna, samt dertill så allmänt både kände och erkända, att jag anser det hvarken behöfligt eller lämpligt att upptaga Ståndets tid med en utförligare framställning i detta hänseende, utan inskränker mig nu att föreslå:

1:o, att intill dess en förändrad reglering för resandes fortskaffande kan komma till stånd, skjutslegan vid så väl gästgifverierna som för postföringen måtte förhöjas med 100 procent, och

2:o, att Rikets Ständer måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t begära, att en Kommité nedsättes, för att utreda och undersöka, om och på hvad vilkor fortskaffandet af resande må här, såsom i andra länder, kunna ställas i förbindelse med posternas befordrande och båda delarne af Postverket öfvertagas, samt således den med skjuttsskyldigheten nu betungade jorden befrias från detta onus, antingen mot en viss fastställd löse-skillning eller en gång för alla bestämd årlig afgift, som i så fall borde till Postverket ingå; samt

3:o, att Rikets Ständer likaledes måtte anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes proposition och förslag i ämnet till Rikets näst sammankommande Ständer afgifva.

Jag anhåller ödmjukeligen om remiss härå till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet!»

Motionen bordlades.

§ 8.

Johan Lekberg från Örebro Län uppläste härefter följande: »Då Kyrkoherde uti regalt pastorat skall tillsättas, uppstår inom dess befolkning bekymmer och oro, föranledd deraf, att de icke med visshet veta till Kyrkoherde få utnämnd den Prestman, de utvalt bland profpredikanterne, då det en-

samt beror på Kongl. Maj:t; och då det merändels händer att den, som församlingsboerne valt, blir förbigången, och en bland de många, som direkte sökt hos Konungen, dertill i stället blir utnämnd.

Väl händer någon gång, det församlingen kan med den obekante Herden blifva belåten; men motsatsen inträffar beklagligen allt för ofta. Och då så sker, öfvergår oron till missbelåtenhet, hvilket verkar förstörande och söndrar det förtroende, som bör råda mellan lärare och åhörare; och fara är för handen att menligt inverka på det religiösa området, som framför allt bör lifvas och upprätthållas.

Detta oroväckande tillsättningssätt verkar ock menligt för de Prestmän, som blifvit föreslagne att aflägga prof, hvilket lättast inses deraf, att det händt, det inga sökanden anmält sig, hvarigenom Konsistorium äfven tillskyndas ytterligare besvär att kungöra ny ansökningstid.

För vinnande af Rikets Ständers medverkan att ändra dessa missförhållanden till belåtenhet så väl för Kyrkoherden som församlingsboerne i de regala pastoraten, bör icke förbises den sanna principen: att den, som aflönar tjänstemannen, bör ock vara berättigad att utse hvilken han dertill finner tjenligast; och synnerligen, här i fråga, bör den regeln framförallt göras gällande.

Med stöd häraf vågar jag föreslå:

att den, af de pröfvande Prestmännen till regalt pastorat, som af församlingsboerne erhållit fleste rösterne, skall Kongl. Maj:t till Kyrkoherde utnämna.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 9.

Upplästes en af *Johan Lekberg* från Örebro Län nu ingifven motion, så lydande:

»Frågan om hemmansklyfning och jordafsöndringar inom vårt kära fädernesland utgör en ganska betydelsefull och makt-påliggande del af den lagstiftande maktens förhandlingar; men de i afseende på dess lösning hitintills utfärdade kungörelser och förordningar hafva, enligt hvad jag med visshet har mig bekant, långt ifrån motsvarat folkets rättmätiga anspråk på en trygg besittning af den jord, som genom köp, gåfva eller testamente öfvergått till innehafvaren. Så till exempel stadgas väl i Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse af den 9:de December 1827, »att hemman får klyfvas till hvad hemmantal

som helst, blott en åbo derå kan vara besuten"; men der-
 efter förmäles i samma förordning, att å hemmansdelen skola
 kunna födas ett bestämdt antal arbetsfolk, dragare, kor, får
 och getter. Genom detta stadgande har den Kongl. Förord-
 ningen så godt som upphäft den hemmansklyfningsfrihet, som
 den i ett annat beviljat; ty det ligger i sakens natur, ej blott
 att hemmansdelar af samma storlek kunna vara hvarandra
 mycket olika i afseende på jordens bördighet och andra, de-
 ras innehafvare till buds stående förvärfskällor, utan äfven att
 en lika hemmansdel, som mycket väl skulle kunna under-
 hålla ett mindre antal personer och kreatur, ej kan framföda
 ett så stort antal, som det i Lagen föreskrifna. Så länge en
 Lag fortfar att ega gällande kraft bör den äfven tillämpas och
 efterlefas; men en sträng tillämpning af ifrågavarande förord-
 ning gör, att mången åbo, som med de sina, om ej antalet
 af arbetsfolk, dragare och andra kreatur vore i den bestämdt,
 mycket väl skulle kunna berga sig på den lilla utbrutna hem-
 manslotten, nu med hustru och barn ställes på bar backe,
 utan annat tak öfver sig, än det omätliga himlahvalfvet. Han
 måste gå ifrån sin ärfda eller förvärfda teg och nödgas, i följd
 deraf, många gånger antingen att beträda brottets bana, eller
 ock med de sina falla det allmänna till last och tunga.

För att åt berörde stadgande i 1827 års författning gifva
 mera kraft och tydlighet, har Kongl. Maj:t under den 10:de
 Juli 1853, på grund af Rikets Ständers derom gjorda fram-
 ställningar, i Nåder utfärdat en Förordning, som i dess första
 paragraf bestämmer, »att utan föregången undersökning, eller
 särskild tillåtelse, må hemman klyfvas, då hvarje utklufven
 del blir minst $\frac{1}{4}$:dels mantal, beräknad efter förmedling, der
 sådan eger rum.» Denna Nådiga Förordning försvårar i ännu
 högre grad, än den förra, besutenheten och ingriper dessutom
 på ett betänkligt sätt i eganderättens helgd. Den beröfvar
 nemligen hvarje svensk man, som innehar ett hemman, eller
 en hemmansdel, rättigheten att, efter godtfinnande, mellan sina
 barn fördela jordegendomen. Sanningen af detta påstående
 torde icke kunna jäfvas, och jag skulle fördenskull högeligen
 önska, att Rikets nu församlade Ständer, så som sig veder-
 borde, behjertade densamma. Lagstiftningen i ett konstitutio-
 nelt land bör alltid kunna antagas åsyfta så väl hela natio-
 nens som dess enskilda medlemmars frihet, trygghet, fram-
 åtskridande och välgång; men från en så beskaffad princip
 tyckes icke den ifrågavarande Kongl. Förordningen hafva ut-
 gått, alldenstund den gör egaren af en större hemmansdel uti
 en by till arfvinge eller bördesman af den mindre bemedlade
 jordegarens lilla fastighet, ehuru de icke med hvarandra äro

mera beslägtade, än att de begge härstamma från våra första föräldrar Adam och Eva.

Beträffande dernäst ifrågavarande Förordningars bestämmelser och stadganden, angående afsöndring af jord och lägenheter från hemman, skulle jag önska det tillägg eller den förändring, att »derest någon af sina föräldrar, i stället för arfslott, eller tjenstehjon af sin husbonde, för trogen tjenst, på lifstid erhållit ett stycke jord, utan derå utsatt mantal, bör han eller hon dervid bibehållas mot den årliga afgift till Stamhemmanet, hvilken i den mellan kontrahenterne upprättade skriftliga öfverenskommelse stadgad varder, och detta utan all slags föregående pröfning eller bifall af vissa dertill utsedda myndigheter. Vid den sistförflutna Riksdagen väcktes en motion med enahanda syfte, som den, hvilken jag nu till Ståndet öfverlemnar; men den lyckades ej att vinna Lagutskottets tillstyrkan till bifall. Detta missöde borde väl hafva afhållit mig från att nu göra en ny framställning rörande samma ämne; men med tanken fästad på de sorgliga öden, som årligen drabba en mängd familjer, hvilka för en ringa penning, i följd af de i hemmansklyfnings-förordningen stadgade föreskrifter, nödgas afstå sin lilla jordlapp, utan hopp att någonsin mera inom fäderneslandet kunna förvärfva sig en sådan, känner jag mig uppmanad, att ånyo på detta förhållande fästa så väl Bondeståndets som Medståndens uppmärksamhet, på det att saken måtte af dem varda ej blott pröfvad och diskuterad, utan äfven vederbörligen behjertad. Man klandrar med skäl det hos oss rådande statorpare-systemet; man förvånas, när man läser berättelserna om de tusendets medborgare, som begifvit sig öfver hafvet till andra verldsdelar, för att der söka sin utkomst; man erfar med känslor af den bittraste smärta, att antalet af de fattige och brottslingarne årligen, för att ej säga dagligen och stundligen, tillvexer i en förfärande progression; men jag vill fråga, om ej orsakerna till dessa beklagensvärda förhållanden äro till en stor del att söka uti de hinder, som de ofvanbemälda förordningarne lägga i vägen för förvärfvandet och besittandet af en egen, om ock liten, jordtorfva? Man tyckes icke hafva rätt insett eller fattat den förfärande framtidslöshet, som de innebära för tusendets medborgare, hvilka, om ej dessa eller dylika lagar existerade, kunde i det kära fäderneslandet finna en nödortfölg bergning för sig och de sina. — *Framtidslöshet!* Hvilken ädel, kristligt sinnad medborgares tanke svindlar ej, då den söker mäta djupet och vidden af alla de olyckor och af allt det elände, som innefattas i detta, först på den sednare tiden i vårt språk förekommande ord? Och likväl drager man icke

i betänkande att stifta lagar, som åt det dervid fästade begreppet gifva en ännu större utsträckning. Icke sällan får man höra yttras, att en obegränsad hemmansklyfning skulle försämrå jordbruket och bereda osäkerhet för de ordinarie räntornas utgörande samt tillika ännu mera öka det i vårt land redan rådande armodet. Jag för min del kan på intet sätt hylla denna åsigt, af det enkla skäl, att otaliga fakta gifva vid handen, att hemman, som blifvit styckade, inom några få år uppdrifvits till en vida större afkastning, än under den tid, då ingen styckning af dem ännu egt rum. Detta är också ganska naturligt; ty ju flere armar, som bearbeta jorden, desto större måste odlingarne och i följd deraf afkastningen och inkomsten blifva, och desto lättare böra ock skatterna af jordegaren kunna erläggas. För resten utgå ju kronoräntorna med förmånsrätt och någon förlust för Kronan kan alltså icke vara att befara, i händelse en mindre hemmanslott, till gäldande af Krono-skatterna, måste å exekutiv auktion försäljas. Säkert är åtminstone att köpesumman å en hemmansdel, såld på exekutiv auktion, icke blir mindre, än om egaren till densamma af sin mera bemedlade granne drifves från gård och grund, mot en så kallad skälig lösen.

På grund af dessa nu anförda skäl, samt så vidt man anser egaren af en mindre hemmansdel tillhöra detsamma folk, som omförmäles i 16 § Regeringsformen, och hvars frihet och välfärd Sveriges Konung svurit att skydda, vågar jag föreslå, att de här ofvan åberopade Kongl. Författningarna måtte varda upphäfda, och hemmansklyfningen sålunda befriad från alla de band, i hvilka den hitintills varit fängslad.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Ordet begärdes af *Petter Jönsson* från Jönköpings Län, som anförde: »Jag har icke begärt ordet för att göra några tillägg till hvad *Lekberg* i sitt memorial anført, ty efter min åsigt har han framställt sanna förhållandet, och vi böra hoppas att få Lagstiftningen i ämnet ändrad i enlighet med hans framställda önskningsar. Jag vill blott anmärka, att man i senare tider låtit sig angeläget vara att bestämma det minimum af jordegendom, hvar och en kan få ega och besitta, men ej något maximum. Detta tyckes man helt och hållet hafva glömt af. I de äldsta tiderna fick man intaga så mycket jord, som man kunde bruka, eller hvaraf man kunde berga afkastningen; och då jorden sedermera blef i mantal satt, tilläts ingen af allmogen att ega mer än $\frac{1}{4}$ mantal. Nu för tiden återigen säger man åt den fattige: »du får ej köpa så litet du vill». Dock böra vi bemärka, att alla dessa inskränksningar i alla tider gällt Bondeståndet, ingalunda andra sam-

hällsklasser, ty de hafva kunnat, såsom man erfarit, slå under sig hela kyrkosocknar, ja stundom ännu mera. Lekberg har fullständigt utredt förhållandet härmed, och den lagstiftning, han föreslår, är särdeles välgrundad. Bondeståndet bör i denna fråga strängt yrka på de fattigarens rätt och bästa; den fattige får ej stjäla, ej heller tigga; detta har man med skäl förebyggt genom lagar, hvilka äfven jag gillar, men han bör genom ärligt arbete kunna få förvärfva sig en jortorfva inom sitt eget fädernesland, ty annars blir den naturliga följden, att han söker sig ett annat, hvarest han eger frihet att, för att skaffa sig ett hem, förvärfva sig så mycket eller så litet jord honom lyster. Jag förenar mig till alla delar i *Lekbergs* motion.”

Häruti hördes instämma: *Nils Svensson* från Jönköpings Län, *Gustaf Johansson* från Kronobergs Län, *Nils Nilsson* från Örebro Län, *Petter Carl Andersson* från Östergötlands, *Jakob Lindby* från Gottlands, *Anders Olsson* från Jemtlands, *Jöns Persson* från Blekinge, och *Johannes Nilsson* från Götheborgs och Bohus Län, samt en stor del af Ståndets öfrige Ledamöter.

Tobias Lind från Götheborgs och Bohus Län: ”Jag instämmer uti Lekbergs nu upplästa anförande, så mycket hellre som det är helt och hållet en afskrift af min vid förra Riksdagen väckta motion i samma ämne.”

Anders Gudmundsson från Hallands Län: ”Äfven jag förenar mig med motionären, med det tillägg, att, i fall vi önska se alla de moras och eländiga trakter, hvarmed vårt fädernesland är uppfyllt, en gång uppodlade, så må vi för verkställande deraf lössläppa alla tillgängliga krafter, och derför äfven tillåta den fattige att förvärfva sig jord, så mycket han kan, det må nu blifva mer eller mindre.”

Ola Månsson från Skåne: ”Det är med särdeles tillfredsställelse jag afhör och delar de frisinnade åsikter, som i ämnet blifvit af motionären och *Petter Jönsson* uttalade; men då något Lagutskott ännu icke trädt i verksamhet, och då jag önskar att komma i tillfälle att närmare taga kännedom af motionens innehåll, samt att granska motiverna för densamma, så begär jag, att den måtte blifva på Ståndets bord hvilande.

Nils Svensson från Cristianstads Län jemte en stor del af Ståndets Ledamöter instämde med *Ola Månsson*.

Diskussionen förklarades härefter slutad, och motionen bordlades första gången.

§ 10.

Med anledning af derom framställd begäran beviljade

Ståndet *Anders Eriksson* från Södermanlands Län 8 dagars ledighet från riksdagsgöromålen, att beräknas från och med denna dag.

Ståndet åtskiljdes kl. 11 f. m.

Ut supra

In fidem,
Carl Wester.

Den 5 November.

Plenum kl. 11 f. m.

§ 1.

Talmannen tillkännagaf, att, vid Talmans-konferens, som i dag egt rum, dels öfverenskommelse blifvit träffad, att Plena hos Riks-Stånden, derest omständigheterna, särdeles vid motionstidens slut, icke påkallade tätare sammanträden, i allmänhet skulle komma att hållas endast Onsdagar och Lördagar, på det Utskotten måtte vara oförhindrade att, till ärendernas skyndsamma behandling, använda öfrige söcknedagar i veckan, och dels att, för behandling af frågan om aflöning åt de vid Ståndens och Utskottens kanslier anställde personer, Talmans-konferensen beslutat att, nästkommande Måndag den 10 innevarande månad, sammanträda med Utskottens Ordförande.

§ 2.

Upplästes följande af *Per Mattsson* från Wester-Norrlands Län ingifna motion:

»Vördsamt anförande.

Redan vid förliden Riksdag tog jag mig friheten väcka motion derom, att den till Statsverket, ingående halfva skyddsafgiften skulle få användas till enahanda ändamål, som redan blifvit bestämd för ena hälften af nämnda afgift, eller i och för Folkskolornas behof. Denna min framställning, som visserligen delades till största delen af Bonde-Ståndets Ledamöter, lyckades icke röna ett så allmänt bifall hos öfriga Riks-Stånden att ändamålet med min motion då kunde vinnas. I förhoppning, att min hemställan nu skall erfara ett blidare öde, tager jag mig ånyo friheten väcka enahanda motion, eller att den till Statsverket ingående delen af personliga skyddsafgiften måtte, såsom högst behöflig, för att icke säga absolut nödvändig, derest ändamålet med folkskolornas inrättande, d v. s. allmogens upplysning så uti intellektuelt som moraliskt hänseende skall kunna vinnas, få, på sätt Skolstyrelsen derom förordnar, användas till bestridande ej allenast af ett med ti-

dens fordringar anständigt aflönings sätt för Skolläraryne, än äfven såsom bidrag till fattiga barns vård och underhåll under den tid, som de af skolan sig begagna. Nogsamt är det för hvar och en af mina Ståndsbröder bekant, att den fattigare delen af befolkningen icke mäktar, huru gerna de än sådant skulle önska, hålla sina barn vid folkskolorna. Deras ringa arbetsförtjenst är knappast tillräcklig att ens lifnära barnen hemma; ännu otillräckligare blifver den naturligtvis att kunna förse dem med tarfliga kläder och föda utomhus. För den mera bemedlade kan det vara enahanda om barnen underhållas hemma eller vid någon undervisningsanstalt, men icke så för den obemedlade; och jag vågar tryggt påstå, och tror ingen skall motsäga mig deruti, att folkskolorna egentligen blifvit inrättade för att den obemedlade klassens barn skulle kunna, hvad som allt hittills varit endast den förmögnares barn förbehållet, erhålla nödtorftig undervisning uti såväl kristendom som öfriga uti allmänna lifvet förekommande fall och omständigheter. Jag dristar således så mycket hellre nu påräkna bifall till denna nya framställning, som Bonde-Ståndet vid sistlidne Riksdag icke tvekade att bevilja då begärda förhöjda anslag till alla öfriga allmänna skolor och bildningsanstalter.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Sedan *Lars Magnus Knutsson* från Östergöthlands, *David Andersson* från Hallands, *Petter Jönsson* från Jönköpings, *Erik Johan Rudberg* och *Nils Persson* från Kalmar, *Liss Lars Olsson* från Kopparbergs och *Anders Medin* från Kronobergs Län m. fl. af Ståndets Ledamöter förenat sig med motionären, remitterades motionen till *Stats-Utskottet*.

§ 3.

Af *Johan Persson* från Upsala Län inlemnades följande motion:
»Vördsamt Memorial.

Redan vid 1845 års Riksdag funno Rikets Ständer för godt besluta, att ett, emot den då skedda nedsättningen af den personliga bevillningen, eller s. k. Skydds-afgiften, svarande belopp af 12 sk. banko för man och 6 sk. samma mynt för qvinna skulle till folkundervisningens befrämjande inom hvarje församling, eller der flera församlingar sig om en skola för ena, inom dessa gemensamt *anslås* och *utgå*; tilläggandes att likväl de städer, hvarest folkundervisningen hufvudsakligen besörjes såsom en för hela staden gemensam angelägenhet, anslaget tillfölle hela staden. Detta beslut har onekligen verkat ganska välgörande för folkundervisningen och skulle säkert hafva utträttat ännu mera, om folkskoleväsendet öfverallt och i synnerhet af dem, det närmast borde ligga om hjertat,

omsorgsfullt ordnats och upprätthållits; men dels har det visat sig, att, i följd af folkets större behof och allmännare anlåtande för sina barn af folkskolorna, dels genom den tilltagande dyrheten, som vållat ökade kostnader för skolans byggnad och underhåll samt för inventarier och böcker m. m., vida större tillgång erfordras för att bringa Rikets Folkskolväsende i det fullständigare skick, som denna riksviktiga angelägenhet förtjenar.

För att vinna det vackra och för hvarje Svensk man maktpåliggande ändamålet att, med ännu större kraft, utvidga och förbättra folkundervisningen, och då Statens inkomster af andra beskattningar nu visa sig så betydligt öfverstigande det, som vid förra Riksdagen beräknades, samt då ingen beskattning mindre lämpar sig till bestridande af Statens ofta öfverflödiga utgifter, än personal-bevillning, hvilken onekligen, i jemförelse med andra bevillningar, innebär ett missförhållande emellan de förmögne och de obemedlade, men deremot denna beskattnings användande till det uppvexande, mindre bemedlade, släktets bästa mildrar utgörandets olika svårigheter, så får jag vördsamt föreslå:

att äfven den återstående delen af skydds-afgifter eller hela den efter 1:sta Art. utgående bevillningen, enligt hittills gällande grunder, må uppbäras och öfverlemnas, på landet till församlingarnes Skol-styrelser, i Stockholm till Stads-nämnden och i öfriga städer till de vederbörande, som der hafva allmänna undervisningen om händer, med bestämd föreskrift, att medlen endast må inom socknen eller staden användas i och för folkskolornas behof till undervisningens utvidgande, förbättrande och uppmuntrande, till fattiga barns underhåll under deras skolgång, äfvensom till inrättande eller förbättrande af Slöjdskolor och öfverhufvud af sådana antal, hvarigenom ungdomen bibringas undervisning och öfning i handslöjder och näringar.

Jag anhåller om remiss af denna motion till vederbörigt Utskott!"

Stockholm den 30 Oktober 1856.

Johan Persson
från Upsala Län.

Häruti instämmer *P. Fr. Mengel*, hvarefter *Nils Nilsson* och *Johan Lekberg* från Nerikes, *Håkan Pettersson* från Blekinge, *Johan Westermarck* från Westerbottens, *Måns Persson* och *Per Nilsson* i Espö från Malmöhus, *Carl Dahlgren* och *Johan Petter Andreasson*

från Elfsborgs, samt *Joseph Holm* från Stockholms Län m. fl. instämde uti *Johan Perssons* motion.

Med förmälan af *Matts Persson* från Stockholms Län, att han, i samma ämne, som det förevarande, jemväl affattat motion, fick *Matts Persson*, enligt begäran, ordet och uppläste följande motion:

»Vörsamt Anförande.

Rikets Ständer hafva vid flera Riksdagar beviljat betydliga anslag till så väl de högre undervisningsverken som till Städernas lärdomsskolor, för att dessa må motsvara sin bestämmelse, och om än den nya Stadgan för Elementar-Läroverken icke uppfyller de allmänna önskningarna, torde dock Rikets Ständer i samma anda äfven nu meddela hvad som möjligen ännu är behöfligt för det ändamålet. Men under det man sålunda företrädesvis tänkt på de undervisningsanstalter, der de bäst lottade folkklasserna söka en bildning, hvilken många deribland ega råd och lägenhet att sjelfva till vida högre belopp bekosta, än det, som af det allmänna dem affordras, står *Folkundervisningen* ännu i en så tillbakasatt ställning, mot hvad hvarje för mensklighetens väl upprigtigt menande medborgare önskar, att jag är öfvertygad, det inom detta Riks-Stånd, och som jag hoppas äfven inom de andra Riks-Stånden, icke skall finnas en enda röst, som ej förenar sig med min, i fråga om att verksammare understödja denna stora, fosterländska angelägenhet. Det bör kunna förmodas, att ingen enda af de nu församlade folkrepresentanterne är tveksam om sin pligt att befordra folkskoleväsendets framgång, om han sjelf gifvit sig möda att betrakta den ställning, hvari det beklagligen ännu befinner sig, och hvilken, oaktadt de åtgärder som Rikets Ständer hittills vidtagit och de medel, de anvisat, ännu med skäl kan kallas hjälplös, — då tillgångar i allmänhet fattas så väl för Skollärarnes tillräckliga aflönande, som för Skolornas förseende med tillräckliga materialier, skolböcker, m. m. samt för underhållandet af medellösa barn, hvilka utan det allmännas bistånd icke kunna deltaga i skolgången, och således lemnas åt alla de svårigheter i sitt framtida lif, hvilka åtfölja okunnighet, ovana vid ordning, och den för människosinnet nedslående känslan, att se sig ifrån barn domen, genom föräldrars eller omgifnings armod, tillbakasatt, föraktad och utesluten från de lyckligares gemenskap och deltagande. Ack! man betänker beklagligtvis alltför litet den skada och de olyckor, som samhället bereder sig sjelf genom likgiltigheten för fattigdomens afföda, och genom dennas behandling, såsom vore den ej ifrån början af sin bana berättigad till någon den ringaste jemlikhet med de bättre

lottade klassernas barn. Säkert kan åt detta tillskrifvas en stor del af de oläkbara sår, som häfta vid de gamla stånds- och klassbildade samhällena. Nästan öfverallt finner man att Skollärarnes löner äro så obetydliga, att de icke kunna dermed berga sig, om de ock lefva ogifta, ännu mindre om de, såsom för deras viktiga kall önskvärdt vore, äro gifta och kunde, genom huslig ordning samt qvinnans välvilliga omsorg för de barns vård, som möjligen behöfva längre tid än andra vistas i skolhusen, fördelaktigt verka på skolungdomens sedlighet. Och huru kan man väl begära, att den, som saknar bröd för dagen, då han är skyldig uppfylla sin underundervisningspligt, skulle göra det med den omsorg, den uppmärksamhet, det sinneslugn, som äro så väsendtliga för detta vackra, men ofta tunga kall? Likaså finner man, i de flesta orter, der ej de rikare och så kallade bättre klasser verksamt omfatta folkskolorna, mängden af befolkningen genom sin i allmänhet ringa förmögenhet och de svårigheter, hvarmed de sjelfve anskaffa sig och de sina dagligt bröd, urständsatt att som sig borde inrätta skolhusen och förse skolorna med allt, hvad som behöfves.

Deremot bör en hvar af oss kunna bevittna, det under denna dystra ställning tröstrika förhållandet inom hela det kära fosterlandet, att äfven den fattigaste delen af allmogen och hela den talrika arbetsklassen på landet numera inser behovet af undervisning och önskar delaktighet deri för sina barn. De hafva uppfattat värdet af kunskapsljuset och lyfta längtande sina blickar åt detsamma. De börja ana, att detta ljus dock är ämnadt till, att, i den mån deras sinnen förmå begagna det, leda och gagna alla, samt att deraf således uppstår en rätt till delaktighet deri: ett förhållande, som bör glädja och ej bekymra fosterlandsvännnen. Betänke vi den ställning, hvari Sveriges allmoge nu befinner sig, hvem kan väl då dölja för sig, att den kunnat vara ännu bättre och lyckligare, om man tidigare tänkt på folkskoleväsendet och verksamt utbildat det såsom det bordt och kunnat vara? Och skulle vi väl ej då söka göra allt, hvad vi förmå, för att bereda ett sådant åt efterkommande? Skulle vi ej alla vara öfvertygade, att de medel, som dertill användas skola blifva nyttigare, än allt annat, hvartill ofta, utan nog betänkande, folkets skatter användas? Kan det väl längre förnekas, att, de frön, som kunskapen om Naturen, om Jorden, om Samhället och Menniskan utsår, gifva rika skördar, då vi se de ofantliga framsteg, som vetenskaperna forskningsförmågan, och arbetsfärdigheten i dessa sednare tider beredt åt menskligheten? Nej! Menniskovännen skådar med tillfredsställelse

huru erfarenheten hos alla folk, som upprigtigt och allvarligt söka befordra undervisningen och lemna frihet åt industrien och arbetet, numera bevittnar den gamla satsen: att kunskap är bättre än rikedom, och bildning samt uppfostran en förmögenhet, som icke så lätt sviker som penningen. Skulle vi icke då äfven söka draga nytta af denna erfarenhet? Det har funnits tider, då de folk, som nu framstå såsom de idogaste, de kunskapsrikaste, arbetsskickligaste och förmögnaste, ännu ej hade uppskattat en allmänna undervisnings vikt och värde. Liksom äfven vi då nöjde oss med hemmets ringa tillgång på undervisning, så gjorde de; och på den tiden stod Svenska folket lika högt, ja tack vare förfäders kraft och goda vett, samt framför allt de Svenska mödrarnas ädla nit, gudsfruktan och sedlighet, hördes det sägas stå *högre*, än de flesta andra i många hänseenden. Ännu i dag är visserligen hemmets undervisning och mödrarnas ömma vård derom den goda kraft, som räddar de ungas sinnen från en ytterlig okunnighet och råhet. Men tiderna äro olika mot förr. Folken gå fram med jättesteg i snart sagdt alla de riktningar, der bildningens och välståndets mål kan sökas. Det folk, som ej går med, blifver så efter, att det aldrig upphinner målet. Helt annat och mera fordras nu för mängden, ja för hvarje enskild, än förr, för att följa och hemta fördel af den stora rörelsen och det rastlösa arbetet. Det är ej mera nog med den vaxelundervisning, som kan vinnas i hembygdens krets, eller i eget landområde, om egna förhållanden allena. Det har redan blifvit behof af en folkens vaxelundervisning sins emellan, som lyfter dem till allt mångsidigare begrepp och allt större förmögenheter och färdigheter. Vilket för att landets stora och ädla krafter skola kunna derunder gagna eget folk, är att äfven detta folk ifrån ungdomen sättas i stånd att uppfatta dessa begrepp och tillvinna sig frukterna deraf. Detta kan blott ske genom en *allmän, välordnad folkundervisning*.

I hopp, att en hvar af oss lifvas af nit för befordrandet af denna sak, och då detta icke kan ske utan betydligare tillgång på medel, än hvad folkskolorna hittills erhållit, genom halfva personliga bevillningens anslående dertill, samt då denna beskattning onekligen rättvisare och lämpligare synes kunna användas till detta stora, för folkets mindre förmögna klasser behöfliga ändamål, än till andra Statens behof, vågar jag föreslå:

1:o, att äfven den återstående delen af *första artikeln utaf allmänna bevillningen*, eller den s. k. skydds-afgiften, måtte anslås att utgå till folksko-

lorna, och på samma sätt debiteras, uppbäras och redovisas, som den förut anslagna hälften deraf; samt

2:o, att den måtte öfver hela Riket hållas hvarje församling tillhanda, eller, der flera sig förena om en skola, dennas Skolstyrelse, under förpligtelse, att icke använda någon del deraf till annat än undervisningens behof samt lärares aflöning och medel-lösa barns understödjande i och för undervisning och underhåll vid skolan.

Jag anhåller om remiss af denna min motion till Stats-Utskottet!"

Stockholm den 5 November 1856.

M. Pehrsson.

Sedan *Gustaf Larsson* och *Erik Carlsson* från Stockholm, *Johannes Magnus Lundahl* från Skaraborgs, *Per Erik Andersson* från Westmanlands, *Gustaf Hultman* från Nerikes, *Anders Ericsson*, *Lars Gustaf Andersson*, *Efraim Larsson*, *Josef Smedberg* och *Per Benjaminsson* från Elfsborgs, *Nils Svensson* från Blekinge Län, samt flere Ståndets Ledamöter förklarar sig dela de af *Matts Pehrsson* uttalade åsikter, anmälde *Tobias Lind* från Götheborgs och Bohus samt *Johan Johansson* från Östergöthlands Län, hvar efter annan, att de, angående den s. k. Skydds-afgiftens användande till folkundervisningens befrämjande, likaledes affattat skriftliga motioner, hvilka, i sammanhang med de redan upplästa, torde blifva Ståndet föredragne.

Berörde motioner upplästes alltså och befunnos af följande lydelse:

Tobias Linds:

»Vördsamt Memorial.

Euru Kongl. Maj:t uti dess nådiga tal till Rikets vid denna Riksdag församlade Ständer, bland annat, som är förtjent af största uppmärksamhet och förhoppningar, äfven låtit förstå, att en proposition om vissa skatters borttagande eller nedsättning skall vara att förvänta, men som det är oss, måhända, alla obekant, huruvida berörde skattenedsättning kommer att afse en hittills gångbar afgift till Staten, under namn af *skydds-afgift*, vill jag härmed såsom representant hemställa, om det icke vore skäl, att i en tid, då Rikets finansiella ställning nu mer än tillförene dertill gifver anledning, föreslå att denna kontribution hädanefter upphör att till Statsverket ingå och redovisas. Personliga skyddsafgiften, som finnes bestämd uti nu gällande Bevillningsförordnings första Art:s första § att erlag-

gas med 6 till 12 sk. b:ko af höge och låge, fattige och rike inom vissa åldrar, qvarstår ännu »traditionelt» såsom utgörande ett skydd för yttre våld och inre förtryck, men emot sådant, som lyckligtvis icke heller förefinnes, förslår denna skattepenning lika mycket som en droppe i hafvet, och man bör derföre tänka på andra föremål, hvartill medel företrädesvis och med skäl må användas. Jag föreslår således, det Rikets Ständer må besluta, att den personliga skydds-afgiften hädanefter upphör att ingå till staten, men debiteras på samma sätt och till lika belopp, såsom Bevillningsförordningen föreskrifver, att uppbäras af kronofogdarne och levereras i ränterierna, hvarest härads- eller sockenboerne ega efter behörig requisition samma medel återfå, i likhet med hvad redan finnes stadgadt för skola-afgiften, och bör det sedermera stå kommunerna fritt att använda den till folkskolorna eller fattiga vanvårdade barns uppfostran, allt efter som behovet och omständigheterna föranleda.

Om remiss häraf till Höglofl. Bevillnings-Utskottet anhålles!»

Stockholm den 3 November 1856.

Tobias Lind
från Bohus Län.

Uti denna motion förena vi oss:

O. Eriksson. E. Christensson. L. Rasmusson.

Johan Johanssons:

»Vördsamt Memorial.

På det hvarje församling måtte blifva i tillfälle att bättre och ändamålsenligare kunna inrätta och ordna sina folkskolor, så väl i anseende till lärarnes aflöning, som fattiga barns skolgång och undervisning, med mera, som dertill hörer, och hvar på denna, numera i allmänhet ansedda välgörenhets-anstalt hufvudsakligen bör tryggas; samt till beredande af någon lättnad och understöd till de många kommunala utskylder och besvär, som i sednare tider tilltagit, ser jag mig föranlåten och uppmanad att hos Rikets Höglofl. Ständer framställa den lika så billiga som af behovet påkallade önskan och anhållan:

att den uti 1:sta Artikeln Bevillningsförordningen ännu qvarstående personela bevillningen måtte på det sätt upphöra, att den finge hädanefter ingå till hvarje församlings skolkassa, i likhet med hvad redan blifvit till nämnde ändamål eftergifvet.

Om remiss häraf till behörigt Utskott anhålles!»

Stockholm den 4 November 1856.

Joh. Johansson
från Östergöthland.

Härmed förenade sig *Magnus Månsson* från Östergötlands Län.

Ola Månsson från Skåne, *Anders Persson* från Nerikes, *Anders Andersson* från Kalmar och *Johannes Nilsson* från Götheborgs och Bohus Län m. fl. instämde uti *Tobias Linds* skriftliga anförande; hvarefter och sedan vice Talmannen *Anders Andersson* förklarar, att han väl i hufvudsaken delade motionärernes åsikter, men att han, i motsats till hvad *Tobias Lind*, i dess anförande, begärt, ansåg motionerna böra remitteras icke till *Bevillnings-*, utan till *Stats-Utskottet*, såsom det i Grundlagen först nämnda af dem ärendets handläggning tillkomme; samt

Lind, i anledning häraf, tillkännagifvit, att, ehuru han, i sin motion, anhållit om dennas remitterande till *Bevillnings-Utskottet*, af anledning att han ansett en sådan åtgärd mest riktig och äfven ville minnas, att en, med hans lika beskaffad motion, hvilken vid den föregående Riksdagen blifvit väckt, erhållit remiss till *Bevillnings-Utskottet*, hvilket, vid motionens behandling, emellertid sammanträdt med *Stats-Utskottet*, *Lind* likväl öfverlemnade åt Ståndet att bestämma, till hvilket af förenämnda båda Utskott ifrågavarande motioner rätteligen borde öfverlemnas, begärdes ordet af följande Ledamöter, hvilka yttrade:

Per Östman från Wester-Norrlands Län: »Jag förenar mig hufvudsakligen i de afgifna motionerna och dessas syftning att, till folkskolornas befrämjande, öfverlemna den s. k. personliga skydds-afgiften. I afseende å medlens användande, torde det likväl tillåtas mig göra en erinran, föranledd af den erfarenhet, jag tror mig hafva vunnit angående det sätt, på hvilket folkskolorna, åtminstone i de norra orterne, hittills uppnått det med deras inrättande afsedda ändamål. Vid 1840 års riksdag uttrycktes nemligen i allmänhet den åsigt, att de skolor, som i församlingarna skulle inrättas, helst borde vara fasta, och att der församlingarnes medellöshet eller lokala förhållanden lade hinder i vägen för inrättandet af dylika, undervisningen tills vidare finge undantagsvis besörjas i flyttbara eller s. k. ambulatoriska skolor. För min del gillade jag detta, enär jag då ansåg de fasta skolorna hafva företräde och kunna bättre, än de ambulatoriska, verka för folkundervisningen. Så vidt folkskolorna i min hemort angår, har emellertid erfarenheten gifvit ett motsatt resultat vid hand. Der, hvarest församlingarna äro vidsträckta och glest befolkade, hafva nemligen de fasta skolorna jemförelsevis ringa kunnat anlitas, allra minst af de fattigares barn, i händelse, hvilket för dem ofta inträffar, skolan varit belägen på betydligare afstånd från de-

ras hemvist. I sådana fall, hvilka ofta förekomma, är inrättandet af ambulatoriska skolor af behovet högeligen påkalladt, och jag hemställer derföre, att de medel, som, för folkundervisningens befrämjande, kunna komma att anslås, hufvudsakligen blifva använda till ambulatoriska skolor, åtminstone i de orter, der lokala förhållanden lägga hinder i vägen för de särskilda församlingarnas skolungdom, att mera allmänt besöka den fasta skolan. Må denna emellertid fortfarande finnas såsom en central-punkt, hvarifrån undervisning till de flyttbara skolorne utgår, och för dessa på det mest ändamålsenliga sätt ordnas — sådant har jag visst intet emot — men må vi företrädesvis rigta vår uppmärksamhet åt de ambulatoriska skolorna, hvilka, oaktadt de derstädes anställda lärare äro alltför ringa aflönade, hvadan ock förbättring i desse lärares aflöning är af högsta vikt, likväl åstadkommit mycket godt. Med förbehåll alltså, att de medel, för hvilkas anslående till folkundervisningens befrämjande, motioner nu blifvit afgifna, i främsta rummet blifva uti de orter, der, enligt hvad jag nyss nämnt, omständigheterna sådant påkalla, använda till inrättande af ambulatoriska skolor och förbättring af de i dessa skolor, der de redan finnas inrättade, anställda lärares aflöning, önskar jag åt de väckta motionerna all den framgång, ärendets vigtiga beskaffenhet onekligen förtjenar.»

Daniel Danielsson från Jönköpings, *Gustaf Johansson* från Kronobergs och *Johan Westermarck* från Westerbottens Län, instämde med *Östman*.

Per Sahlström från Stockholms Län: »De motioner, som nu blifvit väckta, innefatta ojäfaktiga bevis på den lifliga uppmärksamhet, hvarmed Bondeståndet följer den vigtiga frågan om folkundervisningens befrämjande. Jag gläder mig häråt, ty framtiden hvilat derpå. Då en föregående talare sökt rigta vår uppmärksamhet på ambulatoriska skolor och nödvändigheten af dessas inrättande, har jag begärt ordet, för att, i denna fråga, hänvisa till en i dessa dagar uti bokhandeln utkommen broschyr, som, under titel: »*Om Svenska Folkskolans praktiska ordnande*», blifvit utgifven af den nitiske och i detta hänseende om fäderneslandet synnerligen förtjente Grefve Thorsten Rudenschöld. Denna broschyr, af hvilken enhvar, som nitälskar för folkets undervisning, icke lär underlåta att taga närmare kännedom, angifver på ett klart och lättfattligt sätt de på samma gång lämpligaste och minst kostsamma medel för undervisningens ordnande från dess första början och allt igenom. Kunde presterskapet eller vederbörande skolstyrelser förmås att följa de af Grefve Rudenschöld, i detta arbete, lemnade anvisningar, är jag förvissad, att saken skulle endast

vinna derpå, och att kostnaderne, i sådant fall, icke heller skulle blifva alltför dryga. Öfvertygad, att den personliga skydds-afgiften med mycket skäl både kan och bör användas till folkskolan och dess förbättrande, samt att vi, i detta afseende, möjligen kunna hafva anledning förvänta de öfrige Ståndens medverkan, instämmer jag hjertligt uti de härom afgifna motioner.»

Talmannen upplyste, att den af Sahlström omnämnda broschyr funnes tillgänglig å Bondeståndets klubb; hvarefter sig yttrade:

Johan Bergström från Kopparbergs Län: »I anledning af Östmans anförande, att, under uppgifna förhållanden, vår uppmärksamhet företrädesvis borde riktas åt ambulatoriska skolor, torde jag få åberopa Kongl. Stadgan angående Folkundervisningen i Riket den 18 Juni 1842, hvilken författning, i 1 §, väl föreskrifver, att uti hvarje stadsförsamling och socken på landet, minst en, *helst fast* skola bör finnas; men tillägger, att der byar, hemman, torp eller lägenheter äro så aflägsna, att dit hörande barn icke utan svårighet kunna begagna den fasta skolan, mindre sådana, fasta eller flyttbara, må inrättas. Då vederbörande församlingar eller skolstyrelser sålunda redan hafva fullkomligt fria händer att ordna undervisningen på det efter lokala förhållanden mest ändamålsenliga sätt, finner jag mindre lämpligt att, vid det anslag dertill, hvarom nu är fråga, i händelse detta beviljas, fästa något vilkor i afseende på medlens användande, företrädesvis till ambulatoriska skolor, utan anser hvarje reglementerande härom obehöfligt.»

Ola Månsson: »Jag ämnade just yttra mig i samma anda, som *Bergström*, och kan, lika med honom, icke inse, hvartill något reglementerande i den af Östman uppgifna syftning nu skulle tjena, då vi nogsamt hafva oss bekant, att sådant tillkommer endast vederbörande församlingar eller skolstyrelser, hvilkas beslut härom åtminstone icke jag vill gå i förväg. För öfrigt instämmer jag i de väckta motionerna.»

Med *Ola Månsson* förenade sig *Liss Lars Olsson* från Kopparbergs, *Bengt Nilsson* från Kronobergs, *Nils Andersson* från Cristianstads, *Efraim Larsson* och *Per Benjaminsson* från Elfsborgs Län m. fl.

Petter Jönsson från Jönköpings Län: »Jag förenade mig i *Per Mattssons* motion, hvilken var den första af dem, som i denna fråga, nu blifvit föredragna, och har, sedan dess, icke yttrat mig. Nu har jag begärt ordet endast i anledning af *Sahlströms* anförande, hvilket möjligen skulle kunna af en eller annan missförstås. Sålunda tror jag, att *Sahlströms* mening ingalunda varit, att församlingarna, i afseende å folkun-

dervisningens ordnande, strängt skulle vara bundne vid de råd och anvisningar, hvilka i den omtalade broschyren kunna vara meddelade och hvilkas nytta eller användbarhet jag för öfrigt hvarken kan eller vill jäfva, utan håller jag för att *Sahlströms* yttrande närmast afsett att fästa uppmärksamheten vid de af grefve Rudenschöld, såsom en i frågan särdeles kunnig och erfaren man, lemnade råd, och att församlingarna eller vederbörande skolstyrelser, efter föregången pröfning, skulle ega fria händer att deraf tillägna sig det, som i hvarje fall kunde finnas mest ändamålsenligt och nyttigt. Man har återopat folkskolestadgans föreskrift, att i hvarje församling skulle finnas en, helst fast, skola; men påkalla lokala förhållanden i vissa orter ambulatoriska skolor, lära församlingarna desto mindre vara förhindrade till sådana skolors inrättande, som, efter hvad vi hört, författningen gifver uttryckligt tillstånd dertill. Med ett ord, jag anser *Sahlströms* yttrande gå ut på, att för församlingarna eller skolstyrelserna göra det icke svårare, utan lättare att, i afseende å skolornas ordnande, antaga hvad som för hvarje ort bäst och nyttigast vara kan, samt förenar mig därför med *Sahlström*.»

Östman: »Det må tillåtas mig tillägga några ord i anledning af den upplysning, Ståndsbrödrén *Bergström* nyss meddelat om folkskolestadgans föreskrift, att i hvarje församling borde finnas en, helst fast, skola m. m.; om hvilken föreskrift jag ingalunda varit i okunnighet. Att motsätta mig inrättandet af fasta skolor, der de verkligen behövas och äro gagnande, hvarken är eller har kunnat vara min mening. Detta tror jag mig ock tydligt hafva tillkännagifvit, då jag yttrade, att en central-punkt borde finnas, hvarifrån undervisningen till de flyttbara skolorna kunde liksom utgå så, att dessa sednare på det mest ändamålsenliga sätt måtte blifva ordnade. Men jag vidblifver fortfarande den åsigt, att, i de orter, som äro glest befolkade och der skolungdomen har långt till den fasta skolan, de ambulatoriska företrädesvis äro af nytta, och följaktligen allmänna böra inrättas, ty det gagn, en fast skola, om den mindre allmänt besökes, uträttar, blifver i sådant fall jemförelsevis ringa. Långt ifrån således att motsätta mig motionerna, hvilka jag tvärtom högligen biträder, önskar jag endast, att man icke allt för strängt fasthåller vid reglementet i afseende å de fasta skolorna, utan jemväl lemnar nödig uppmärksamhet åt de ambulatoriska, hvilka, enligt erfarenheten, visat sig såsom särdeles gagnande.»

Jonas Andersson från Östergöthlands Län: »Instämmande med motionärerne deruti, att den s. k. personliga skyddsafgiften bör till folkundervisningens befrämjande anslås, anser

jag likväl af högsta vikt, att, då erfarenheten visat, det stora brister förefunnits i afseende å våra folkskolor och att dessa icke alltid väl uppfyllt det med deras inrättande åsyftade ändamål, en noggrann undersökning företages angående dessa brister, så att utväg derigenom må beredas för rättande af det felaktiga. I detta hänseende kan jag icke underlåta att, liksom med *Sahlström*, fästa uppmärksamhet vid den af Grefve Rudenschöld, för folkskolans ändamålsenliga ordnande, lemnade anvisning, samt förbehåller mig att, rörande detta viktiga ämne, vid annat tillfälle, få skriftligen utveckla mina tankar.»

Matts Pehrsson från Stockholms Län: »Jag har med uppmärksamhet följt uppläsandet af de motioner, som, utom min egen, nu utgöra föremål för Ståndets öfverläggning, och har dervid funnit, att samtliga motionärerne försigtigtvis afhållit sig från allt reglementerande i frågan. Jag tror ock, att de häruti handlat fullkomligt riktigt, ty vi böra ihågkomma, att det nu hufvudsakligen är medel, som vi behöfva. Erhållas dessa, hafva vi icke anledning betvifla, att ju församlingarna och skolstyrelserna, om de äro kloka och omtänksamma, nog skola använda medlen på det, med hänsigt till lokala förhållanden, för hvarje församling mest ändamålsenliga sätt. Vi behöfva således icke för närvarande inveckla oss i frågan om de fasta eller ambulutoriska skolornas företräden sins emellan. Må detta ankomma på vederbörande skolstyrelser! Här är endast fråga om nödigt penninge-anslag, hvilket jag lifligt önskar måtte beviljas. Detta är min åsigt af saken.»

Erik Carlsson och *Gustaf Larsson* från Stockholms, *Carl Tholsson* från Skaraborgs, *Carl Gustaf Cederskog* och *Anders Persson* från Östergöthlands, *Lars Gustaf Andersson* från Elfsborgs, *Olof Olsson* i Slängserud och *Olof Olsson* i Vestra Olsäterstorp från Wermlands Län, m. fl. af Ståndets Ledamöter, instämde med *Matts Perhsson*.

Anders Persson från Nerikes Län: »I hufvudsaken har jag redan instämt med *Tobias Lind* och har dervid intet att tillägga; men, i afseende å den uppkomna diskussionen, om den skall åtfölja motionerna till det Utskott, dit dessa komma att remitteras, torde jag få anmärka, att jag finner samma diskussion temligen ändamålslös, ty då vi redan ega förtattning, angående folkskolor, om huru dessa böra vara inrättade, lär det icke tillkomma Utskottet att härom reglementera.»

Per Nilsson i Espö från Malmöhus Län: »Jag är förekommen af de talare, hvilka ansett hvarje reglementerande i denna fråga öfverflödigt, och instämmer således med dem.»

Diskussionen förklarades slutad, hvarefter, beträffande frågan om det Utskott, till hvilket *Johan Perssons*, *Tobias*

Linds och *Johan Johanssons* ofvan intagna motioner borde remitteras, ordet begärdes af *Ola Månsson* från Skåne, hvilken yttrade:

»*Ehuru Pehr Mattssons* från Wester-Norrlands Län motion, hvilken var af enahanda innehåll med de nu föredragna, redan blifvit till Stats-Utskottet remitterad, och jag deraf drager den slutföljd, att framställning nu kommer att ske angående jemväl dessa motioners öfverlemnande till samma Utskott — något som jag för öfrigt icke tänker motsätta mig — är jag likväl af den öfvertygelse, att motionerna rätteligen böra till Bevillnings-Utskottet remitteras, ty här är fråga om anslag af medel, hvilka genom bevillning utgöras och, enligt Grundlagen, åligger det Bevillnings-Utskottet att förslagsvis, enligt de särskilda bevillningarne, beräkna de blifvande inkomsterna samt att, sedan Statsverkets behof blifvit utredda och bestämda, föreslå sättet för bevillningens fördelning till utgörande, och först sedan sådant skett är Stats-Utskottet i tillfälle att känna, huruvida några medel för vissa uppgifna ändamål finnas att tillgå eller icke. Såsom nyss är nämnt: jag motsätter mig ej remiss till Stats-Utskottet, hvilket vid motionernas behandling i allt fall otvifvelaktigt lär komma att med Bevillnings-Utskottet sammanträda; men vill ej hafva underlåtit antyda de skäl, på hvilka jag stödjer min öfvertygelse om lämpligheten af motionernas remitterande till Bevillnings-Utskottet.»

Vice Talmannen *Anders Andersson*: »Jag hör, att en Ledamot af Stats-Utskottet är af den mening, att ifrågavarande motioner rätteligen tillhöra Bevillnings-Utskottet. Huruvida hans åsigt är fullkomligt riktig, vill jag lemna derhän. Om han likväl tager i betraktande, att frågan här angår en Statsverkets inkomst, på hvilken man i anslagsväg nu gör anspråk och att det tillkommer Stats-Utskottet icke allenast att utröna, pröfva och föreslå det, som till Statsverkets behof erfordras, utan ock att uppgifva huru mycket genom bevillning bör utgöras, men sådant mindre lämpligt lär kunna verkställas, om Stats-Utskottet i första hand skulle sakna kännedom om de framställda behofven af anslag, så tror jag vi göra rättast uti att remittera motionerne till Stats-Utskottet, som, enligt hvad redan blifvit nämnt, för frågans behandling, lär komma att med Bevillnings-Utskottet sammanträda.»

Ola Månsson: »Jag vill ej vidare strida härom, men vidblifver min en gång uttalade åsigt. Bevillnings-Utskottet skall ju icke allenast bereda alla frågor, som angå förändring i föreskrifterna om bevillningens utgörande, utan ock, hvilket här är hufvudsak, förslagsvis beräkna de blifvande inkomsterna

af de särskilda beivllningarne, och förr än Beivllnings-Utskottet företagit en sådan beräkning, lærer Stats-Utskottet icke veta, om och till hvad belopp någon viss del af beivllningen för uppgifvet ändamål är att tillgå.»

Sedan diskussionen jemväl härom förklarats slutad, och *Talmannen* upplyst, att de motioner, af lika innehåll med de förevarande, hvilka vid förflutne riksdagar blifvit väckte, erhållit remiss till Stats-Utskottet, som, för motionernas behandling, med Beivllnings-Utskottet sammanträdt, beslöt Ståndet, uppå derom af *Talmannen* framställd proposition, att *Johan Pehrssons*, *Tobias Linds* och *Johan Johanssons* ifrågavarande motioner samt, i anledning af dessa nu afgifna yttranden skulle till *Stats-Utskottet* remitteras.

§ 4.

Pehr Mattsson från Wester-Norrlands Län ingaf följande motion:

»Vördsamt Memorial.

Mycket har under de sednaste åren gjorts för underlätande och befarande af näringar och rörelse inom vårt fädernesland; men dermed är icke allt gjort, som för detta ändamål kunde och borde göras. Erkännande så väl Regeringens som Ständernas bemödanden i detta afseende, hyser jag derjemte det fastaste förtroende för deras goda vilja att afhjelpa hvad som brister, och tar mig därför anledning att till mina Ståndsbröders allvarliga behjertande framställa ett missförhållande, af hvars bedröfliga följder kanske i detta ögonblick tusende af våra hemmavarande bröder lida de sorgligaste olägenheter. Jag talar närmast om allmogens ställning i de norra Länen, ehuru jag tror, att frågan till en del äfven rör det medlersta och södra Sveriges kustbefolkning.

Jag vill i sitt rätta ljus framställa saken, hvarom det är fråga, och de mångfaldiga olägenheter, den i sitt närvarande skick drar med sig, för att få den pröfvad och möjligen afhjelpat af de nu församlade Ständerna.

Enligt 2 § i Kongl. Maj:ts Seglations-Förordning af den 15 Maj 1843 ega icke från utrikes ort kommande, med last försedda fartyg att inlöpa i andra än Stapelstadshamnar och de med barlast försedda blott rätt att inlöpa i vissa uppräknade, med särskild tullbevakning försedda köpings- och landthamnar. Af dessa sednare äro de norr om Sundsvall belägna Nyland i Ångermanelfven, Nordmaling, Rathan, Skellefteå och Näsby. I analogi med denna föreskrift stadgar äfven samma Förordning i samma §, att intet fartyg, som i någon af dessa hamnar intagit last, vare sig på in- eller utrikes ort, må hos den der på stället befintliga Tullstationen utklarera, utan skall

detta ske från Nylands vid Hernösands Tullkammare, från Nordmalings och Rathans vid Umeå, Skellefteå vid Piteå och från Näsby vid Haparanda.

Så föreskrifver Författningen och så praktiseras det äfven. De följder, som deraf uppstå, äro ganska menliga. Kommer nu ett fartyg till någon af dessa hamnar, lastadt med spanmål, salt eller andra lifsförnödenheter, så får det icke klarera invid destinationsortens tullstation, utan måste då till närmaste Stapelstads hamn för att vid dess tullkammare erlägga tull och andra umgälder. Vore det nog med denna omväg, så att fartyget sedan finge gå till den bestämmelseort, så kunde man anse sig hafva kommit undan för godt pris; men så är dock icke alltid fallet. Om fartyget icke är svenskt, eller icke tillhör någon af de nationer, som ega rätt att idka kustfart emellan våra hamnar, så måste det lossa sin last i den hamn, der det klarerat, och den, som requirerat varorna, står lika nära som om han aldrig fått dem. Han måste då antingen förhyra ett svenskt fartyg, som skall föra dem till den plats, der de skola afyttras, hvarigenom, utom tillfälliga olägenheter, lastnings- och lossningskostnaderna blifva dubbla, och onödigtvis en lång tid ätgår, innan varorna sålunda blifva för allmänheten på platsen tillgängliga — eller, om årstiden är för långt liden för att kunna få dem sjöledes, så måste han transportera dem landvägen flera mil, en utväg, som på senhösten alltid är både kostsam och svår. Och hvem får ersätta dessa ökade omkostnader; hvem får lida af denna onödiga tidsutdrägt? Icke är det köpmannen, som hemförskrifvit varan; ty han skall alltid veta att lägga transportkostnaderna till varans pris, och sålunda hålla sig skadeslös; men allmogen, som behöfver och köper varan, får ersätta den och allmogen får äfven lida utaf att den kommer försent till sin plats. I hela Norrland har i år inträffat total missvekt och der behöfves, utom salt och andra lifsförnödenheter, en ofantlig quantitet spanmål — och den behöfves snart; ty nöden står der redan för dörren. Men efter den nuvarande Seglationsordningen måste hjälpen till de uppräknade platserne komma sent och, när den kommer, kosta mera, än hvad den annars hade behöft kosta. Sannt är visserligen, att Kongl. Maj:t för några dagar sedan uppå hemställen af Konungens Befallningshafvande i Hernösand och Umeå tillåtit, att fartyg, lastade med spanmål må få inlöpa och klarera direkte i Örnsköldsvik och Skellefteå, men detta gäller blott för den här gången, och de öfriga platserne, neml.: Nordmaling, Nyland, Rathan och Näsby, från hvilka ännu ingen petition ingått, äro derifrån naturligtvis uteslutne.

Med fartyg, som i någon af dessa hamnar intagit last af landets produkter, trädvaror, tjära och jern, att föra till andra platser, är förhållandet föga bättre. Så snart ett fartyg för sådan afsigt ankommit till platsen, så måste skepparen först resa in till Stapelhamnens Tullkammare och anmäla sig till att intaga last. Ehuru tullbevakningen på stället redan under fortgången af lastningen är närvarande och kontrollerar densamma, så kan han icke der få sina handlingar påtecknade och klara, utan han måste ytterligare göra en resa till Tullkammaren för detta ändamål, innan han får afsegla. Jag kan icke finna annat, än att allt sådant trassel är en onödig formalism, som blott bidrager till att öka utskepningskostnaderna, utan att Staten eller den enskilde derpå har någon vinst. Det enda skäl, som rimligtvis kan anföras för bibehållande af en sådan sakernas ställning, är det, att det anses nödigt för kontrollen, och att städerna annars skulle förlora sina tolagspenningar och andra möjliga afgifter, som vid klareringen af fartyg böra erläggas. Hvad kontrollen beträffar, så är den i sitt nuvarande skick icke säkrare än den skulle vara, om det öfverlättes åt tullbevakningen på stället att utfärda tullpasset; ty detta sker nu vid städernas Tullkammare endast och allenast på grund af och i öfverensstämmelse med de uppgifter, som göras vid stationen. Och annorlunda kan det icke ske, ty ingen af Tullkammarens egne tjänstemän finnes närvarande på platsen att kontrollera inlastningen. Vore det då icke naturligt, att den tulltjänsteman, som öfvervakat inlastningen, äfven utfärdade tullpass? Om han derjemte ålades att på vissa tider till Tullkammaren insända redovisning för de afgifter, han uppburit både för Tullverkets och städernas räkning, så komme ju ingen att lida i sin rätt; men en stor fördel vore vunnen: man vore neml. befriad ifrån ett onödigt krångel. En annan invändning, som torde göras emot en dylik förändring, den nemligen att en Tullinspektör eller Uppsyningsman skulle vara för mycket underordnad, eller sakna insigt att utfärda dylika pass och att meddela utifrån kommande fartyg tillåtelse att lossa medhafd last, anser jag blott såsom svepskäl. Ty om han anses skicklig att kontrollera ut- och inlastningar, så måste han äfven kunna, med tullförfattningen i hand utfärda, ett tullpass eller ett tillståndsbevis att lossa en simpel salt- eller spanmålslast. Kändt är äfven, att Tullstyrelsen tillåtit Tullinspektören i Rathan att göra detta, ehuru det är svårt att inse skälet till en sådan mannanmån, då det icke tillåtit på andra ställen.

Lägges nu till ofvananförda skäl äfven det, att fartyg och gods, då de komma utifrån, vid alla dessa omvägar äfven-

tyras mera än fallet skulle vara, om fartyget finge direkte inlöpa i destinationshamnen, så tror jag mig hafva anført nog talande skäl för den förändring, jag redan antydt och som jag nu vill innefatta i följande förslag:

Jag föreslår derföre, att Rikets Ständer må ingå till Kongl. Maj:t med den hemställan, att den förändring vidtages i Seglations-Ordningen, att fartyg, som till Nylands, Nordmalings, Rathans och Näsby hamnar, der särskild tullbevakning finnes anställd, ankomma och som äro lastade med spanmal, mjöl, salt och andra egentliga lifsförnödenheter, som äro till införsel lofgifna, måtte få inkarera och lossa lasten i de hamnar dit de äro destinerade, de må tillhöra hvilken nation som helst och komma vare sig ifrån in- eller utrikes ort; samt att fartyg, som på någon af dessa platser intagit last på in- eller utrikes ort af landets produkter, träd, tjära och jern, måtte derstädes få utklarera och der få erlægga alla umgälder både till Tullverket och Städerna, utan att som hittills behöfva göra detta vid en flera mil aflägsen Stapelstads Tullkammare. Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!

Stockholm den 4 November 1856.

P. Mattsson,

fr. Wester-Norrlands Län.

Härmed förenade sig *Pehr Östman* från samma Län.

Sedan motionen blifvit uppläst, och *Eric Larsson* fr. Wester-Norrlands, *Johan Westermarck* och *Gustaf Glad* från Westerbottens, *Johan Erik Rutström*, *Anders Andersson Bäckström* och *Herrman Jönsson Öbom* från Norrbottens, samt *Nils Persson* från Kalmar Län förenat sig med motionären, yttrade:

Håkan Pettersson från Blekinge Län: »Äfven jag biträder motionen, dock under förbehåll, att den förändring i Seglations-ordningen, hvarom fråga blifvit väckt, må jemväl för Sveriges sydligare kustorter vinna tillämpning.»

Lars Rasmusson från Götheborgs och Bohus Län: »Då jag icke inser, hvarföre ej fäderneslandets alla kustorter, der sjöfart idkas, må tillgodonjuta de fördelar, som af förslaget, om det bifalles, äro att förvänta, instämmer jag, under nyssnämnda tillägg, i *Pehr Mattssons* motion.»

Diskussionen afbröts för emottagande af de Kongl. Maj:ts Nådiga Propositioner och Skrifvelser, som, efter hvad *Talmanen* tillkännagaf, komme att från Kongl. Maj:t till Ståndet uti detta plenum öfverlemnas.

§ 5.

Efter skedd anmälan, inbeledsagades af flere utaf Ståndets Ledamöter Herr Stats-Rådet, Kommendören af Kongl.

Nordstjerne-Orden, N. F. Wallenstéen, hvilken, på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, till Ståndet aflemnade Kongl. Maj:ts nedan uppräknade Nådiga Propositioner och Skrifvelser till Rikets Ständer nemligen:

Propositioner:

1:o Angående vissa ändringar i nu gällande stadganden om utskrifningssättet och inrättningen af allmänna beväringssamskapet.

2:o. Angående upphörande af det från Rotehållarne eller Soldaterna vid indelta infanteriet nu utgående bidrag till soldatbeklädnadens anskaffande och underhållande.

3:o. Om upphörande af fourage-passevolans-afgiften vid beridna rusthålls-regementena.

4:o. I fråga om beräkningsgrunden för salpeterhjelpens utgörande inom en del af Södermanlands län.

5:o. Om dispositionen af 6 st. holmar i Götheborgs och Bohus Läns skärgård.

6:o. Om utbyte af Länsmansboställena Mellby och Näsby mot kronoskattehammanet Brelinge på Öland.

7:o. Om upplåtande af mark å kronoparken Råda ås i Skaraborgs Län för en vattenledning till staden Lidköping.

8:o. Om försäljning af f. d. landshöfdinge-residens-tomterna i staden Piteå med å dem befintliga byggnader;

och *Skrifvelser:*

9:o. I anledning af förre Myntmästaren Assessoren Grandinsons underdåniga ansökning om ersättning för förlorade boställsrum.

10:o. I anledning af åtskilliga utaf Rikets Ständer vid sistförflutna Riksmöte föreslagna lagförändringar.

11:o. Om förordnande af en Statsråds-Ledamot i afseende på handläggningen af vissa i Riksdags-Ordningens 36 och 42 §§ omförmälda Riksdagsärenden.

Sedan *Talmannen* förklarar, det högstberörde Kongl. Propositioner och Skrifvelser skulle af Ståndet i grundlagsenlig ordning behandlas, samt anhållit, det Herr Stats-Rådet och Kommendören behagade till Kongl. Maj:t frambära uttryck af Bondeståndets undersätliga vördnad och tillgifvenhet, afträdde Herr Stats-Rådet, på öfligt sätt utbeledsagad af flere utaf Ståndets Ledamöter.

§ 6.

Fortsattes den, enligt hvad ofvan förmäles, påbörjade, men, af den i nästförutstående § upptagna anledning, afbrutna diskussion, i följd af *Pehr Mattssons* från Wester-Norrlands

Län motion, angående förändring i Kongl. Seglations-Ordnin-
gen af den 15 Maj 1843; och yttrade dervid:

Per Nilsson i Espö från Malmöhus Län: »Jag biträder
så till vida motionen, som jag önskar, att den friare kustfart,
som i densamma endast för vissa nordliga hamnar blifvit
föreslagen, må utsträckas till alla sådana hamnar i Riket, der
tullbevakning är eller kan blifva anställd.»

Sedan *Nils Svensson* från Christianstads, *David Anders-
son*, *Anders Gudmundsson* och *Anders Nilsson* från Hal-
lands, *Jöns Persson* från Blekinge och *Erik Johan Rudberg*
från Kalmar län, med fl. af Ständets Ledamöter, förmält sig,
under de af *Lars Rassmusson* och *Per Nilsson* gjorde för-
behåll, instämma i *Pehr Mattssons* motion, blef densamma, på
flere Ledamöters begäran, *bordlagd*.

§ 7.

Af *Anders Persson* från Malmöhus Län ingafs en så ly-
dande motion:

»Vördsamt Memorial.

Ibland de fördelar, som jernvägarne beredt uti de länder,
der sådana blifvit anlagda, har den lättade afsändningen af
brefposterna visat sig vara af en synnerligt välgörande ver-
kan, icke endast för allmänna styrelsens och förvaltningens
gång, utan äfven för handeln och rörelsen. Det är således
att hoppas, det äfven vårt land, om det lyckas att mera all-
mänt åstadkomma jernvägar, skall komma i åtnjutande af dessa
fördelar; och det synes mig tillhöra Regeringens omsorg, att i
den mån jernvägar blifva i några orter färdiga, söka så ordna
post-afsändningen derinom, att den kan ske med den skynd-
samhet och mindre kostnad, som jernvägs-transporterna er-
bjuda.

Då nu jernvägen mellan Malmö och Lund blifvit färdig
och upplåten till allmänt begagnande, får jag vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer måtte, jemte frambärandet af
den åsigt, att i allmänhet der jernvägar, vare sig
genom Statens eller enskildes försorg blifva an-
lagde, sedan de till allmänt begagnande upplåtits,
tillfället bör af Postverket begagnas till brefs och
paketers afsändande å desamma, i underdånighet
hemställa, det Kongl. Maj:t, med anledning af
jernvägens öppnande mellan *Lund* och *Malmö*,
måtte anbefalla General-Poststyrelsen, att besörja
postens afsändande mellan dessa orter på jern-
vägen.

Jag anhåller om denna min motions remitterande till

Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, med uppmaning att så skyndsamt som ske kan med utlåtande deröfver till Riks-Stånden inkomma.»

Stockholm den 3 November 1856.

Anders Pehrsson
från Malmöhus län.

Sedan motionen blifvit uppläst, remitterades densamma till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet*.

§ 8.

Nils Hansson från Christianstads län inlemnade följande motion:

»Ödmjukt Memorial.

Som det för fosterlandets vänner å ena sidan är en glädjande företeelse att se huruledes, inom vårt kära fädernesland, år ifrån år, betydliga landsträckor, som våra förfäder ansågo för oländiga och alldeles odugliga, men som nu af den idoge odlaren äro förvandlade till en fruktbärande mark, så måste man å andra sidan högeligen beklaga, att mången driftig och företagsam man förlamas, ja ofta nog helt och hållet förhindras, uti denna så prisvärda verksamhet, till följe af föråldrade, men ännu i lagen qvarstående stadganden, hvilka endast tjena ogena grannar till förevändning att omintetgöra verkligen nyttiga och lönande odlingsföretag. Ett enligt min och säkerligen mångas erfarenhet numera i allo olämpligt lagstadgande förefinnes uti Byggningsbalkens 4 kapitel 2 §, angående afloppsdiken, som böra läggas af oskift mark; enär de deri föreskrifna dimensionerna på ett sådant dike äro alltför otillräckliga, derest detsamma skall kunna motsvara det dermed åsyftade ändamål å sidländt och vattensjuk mark.

Af denna anledning vågar jag vördsamt föreslå följande förändrade ordalydelse i ofvanbemälte lagrum, nemligen:

Afloppsdike böra läggas af oskift mark minst 3 alnar bredt, $1\frac{1}{2}$ aln djupt samt 1 aln på bottnen; men i händelse för odlingens verkställande erfordras större diken, må sådana läggas till den bredd och det djup, som för ändamålets vinnande äro nödiga, och vare i sistnämnde fall de, som äro delaktige i marken, alla skyldiga deltaga i dikets nygräfnings och underhållande, enhvar i den mån han deraf kan anses draga nytta.

Äsämjas de ej härom sjelfve, då bör det af kompromiss bestämmas huru mycket hvar och en bör dertill bidra.

Om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott anhåller jag ödmjukligen.”

Stockholm den 3 November 1856.

N. Hansson.

Efter det berörda motion blifvit uppläst, blef densamma till *Lag-Utskottet* remitterad.

§ 9.

I anledning af *Johan Lekbergs* från Nerikes Län på bordet hvilande motion om upphäfvande af Kongl. Förordningarne den 19 December 1827 och den 13 Juli 1853, angående hemmansklyfning och jordafsöndring, uppstod diskussion, dervid sig yttrade:

Anders Petter Andersson från Östergöthlands Län skriftligen:

»Hufvudsakligen instämmande i den af Ståndsbrodern *Lekberg* väckta motion om upphäfvande af alla hinder i lagar och författningar för hemmansklyfning, hvilken motion jag anser grundad helt och hållet på billighet och rättvisa, vill jag, för min del, endast dertill lägga, att då *Lekberg* dervid påpekat ingrepp i eganderätten och de olyckliga följder, som deraf uppkomma, nemligen: landsflykt, sedeförderf, statorpare-system m. m., han icke erinrat, att det just är denna lag om hemmansklyfningen, som vållar att tusentals människor snart sagt årligen utströmma från Riket, lemnande den fädernetorftva, som sett dem födas, för att i främmande länder nedlägga de krafter, som så väl behöfts för fosterjorden. Här af har också händt att större, högst viktiga arbeten, såsom jernvägar, sjöaftappningar, större byggnadsföretag i alla delar blifva mer och mer omöjliga att utföra, samt arbetslönen stiger öfver höfvan. Den så ofta framkastade satsen, att innehafvaren af en mindre jordlägenhet nödvändigt vore beroende af en binäring, såsom handverk eller dylikt, synes nu också vara häfven, enär dagspenningen på de flesta ställen stigit till 2 å 3 R:dr och sålunda bör anses utgöra den bästa binäring. Jag instämmer i *Lekbergs* motion.»

Olof Larsson från Gefleborgs Län, likaledes skriftligen:

»Det uti sistlidna Plenum väckta förslag, åsyftande att tillvägabrinda ett stadgande, hvarigenom man vinner rättighet till en obegränsad hemmansklyfning, kan jag icke biträda, och skälen derföre skall jag så kort som möjligt söka ådagalägga.

Utan att tilltro mig ega kännedom derom, huruvida Lagstadgandet i afseende på hemmansklyfning är ändamålsenligt för alla orter inom Riket, eller icke, får jag dock tillkänna-

gifva, att mig veterligt ingen missbelåtenhet med denna Stadga försports inom min hemort. Man har ansett det vara en nödvändighet, att en gräns finnes stadgad för hemmansstyckningen, på det jordbruket må ega ett skydd emot den vanmakt, som i annor händelse vore att befara.

Motionären har väl sökt visa, att jordbrukets framåtskridande och den dermed åtföljande välmågan skulle betydligt främjas genom en vunnen rättighet att få stycka sina hemman i huru små lotter som helst; men någon förmån i en sådan rättighet har icke kunnat inses i min hemort, helst som det visat sig att egare med större, eller väl besutna hemmansdelar åstadkommit de största odlingar, och således, i proportion till de mindre väl besutne, långtmera främjat jordbrukets utvecklande och det allmänna bästa.

Om en obegränsad hemmansklyfning i verkligheten vore ledande till ernående af de fördelar, motionären antydtt, så skulle man kunna skatta allmogen i det Län, der denna frihet från äldre tider tillbaka varit tillåten för de lyckligast lottade, men jag tviflar högeligen, att befolkningen inom detta Län kan anses vara i en bättre ekonomisk ställning, än allmogen i Rikets öfriga Län, och jag styrkes så mycket mera i denna tro som erfarenheten visat, att ingen allmoge i Rikets öfriga Län har funnit sig så nödgad, som denna, att utvandra kring alla Rikets orter för att betinga sig arbetsförtjenst och såmedelst förskaffa sig brödet, och svärligen torde det kunna nekas att icke den till ytterlighet utsträckta hemmansklyfningen varit bidragande till detta menliga förhållande.

Det tyckes äfven ligga i sakens natur, att sedan med tidernes längd hemmansstyckningen gått till den ytterlighet att egarne till hemmansdelarne blefvo mera att hänföra till hvad man kallar backstugusittare, än verkliga hemmansegare, så faller sig klart, att en större vanmakt inträder, arbetsförtjensten blir hämmad, och den arbetande klassen sättes i långt mera trångmål att kunna förskaffa sig arbetsförtjenst.

Deremot finner man att i de orter, der en mera sammanhållning i hemmansklyfningen egt rum, så finnas arbetsförtjenster i större skala, och i afseende på välståndet i allmänhet visar det sig fördelaktigare. Fördenskull tror jag, att den nuvarande lagbestämmelsen, långt ifrån att vara skadlig, tvärtom bidragit dertill att jordbrukaren hitintills, med alla de våra bördor, han är underkastad, förmått rädda sig från en total undergång.

Den moraliska rättvisa, som blifvit antydd ligga deri, att man bör ega rättighet att köpa och sälja huru litet och huru mycket man vill, är visserligen vacker, men om man genom

tillvägabringandet af denna rättvisa skulle äfventyra att hämma jordbrukets utvecklande och undergräfvade det allmänna beståndet, så blefve denna rättvisa sannerligen allt för dyrköpt.

Man kan icke neka, att det väckta förslaget i moraliskt afseende har ett godt syfte, men måhända, om man i detta fall ansett sig böra taga steget fullt ut, så torde det icke varit afvikande från en kristlig rättsgrund, om det blifvit påyrkad en återgång till de allraälsta lagorna, som påbjödo ett klangår för hvart 50:de år, då egendomen med undantag af en del inom stadsmurarna, skulle fördelas lika mellan folket; men jag tror äfven, att ett sådant förslag icke skulle kunna bringas till antagande af nuvarande Rikets Ständer, icke heller kan jag anse någon framtida nytta dermed skulle vinnas. Ty de ögonblickliga fördelar, som derigenom åstadkommes, voro nästan så skenbara, som de, hvilka en obegränsad hemmansklyfning kan tillskynda. Om man i första hand hade en vinning, så finge man erfara motsatsen i längden.

Då jag, utan att på långt när hafva så grundligt som sig bordt, visat förslagets oantaglighet, har jag dermed icke velat förhindra förslagets antagande i de orter, der en obegränsad hemmansklyfning finnes önskvärd, och der en sådan hemmansstyckning med fördel kan tillämpas; icke heller har jag förbiset de olägenheter, som föranledts genom lagens stadgande i afseende på jordafsöndring. Om man kunde få detta stadgande så utsträckt, som motionären äsyftat i afseende på hemmansklyfning, så tror jag, att stora olägenheter skulle blifva undanröjda. Men som jag fruktar, att man icke för närvarande kan vinna framgång med en så stor förändring, så inskränker jag mig till det yrkande, att minimum af det jordomfång, som nu finnes bestämdt i jordafsöndringsstadgan, måtte åtminstone nedsättas till hälften.

Att detta mitt anförande måtte få åtfölja Ståndsbrodren *Lekbergs* motion till vederbörligt Utskott anhålles!»

Daniel Danielsson från Jönköpings Län: »Jag har begärt ordet endast för att härmedelst anhålla om bordläggning af det utaf *Olof Larsson* nu upplästa anförande.»

Anders Eriksson från Elfsborgs Län, skriftligen:

»Man bör icke tänka sig annat, än att välmening legat till grund för Kongl. Kungörelsen af den 13 Juli 1853, rörande hemmansklyfning; men likväl har häruti ej allenast kommit att inrymmas ett starkt ingrepp i eganderätten, som är menniskans heligaste dyrbarhet, utan äfven vid praktiserandet har mött sådana hinder, som icke kunna öfvervinnas utan ändring och rättelse i Förordningen, hvilket tydligen blifvit uttaladt och bevisadt vid de sammankomster, som Konungens Befallnings-

hafvande inom hvarje Län hållit för undersökning af, huruvida mindre hemmansdelar än $\frac{1}{3}$:dels mantal kunde utgöra besutenhet efter 1827 års Förordning. Att bestämma besutenhet genom en lag, är lika onaturligt, som att föreskrifva tvångsåtgärder för köpare och säljare, emedan i förra fallet företer sig, att den ene kan vara besuten och lycklig med hundradetals mindre än en annan, och i sednare fallet måste staten, som åtagit sig förmynderskapet, tillhandahålla löseskillingen, ifall ingen köpare infinner sig, som har vilja och förmåga att inlösa den obesutna hemmansdelen.

De skäl, som så ofta blifvit framhållna mot den friare handeln af fastighet, äro hufvudsakligen att förvara Kronans rätt, hvilka skäl äro så i ögonen fallande örigtiga, att man icke ens kan tänka sig en sådan händelse, att den ärfta eller inköpta mindre hemmansdelen icke vid försäljning uppgår till det belopp, hvartill den för året kontribuerar, och då staten å denna löseskillning eger och bör ega förmånsrätt, så är klart att aldrig någon förlust för staten kan i följd af hemmanets mer eller mindre klyfning uppkomma; och derigenom att hemmansdelen icke mäktar betala de till staten och samhället utgående onera, visar det sig, att han varit för sin egare obesuten, och således på naturlig väg måste falla i den mäktigarens hand, utan andra föreskrifter genom lag-bestämmelser. Att genom dessa smärre fördelningar af jord mindre arbetskrafter blifva att tillgå för den större jordegaren eller possessionaten, är lika falskt som det föregående, helst man har en friskare arbetspersonal att tillgå i dessa vid fäderneslandet fästade sjelfständiga smålottsegare, hvilka alltid genom arbete hos andra måste söka sin hufvudsakliga bergning, än man har af den slafviske stat- och backu-stugosittare samt inhysepersonalen, hvilka endast såsom djur kunna framtvingas att vara nyttige medborgare. Betraktar man åter saken utur politisk synpunkt, så företer sig ganska klart, att ju mera man kan hafva folknúmerärn inom sjelfständighetens skrankor, desto mindre har man att befrukta det ofta framhållna spöket socialismens eller pauperismens öfverhandtagande; och skulle Rikets krafter behöfva anlitas mot yttre våld, så är solklart, att hvar och en, som besitter egen torfva, strider därför med enthusiasm, då deremot den löse personen anser ligkiltigt hvilken makt som regerar landet. Det torde derföre vara hög tid att behjerta, det icke våra lagar må blifva en orsak till landets olycka och förderf, hvartill redan ett starkt förbud företer sig i den större utvandringen till aflägsnare länder, hvarigenom Riket, som är mycket underbefolkadt, icke blir i tillfälle att åstadkomma de förbättringar i flerfaldiga afseenden, som tiden så högt på-

kallar, för att icke stå för långt efter andra civiliserade länder. På dessa och flerfaldiga onämnda skäl, vågar jag underställa, om icke så väl Kongl. Förordningen af den 13 Juli 1853, som Förordningen af år 1827 rörande hemmans-klyfningen måtte upphävas, och handel af jord helt och hållet frigifvas; men skulle ett sådant steg ännu icke synas vara tidsenligt, så torde det få förblifva vid det stadgande som 1827 års hemmans-klyfnings-förordning innefattar, dock med den ändring, att sådana lotter måtte få köpas och behållas med åsatt hemmanstal, som äro medgifna uti 1827 års afsöndrings-förordning att från hemman på viss tid eller för alltid, afsöndra; dock torde härvid böra stadgas någon gräns för hemmanets brutna tal, att icke för mycken svårighet för skattskrifnings- och uppbördsverken kommer att uppstå.

Om remiss af denna min motion till Lag-Utskottet anhålles”;

och hade *Lars Gustaf Andersson* från Elfsborgs Län samt förre vice Talmannen *Per Eriksson*, *Anders Jönsson* och *Olof Olsson* i Slängserud från Wernmlands Län uti *Anders Erikssons* berörda motion sig förenat.

Paul Fritz Mengel från Upsala Län: »Ehuru det af *Olof Larsson* upplästa anförande redan blifvit begärdt på bordet och således icke i detta plenum lär komma att till vederbörligt Utskott remitteras, torde det likväl tillåtas mig, att, i anledning deraf, nu yttra några ord. — Icke utan förvåning har jag hört, att i detta Stånd skiljaktiga tankar förefinnas i afseende å rättigheten att besitta jord, eller att tvifvel skulle kunna uppstå derom, att man icke finge förvärfva och behålla huru liten jordtorfva som helst, — något, som, efter mitt förmenande, dock synes för enhvar innefatta en så obestridlig rättighet, att tvifvelsmål derom icke med skäl borde ifrågakomma. Jag finner det, af sådan anledning, lika förvånande, att vi uti en, efter min föreställning, så enkel sak redan ega en ganska vidlyftig lagstiftning, om jag minnes rätt, icke mindre än fem olika författningar, alla angående hemmansklyfning och jordafsöndring; men så är det: ju mera man söker lagstifta för att inskränka den naturliga rätten, i desto större virrvarr råkar man, och desto flera författningar, måste ock utfärdas; ty dessa idkeliga jemkningar att taga från det ena hållet och lägga till åt det andra, utgöra icke annat än fruktlösa bemödanden att med en orättvisa hindra en annan. Antager man emellertid, att hvad som är rättvist äfven är nyttigt, så skall lagstiftningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring blifva ytterst enkel. Då jag nu anser hvarje af lagstiftningen upprest hinder för jordegendo-

mens klyfning eller afsöndring vara stridande emot den naturliga rätten och följaktligen orättvis, så önskade jag att Bondeståndet måtte, såsom allmän regel, uttala den grundsats, att *enlvar är berättigad att, på bästa sätt, försörja sig och de sina på så liten eller stor jordrymd, som helst.*»

Med *Mengel* instämde *Jöns Persson* från Blekinge, *Nils Nilsson* från Nerikes och *Efraim Larsson* från Elfsborgs Län, jemte många af Ståndets Ledamöter.

Per Sahlström från Stockholms Län: »Jag delar desto hellre de af *Mengel* nu uttalade åsikter, som jag finner dessa icke allenast rättvisa och billiga, utan ock öfverensstämmande med dem, jag sjelf hyser och vid flera tillfällen, efter bästa förmåga, sökt förfakta. Jag har ock uti denna fråga, som nu utgör föremål för öfverläggning, uppsatt en egen motion, men då jag ännu icke hunnit att deraf taga afskrift och motions ingifvande i tvenne exemplar lärer utgöra ett oeftergifligt vilkor för rättighet till dess inlemnande, förbehåller jag mig att, vid annat tillfälle, få närmare utveckla mina tankar i ämnet.»

Olof Olsson i vestra Olsäterstorp från Wermlands Län skriftligen:

»All Lagstiftning bör vara sådan, att den kan utan vissa medlemmars i samhället uppenbarliga lidande efterleivas och af Domaremakten utan samvetsagg vid förefallande tvister tillämpas. Detta är likväl icke fallet med 1827 års nådiga förordning om Hemmansklyfning och Jordafsöndring. Jag har ämnat vid detta Riksmöte väcka motion om förändring uti nämnde författning. Och ehuru nu hufvudsakligen förekommen af Ståndsbrodren J. Lekberg, som upptagit brodren T. Linds motion vid sistlidne Riksdag, rörande detta ämne, hvaruti jag instämmer och önskar motionen all framgång, vill jag såsom tillägg yttra min tanka och vågar föreslå fullkomlig omarbetning af nämnde Förordning i så liberal anda, att hvar och en, som med full eganderätt besitter sin egendom, må ega frihet att derifrån afsöndra huru liten del som helst, vare sig med visst åsatt mantal, eller afsöndringar; de sistnämnda böra dock endast upplåtas på viss tid, högst 50 år, efter hvilkas förlopp de böra återgå till hemmansdelen mot skälig lösen, icke såsom nu är föreskrifvet, alldeles för intet. Ty då andemeningen uti nu gällande berörde Förordning måtte antagas vara, att endast ouppodlad jord finge från hemmansdel afsöndras, så ligger efter min tanka en stor orättvisa äfven deruti, att den, som köpt och upparbetat en oländig mark och genom svett och möda bringat densamma till bördighet, skall lemna den ifrån sig för intet. Denna bestäm-

melse är ock så hårdt skärpt, att förord och aftal derpå icke få inverka.

Vid utfärdandet af berörde Förordning med sedermera gjorda tillägg måtte en särdeles stor farhåga blifvit hyst, att jorden skulle blifva för mycket sönderstyckad, slutligen ingen burgen lemnad, och staten icke kunna utfå sin skatt af jorden. Men om blott de bestämmelser vid afsöndringar »bibehållas», att odalåker och äng icke få afsöndras, att vid öfverlåtelse till annor man lägenheten får bördas af skatte-egaren, och att årlig afgäld skall för afsöndrad lägenhet erläggas, så böra dessa farhågor försvinna.

Med ordet obesuten hemmansdel måtte menas, att den är så liten, att egaren ej derpå kan föda sig och de sina. Om så sker, att en mindre lottegarare i ett hemman icke kan berga sig, så är ju klart, att han nödgas sälja sin lilla lott, och då står det ju den större jordegaren fritt att köpa. Någon annan olägenhet och skada kunna härigenom aldrig drabba en större jordegare af en mindre, än den, att om den mindre jordegaren göres oberoende af den större och får rätt att sälja till hvem som helst, så får han hvad hans egendom är värd, och detta kan ej vara mer än billigt och rättvist. Och den, som ej vill sälja eller afsöndra något från sin hemmansdel, är ju dertill icke tvungen.

Jag vill i korthet redogöra för huru förhållandet är med afsöndringar i mitt kommittentskap och hela öfra delen af Wernland: der finnas i de vidsträckta skogarne ganska många afsöndringar, men få, som öfverensstämma med författningarna, sådana de nu äro. Många om författningarne okunnige hafva köpt och köpa ännu mindre afsöndringar på viss tid. Så länge den, som upplåtit jorden lefver och eger egendomen, får den olagligt afsöndrade lägenheten vanligtvis bibehållas, men om denne dör, eller säljer sin egendom, så är numera allmänt vanligt, att den nya egaren anser sig som arfvinge och bördeman till den mindre bemedlade förpantningsegarens välfångna egendom.

Jag har så mången gång med grämlse hört förpantningsegares grundade klagan, sett deras och deras hustrur och barns tårar sedan de med stora uppoffringar genom en för dem vidlyftig och kostsam rättegång, som medtagit alla familjens tillgångar (ty till en början kan ingen öfvertyga dem derom, att en så onaturlig lag finnes), fått besked om den hårda behandlingens laglighet.

Jag kan icke heller förtiga, att jag hört flere aktade domare yttra, att de med ovilja tillämpa det stränga lagbudet, och, derföre, om det finnes utvägar, anse sig böra söka

kringgå detsamma. Och de hafva sålunda uttalat sin förkastelsedom öfver författningen, rörande hemmansklyfning och jordafsöndring.

Man klagar i Wermland ej utan skäl öfver den årligen tilltagande benägenheten hos arbetare af båda könen att utvandra på arbete, dels till brödrariket Norrige och dels till andra län inom Riket. Och man befarar, att den mindre bemedlade arbetsklassen nalkas ett upplösningstillstånd och våra utgifter till fattigförsörjningen hota att öfverstiga våra krafter; allt detta onda anser jag till en stor del härleda sig från felaktigheten i nämnde författning, och man bör ej allt för mycket undra på att den, som genom lagbud saknar utsigt till framtida bergning inom egna landamärena, i sin hopplöshet söker utkomma på andra orter; ty han förfaller allt mer och mer i liknöjdhet och sedeslöshet och lefver blott för dagen sedan han, som sagdt är, blifvit öfvertygad derom, att han aldrig med laglig rätt kan blifva egare af en egen torfva jord, derpå han kunde bygga sig ett näste, som, om han dertill egde rätt, skulle blifva af honom högt värderadt och betydligt inverka på moral och sedlighet. Och ingen lär kunna förneka den sanning, att ett eget hem och tak öfver hufvudet, om än aldrig så tarfliga, äro upplyftande för tankan.

Om remiss af detta anförande till vederbörligt Utskott anhålles!»

Johannes Linder från Skaraborgs Län likaledes skriftligen: »Med tacksamhet instämmande med motionären vill jag endast göra den erinring, att, då den Kongl. Förordningen af den 13 Juli 1853, om hemmansklyfning, blef kungjord i Rikets kyrkor, gick en isande förskräckelse genom nationen, det vill säga, den mindre bemedlade delen af nationen, som derigenom såg sig dömd att frångå icke allenast de mindre hemmansdelar, som den kunnat förvärfva eller fått i gåfva, utan äfven dem, som man har *ärfvt*. Derutöfver: hvad trassel och obehag har icke denna Nådiga Förordning förorsakat vid domstolarne, och hur mycken kostnad har den icke åbragt enskilda personer, då de sökt att lagfara med sina handlingar. Nu kommer jag till det förhatliga ordet »obesutenhet»; ett sådant ord kunde vara på sin plats för någon längre tid tillbaka, då, genom pest eller krig, folket i landet var så förminskadt, att det fanns flera hemmansdelar, än det fanns personer, som kunde bruka dem, och det således var fara för ödesmål. Men huru passar detta ord i vår tid, då det *icke* finnes så många hemmansdelar, som det finnes personer, hvilka både mäktat att förvärfva, samt vilja och kunna bruka dem och berga sig derpå? Och då Svenska folket

numera vunnit större insigt i jordbruket och andra näringsgrenar, är det min fasta öfvertygelse, att i vår tid kan man både kallas besuten och vara besuten på huru liten hemmansdel som helst, endast man icke af den lagstiftande makten blifver förnekad att besitta den, ty då först, när man icke får bebo och besitta den *jordlapp*, man *ärligen* åtkommit, *då är man obesuten*, och detta är beklagansvärdt.

Förhoppandes att Riksens Högloflige Ständer och dess Lag-Utskott fästa synnerlig uppmärksamhet vid detta förhållande, utbeder jag mig att denna erinran måtte få vara motionen följaktig till Höglofliga Utskottet!»

Nils Svensson från Jönköpings Län: »Jag har förut för-enat mig uti den af Lekberg afgifna motion, och finner det högeligen orättvist, om man ej skulle få besitta och bruka den jord, man köpt, eller med annat laga fång åtkommit, äfven om denna vore till sin rymd aldrig så ringa. Hvad jag, uti förevarande fråga, synnerligen skulle vilja framhålla, är det obilliga uti bestämmelserna, som, i nu gällande författningar om hemmansklyfning och jordafsöndring, finnas meddelade angående besutenhet. Såsom vilkor för denna stadgas väl, att ett hushåll af minst tre arbetsföra personer, förutom ett uppgifvet antal kreatur, skola af hemmansdelen hafva sitt underhåll; men hvar till tjena dessa bestämmelser? Eller måne Staten äfventyrar att af en, äfven till omfånget ringa jordbit, icke utbekomma tillbörlig afgäld därför, att samma jord förmår underhålla endast ett mindre antal personer och kreatur, än det i författningen uppgifna? Visserligen ej: ty en mindre jordrymd, väl och omsorgsfullt odlad af en eller två personer, lemnar i många fall mera afkastning, än en större jordrymd, mindre omsorgsfullt uppodlad eller skött, om också af flere. En dräng gör t. ex. besparingar af sin lön under tjenstetiden; huru obilligt att lagstiftningen skall förmena honom att göra denna besparing fruktbärande, medelst inköp af ett jordstycke, genom hvars odlande han sannolikt, efter hand, skulle hafva beredt sig bergning. En fabrikant på landet anses besuten på ej större jordrymd, än som för hans fabriksbyggnad erfordras; men afkomst af fabriksrörelse, såsom beroende af skiftande konjunkturer, måste för egaren i allmänhet anses mera osäker än den inkomst, hvilken genom jordens odlande erhålles. Jag är därför den mening, att inskränkning i rättigheten att förvärfva och besitta jord, dennas omfång må nu vara huru ringa som helst, desto mindre bör finnas, som erfarenheten nogsamt ådagalagt, att mera omsorg i allmänhet egnas åt skötseln af en mindre än åt en större jord-andel.»

Per Nilsson i Espö från Malmöhus Län: »Sedan *Olof Larssons* yttrande blifvit begärdt på bordet, afstår jag för närvarande från att yttra mig i ämnet, under anhållan att öfrige, rörande hemmansklyfnings-frågan i dag afgifna särskilda motioner och anföranden, jemväl bordläggas.»

Petter Jönsson från Jönköpings Län: »Det är med anledning af *Olof Larssons* anförande, hvilket till dess innehåll står i fullkomlig motsats till *Lekbergs* motion, som jag begärt ordet. Jag vill nemligen till *Olof Larsson* hemställa, om han icke skulle finna sig föranlåten att återtaga samma anförande, äfven om sådant ej kan ske i dag, eftersom det redan blifvit begärdt på bordet. Bondeståndet har i förevarande fråga ett behof, och borde derföre vara af en gemensam tanka; och det är ledsamt om de öfrige Stånden, hvilka nog ändå torde komma att motsätta sig reformen, skulle till sådant motstånd hemta ökad anledning från de af *Olof Larsson* yttrade åsikter. Vi gifva derigenom Medståndens vapen i händerna emot oss sjelfve. Om, uti *Olof Larssons* hemort, *Gefleborgs* Län, sådan välmåga i allmänhet finnes rådande, att enhvar derstädes skulle vara i tillfalle förvärfva sig större jordegendom, så är ett sådant förhållande visserligen lyckligt; men kunna de köpa mycket, äro de derför icke underkastade tvånget att köpa litet; och jag finner således den åberopade välmågan icke innefatta skäl att motsätta sig en reform, i afseende å hvars genomförande Ståndet i öfrigt visat särdeles enighet. I hufvudsaken är jag ense med *Mengel*, hvilken, på ett enkelt, men synnerligen tillfredsställande sätt uttryckt de åsikter, hvilkas tillämpning skulle innefatta ett kraftigt medel till vårt älskade fosterlands förkofran. Ännu en gång uppmanar jag *Olof Larsson* att, efter närmare pröfning och begrundande, återtaga sitt anförande, ty jag är förvissad, att då frågan kommer till Utskottet, skola de *Ledamöter*, hvilka tillhöra de öfriga Stånden, såsom skäl för afslag å vår begäran, likasom taga ordet efter *Olof Larsson*, hvilket de eljest kunde fått leta efter.»

Förre vice Talmannen *Per Eriksson* från Wermlands Län: »Jag får endast tillkännagifva, att jag fullkomligt delar de uti förevarande ämne af Ståndsbrodren *Mengel* uttalade åsikter.»

Jonas Andersson från Östergöthlands Län: »Uti *Lekbergs* motion och de yttranden, särdeles *Mengels*, hvilka i anledning deraf här blifvit afgifna, åsyftande obegränsad frihet i afseende på rättighet att förvärfva och besitta jord, huru mycket eller litet som helst, instämmer jag fullkomligt, enär jag

anser de åsigt, som häröfver blifvit uttalade, hvilat på en sann rättsgrund.”

Nils Svensson från Christianstads Län:

„Oaktadt flere talare redan yttrat sig, och åtskilliga motioner angående hemmansklyfningen jemväl blifvit afgifne, hvilka, med ett enda undantag, alla gå ut på den åsigt, som är min egen, att nemligen fullkomlig frihet bör råda i afseende på rättigheten att förvärfva jord, vill jag likväl öka motionärernes antal, enär, i anseende till frågans synnerliga vikt, jag finner enhvar böra söka att efter bästa förmåga medverka till densammes lösning.

De, hvilka motsätta sig hemmansklyfningen och på allt sätt, genom utförande af den ena författningen efter den andra, vilja för den mindre bemedlade inskränka rättigheten att förvärfva och besitta huru litet jord som helst, — tro de verkligen på allvar, att Gud skapade jorden för att den skulle besittas endast af några få? Orimligheten af en sådan åsigt ligger ju i öppen dag. Jag skall för närvarande ej vara vidlyftig, helst jag i ämnet redan uppsatt en motion, den jag nu vill uppläsa; men jag kan icke underlåta att dessförrinnan fästa uppmärksamhet dervid, att i afseende å rättigheten att besitta huru litet jord som helst, det synnerligast är den fattiges rätt, som är i fråga. Utan att träda sanningen för nära, vågar jag påstå, att fattigdom till en väsendtlig del just uppkommer af det inskränkande förbudet, ty af erfarenhet vet jag, att mången i min hemort, (belägen ej aflägsset från Danmark, dit utvandringar ofta ske) skulle hafva bergat sig väl, om han hemma fått behålla den mindre jordrymd, han antingen ärft eller med besparda tillgångar kunnat förvärfva, och ej, såsom nu, varit underkastad lösningsanspråk af grannen. De, hvilka sålunda fått gå från sin jord, hafva känt sig liksom utstötte från samhället och ansett att detta, hvilket de likväl hvar i sin mån sökt gagna, varit emot dem otacksamt. De hafva alltså utvandrat från fäderneslandet för att söka sig ett annat. Kunna författningar, hvilka sålunda hafva till följd, att mången verksam och driftig arbetare nödgas öfvergifva fädernejorden, ur någon synpunkt försvaras? Helt säkert icke. Jag är öfvertygad, att af de författningar, hvilka under de sista tio åren utkommit, ingen varit till sina verkningar så skadlig, som förordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring af den 13 Juli 1853, och det oaktadt den icke kunnat rätt länge tillämpas. Ehuru, såsom nyss är nämndt, många redan afgifvit motioner om dess upphäfvande, vill jag likväl öka antalet af dessa motioner, ty jag är öfvertygad om den tyngd, som en stark och enhällig opinion utöfvar.”

Nilsson Svensson uppläste härefter följande skriftliga anförande:

»Ibland alla de författningar, som under det sista tiotalet af år utgått från Regeringen, har, efter min tanka, ingen verkat så ingripande på den allmänna egande- och förvärfvanderätten, som Kongl. Förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring den 13 Juli 1853. Denna författning är till sin grundsats lika orättvis, som den vid sin tillämpning visat sig vara förnärmande och olycksbringande för det stora flertalet af folket, ty, orättvist måste det vara, att den, som ärft eller köpt ett stycke jord, icke skall få behålla detsamma, antingen det är större eller mindre. Förnärmande är det utan tvifvel i hög grad, att egaren af det lilla jordstycket skall nödsakas afträda detsamma emot en löseskilling, som icke ens beror af hvad han sjelf betalt, utan af en invecklad värdering, hvars grunder han i de flesta fall icke förstår; olycksbringande bliver det alltid för den mindre bemedlade, som efter det han med flit och omtanka lyckats sammanspara så mycket, att han kunnat köpa sig ett litet eget hemvist, och der bosätta sig, genast måste gå ifrån detsamma utan hopp och utan utsigt, att för framtiden någonsin mera kunna förvärfva sig en egen torfva. Hvad händer då? Jo, hans verksamhetsdrift förlamas, han blir ledsen och slutligen ligkiltig för sitt öde, och faller med hustru och barn inom kort den allmänna fattigförsörjningen till last. Är han åter af naturen begåfvad med en kraftigare vilja och större beslutsamhet, skall han utan tvifvel genast besluta att utvandra från ett land, der han blifvit så stjuftermoderligt behandlad, för att söka sig ett hem, ett hem, hvarest inga dylika inskränkningar lägga hinder i vägen för hans framåtsträfvanden. Konsequant tillämpad, skall denna förordning i en icke aflägsen framtid föranleda dertill, att flertalet, eller den mindre bemedlade delen af folket, blir antingen fattighjon, utvandrare, eller slafvar, under det jorden eges af endast några få rike magnater. Att landets allmänna välförstånd icke i något afseende kan vinna derpå, är naturligt. Jordens delning har alltid varit och är ett bevis på tilltagande välmåga bland folket: men dess sammandragning till större egendomar tvertom. Af egen erfarenhet från den ort, jag representerar, kan jag intyga, att de mindre jordbrukarne icke allenast odla och förbättra sin jord vida mer, än de store godsegarne, utan ock, att de äro vida mindre skuldsatte i förhållande till den jord de ega. Då jordens fria delning och disponerande således, efter mitt förmenande, är förenlig både med rättvisa och det allmännas fördel, vågar jag föreslå följande bestämmelser i detta hänseende:

1:o Att det må tillåtas enhvar, som på lagligt sätt ärfvt eller förvärfvat jord af huru litet omfång som helst, att derå få åsatt hemmantal, samt erhålla uppbud och fasta utan att någon lösningsrätt må få komma i fråga.

2:o Att det må tillåtas egare af hemman, att på viss tid upplåta brukningsrätt till större eller mindre jordrymd åt andra personer mot de villkor, hvarom de kunna öfverenskomma, och att innehafvare af sådan lägenhet må ega rätt att få deras kontrakt intecknad, utan att förut behöfva underställa detsamma någon Embets-myndighets pröfning.

Om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 31 Oktober 1856.

Nils Svensson

från Christianstads Län.

Med *Nils Svensson* förenade sig samtliga representanter från de Skånska Länen, med undantag af *Ola Månsson*, som yttrade:

»Äfven jag delar de af *Nils Svensson* uttalade åsikter, hvad afsöndring af jord angår, dock med den inskränkning, att hvarken den, som från sitt hemman afsöndrar jord, eller den, till hvilken sålunda afsöndrad lägenhet öfverlemnas, sjelfve må få bestämma den afgäld, som af den afsöndrade delen bör utgå, enär, i sådant fall, skattskyldig jord lätteligen skulle kunna minskas.»

Olof Larsson från Gefleborgs Län:

»I anledning af hvad *Petter Jönsson* emot innehållet af mitt skriftliga yttrande anført, beder jag få erinra, att mitt berörda yttrande sannolikt blifvit missförstådt. Det är nemligen hufvudsakligen endast i afseende å den *obegränsade* hemmansklyfning, *Lekberg* i sin motion förordat, som jag från honom varit af skiljaktig mening, och det dessutom blott så tillvida, att jag, på anförda grunder, funnit den obegränsade frihet, han förordat, icke vara ändamålsenlig och gagnande för min hemort, hvarest jag hittills aldrig försport klagan öfver de, rörande hemmansklyfning, utkomna författningar, under det jag på samma gång tydligt gifvit tillkänna, att jag ingalunda ville förhindra förslagens antagande i de orter, der obegränsad hemmansklyfning tilläfventyrs kunde finnas fördelaktig; hvarförutan min yttrade åsigt om jordafsöndring och villkoren derfor varit ändå mindre från innehållet af *Lekbergs* motion skiljaktig. Jag finner mig således icke böra återtaga

ifrågavarande yttrande, utan må det åtfölja samtliga motionerna i ämnet till Utskottet, för att derstädes gälla för hvad det kan.»

Mengel: »Då *Olof Larsson* ej vill återtaga sitt anförande, till hvilket steg jag likväl trodde, att han, af välvilja för oss, litet hvar, skulle kunnat förmås, gick min förhoppning derom i grund. Jag vågar försäkra *Olof Larsson*, att i de öfriga Stånden, deras antal torde blifva tillräckligt stort, hvilka motsätta sig reformen, och får tillika erinra, att, i händelse vi nu icke äro enige, vi möjligen torde komma att röna olägenhet deraf uti andra frågor. Sålunda torde jag vid detta tillfälle få i minnet återkalla den utgång, som en annan, för Bondeståndet likaledes vigtig fråga erhöll vid sista Riksdag. Samma fråga angick väckt motion om åliggande för den s. k. privilegierade jorden, eller säterier, samt afhyste rå- och rörshemman, att deltaga i Prestgårds- och Tingshus-byggnad. Denna fråga omfattades med synnerligt deltagande utaf flertalet af Ståndets dåvarande Ledamöter, men äfven då fanns det en Ledamot, hvilken satte sig deremot, och motionen fann verkliga ej gehör. Ungefär på samma sätt, såvidt resultatet beträffar, gick det med den motion angående hemmansklyfning och jordafsöndring, hvilken sista Riksdag väcktes af *Tobias Lind* från Götheborgs och Bohus Län. Motionen afgafs den 14 December 1853 och remitterades till Lag-Utskottet den 17 i samma månad, men det deröfver af Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten gemensamt affattade betänkande, hvilket, med högst få modifikation, afstyrkte bifall till reformen, inkom icke till Ständerne förr än den 22 November 1854, således nära ett år derefter. Riksdagen nalkades då sitt slut och den öfver betänkandet förda diskussion blef, troligen af denna anledning, äfven i detta Stånd temligen knapphändig; hvarefter Rikets Ständer afläto i ämnet en underdänig skrifvelse, hvilken återföranledde utfärdande af Kongl. Kungörelsen den 20 Juli sistlidet år, angående tillägg till författningarne om hemmansklyfning och jordafsöndring. Nämda författning, hvars vacklande bestämmelser och föreskrifter långt ifrån motsvarade den utsträckning af rättigheten, hvarpå anspråk blifvit framställde, var således, i denna fråga, hela resultatet af en hel Riksdags arbete. Det är fullkomligt riktigt hvad *Petter Jönsson* yttrade, att vi ej, genom skiljaktiga åsikter i en så beskaffad fråga, som den förevarande, böra gifva vapen i händer på våra motståndare. Ju mera enighet, desto större torde vår förhoppning vara att uppnå syftmålet. Jag vågar derföre uppmana till enighet, utan hvilken flertalets bemödanden sannolikt skola blifva förgäfves.»

Sedan ett betydligare antal af Ståndets Ledamöter instämt med *Mengel* och äfven Talmannen tillfrågat *Olof Larsson*, om han ville återtaga sitt skriftliga anförande, men *Olof Larsson*, i anledning häraf, under hänvisning till hvad han sednast i frågan yttrat, förmält sig obenägen att anförandet återtaga, yttrade:

Petter Jönsson: »Jag vill tillägga endast några ord. Ehuru till en stor del förekommen af *Mengel*, är jag det ännu mer af *Olof Larsson* sjelf. Han förklarar, att han icke är allt för mycket skiljaktig från de uti *Lekbergs* motion uttalade åsigter, och i följd deraf läser alltsammans möjligen vara å *Olof Larssons* sida endast ett litet missförstånd, hvilket utan svårighet torde kunna redas. Mengels upplysning om den utgång, som motionen angående säteri-jordens deltagande uti Prestgårds- och Tingshusbyggnad vid sista Riksdag erhöi, är fullkomligt riktig, och jag minnes ganska väl, att det var en vid denna Riksdag icke tillstädesvarande Länskamrat till mig, hvilken motsatte sig motionen. Jag återkommer till ämnet och tillåter mig att förnya min vänliga anhållan till *Olof Larsson*, att, efter närmare besinnande, antingen återtaga sitt skriftliga anförande, eller söka att ställa det i så nära öfverensstämmelse som möjligt med *Lekbergs* motion.

Diskussionen förklarades slutad; hvarefter, enligt derom af flere Ledamöter framställd begäran, ofvan intagna motioner och anföranden i hemmansklyfnings-frågan *bordlades*.

§ 10.

Nils Andersson från Christianstads Län uppläste följande motion:

»Vördsamt Memorial.

Oaktadt så ofta Rikets Ständers uppmärksamhet blifvit fästad på det fortfarande orättvisa förhållandet, att skyldigheten till byggnad och underhåll af Tings- och Fånghus endast finnes ålagd en del hemmansegare, fastän alla, som i Häradet bo, hafva deraf behof och nytta, har ingen rättelse deri kunnat vinnas, och jag anser derföre mig böra förnya min begäran, att denna angelägenhet måtte åter göras till föremål för Rikets Ständers pröfning!

Då denna skyldighet i början pålades, undandrog sig Adeln densamma, förmodligen för det den utöfvade i många fall domsrätt öfver sina underhafvande; men att denna befrielse kunnat sedermera qvarstå för sätes- och ladugårdar, samt rå- och rörshemman, sedan dessa numera kunna innehafvas af hvilka folkklasser som helst, och sedan Adeln, genom sina år 1809 gjorda koncessioner, godkändt den grundsats, att

den i allmänhet för sin ännu egande jord icke fördrar sådana förmåner, som skulle föranleda till framtida missförhållanden i allmänna medborgerliga skyldigheter, måste förefalla besynnerligt.

Det måtte väl nu böra tagas i betraktande, att under befolkningens tillväxt och anspråken på husens förbättrade skick, samt en vida kostsammare anordning af fängelserna, utgifterna för såväl tingshusen som fängelserna förökats, samt att dessa ökade kostnaders utgående af den oprivilegierade jorden ensamt numera innebär en stor orättvisa; helst då de öfriga utskylder och onera för densamma blifva allt tyngre, samt anskaffning af byggnads-ämnen och arbetare möter vida större svårighet, än förut.

Då emellertid det icke kan begäras, att Staten skulle öfvertaga bekostandet af dessa slags allmänna byggnader, emedan städerna underhålla sina domstols-lokaler och fängelser, måste det antagas, att den hittills befriade jord-egendomens deltagande deri är lika rättvist, som det icke på det hela bör kunna blifva synnerligen kännbart, då den i allmänhet består af större gods och jemförelsevis ringa beskattad jord.

Jag får därför vördsamt föreslå följande förändrade redaktion af 26 Kapitlet 4 § Byggningsbalken:

Tingsbyggnad skall hvarje Härad bygga efter förmedlade hemmantalet, å vanlig tingsstad, eller der Konungens Befallningshafvande pröfvar lägligast, sedan Rätten deröfver hörd är. Der skall vara till det minsta en stufva, så stor som tarvas för Rättens sammanträden och två kamrar; samt vare Häradet skyldigt, att den byggnad underhålla. Vid hvar tingsställe skall ock ett fängelse vara, der missgerningsman må i förvar hållas.

Särskilda härader må dock, efter hvad Kongl. Maj:t förordnar, hafva gemensam tingsstad och gemensamt häkte. För denna byggnads- och underhållsskyldighet må ingen i hemmantal satt jord vara befriad, med undantag af preste- och klockarebol, samt lotshemman; och skall kronan deltaga i fängelse-byggnaden, då denna tillika begagnas för fångar, som transporteras mellan länen.

Jag anhåller om remiss af denna motion till Lag-Utskottet! Stockholm den 1 November 1856.

Nils Andersson,
från Christianstads Län.

Häruti förenade sig *Måns Pehrsson* från Skåne.

Sedan *Per Nilsson* i Espö och *Per Nilsson* i Alestad från Malmöhus, *Carl Dahlgren* och *Lars Gustaf Andersson* från Elfsborgs samt *Bengt Nilsson* från Kronobergs Län m. fl. förmått sig vara ense med motionären, yttrade:

Petter Jönsson från Jönköpings Län: »Jemväl jag instämmer i motionen af flera skäl, deribland äfven det, att då Säteri-egare lika mycket, om icke mer än andre, begagna sig af Tingssalarne, — rättvisa och billighet synas kräfvä, att sådane fastighetsegare också deltaga i Tingshusens byggande.»

David Andersson från Hallands Län instämde.

Nils Svensson från Christianstads Län: »Då jag ämnat att, angående förändring i skyldigheten att bygga och underhålla Tingshus, jemväl väcka motion och sålunda blifvit af *Nils Andersson* förekommen, vill jag i anledning af hans nu föredragna motion derom nämna några ord. I fordnä tider var skyldighet att bygga och underhålla Tingshus icke ett så stort onus som nu. Orsaken dertill beror af tilltagande folkmängd och deraf föranledt behof af ökad utrymme i dessa byggnader, äfvensom af den omständighet, att vid deras uppförande numera, man, så vidt möjligt är, måste tillfredsställa tidens anspråk, eller, med andra ord, såväl i detta som flera andra hänseenden, följa med sin tid. Sålunda kostar Tingshuset i min hemort den icke obetydliga summan af 14,000 Riksdaler. När nu så är förhållandet och, såsom redan blifvit nämndt, egare af Säterier hafva utaf Häradets Tingshus lika mycket gagn, som öfrige Häradsboer, finner jag både rättvist och billigt, att Säteri-egarne jemväl bidraga till ifrågavarande byggnaders uppförande och underhåll, samt instämmer därför i motionen.»

Med *Nils Svensson* förenade sig *Nils Svensson* från Jönköpings, *Gustaf Johansson* från Kronobergs, *Josef Smedberg* från Elfsborgs samt *Olaus Eriksson* från Götheborgs och Bohus Län m. fl.

Ola Månsson från Skåne: »Jag har begärt ordet för att instämma i motionen, dock med det tillägg dervid, att innehafvare af Prest- och Klockarebohl, såsom likaledes egande tillträde till ifrågavarande byggnader, jemväl måtte tillförbindas att till deras uppförande och underhåll bidraga efter enahanda grund, som för öfrige egare eller innehafvare af hemman är eller kan blifva bestämd.»

Efraim Larsson från Elfsborgs Län var af lika åsigt med *Ola Månsson*.

David Andersson från Hallands Län: »Jag har redan instämt i *Nils Anderssons* motion, och önskade, att densamma, hvilken i allt fall lär komma att röna motstånd, kunde blifva

remitterad utan det af Ola Månsson ifrågasatta tillägg, hvar med man vid annat tillfälle lämpligare torde kunna framkomma, sedan man sett, hvilken utgång frågan i dess närvarande skick erhålla. Jag hemställer derföre till Ola Månsson, om han icke skulle vilja berörda tillägg återtaga.»

Med David Andersson förenade sig *Anders Gudmundsson* från Hallands Län.

Ola Månsson: »Då jag icke inser, hvarföre innehafvare af Prest- och Klockarebohl, mera än egare af Säterier samt rå- och rörshefman, skulle vara från deltagande i Tingshusbyggnad befriade, saknar jag anledning att mitt härom framställda förslag återtaga.»

Nils Andersson: »Jag bestrider ingalunda, att ju Ola Månssons mening kan hafva mycket skäl för sig, men då jag hyser förhoppning, att det, till förmån för Prest- och Klockarebohl samt lotshefman, uti motionen med fullkomlig afsigt, gjorda undantag möjligen skulle kunna åt densamma bereda framgång, är jag af den åsigt, att det af Ola Månssons förordade tillägg icke bör ifrågakomma.»

Anders Medin från Kronobergs Län: »Ehuru sjelf Säteriegare, biträder jag likväl motionen, dock under det tillägg och förbehåll, som Ola Månsson framställt, eller att innehafvare af Prest- och Klockarebohl äfven åläggas deltagande i Tingshusbyggnad.

Sedan diskussionen förklarats slutad blefvo, uppå derom af Talmannen gjord framställning, *Nils Anderssons* motion samt i anledning deraf nu afgifna yttranden till *Lag-Utskottet* remitterade.

§ 11.

Anders Persson från Nerikes Län hemställde om icke, enär, jemlikt 27 § i Riksdags-Ordningen, motionstiden beräknades från den dag, Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof blifvit till Stats-Utskottet öfverlemnad, Talmannen ville offentligt tillkännagifva när berörde aflemnande skett, på det, med ledning deraf, Ståndet måtte blifva i tillfälle bestämma dagen, då motionstiden vid innevarande riksmöte ginge till ända.

Sedan Talmannen, i anledning häraf, tillkännagifvit, att Kongl. Maj:ts öfformälda Nådiga Proposition förleden dag blifvit till Stats-Utskottet aflemnad, begärdes ordet af vice Talmannen *Anders Andersson*, som yttrade:

»Enär det alltid tillförene tillhört Talmans-konferensen att, med afseende å dagen, då den Kongl. Propositionen blifvit till Stats-Utskottet aflemnad, bestämma sista dagen af mo-

tionstiden, anser jag särskild åtgärd med anledning af Anders Perssons hemställan icke från Ståndets sida påkallas.”

Uppå derom af Talmannen framställd proposition, fann jemväl Ståndet något särskildt beslut i anledning af ofvanberörde hemställan nu icke erforderligt.

§ 12.

Föredrogs och *bifölles Stats-Utskottets memorial N:o 1*, om antagande af ytterligare en Sekreterare, en Kamrerare och två Notarier för Utskottets kansli.

§ 13.

Föredrogs och *lades till handlingarne Stats-Utskottets memorial N:o 2* med anmälan, att Utskottet, som förliden dag fått emottaga Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, anmodat Expeditions-Utskottet att skyndsamt gå i författning om tryckning af nämnda Proposition med tillhörande bilagor.

§ 14.

Efter skedd föredragning *bifölles: Allmänna Besvärsoch Ekonomi-Utskottets memorial N:o 1* angående tillökning af Utskottets tjenstemannapersonal.

Expeditions-Utskottets memorial N:o 1 angående äskadt Kansli-biträde.

Samma Utskotts memorial N:o 2, angående upplagan af Bihanget till Rikets Ständers Protokoll; och

Samma Utskotts memorial N:o 3, i fråga om prenumeration å nämnda Bihang.

§ 15.

Lades till handlingarne följande från Medstånden ankomne protokolls-utdrag:

från Höglofl. Ridderskapet och Adeln N:r 5,

” Högv. Preste-Ståndet N:ris 1—3,

” Vållofl. Borgare-Ståndet N:ris 3—5, samt

Kongl. Maj:ts Nådiga Berättelse om hvad i Riket och dess Styrelse sedan sista Riksdag, sig tilldragit.

§ 16.

Vid ånyo skedd föredragning af *Jöns Perssons* från Blekinge Län, sedan den 30 sistlidne Oktober, å Ståndets bord hvilande motion angående underdånig hemställan till Kongl. Maj:t om nedsättande af en kommitté för uppgörande afförslag till allmän aflöningsstat för Presterskapet, begärdes ordet

af *Daniel Danielsson* från Jönköpings Län, hvilken inlemnade följande skriftliga anförande:

»Vördsamt Memorial.

I anledning af fråga om presterskapets löningssätt och Jöns Perssons från Blekinge väckta motion, deruti jag till alla delar instämmer, angående nedsättning af en kommitté för uppgörande af en mera jemn och rättvis reglering af lönerna, så har jag, enär berörde reglering icke kan komma i verkställighet förr, än först efter en kommande Riksdag, ansett mig föranlåten såsom tillägg till motionen föreslå, till skyndsamt företagande, bestämmelser om förbättring af adjunkternes löner, att utgå af ordinarie pastor eller hans rättsinnehafvare.

Det torde vara otvifvelaktigt, att med nuvarande penningevärden och den prisstegring, som under de 20 sednaste åren egt rum, adjunktlönen är alltför otillräcklig, äfven om, såsom jag tror mig veta, lönen i vissa stift blifvit under nämnde tid ökad. I Wexiö stift åter, der jag bor, har någon lönetillökning för adjunkterna icke egt rum sedan år 1836, då, såsom samma års prestmöteshandlingar § 7 upplysa, en adjunkt undfick, jemte fritt vivre och skjuts i embetsärender, en kontant penningelön af 33 R:dr 16 sk. till 100 R:dr B:ko, efter stationens olika beskaffenhet, hvarjemte adjunkten hade att påräkna frivilliga bidrag eller så kallade *offer* af församlingen, hvilka utfalla olika, och äro beroende på plägsed, eller det förtroende adjunkten kan hafva tillvunnit sig, så att dess belopp icke torde kunna beräknas annorlunda än approximativt till 66 R:dr 32 sk. B:ko i medeltal öfver hela stiftet, eller något deröfver. Förenämnde lön räcker icke till att bestrida de nödvändigaste utgifterna för kläder, m. m.; än mindre kan den förslå, om, såsom i de flesta fall är händelsen, adjunkten måst för sina studier sätta sig i skuld och har årliga räntor att liqvidera. Missförhållandet i aflöningsbeloppet blir än tydligare, om man besinnar att en vanlig gårdsdräng har vida större lön, än adjunkten, men ingen skuld. Den förre får väl icke begära extra bidrag eller med andra ord tiggas sitt uppehälle af andra personer, såsom adjunkten, för att någorlunda få sina penningbehof för året fyllda; men detta tiggande och offrande är ett katholskt oskick, som i lag och författningar är förbjudet, och alltså icke heller må vara en påräknad inkomstkälla för presten. En pastor bör icke tillåta, än mindre tvinga, sin adjunkt till berörde tiggeri, utan bör detsamma afskaffas, och pastor gifva sin adjunkt en anständig och tillräcklig lön, dermed den förre ganska väl kan komma ut med sin årliga lön af 2000

—4000 R:dr B:ko, då en obemedlad arrendator, utan denna årliga lön, ändock måste löna sin dräng, utan bidrag.

Hvarthän det anmärkta aflöningssättet ofelbart skall leda, är lätt att finna. Adjunkten, skuldsatt och med sin otillräckliga lön, måste för sin utkomst och bergning, som till det mesta beror af det offrande han kan skaffa sig, icke blott lägga an på den mindre upplysta allmogens gifmildhet, utan äfven, för att vinna sina åhörarens uppmärksamhet och inverka på de svagare, begagna sig af en öfverdrift i ordets förkunnande, som lätt alstrar villfarelser och grubblerier hos de okunnige om religionens höga sanningar, deraf åter ofta uppstår läseri med dess falska åsikter, hvilka äro så mycket lättare att bibringa, som de smickra egenkärleken hos meniskan och göra en sinnlig framställning af religionen. Om ej allt detta onda och skadliga uteslutande kan tillräknas adjunkternes ringa löner, så bidraga de dock dertill.

Jag vågar nu såsom tillägg till Jöns Perssons motion föreslå, att adjunktlönerne bestämmas till 200 R:dr B:ko, jemte fritt vivre och skjuts i embetsresor samt att alla extra uppbörder i eller utom kyrka förbjudas, på det att ett mera ädelt förhållande må uppkomma mellan Prest och Församling; och anhåller jag att detta mitt anförande får åtfölja Jöns Perssons motion till vederbörligt Utskott.»

D. Danielsson,

från Jönköpings Län.

Häruti förenade sig *J. Holm* från samma Län.

Efter uppläsande hvaraf sig yttrade: *Petter Jönsson* från Jönköpings Län: »Vid alla Riksdagar återkomma motioner angående ökad aflöning åt det obefordrade Presterskapet; och med afseende å de grundade anspråk, denna del af Presterskapet städse haft och äfven sökt att å högsta ort göra gällande för vinnande af en förbättrad ekonomisk ställning, aflät Kongl. Maj:t, om jag minnes rätt, år 1839, cirkulär till Konsistorierne i Riket, med befallning att uppgöra och till Kongl. Maj:t inkomma med förslag i afseende å medlen till förbättring af det obefordrade Presterskapets löneförmåner och bestämmelser angående det minimum i berörde afseende, som utaf Kyrkoherdar eller andre vederbörande borde denna del af Presterskapet tillhandahållas. Att, sådant oaktadt, ifrågavarande Presterskap ännu är i samma bekymmerfulla ställning är allt för sannt. För adjunkter, så länge de vistas hos Pastorerna, kunna nog vilkoren, ehuru knappa, dock vara drägliga, ty de hafva då åtminstone föda och bostad, men, när adjunkter förordnas till vice Pastorer, händer det någon gång, att de icke erhålla ens dessa förmåner, utan

måste i ett för allt åtnöjas med 24 tunnor spanmål årligen, hvilken aflöning, utom dess otillräcklighet i och för sig, företar en i ögonen alltför stickande skillnad emot de hundradetals tunnor, som deras Kyrkoherdar åtnjuta. Jag säger icke att *alla* vice Pastorer få åtnöjas med ofvannämnda knappa aflöning, men en och annan måste dock dermed vara belåten, och sådant ensamt bevisar, att deras ekonomiska ställning tarfvar skälig förbättring. I ändamål att detta må ske, och frågan tages i öfvervägande af den Kommitté, hvilken, för uppgörande af förslag till aflöningsstat för Presterskapet i allmänhet, blifvit af *Jöns Persson* i dess motion ifrågakämd, instämmer jag i detta afseende, nemligen så vidt frågan är om förbättring i det obefordrade Presterskapets löneförmåner, med värma uti *Daniel Danielssons* anförande.»

Paul Fritz Mengel från Upsala Län: „Jöns Perssons motion är af särdeles stor vikt. Likaväl som vi känna, huru ojemnt Presterskapets inkomster för närvarande äro fördelade, hvilket missförhållande är ämnadt att, genom den af *Jöns Persson* föreslagna Kommitté, afhjelpas, lika litet tror jag vi i allmänhet hafva oss bekant inkomsternas verkliga belopp, ty då, såsom nu är händelsen, Herrar Pastorer sjelfva meddela uppgifter härom till vederbörande Taxerings-Kommittéer, ligger det inom möjlighetens gräns att dessa uppgifter icke alltid äro af den mest tillförlitliga beskaffenhet. Vid sådant förhållande synes det vara af vikt, att den blifvande Kommittéens Ledamöter, hvilka naturligtvis icke alla skulle tillhöra det Högvördiga Ståndet, utgöras af män med tillräcklig insigt och sakkännedom för fullgörandet af deras uppdrag, hvars ändamål, — inkomsternas jemna fördelning, — påminner om den för undersökning angående städernas beskattning nedsatta Kommitté. De under nuvarande förhållanden allt för ojemnt fördelade inkomster, som af Presterskapet åtnjutas, påkalla ock en sådan fördelning, ty under det Herrar Pastorer i allmänhet stå sig ganska godt, är Komministrarnes ställning i ekonomiskt afseende vanligtvis icke afundsvärdt. Att således en eller annan af Herrar Pastorer torde finnas mindre benägen till den föreslagna jemkningen, lär icke få anses underligt. Komministrarne åter, om de ock nu önska den, hoppas dock på framtiden och att en gång, i sin ordning, blifva Pastorer, och då glömma de gerna den tid, de varit Komministrar. Jag påminner mig huruledes vid ett, för icke så länge sedan, uti ett visst Stift hållet Prestmöte, åtskillige öfverläggningsämnen ganska grundligt och vidlyftigt diskuterades i flere timmar; men när fråga angående förbättring i det lägre Presterskapets aflöning slutligen förekom, ville tiden ej

längre räcka till, utan mötet afslutades under bön och sång samt med en måltid. För öfrigt är min åsigt, att ett af de bästa medel en blifvande Kommitté hade att föreslå för frågans lösning vore, om Presterskapets löner kunde komma att ingå till Statsverket och, i likhet med hvad för andre Tjenstemän eger rum, derifrån till Presterne utbetalas.»

Olaus Eriksson från Götheborgs och Bohus, *Anders Pehrsson*, *Johan Johansson* och *Johan Lekberg* från Nerikes, *Carl Tholsson* från Skaraborgs, *Carl Gustaf Andersson*, *Carl Dahlgren* och *Per Benjaminsson* från Elfsborgs, *Håkan Pettersson* från Blekinge och *Anders Persson* från Östergöthlands Län m. fl. hördes uti *Mengels* yttrande instämma.

Jöns Perssons motion och de i anledning deraf afgifna yttranden remitterades härefter till *Allmänna Besvärsoch Ekonomi-Utskottet*.

§ 17.

Föredrogs ånyo *Olof Larssons* från Gefleborgs Län sedan den 31 nästlidne Oktober på bordet hvilande motion om skärpta straffbestämmelser emot lönnkrögeri.

Efter det ett i berörde ämne afgifvet skriftligt yttrande blifvit återtaget och, i anledning deraf, Ståndet ansett den af omförmälda skriftliga yttrande föranledda diskussion böra utur protokollet utgå, begärdes ordet af *Anders Medin* från Kronobergs Län, hvilken yttrade:

»Då, uti den fråga, som utgör föremålet för *Olof Larssons* motion, gällande lagstiftning kan anses vara temligen ny och således af beskaffenhet att jemförelsevis ringa erfarenhet hittills kunnat vinnas hvarken angående dess brister eller förtjenster, tror jag *Olof Larssons* motion, hvars goda syfte jag långt ifrån underskattar, dock vara för tidigt väckt.»

Med *Medin* förenade sig *Anders Gudmundsson* från Hallands, *Efraim Larsson* från Elfsborgs, *Anders Andersson* från Kalmar, *Nils Svensson* från Blekinge Län m. fl. Ståndets Ledamöter, hvarefter, uppå derom af Talmannen framställd proposition, motionen, tillika med de dervid gjorda anmärkningar, remitterades till *Lag-Utskottet*.

§ 18.

Vid förnyad föredragning af *Måns Perssons* från Malmöhus Län, sedan den 31 nästlidne Oktober på bordet hvilande motion angående ändring i Kongl. Förordningen den 20 November 1845, i fråga om köp af sådan lös egendom, hvilken köparen låter i säljarens vård kvarblifva, inlemnade *Pehr Ben-*

jaminsson från *Elfsborgs Län* motion i samma ämne af följande lydelse:

„Vördsamt Memorial.

Alldenstund bedrägeri ofta begås vid afhandlingars upprättande om köp af lösören, som få, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning af den 20 November 1845, i säljarens vård kvarblifva, derigenom, att så vida en sådan afhandling finnes upprättad i öfverensstämmelse med högstberörde Nådiga Förordning, sålunda försålde lösören fredas från utmätning för säljarens öfriga skulder, men då värdet af så försålde lösören merändels för lågt beräknas, så får jag hos Rikets nu församlade Ständer föreslå, att samma Nådiga Förordning måtte ändras, så att de försålde lösörena må för säljarens öfriga skulder få utmätas och å auktion försäljas, men att den, som innehar köpeafhandling å så försålde lösören må, så vida han kan fullgöra den i samma Förordning stadgade edgång, med förmånsrätt utbekomma sin fordran enligt köpeafhandlingen, men öfverskottet tillgodokomma den, som utmätningen sökt, tills denna fordran blifvit fullt gulden.

Om remiss häraf till Lag-Utskottet får jag ödmjukast anhålla.”

Stockholm den 3 November 1856.

Pehr Benjaminsson
från *Elfsborgs Län*.

Häruti instämma: *J. Smedberg* och *Joh. Andersson* från samma Län.

Båda desssa motioner remitterades till Lag-Utskottet.

§ 19.

Sedan *Talmannen*, med förmälan att, i ordning enligt Bordlistan, väl förekomne *Johan Lekbergs* från *Nerikes Län* sedan den 31 nästlidne Oktober å bordet hvilande motion angående förändring i sättet för Kyrkoherdars i regala pastorat tillsättande; men att, enär Motionärens förslag härom jemväl innefattade grundlagsförändring, *Talmannen* funne sig, emot 81 § Regeringsformen, förhindrad framställa proposition angående motionens remitterande till Utskott, begärdes ordet af *Lekberg*, hvilken yttrade:

„Ehuru jag uti förevarande fråga ingalunda förbisett Grundlagens stadgande, vill jag likväl, i följd af den emot motionens remitterande från *Talmannens* sida yttrade betänklighet, nu återtaga motionen, hvilken jag emellertid är sinnad att direkt till Konstitutions-Utskottet aflemna.”

Sedan motionen blifvit till *Lekberg* återställd, lät Ståndet härvid bero.

§ 20.

Efter förnyad föredragning af *Johan Lekbergs* från Nerikes Län sedan den 31 nästlidne Oktober å bordet hvilande motion angående upphäfvande af Kongl. Förordningarne den 19 December 1827 och den 13 Juli 1853 rörande hemmansklyfning och jordafsöndring, remitterades motionen, med der- vid gjorda anmärkningar, till *Lag-Utskottet*.

§ 21.

De Kongl. Maj:ts propositioner och skrivelser, hvilka, på sätt protokollet under § 5 innehåller, blifvit i dag till Ståndet öfverlemnade, *bordlades*.

Ståndet åtskiljdes kl. omkring half till 3 e. m.

Ut supra,

In fidem,
Carl Wester.

Den 8 November.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

I anseende till inträffad opasslighet hos Ståndets Talman, som af sådan anledning icke kunde detta plenum öfvervara, intog vice Talmannen *Anders Andersson* från Skaraborgs Län Talmansstolen och ledde förhandlingarne.

§ 2.

Protokollen för den 30 och den 31 nästlidne Oktober justerades och godkändes.

§ 3.

I anledning af framställd begäran af det Norrska Odels-tingets President, *Adolf Bredo Stabell*, om tillträde för sig till Ståndets Läktare under Ståndets sammanträden, beslöts att aflåta inbjudning till Odelstings-Presidenten att taga plats i Ståndets sessionsrum å dertill utsedt ställe invid Ståndets Sekreterare.

§ 4.

Föredrogs ånyo och remitterades till *Stats-Utskottet Erik Erssons* från Gefleborgs Län sedan den 30 nästlidne

Oktober på bordet hvilande motion, angående afsättande af reserv-anslag att användas vid liqvid emellan Tiondegifvare och Räntetagare m. m.

§ 5.

Föredrogs ånyo *Kongl. Maj:ts* sedan den 5 innevarande månad på bordet hvilande *Nådiga Proposition*, angående vissa ändringar i nu gällande stadganden om utskrifningssättet och inrättningen af Allmänna Beväringssmanskabet, dervid, sedan den Nådiga Propositionen blifvit uppläst, nedanantecknade Ledamöter af Ståndet, som begärt ordet, yttrade sig i följande ordning:

Ola Månsson från Skåne: »Då jag begärde ordet var dertill hufvudsakligen anledningen att jag ville lemna de Ståndsbröder, som möjligen icke genomläst den Nådiga Propositionen, upplysning om de 2:ne egentliga förändringarne uti våra beväringss-författningar, som Propositionen afser; men då denna nu blifvit uppläst, torde meddelandet af en sådan upplysning vara obehöflig. Det är icke min vana och önskan, att i förväg och innan vederbörligt Utskott handlagt Propositioner och motioner, yttra mig öfver dessas innehåll, ty jag har mig ganska väl bekant den ringa vigt Utskotten fästa vid de från Stånden kommande digra diskussionerna, dem de oftast icke gifva sig tid att genomläsa. Några ord i hufvudsaken vill jag dock yttra. Hvad den Nådiga Propositionen innehåller i afseende å legningsrättigheten, kan jag väl icke hafva något synnerligt emot, men, beträffande den föreslagna framflyttningen af den för beväringsskyldighetens fullgörande bestämda ålderstiden, är det min tanka, att Staten icke skall vinna något på en dylik framflyttning, helst de ynglingar, hvilka vid 20 års ålder icke innehafva erforderlig vext och styrka för att fullgöra beväringsspligten, merändels icke heller sedermera vinna en sådan tjänstbarhet, utan förblifva klena. Deremot är det otvifvelaktigt, att Allmogen och Folket skulle på framflyttningens bifallande förlora, ty inträder beväringsskyldigheten vid fyllda 20 år, så är sjelfva exercisen och vapenöfningen förbi, då ynglingarne uppnå myndiga år och såsom sjelfmyndige få emottaga bestyr af mångfaldig art, i utöfningen af hvilka de eljest blifvit genom öfningen i vapen hindrade.»

Häruti hördes instämma *Peter Jönsson* från Jönköpings, *Lars Magnus Knutsson* och *Johan Johansson* från Östergötlands, *Efraim Larsson* och *Per Benjaminsson* fr. Elfsborgs, *Nils Persson* och *Anders Magnus Andersson* från Kalmar, *Anders Ersson* och *Lars Gezelius* från Stora Kopparbergs samt *Gustaf Hultman* och *Carl Gustaf Sköldberg* från Nerikes Län, med flere.

Per Östman från Wester-Norrlands Län: »Då Rikets Ständer år 1812 åtog sig, att till förstärkande utaf den stående Armeén uppställa sina egna söner till beväring, skedde detta under den beräkning, att, genom det biträde sålunda lemnades åt Armeén, denna skulle kosta landet så mycket mindre. Denna beräkning har slagit felt; och att det nämnde år fattade beslutet ingalunda är tillfredsställande för oss, ådagaläggas, bland annat, jemväl deraf, att ynglingarne just de vackra sommardagarne, då rätta arbetstiden är inne, nödgas att exercera. Detta är emellertid något, som numera icke kan hjälpas; men vi böra likväl se till att vi ej få det sämre, än vi nu hafva det, och att den för alla så dyrbara tiden så litet som möjligt må förlösas, äfven hvad beträffar den beväringsskyldige. Denne är, ganska naturligt, innan han fullgjort exercis-skyldigheten, mindre eftersökt af jordbrukaren, särdeles som vapenöfningen medtager icke ringa tid. Ynglingen, om han är förständig och eftertänksam, önskar också sjelf att ju förr desto hellre få fullgöra denna öfning, på det att han icke deraf må uppehållas i att välja yrke. Någon vinst för Armeén af framflyttningen i beväringsskyldigheten kan, efter mitt förmenande, icke heller uppstå. Tvärtom tror jag, att ungt blod bör in ibland landets försvarare. Ju äldre beväringssynglingarne äro, desto mindre användbara äro de, ty med ungdomen brukar alltid följa lättfattlighet att vänja sig vid sådana öfningar, som åläggas en beväringsskyldig. Jag är alltså emot den äskade framflyttningen uti tiden för beväringsskyldigheten fullgörande. — I fråga om den föreslagna förändringen, beträffande rättigheten att ställa beväringsskyldig för sig, tror jag, att skäl icke saknas för bifall till nämnde förändring. Man har nemligen lättare att få legokarl, derest man får taga denne af 5:te klassens beväringsskyldige, och häruti ser jag intet ondt.»

Med *Östman* förenade sig *Gustaf Glad* från Westerbottens och *Herman Jönsson Öbom* från Norrbottens Län.

David Andersson från Hallands Län: »Frågan om beväringsskyldigheten har under föregående Riksdagar ganska mycket afhandlats. Man har derunder allmänast varit af den åsigten, att de medel, som till fullgörandet af denna skyldighet utgått, varit rent af förspilda. Det hörer väl till de fromma önskningarne att numera få någon genomgripande reform i denna skyldighet, utgående på dess upphörande, vidtagen, likväl tycker jag mig för framtiden se en skymt härtill, sedan folkskolorna kommit till stånd och blifvit rätt organiserade. Skulle man nemligen icke kunna i dessa skolor öfva barnen uti gymnastiska och militära idrotter, såsom exer-

cis m. m. och dymedelst göra beväringen öfverflödig? För att nu återkomma till innehållet af den Nådiga Propositionen, så får jag nämna, att jag, för min del, icke har något emot den äskade framflyttningen i tiden för beväringsskyldighetens fullgörande, alldenstund, med antagande deraf, den förmånen onekligen skulle vinnas, att beväringssynglingen blefve mera utbildad till kroppen och dymedelst undveke att flere gånger låta mäta om sig, hvilket deremot nu ofta inträffar. Propositionen talar om de stora summor, som utgå i beväringsslega. Dessa summor skola betydligt ökas, derest, såsom uti Propositionen är föreslaget, inskränkning uti rättigheten att lega beväringsskarl kommer att ega rum. Då, med antagande af de föreslagna ändringarne uti våra författningar, rörande beväringsskyldigheten, denna skyldighet skulle upphöra först ett år sednare, än hittills varit fallet, och å andra sidan rättigheten att ställa beväringsskarl för sig skulle inskränkas så till vida, att legokarl utöfver 34 års ålder icke blefve godkänd, ehuru den hittills blifvit godkänd intill fyllda 37 år, så skulle bifall till förslagen ovilkorligen komma att orsaka ett betydligare ingrepp i allmogens förut egda rättighet i fråga om beväringen, och jag kan ej annat än fästa Utskottets synnerliga uppmärksamhet härpå äfvensom på den större kostnad för folket en inskränkning uti rättigheten för personer att, såsom hittills, intill fyllda 37 år taga beväringsslega, skall medföra.»

Johannes Andersson från Elfsborgs, *Johan Andersson* från Stora Kopparbergs, *Olof Larsson* från Gefleborgs och *Anders Nilsson* från Hallands Län instämde.

Anders Medin från Kronobergs Län: »Nästan vid hvarje Riksdag sedan 1812 har man diskuterat nu förevarande ämne och önskat ändringar i beväringsskyldigheten. Dessa önsningar, som hufvudsakligen från medlemmar af vårt Stånd blifvit framställda, hafva dock strandat mot Medståndens och Utskottens förklaringar, att man måste hålla sig vid och uppfylla de ingångna kontrakterna. Nu synes dock afvikelser från kontrakterna vara i fråga, och få se, om dessa ej komma att blifva lag, vår bön förutan. Det kan väl vara sannt, att ynglingarne äro klena vid 20 år, men den äskade framflyttningen i tiden för beväringsskyldighetens fullgörande skulle dock åstadkomma betydliga olägenheter för allmogen, som ogera skulle vilja derpå ingå. Antages emellertid denna förändring, hvilket, såsom jag redan sagt, ej torde vara tvifvel underkastadt, skulle jag dervid likväl vilja fästa det vilkor, att ynglingen, han må vara utbildad eller icke, vid mönstringen approberas eller kasseras och sålunda slipper att två, ja ofta flera år å rad få inställa sig å nyo vid mönstringsstället,

dit han understundom kan hafva 6 å 7 mils väg från sitt hemvist. Under vilkor således, att beväringssynglingarne icke blifva ställda på tillvext, kan jag alltså icke hafva mycket att anmärka vid första alternativet i Propositionen. Hvad åter andra alternativet beträffar, eller frågan om inskränkning i rättigheten att använda manspersoner intill fyllda 37 år till beväring emot lega, kan jag ej annat än, instämmande med föregående Talare, förklara denna föreslagna tillbakaflyttning i åldern för legd karl från 37 till 34 år vara alldeles olämplig att vidtaga. En manspersons bästa ålder sträcker sig nog utöfver fyllda 34 år och jag, som ofta vid beväringssmötena varit närvarande och provianterat beväringen, har mig nog samt bekant, att de legda beväringsskarlarna vid omförmälde ålder, nemligen mellan 34 och 37 år, oftast fyllt sin plats lika godt och bättre än de 20-åriga ynglingarne, som i anseende till sin klenhet hafva skickats än hit än dit, såsom kockar, handtlångare, med mera, då deromot de legda karlarna blifvit använde såsom flygelmän. Jag kan för min del alltså icke gilla den föreslagna förändringen i sista alternativet.»

Nils Svensson från Christianstads Län: »Då jag försport, att fråga var å bane att till Ständerne aflåta en Nädig Proposition, angående beväringsskyldigheten, väntade jag, att deruti finna helt andra framställningar, än de nu för oss framlagda, men jag ser mig nu vara sviken i mitt hopp att helt enkelt få bort all beväringsexercis. Hvad nu först angår Propositionens första alternativ, så skulle, efter mitt förmenande, ett bifall dertill blifva högst menligt för vårt Stånd och våra åt jordbruket sig egnande söner. Vid fyllda 21 år är det ibland oss vanligt, att ynglingen tillträder eget jordbruk och träder i gifte. Allmänna meningen är dock den, att man icke bör göra detta förr, än man fullgjort beväringsskyldigheten. Vidkommande resonnementet, att ynglingarne ej äro utbildade vid 20 års ålder, och att framflyttningen därför vore nödig, så får jag nämna, att vanligtvis approberas $\frac{3}{4}$ delar af de beväringsskyldige och endast $\frac{1}{4}$ del af dem förklaras vara för året oantaglige. Erfarenheten har dock visat, att de ynglingar, som en gång blifvit ställda på tillvext, sällan eller aldrig uppnå den för beväringsskyldigheten fullgörande erforderliga längd och styrka. Under sådana förhållanden kan jag ej inse, hvartill framflyttningen för de approberade skall tjena. Den föreslagna förändringen är förthy hvarken nödig eller nyttig.»

Härmed instämde *Johan Peter Wallmark* från Westerbottens, *Anders Bäckström* från Norrbottens, *Anders Persson*, *Måns Persson* och *Per Nilsson* i Ahlestad från Malmöhus, *Nils Andersson* från Christianstads samt *Lars Rasmus-*

son, *Erik Christensson* och *Johannes Nilsson* från Götheborgs och Bohus Län.

Anders Eriksson från Elfsborgs Län: »De förändringar som Kgl. Maj:t föreslagit uti den Nådiga Propositionens båda alternativer, anser jag, för min del, icke innebära de vådor, åtskillige Talare här påpekat. Hvad nu först beträffar framflyttningen af bevärings-skyldigheten ett år, så är det min tanka, att denna framflyttning litet eller intet skulle medföra olägenheter för allmogen, men deremot vara af väsendtlig fördel och nytta för sjelfve beväringsynglingen, som dymedelst skulle vara mindre utsatt för obehaget att under några år gå till och från mönstringsstället för pröfning af användbarheten till bevärning, under hvilka marscher fram och tillbaka ynglingarne, i anseende till deras ungdom och mindre styrka, ganska ofta torde hafva svårt att uthärda strapagerne. Med bibehållande af den nuvarande tiden för bevärings-skyldighetens fullgörande, är det icke heller alltid fallet, att ynglingen fullgjort exercisen, då han uppnår myndiga år, ty han skall nu hafva fyllt 20 år under loppet af det år, som föregår året, hvarunder han skall exercera, hvaraf är tydligt, att en del beväringsynglingar redan fyllt 21 år, innan denna exercis-skyldighet försiggått. Hvad åter vidkommer andra alternativet, eller legd för bevärings-skyldigheten, så upphjelpes den skedda nedsättningen uti legdkarlens ålder genom den tillika föreslagna ändringen, att man får lega karlar inom 5:te klassens bevärning. Jag tror fördenskull, att Ståndet gör klokast uti att icke motsätta sig förslager af så liten vikt i fråga om de vidtagna ändringarne, som den Nådiga Propositionen innehåller. Det inträffar nog, att vi få saker att begrunda af mera allvarsam art och då, för den händelse vi motsätta oss likt och olik, våra yttranden och önskningar skola vinna ringa gehör.»

Jöns Persson från Blekinge: »Hvad de föreslagna förändringarne, rörande bevärings-skyldighetens fullgörande angår, så är jag förekommen af Ståndsbrodern Nils Svensson, som uttalat jemväl min åsigt i ämnet. Den ovilja, som synes möta de Kongl. Förslagen, tror jag härleda sig derifrån, att ej dessa gått ut på beväringsexercisens totala afskaffande eller upphörande i fredstid.»

Anders Persson från Örebro Län: »De uti den Kongl. Propositionen påpekade olägenheterna af beväringsexercisens försiggående å hittills vanlig tid för ynglingarne finnas mindre i verkligheten, än på papperet, ty vid 20 års ålder fylla allmogens barn, som äro vana vid landtbruk, nog målet och kunna utan olägenheter bära sitt gevär, hvaremot de ynglin-

gar, som tillhöra städerna, oftare blifva satta på tillväxt. Är nu denna sats sann, som jag icke betvivlar, så följer deraf, att, genom framflyttningen, det ojämförligt större antal beväringssynglingar, som tillhöra den jordbrukande klassen, skulle blifva lidande och få plikta för städernes mindre antals skull. Af detta skäl vill jag, att Ståndet vidblifver den gamla författningen härutinnan, helst det i alla fall nu inträffar, att, med beräkning af att lika många beväringssynglingar födas hvarje månad i året, $\frac{5}{12}$ delar af dem icke hinna att fullgöra sin beväringsspligt förr än efter fyllda 21 år, nemligen de, som under de fem första månaderna af året fyllt 20 år. Skulle emellertid förslaget i denna del vinna Ständernes bifall, så skulle jag deremot icke hafva mycket att andraga derest i sådant fall det icke saknades deri den bestämmelse, att en beväringssyngling endast en gång må hafva åliggandet att inställa sig till mönstring. En sådan bestämmelse synes mig vara på billighet och rättvisa grundad och bör utgöra ett hufvudvilkor för förändringen. I afseende å andra alternativet håller jag före, att förändringen åtminstone bör inskränkas derhän, att samma karl kan legas 3:ne gånger, men helst önskar jag, att det måtte förblifva vid den gamla bestämmelsen jemväl härutinnan."

Nils Nilsson från Örebro och *Nils Svensson* från Blekinge Län hördes häri instämma.

Per Nilsson i Espö från Malmöhus Län: »Antagandet af de framlagda förslagen skulle, enligt min åsigt, endast verka derhän, att vårt redan förut nog tryckande försvarsverk blefve än mera tryckande. Våra söner äfvas och ödas nog, som vi nu hafva det. Jag anser de förslagna förändringarne, rörande beväringsskyldighetens onödiga, och vidare diskussion i ämnet öfverflödig.»

Liss Lars Olsson från Stora Kopparbergs Län instämde.

Bengt Nilsson från Kronobergs Län förklarade sig instämma uti hvad Medin yttrat.

Johan Lekberg från Örebro Län. »En Ståndskamrat har jag hört uppträda till försvar för den Nådiga Propositionen och förklara, att bifall till densamma ej skulle medföra några vådor för oss. Härtill vill jag svara, att, hvad första alternativet beträffar, jag i allo delar Ola Månssons tanka om vådan af att framflytta exercistiden till ynglingarnes myndiga år. De betänkligheter åter, som blifvit uttalade emot den förslagna förändringen i andra alternativet, anser jag vara för långt drifna. Den medgifna rättigheten att få lega beväringsskarl bland dem, som ännu qvarstå uti beväringssynglingarnes 5:te klass, anser jag vara af den vikt, att jag gerna skänker

efter den inskränkning, som blifvit äskad, i fråga om de legda beväringsskarnes icke godkännande efter fyllda 37 år.»

Med *Lekberg* förenade sig *Gustaf Jönsson* från *Kalmar Län*.

P. F. Mengel från *Upsala Län*. »Vore det blott fråga om, att beväringsspligtens fullgörande skulle bestå endast uti ynglingarnes uppvisande inför Landshöfdingen och Regements-Chefen och vidare att, efter 14 dagars exercis samt marschen fram till exercisplatsen och åter, nämnde pligt vore mot fäderneslandet i allo fullgjord, då kunde det vara likgiltigt å hvad tid exercisöfningen ginge för sig; men bakom denna förbindelse ligger en annan och viktigare, den nemligen, att om leken upphör och allvar träder i stället, öfningen skall vara så beskaffad, att den beväringsskyldige är satt i stånd att ordentligen uppfylla sin pligt mot fosterjorden. Vår stående armé förslår ej långt till landets försvar, men uti vår beväring ega vi den bästa armé, något land kan uppvisa. Den största ut hålligheten under krig eger otvifvelaktigt mannen vid åldern från och med 22 till och med 25 år. Tänker man sig, att beväringen skall ut för deltagande i ett krig, så är det väl angeläget, att den krigiska öfningen skett å en tid, då ynglingen haft tillräcklig styrka för att icke af exercisen lida mehn. Det är visserligen sannt, att det faller sig olägligt för landtbrukaren att mista 22- eller 23-åriga armar vid jordbruket; men denna försakelse måste ju i alla fall han underkasta sig, i händelse af krig, och uuder sådana förhållanden förmenar jag det vara bäst att exercisöfningen sker vid en sednare ålder, och icke vid så tidig, att ynglingen från marschen förpassas till sjukhuset. Vidkommande frågan om rättigheten för en beväringssyngling att ställa legd karl i sitt ställe, så vet jag väl, att sådant är medgifvet och svårigen kan ändring härutinnan nu ske, men sjelfva grundsatsen att tillåta lega är, efter min öfvertygelse, helt och hållet falsk; hvadan jag ingalunda kommer att votera för en utsträckning af denna rätt. Den, som har intet, eller 75 R:dr eller 750 R:dr bör lika deltaga i detta åliggande, och icke någon borde ega rätt att derifrån köpa sig fri.»

Per Mattsson från *Wester-Norrlands Län*. »Jag är förekommen af åtskillige föregående Talare, deribland *Anders Persson*, Äfven jag har varit Fullmäktig vid beväringssmönstringarne och har dervid iakttagit, att den, som en gång icke fyllt målet, sällan under de påföljande åren uppnått detsamma. Min önskan är, att ynglingarne måtte slippa att mer än en gång inställa sig vid dylika förberedande beväringssmönstringar.»

Anders Ersson från *Elfsborgs Län*. »Ståndsbrodren Men-

gel har förmodligen misstagit sig om hvad den Nådiga Propositionen innehåller, då han talar om friköpandet från beväringsskyldigheten med 75 R:dr o. s. v. Förslaget fordrar på intet sätt bestämmande af någon fix lego-afgift, utan tvärtom. Hvad detsamma förordar är blott inskränkning uti lefnads-aldern för antagligheten af legd karl. Med Anders Persson, uti hans yttrande i fråga om ynglingar, som äro ställda på tillväxt, instämmer jag till alla delar.»

Anders Medin: »Något tillägg till mitt förra yttrande i hufvudfrågan har jag icke att göra. Att jag ånyo begärde ordet, var blott för att, då jag hör medbrodern Mengel förklara rättigheten att lega beväringsskarl vara högst förderlig, hos honom anhålla, att han icke måtte väcka någon motion i sådant syfte, ty emot en sådan motion skulle jag, och jag tror många till mig, hafva mycket att erinra.»

Häruti hördes flera ledamöter af Ståndet instämma.

P. F. Mengel: »Det har icke varit min mening att i detta ämne väcka någon motion, helst som jag är fullt öfvertygad, att våra Medstånd på det högsta skulle arbeta emot upphörande af rättigheten att lega beväringsskarl, enär det är dessa Stånds söner, som oftast begagna sig utaf denna rättighet, då deremot allmogens barn exercera sjelfva; men gäller det en gång, kommer det nog att blifva de, som klandra, och det med fog, den nu öfvade principen i beväringssfrågan.»

Anders Gudmundsson från Hallands Län: »I likhet med hvad Ola Månsson och Anders Persson yttrat, anser äfven jag, att tiden för beväringsskyldighetens fullgörande bör vara den det för närvarande är. Exercisen blifver i alla fall ej fullgjord förr än ynglingarne dels fyllt och dels snart fylla 21 år, och i fält komma de då ej ut förr än vid 22 års ålder. Längden på ynglingen tyckes mig vid mönstringen ej böra komma särdeles i fråga. Vi veta utaf Biblen, att David slog resen Goliath, och är det ej lyten, som hindra, så torde de småvexte ynglingarne vara lika goda som de länge.»

Diskussionen förklarades vara slutad; och blef härefter, uppå proposition af *Talmannen*, den Nådiga Propositionen, jemte under öfverläggningen derom afgifna yttranden, till *Allmänna Besvär- och Ekonomi-Utskottet* remitterad.

§ 6.

Föredrogs ånyo *Kongl. Maj:ts* sedan den 5 innevarande månad på bordet hvilande *Nådiga Proposition* angående upphörande af det från Rotehållarne eller Soldaterna vid indelta Infanteriet nu utgående bidrag till soldatbeklädnadens anskaffande och underhåll; och yttrade härvid:

Ola Månsson från Skåne: »Vid genomseendet af den nu föredragna Nådiga Propositionen har jag funnit, att den föreslagna lindringen för Rotehållarne, i fråga om soldatbeklädnadens anskaffande och underhåll, icke bestämdt skulle tillgodokomma de vid Norra och Södra Skånska Infanteri-Regementena under en tid af 50 år, från och med år 1816, emot en afgift af 6 tunnor spanmål för hvarje nummer, vakanta 385 rotar, utan har Kongl. Maj:t blott öfverlemnat pröfningen härom till Ständernes afgörande. Då emellertid dessa vakanta nummer, hvilka efter markegång lösa berörde 6 tunnor spanmål, som bestå af hälften råg och hälften korn, draga lika onera i fråga om roteringen, som de icke vakanta rotarne, så kan jag icke underlåta att yrka det äfven samma lindring måtte dem tillkomma med 6 R:dr 18 sk. 6 rst. B:ko för hvar nummer, eller med en lindring till belopp af 2,458 R:dr 18 sk. 6 rst. B:ko för samtliga 385 vakanta rotarne, hvilket belopp förthy bör utaf statsmedlen utgå. Detta mitt yttrande anhåller jag må få åtfölja den Nådiga Propositionen till Stats-Utskottet.»

Nils Larsson från Jemtlands Län: »Det var en glädjande nyhet, då denna Kongl. Proposition hit ankom, att erfara, det Kongl. Maj:t tackes bereda Rotehållarne någon lindring i deras bördor genom förslaget att befria dem från den hittills och för närvarande dem åliggande skyldigheten att delta i soldatbeklädnadens anskaffande och underhåll; men det var ock derfor så mycket mera nedslående för mig att derefter, vid Propositionens genomläsande, finna, det mina landsmän, Rotehållarne i Jemtland, icke tillhörde de lyckliges antal.»

I fråga om Jemtlands Fältjägare-korps är det nemligen yttradt i den ifrågavarande Propositionen, att Rotehållarne vid densamma icke för närvarande vidkändes någon afgift för Soldaternes beklädnade, enär sådan afgift utginge från den vid Jemtlands omrotering bildade roterings-kassan, hvars hufvudsakliga inkomster utgjordes af dit anslagne hemmansränder eller, i stället för dem, statsanslag, och att följaktligen något statsanslag för det nu ifrågavarande ändamålet icke behöfde komma i fråga för nämnde korps.

Allt detta hvilat således på den förutsättning, att Staten redan skulle hafva genom den verkställda omroteringen befriat Rotehållarne i Jemtland från beklädnadsskyldigheten. Men så är likväl icke förhållandet. Väl är det fullkomligt sannt, att roterings-kassans hufvudsakliga inkomster utgöras af statsanslag, men dessa statsanslag utgöra, enligt hvad jag vidare skall hafva äran visa, en ersättning eller bidrag

till Rotehållarne, *icke* i och för deras beklädnadsskyldighet, utan för den *öfverrotering*, som de måste utgöra utöfver roteringsskyldigheten för deras jord. För att bevisa rigtigheten af detta mitt påstående, nödgas jag gå något tillbaka, och det torde då tillåtas mig att få framställa en kort redogörelse för sjelfva de hufvudgrunder, hvarpå den nya roteringen i Jemtland byggdes. Sedan frågan om Jemtlands omrotering förnyade gånger utgjort föremål för Rikets Ständers pröfning, samt Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att, jemte det Jemtlands soldater ålades samma skyldigheter, som kronans indelta manskap i det öfriga Riket, roteringen i nämnde provins måtte jemnas till likhet med roteringen i det öfriga Sverige, sedan hemmanens godhet, grundränta och öfriga utskylder blifvit emellan länen behörigen jemförde och tagna i beräkning, samt att de hemmans- och augmentsräntor, som af ålder varit anslagna till roteringsens upprätthållande derstädes, måtte till Statsverket indragas, hade Kongl. Maj:t, som likväl icke kunde medgifva en så stor nedsättning i nummerstyrkan, som skulle hafva blifvit en följd af bifall till Ständernes framställning, anbefallt Krigs- och Kammar-Kollegierna bland annat att inkomma med en utredning, utvisande medium af roteringen i rikets öfrige provinser, för att tjena till ledning vid Jemtlands omrotering. Denna utredning slutade med det resultat, att de egor och förmåner, som, enligt skattlägnings-metoden för Jemtland motsvarade $1\frac{1}{2}$ mantal eller 10 tunnland skatt derstädes, borde utgöra en soldatrote; hvarefter år 1846 då varande Landshöfdingen i Jemtland, sedermera Statsrådet Sandströmer i underdånighet afgaf det förslag, att, då den roteringsskyldiga jorden, som, enligt en i Lands-Kontoret uppgjord beräkning, antogs till 5,003 tunnland skatt, med tillämpning af den ifrågakämda roteringsgrunden, endast skulle komma att lemna ett antal af högst 500 rotar, de understöd af hemmansräntor m. m. som rust- och rotehållare dittills åtnjutit, äfven framgent måtte komma dem till godo, så, att ett ringare jordatal för hvarje rote blefve erforderligt; i hvilket afseende Landshöfdingen anmälde, att, då nämnde bidrag ärligen uppginge till 10,935 R:dr, och roteringskostnaden i Jemtland, under de då sednast förflutna åren, utgjort i medeltal 24 R:dr 21 sk. $2\frac{3}{4}$ rst., berörde tillgångar alltså, om roteringskostnaden antoges till jemt 25 R:dr, motsvarade underhållskostnaden för 437 rotar så att, då härtill lades förut beräknade . . . . . 500 " antalet blefve . . . . . 937 rotar, som, fördelade på 5000 tunnland skatt, gjorde i det närmaste $5\frac{1}{4}$ tunnland skatt per rote.

Derefter behagade Kongl. Maj:t den 22 Maj 1846 besluta och förordna, bland annat: »att beträffande de grunder, enligt hvilka roterings-skyldigheten i Jemtland borde utgöras, så emedan, i förhållande till egovidd och öfriga förmåner jemte beräknad afkastning, som, efter hvad utredt vore, i medeltal funnes till en soldatrote i Rikets öfriga provinser, de egor och förmåner, som, enligt skattnings-metoden för Jemtland motsvarade $1\frac{2}{3}$ -dels mantal, eller 10 tunnland skatt derstädes, i allmänhet kunde, med afseende jemväl å det ringare beloppet såväl af utskylderna som af roteringskostnaden, anses fullt tillräckliga för att i Jemtland bilda en soldatrote, men härvid ock borde komma i betraktande, att, enligt indelningsverket i nämnde provins, för rustningens och roterings utgörande äro anslagna, dels af dervarande hemmansgrundräntor omkring 7,900 R:dr, dels ock hemmansräntor inom Medelpad till ett belopp af ungefär 1,900 R:dr, äfvensom af räntan å den så kallade reservmedels-kassan kunde påräknas ett årligt bidrag af minst 1,200 R:dr, eller sammanräknadt ungefär 11,000 R:dr, så att, enär det rotering underkastade skattetalet inom provinsen kunde, efter afdrag af posthemmanen, antagas uppgå till 4,980 tunnland, med beräknande af hvad, vid fördelning af nyssberörda 11,000 R:dr, på hvarje tunnland skatt i årligt understöd belöper, samt i förhållande till den för en soldatrote i Jemtland vanliga kostnad, $5\frac{1}{3}$ tunnland skatt eller $\frac{8}{3}$ mantal i allmänhet kunde utgöra en rote, det skulle såsom grund för ifrågavarande nya indelning till rust- och soldathåll iakttagas, att, jemte det omförmälda räntor och bidrag borde till understöd vid rustningens och roterings utgörande utgå för så vidt, som de icke komme att erfordras till ersättning åt nuvarande inqvarteringstagare, för öfrigt skulle till en soldatrote beräknas den egovidd och andra förmåner, som efter skattnings-metoden för Jemtland motsvarade $\frac{8}{3}$ gärde mantal eller $5\frac{1}{3}$ tunnland skatt, men att, efter undersökning rörande hvarje hemmans godhet, dervid alla slags odlingslägenheter, samt skog, fiske och andra härligheter och inrättningar af alla slag, hvilka i hemmanens skattningsmets voro inbegripna eller, efter ortens skattningsmetod borde vid ordentlig skattnings afses, skulle i beräkning ingå, sagde rotemantal finge ökas eller minskas i förhållande till hemmanens sämre eller bättre beskaffenhet; och som den med rustningen förenade kostnad kunde anses uppgå till dubbelt det belopp, som blifvit beräknadt för en soldatrote, så borde ett rusthåll bestå af lika egor och förmåner, som efter ofvan anförda grunder motsvarade tvenne soldatrotar.»

Efter dessa grunder verkställdes också roteringen; och häraf visar det sig uppenbart hvad jag ock just ville bevisa, att ränte- eller statsanslagen afsågo att utgöra ersättning eller bidrag för den öfverrotering, som provinsen sålunda måste vidkännas.

Det blir också häraf lätt att visa huru pass godtgjord rotehållaren kan anses vara för denna öfverrotering. Vi hafva nu sett, att om, såsom Jemtlands innevånare ock sjelfva önskat och påyrkat, roteringen endast grundats på jorden, så skulle en soldatrote hafva bestått af $1\frac{1}{2}$ mantal eller 10 tunnland skatt, men att, med beräkning af de ofta återopade Statsanslagen, endast $5\frac{1}{4}$ tunnland skatt tilldelats hvarje rote. Då sålunda Statsanslaget beräknats motsvara nära hälften af soldatens underhåll, men detta anslag jemte räntan på roterings-kassans grundfond endast belöper sig till 12 R:dr 32 sk. Banko för hvarje rote, och soldatlönerna numera betingas till 50 R:dr å 66 R:dr 32 sk. s. m., så torde jag ej behöfva göra någon vidlyftigare uträkning för att visa hvem som blir den lidande parten. För de rotar, som äro anslagne till kavalleriet, är missförhållandet ännu större; endast hästens vinterföda, för att ej tala om inköpet af densamma m. m., kan ej beräknas lägre än till 90 R:dr Banko, och bidraget från Staten, som äfven här beräknats utgöra ersättning för nära hälften, eller för rotens brist i jordatalet, utgör ej mer, än som nyss nämndes, för soldathållet, ehuru det här utgår under annan form, nemligen till visst belopp, då ny häst insättes.

Vid betraktande af dessa omständigheter vågar jag hoppas, att det icke må kunna anses obilligt om man begär att Staten måtte erkänna dessa oftanämnda anslag såsom Rotehållarnes välförvärfvade egendom, och att Staten icke vidare räknar på dem för nya ändamål, och om nu roterings-kassan, för mera reda och mindre besvär, på Rotehållarens vägnar inbetalar beklädnads-bidraget till Beklädnads-direktionen, men roterings-kassan icke glömmar att föra beloppet Rotehållaren till last vid liqviden om den utdelning, han har att från kassan erhålla, så är det ju klart, att det blir Rotehållaren och ingen annan, som får vidkännas utgiften. Dessutom visar ock 14 § i Knekte-kontraktet att beklädnads-bidraget erläggas af Rotehållaren.

Vid Jemtlands Häst-jägare-korps är ock förhållandet i afseende på beklädnads-skyldigheten alldeles detsamma som vid Fält-jägare-korpsen och Infanteriet i allmänhet, så att Rotehållarne vid densamma, enligt 3 § i Knekte-kontraktet, till hälften med Kongl. Maj:t och Kronan bidraga till beklädnadens och sadelmunderingens anskaffande och underhållande,

emedan, enligt Kongl. Brevet den 18 Oktober 1851, underhållet af nämnde korps icke är grundadt på egentlig rustning, som i rikets öfrige delar förefinnas, utan på rotering, sålunda att två sammanlagde soldatrotar gemensamt hålla karl och häst.

Med anledning af hvad jag nu haft äran yttra, vågar jag hos Höglofl. Stats-Utskottet, dit jag anhåller att detta mitt yttrande måtte få åtfölja den Kongl. Propositionen, vördsamt anhålla, att Utskottet måtte för Jemtlands rotehållare, såväl vid Hästjägare- som Fältjägare-korpsen tillstyrka den lindring i roteringsbördan, som Kongl. Maj:t i Näder föreslagit för öfrige rotehållare i Riket; viljande jag till nästa plenum inkomma med skriftlig motion i ämnet."

Anders Olofsson från Jemtlands Län: »Som min Länskamrat *Nils Larsson* grundligt och klart framställt behovet och rättvisan af den föreslagna lindringens utsträckande jemväl till Jemtland, samt han dertill förklarar, det hans mening är att i ämnet väcka motion, så inskränker jag mig nu till att endast i allo instämma med honom.»

Nils Svensson från Christianstads Län: »Det är verkligen för mig fägnande och tillfredsställande att se, det äfven Regeringen någon gång tager initiativet till lättande af de tryckande bördor, som belasta Rust- och Rotehållarne i allmänhet och dem i min hemort isynnerhet. Då jemväl jag är af den tanken, att alla bör ske lika rätt och jag har mig bekant, huru strängt de blefvo upptagne, som 1816 fingo sina nummer vakante, så ock med afseende jemväl derå, att spanmålen sedan den tiden betydligt i pris stigit, yrkar jag i likhet med *Ola Månsson*, att de af honom omförmäldte 385 vakanta numren måtte tillgodokomma den lindring i soldatbeklädnaden, som är afsedd med den Nådiga Propositionen för öfrige Rotehållare. Någon annan erinran vid Propositionens innehåll har jag icke att afgifva, utan hoppas jag, att Utskottet tillstyrker bifall till hvad Propositionen innehåller äfvensom de här inom Ståndet nu gjorde tilläggen. — Så väl jag, som öfrige Ledamöter inom Ståndet från Skåne, väckte motion vid förra Riksdagen om lindring i roteringen, utan, att gehör till våra framställningar då lemnades. Nu hoppas jag det skall gå bättre.»

Samtliga öfrige Representerne ifrån Malmöhus och Christianstads Län förklarade sig jemväl instämma med *Ola Månsson*.

Anders Medin från Kronobergs Län: »Äfven jag tillhör en ort, som är tacksam för hvarje lindring i dess skatter och onera; och jag är förthy, åtminstone i vissa delar, belåten med nu föredragna Nådiga Proposition. Jag skulle dock vilja

hafva en ändring uti, det som finnes yttradt i fråga om Soldatens och Rotehållarnes inbördes förhållande, hvilken ändring eller rättelse jag likväl finner lämpligast kunna ske genom väckande af en motion, och denna skall icke uteblifva. Emedlertid önskar jag all framgång åt det Nådiga förslaget.»

Bengt Nilsson och *Gustaf Johansson* från Kronobergs samt *Johannes Andreasson* och *Per Benjaminsson* från Elfsborgs Län hördes häri instämma.

Olof Larsson från Jemtlands Län: »För min del har jag ej något annat emot den Nådiga Propositionen att anmärka än att, då den åsyftar lindring uti ett drygt onus, icke alla få komma i åtnjutande deraf. Båtsmännen äro nemligen icke uti Propositionen omtalade, ehuru det är otvifvelaktigt, att ju äfven de Rotehållare, som hålla Båtsmän, äro i behof af samma lindring. Med denna utsträckning i Propositionens innehåll önskar jag all framgång åt densamma.»

Härmed förenade sig *Erik Larsson* från Wester-Norrlands Län.

Erik Ersson från Gefleborgs Län: »Ehuru Helsingland är högre roteradt, än kanhända hvilken annan provins i Riket som helst, så skulle dock den ifrågasatta lindringen icke komma Helsingarne till godo. Detta är något, hvaruti ändring bör ske. Att nu på stående fot framdraga de skäl, som berättiga oss att söka ändring uti detta förhållande, är jag icke beredd, men jag skall icke underlåta att derom aflemna motion.»

Häruti hördes *Per Andersson* från samma Län instämma.

Efter sålunda slutad diskussion blef den nu föredragna Nådiga Propositionen, jemte dervid afgifna yttranden, uppå framställning af Talmannen, till *Stats-Utskottet* remitterad.

§ 7.

Vid ånyo skedd föredragning af *Kongl. Maj:ts* sedan den 5 innevarande månad på bordet hvilande *Nådiga Proposition* om upphörande af Fourage-Passevolance-Afgiften vid Beridna Rusthålls-Regementena, fick på begäran *Daniel Danielsson* från Jönköpings Län ordet, dervid han yttrade: »Med största tillfredsställelse har jag genomläst den nu föredragna Nådiga Propositionen. Vid de 2:ne Riksmöten, jag förut bevisat, hafva motioner i det syfte Propositionen innehåller af mig blifvit väckte, utan att jag dermed något vunnit. Nu hoppas jag, att saken skall vinna mera framgång, och oaktadt erhållet uppdrag, afstår jag dock fördenskull nu ifrån att väcka motion i ämnet.»

Johan Persson från Upsala och *Anders Andersson* från Kalmar Län instämde.

Sedan *vice Talmannen Anders Andersson* jemväl tillkännagifvit, att äfven han velat väcka motion uti ämnet, men, med afseende å den nu föredragna Nådiga Propositionens innehåll, derifrån afstode, blef den Kongl. Proposition med de deraf föranledde yttranden till *Stats-Utskottet remitterad*.

§ 8.

Efter ånyo skedd föredragning *remitterades till Stats-Utskottet* Kongl. Maj:ts Nådiga Propositioner, angående:

- 1:o beräkningsgrunden för Salpeterhjelpens utgörande inom en del af Södermanlands Län;
- 2:o disposition af sex stycken holmar i Götheborgs och Bohus Läns Skärgård;
- 3:o utbyte af Krono-Länsmansboställena Melby och Näsby emot Kronoskattehemmanet Bredinge på Öland;
- 4:o upplåtande af mark å kronoparken Rådaås i Skaraborgs Län för en vattenledning till staden Lidköping; och
- 5:o försäljning af f. d. Landshöfdinge-residens-tomterne i staden Piteå med å dem befintliga byggnader; samt Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, i anledning af förre Myntmästaren, Assessoren J. A. Grandinsons underdåniga ansökning om ersättning för förlorade boställsrum.

§ 9.

Lästes Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelser:

- 1:o i anledning af åtskilliga utaf Rikets Ständer vid sistförflutna Riksmöte föreslagna lagförändringar; och
  - 2:o om förordnande af en Stats-Råds-Ledamot i afseende på handläggningen af vissa i Riksdags-Ordningens 36 och 42 §§ omförmälda Riksdagsärenden;
- Och blefvo samma Nådiga Skrifvelser, såsom icke erfordrande annan åtgärd, *lagde till handlingarne*.

§ 10.

Pehr Mattsson från Wester-Norrlands Län: Sedan den 5 innevarande månad på Ständets bord hvilande motion, angående förändring i Kongl. Seglations-Ordningen den 15 Maj 1843 föredrogs nu ånyo dervid *Johan Johansson* från Östergöthlands Län, som på begäran fått ordet, lät uppläsa följande skriftliga anförande:

»Vördsamt Memorial.

Hufvudsakligen instämmande uti Ståndsbrodren *Pehr Mattsons* från Wester-Norrland motion, åsyftande att lossa de band, som enligt Seglations-Ordningen äro lagda på den utrikes sjö-

farten, enär, då laster å fartyg till utrikes ort intagas, gods-egare och skeppare måste hos tullkammare vid närmaste stapelstad, ofta belägen på flera mils afstånd, uttaga fartygets förpassning och utklarering samt erlägga de dermed förenade umgälder, — ett missförhållande, som jemväl eger rum, vid köpingen Waldemarsvik, hvarest ej så obetydlig sjöfart idkas, och som, oaktadt på stället finnes Tullinspektor och Tullbevakning, likväl måste vidkännas den i flera afseenden stora olägenhet att vid Söderköpings Tullkammare, belägen på öfver 4 mils afstånd, söka fartygets förpassning och utklarering, hvarigenom uppehåll, med flera derigenom uppkommande olägenheter förorsakas, som kunde förekommas derigenom, att den på stället varande Tullinspektoren blefve berättigad att utfärda fartygets förpassning och utklarering, samt de dervid åliggande afgifterne uppbära.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.”

Stockholm den 7 November 1856.

Johan Johansson,
från Östergöthland.

Sedan *Gustaf Jonsson* från Kalmar, *Olaus Eriksson* från Götheborgs och Bohus, *Ola Månsson* från Christianstads och *Anders Peter Andersson* från Östergöthlands Län förklarar hvar för sig, att de, instämmande med *Pehr Mattsson*, påyrkade, att den ändring uti Seglations-förordningen, han afsåg med sin motion, måtte utsträckas till hela Riket och samtliga Ledamöterna af Ståndet jemväl uti detta yrkande instämt, blef, uppå proposition af *Talmannen*, *Pehr Mattsons* motion jemte dervid afgifna yttranden till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterad.

§ 11.

Föredrogos nu ånyo och i ett sammanhang *Anders Eriks-sons* från Elfsborgs, *Olof Larssons* från Gefleborgs, *Nils Svenssons* från Christianstads, *Olof Olssons* i Olsäterstorp från Wermlands, *Johannes Linders* från Skaraborgs och *A. P. Anderssons* från Östergöthlands Län, sedan den 5 innevarande månad på bordet hvilande motioner, om ändring i gällande författningar rörande Hemmansklyfning; dervid sig yttrade: *Nils Andersson* från Wermlands Län: »Jag instämmer uti *Olof Olssons* i Olsäterstorp nu föredragna hvilande motion, dock med tillägg till densammas innehåll, af hvad detta skriftliga anförande innehåller».

Nils Andersson uppläste härefter följande anförande:

»Vördsamt anförande.

För min del anser jag Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning af den 13 Juli 1853 angående hemmansklyfning vara utan ändamål och förorsaka endast besvär och nog dryga omkostnader genom de deri föreskrifna undersökningar; det heter, att, mindre hemmansdel än $\frac{1}{8}$:dels mantal får ej klyfvas utan föregången undersökning; om alla hemman vore i jemförlig godhet med hvarandra, så kunde ett sådant stadgande vara lämpligt. Men så är icke händelsen åtminstone inom Wermland, och samma förhållande förmodar jag eger rum i de flesta af Rikets öfriga provinser. Såsom exempel vill jag anföras: inom mitt kommitentskap finnas många hemman, der icke flera än 4 åboer kunna efter nu gällande lag vara besutne på $\frac{3}{8}$:delar, d. v. s. ett helt mantal; men likväl får ett sådant hemman klyfvas i 8:ta delar, ja ännu längre; ty inom Wermland är minimum för hemmansklyfning, på Konungens Befallningshafvandes förslag, bestämdt till $\frac{1}{24}$:dels mantal, och således får ett helt mantal, inom nämnde Län, utan undersökning, klyfvas i 24 delar, det må vara af hvad beskaffenhet som helst; det finnes hemman, der fyra åboer äro väl besutne på $\frac{1}{8}$:dels mantal, föda hvar för sig 2:ne hästar samt 8 à 10 kor; men ett sådant hemman får ej klyfvas i färre än 3 delar utan föregången undersökning. Rättigheten till hemmansklyfning ligger således icke uti hemmanens godhet, utan hufvudsakligen i hemmantalets siffra.

Jag har härmed endast velat påpeka ändamålslösheten och orimligheten i ofvannämnde Nådiga Förordning och derjemte instämma med Ståndsbröderne Anders Eriksson och Olof Olsson uti deras motioner angående hemmansklyfning, och anhåller att detta mitt anförande får åtfölja motionerna till Utskottet.»

Stockholm den 8 Nov. 1856.

Nils Andersson,
från Wermlands Län.

Uti ofvanstående anförande instämde *E. Olsson* uti Olsbyn i Wermland, äfvensom *Anders Jansson* från samma Län. *E. J. Rudberg* från Öland anförde skriftligen sålunda:

»Vördsamt Memorial.

Enär Kongl. Kammar-Kollegii Cirkulär af den 5 Maj 1843 stadgar, att de Kronans skogsparker, hvilka upplåtas under skattemannarätt, icke få styckas i mindre lotter, än hvad vid försäljningen från Kronan egt rum, och då denna författning således lägger hinder i vägen för den mindre bemedlade att der kunna få köpa sin jordtorfva i mån af den tillgång, hvartill hans förmögenhet sig sträcker, har detta uti min hemort, der sådana skogslotter finnas försålde under skatte-

mannarätt, inträffat, att, sedan den ursprungliga köparen till en dylik lott deraf försålt större eller mindre delar till fattigt folk, som icke haft tillfälle att köpa någon hel lott, tvister och rättegångar uppstått emellan den för skogsslotten skattskrifne och de fattiga personer, hvilka blott på ett löst köpekontrakt satt sig ned på den af dem inköpta jorden, och alltid så utfallit att domstolen, på grund af ofvanåberopade Cirkulär, tilldömt jorden åt den för skogsslotten skattskrifne och den fattige således nödgats frånträda den jordtorfva af ett, två å tre tunnland, som han kunnat betala och hvaraf han äfven kunnat hafva sin utkomst.

I anledning af hvad jag här ofvan anført och då Ståndsbrodren Lekberg från Nerikes Län väckt motion angående hemmansklyfningen, eller att jord får säljas och köpas till huru litet omfång som helst, och detta i allo öfverensstämmar med mina åsikter, så tager jag mig friheten föreslå:

att ofvannämnde Kongl. Kammar-Kollegii Cirkulär måtte i så måtto ändras, att huru litet jord som helst får af dessa Kronoparker försäljas, och köparne deraf vara berättigade till erhållande af lagfart å hvad de sig tillhandlat, för deras framtida säkerhet.

Jag anhåller, att denna min motion måtte få remitteras och åtfölja Ståndsbrodren Lekbergs motion till det Utskott dit den remitteras, för att i ett sammanhang afgöras."

Stockholm i November 1856.

E. J. Rudberg,
från Öland.

Måns Persson från Malmöhus Län jemväl skriftligen på nedanantecknade sätt:

»Vördsamt Memorial.

Under de sistförflutna åren har fosterlandsvännen med bedröfvelse iakttagit de alltjemnt i stor skala tilltagande utvandringarne af arbetsföra samhälls-medlemmar till främmande land och verldsdelar, hvarigenom vårt eget land förlorar mången för dess förkofran användbar och väl behöflig kraft, på samma gång den utvandrade sjelf äfventyrar sin egen framtida utkomst och lycka. Forskar man efter orsaken till denna tilltagande utvandringslust, så torde den icke få sökas i någon aftagande kärlek till eget land och hem, ty många och starka äro de band, som fästa menniskan vid den jord, som sett henne födas; icke heller uti utsinade näringskällor inom fäderneslandet, ty de, som af ålder der funnits, äro långt ifrån uttömda, och nya uppspringa årligen äfven hos oss i jemförelse med civilisationens framsteg; allra minst torde denna utvandringslust få tillskrifvas någon allmän-

nare lättsinnig åtrå efter omvexlingar och äfventyr, ty Nordbon är af naturen trög och älskar i allmänhet icke ombyte af lefnadsvanor och yttre förhållanden. Orsaken måste vara någon annan och ligga djupare, än man i allmänhet vill erkänna; jag tror den ligger på botten af vår närvarande samhällsinrättnings grundvalar. Orsaken är i min tanka hufvudsakligen den, att vårt samhälle ännu icke beviljat den arbetande medborgaren hvad han såsom menniska efter naturens ordning har rätt att fordra: en fast punkt för sig och de sina att stå uppå, en oqvald eganderätt till den jordlapp, hvarpå han uppfört sin koja. Så länge detta icke skett, må man icke vänta sig, att han kan känna sig rätt innerligt införlifvad med det samhälle, han tillhör: Intill dess lefver han ett slags nomadlif midt i det för öfrigt civiliserade samhället; hans boning är såsom ett flyttbart tjäll utan varaktig stad, stående på behaglig tid, det vill säga så länge jordegaren behagar, och jordtappan deromkring nära nog såsom en tillfällig betesmark, uppå hvars uppodling och förbättring han för den osäkra besittningsrättens skull icke kan nedlägga synnerlig möda och kostnad. Annorlunda skulle både boningen, så innan som utantill, och det dertill hörande jordområdet se ut, om full eganderätt till det sednare kunde förvärfvas. I anledning häraf vågar jag vördsammast föreslå en så beskaffad förändring i nu gällande lag om hemmansklyfning och jordafsöndring, att

- 1:o Styckning af hemman må tillåtas åtminstone fyra tunneland odelbar jord, hvarpå, med utsatt hemmantal, fasta skulle beviljas med samma rätt och säkerhet, som för större jordköp, samt
- 2:o Egare af minst $\frac{1}{4}$:dels mantal och derutöfver berättigas att försälja åtminstone ett tunneland odelbar jord, vare sig helt eller i mindre delar, till arf och eget, emot en årlig afgift till hemmanet, fullt motsvarande hemmanets deraf belöpande onera, hvilken afgift borde först vid sjelfva köpet och sedermera hvart tionde år i Krono-ombuds närvaro bestämmas af inkom dertill utsedde Kommitterade inom socknen, så vidt icke Socknenämnderna kunde dertill lämpligen anses.

Jag anhåller om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott och öfverlåter åt Utskottet att närmare bestämma de reglementariska stadganden, som, till betryggande af allmän och enskild rätt, härvid torde befinnas erforderliga.”

Stockholm den 1 November 1856. *Måns Pehrsson*
från Malmöhus Län.

Pehr Sahlström från Stockholms Län: »Jag anser mig skyldig tillkännagifva, att jag, hindrad af ett viktigt komunalbestyr, var frånvarande då medbrodern *Lekbergs* motion om hemmansklyfningen inom Ståndet behandlades och till vederbörligt Utskott remitterades. Jag hade eljest velat instämma med honom och gör det nu; men som saken jemväl kan ses från en annan och ny sida, så har jag uppsatt mina tankar skriftligen och utbeder mig Ståndets uppmärksamhet vid hvad jag nu har att andraga.»

Härefter uppläste *Sahlström* en motion af denna lydelse:

»Vördsam Motion.

Kongl. Förordningen angående tillägg i gällande föreskrifter i afseende på hemmansklyfning och jordafsöndring, af den 13 Juli 1853, framställer så talrika anledningar till anmärkning och missbelåtenhet å Allmogens sida, särdeles då följderna deraf nu börja visa sig, att endast obekantskap med innehållet deraf, eller ytterlig likgiltighet för dessa följder, kunna föranleda till tystnad deröfver. Denna förordning förklarar hvarje jordegare obesuten, som eger mindre än $\frac{1}{8}$ mantal och med detsamma oberättigad till lagfart, laga fasta och inteckningsrätt för sin egendom, för såvida undersökning och pröfning om besutenheten icke förut skett. Den uppdrager åt Landshöfdingen, med s. k. sakkunnige män, domsrätten angående besutenheten för Länet i allmänhet, och ytterligare skall det bero af deputerade ur Sockennämnden att bevilja eller afslå den besutenhet å mindre hemmansdelar, som af ålder förefunnits och varit erkänd; allt utan minsta afseende hvarken på tidens och rättvisans fordran på lättade utvägar för den tillvexande folkmängdens bosättning och bergning, på arfvingars lagliga rätt till delning, eller på de önskingar och beslut, som föregående Ständer i ämnet framställt.

En sålunda tillvägabragt och allmän osäkerhet i egande och besittningsrätt af mindre hemmansdelar, som häraf nödvändigtvis måste uppkomma, skall utöfva så mycket större och vidsträcktare inflytelse, som redan genom Representationskommitténs arbeten och undersökningar för 10 år sedan det blef utrönt, att icke mindre än 63,193 personer af allmogen då funnos innehafvare af mindre än $\frac{1}{8}$ mantal, hvilkas ekonomiska ställning således genom förordningens stadgande betydligt förändras och äfventyras; än mera: deras hitintills egande politiska rättigheter blifva ock synbart hotade och kringskurna, ty obesutenheten medför ingen slags valrätt eller valbarhet, icke ens i den vanliga Sockenstämman, än mindre vid sådana

valförrättningar och uppdrag, hvarå Allmogens bestånd, dess medborgerliga och politiska rättigheter förtfarande bero.

Dessa för allmogen oblida förhållanden, jemte de lösningsanspråk, som i förordningens 1:sta § mom. 8, omförmälas, och hvarigenom den fattigare kan tvingas att till en förmögare granne afstå sin måhända från fädren ärfda jordlott, fördrå ofelbart Bondeståndets synnerliga uppmärksamhet, samt bestyrka det af många tänkande män yttrade omdöme, att knappast någon förordning på de sednare 50 åren emanerat, som mera kränkt den allmänna rättskänslan, eller oförmånligare inverkat på allmogens ställning i ekonomiskt och politiskt afseende på dess urgamla och häfdvunna rättigheter.

Till förtydligande af det origtiga både i förordningens tillkomst och dess tillämpning, äfvensom slutrigtigheten af den åsigt i ämnet, som uttalades af Borgare- och Bondeståndens Ledamöter i nästlidne Riksdags Konstitutions-Utskott, tager jag mig friheten anföra en del af deras enhälliga reservation, åtföljande Utskotts-Betänkandet N:o 6, mom. A.

»Då det lemnades utan uppmärksamhet, både att författningen verkligen utgjorde en ändring i 1827 års förordning, och att Ständerna begärt en förberedande utredning af det lämpligaste minimum för hemmansklyfning inom hvarje ort, innan någon ändring i 1827 års förordning egde rum, och afseende ej heller fästades på det förändrade skick, hvari frågan sig befunne sedan Ständernas beslut i afseende på lagförändringen icke inom föreskrifven tid blifvit tillämpadt, hafva derigenom uppkommit de missförhållanden, att ändring blifvit gjord i en gällande förordning, utan att denna är vorden förklarad vara ändrad; att ett stadgande blifvit lemnadt, som å flera orter inom Riket, om icke å de flesta, föranleder undantagsbestämmelser, hvilka derjemte saknas för tillämpning under en tid, som icke af någon föreskrift är begränsad; att Kongl. Maj:t saknat kännedom om det förändrade tänkesättet i afseende på hemmansklyfning och jordafsöndring, som ofelbart funnit ett uttryck, om Ständernas beslut blifvit följdt, så att upplysningar i dessa hänseenden infordrats förr än föredragningen egde rum; samt slutligen att Ständernas lagstiftningsrätt blifvit för nära trädd. Lägges nu härtill, hvad som icke kan förnekas, att författningens tillämpning skall medföra de vidunderligaste förhållanden, då, för att anföra endast ett exempel, om en person, egande $\frac{1}{8}$ mantal, säljer detta till tvenne personer, eller till hvardera $\frac{1}{16}$ mantal, hvarå ingendera är besuten, dessa nya egare icke såsom sådane få anses och erkännas, utan den förre egaren, som möjligen flyttat ur landet, skall an-

svara för utskylderna, under det de nya förblifva i besittning af jorden, hvarå hvarken de eller någon annan för framtiden kunna erhålla laga åtkomsthandlingar, så skall man nödgas medgifva, att hela detta tillgörande af de Hrr Statsråder som den ifrågavarande författningens utfärdande tillstyrkt, både från den idéella, den réella och den formella synpunkten är af den betänkligaste beskaffenhet, och att, likasom derigenom blifvit åsidosatte både Grundlagens stadgande och Ständernas beslut, så har ock uppkommit en osäkerhet i eganderätten, som i den mån författningen hinner utöfva sina verkningar, skall fruktansvärdt förvilla rättsbegreppen och öka rättegångarne till oberäkneligt antal.»

Ytterligare åberopar jag Juridiska Föreningens yttrande i ämnet, vid dess sammanträde i Stockholm den 30 Mars 1855, hvilket slutar med följande skarpa omdöme: *»De både statsekonomiskt olyckliga och till stor osäkerhet i egande- och besittningsrätt af mindre hemmansdelar ledande föreskrifterna i denna Författning, hvars upphäfvande vore i flera hänseende önskligt.»* En sådan förklaring, beslutad och afgifven genom en förening af Landets utmärktaste jurister och domare, utan annat intresse eller pligt än att följa lagen och tillse möjligheten af dess naturenliga tillämpning, bör kunna öfvertyga enhvar om sanningen af hvad här rörande denna författning och dess följder blifvit anfördt.

Sammanställer man vidare Förordningens föreskrifter om besuttenhet, med Riksdagsordningens 15 §, rörande Allmogens valrätt och valbarhet efter hemmantal, så framträder här i icke endast den största missaktning för detta Grundlagsbud, utan äfven en tämligen oförtäckt uttalad afsigt, att, med åsidosättande af bestämda former, småningom undergräfvat och förändrat Grundlagen. Slaget är denna gång förnämligast rigtadt mot Allmogen, dess stämma och tillvaro såsom Riksstånd, hvars styrka märkbart skulle försvagas, om alla de, hvilka Förordningen förklarar för obesutne, derigenom förlora deras gamla valrätt; men Bondeståndets ombud hvarken kunna eller böra låta en dylik afgift vinna en obehindrad framgång, utan i stället och med det stöd, en rättvis sak lemna, söka försvara deras hufvudmäns från urålder ärfda rättighet att fulltaligt råda och svara, der Rikets väl och det Allmännas rätt sådant påkallar.

Beträffande åter Förordningens sannolika verkan i afseende på jordafsöndringar, så synas bestämmelserne härom alltför mycket hindra jordens friare delning och uppodling, samt inskränka den arbetande klassens naturliga rätt till fast bosättning och sjelfständig bergning. Billigheten af en lagstiftning, som gynnar denna rätt, inses väl, men erkännes sällan af dem,

hvilkas intresse det är att erhålla arbetare för godt pris; men för rättvisan deraf talar både den gifna nödvändigheten att realisera tidens begrepp och sträfvanden att underlätta den ständigt tillväxande fattigare klassens behof af ökade utvägar för dess bergning; äfvensom erfarenheten om Statsystemets förstörande verkningar för samhällstillståndet, för sedligheten, för barnauppfostran, för fattigvården och för allt, hvad Staten för en framtid måste såsom oundgängliga förbättringar iakttaga och befordra. Det säkraste beviset för olämpligheten af Författningen i denna del, eller rättare omöjligheten att upprätthålla densammas efterlefnad, finnes oförtydligt af de ej lagliga jordafsöndringar, som oupphörligt fortgå i Rikets alla delar, i följd af sakens alldeles egna och tvingande natur, och sammanfattas med en erkänd Auktoritets yttrande: »*Försöket att genom lagar lägga ett ovilkorligt hinder för hvad som icke kan hindras, kulturens gång och jordens fria delning, skall lika litet hädanefter som hitintills lyckas; men väl skall man lyckas att derigenom demoralisera folket och bringa det i vanmakt.*»

På grund af hvad jag nu anført, föranlätas jag vördsamt yrka, att Kongl. Förordningen af den 13 Juli 1853 måtte upphävas och förhållandet härutinnan regleras efter grundsatsen af fri egande- och besittningsrätt samt de sundare åsikter af ämnet, som under senare tider gjordt sig gällande.

Stockholm den 8 November 1856.

P. Sahlström.

Med *Sahlström* hördes instämman *Lars Rassmussen* och *Erik Christensson* från Götheborgs och Bohus, *Johan Pehrsson* från Upsala, *Gustaf Larsson* från Stockholms, *Lars Gustaf Andersson*, *Efraim Larsson*, *Johannes Andreasson*, *Per Benjaminsson* och *Carl Dahlgren* från Elfsborgs, *Erik Andersson* från Stora Kopparbergs, *Anders Persson* och *Gustaf Hultman* från Nerikes, förre vice Talmannen *Per Eriks-son* och *Anders Jansson* från Wermlands samt *Per Nilsson* i Espö och *Anders Persson* från Malmöhus Län jemte många flere af Ståndets Ledamöter.

Johan Peter Andreasson från Elfsborgs Län likaledes skriftligen sålunda:

»Vördsamt Memorial.

Sistlidne Riksdag väckte jag motion om upphäfvande af Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853 rörande hemmansklyfning, men i följd af den behandling frågan undergick, ledde icke motionen till något önskat resultat; hvadan jag, med anledning häraf, samt med fästadt afseende å mina Kommitten-

ters uppdrag och önskingar härmed får göra förnyad framställning i samma fråga.

Förenämnde Kongl. Förordning innehåller några stadganden i 1:sta §:n 2:dra, 3:dje och 10:de momenten och i 2:dra §:n 6:te mom., hvilka medföra följder af eftertänklighetsbeshaffenhet såsom:

1:o Då någon har en obesuten hemmansdel i ett hemmansnummer och kan få köpa en annan dylik i ett annat, hvilka begge sammanlagda medföra besutenhet, skall detta enligt 2:dra mom. vara förbjudet, oaktadt begge hemmansdelarne äro så belägna, att de med beqvämlighet kunna brukas tillsammans? Eller om någon har besuten del i ett hemmansnummer, skall det vara honom förbjudet köpa en obesuten del i ett annat och med den förra sammanlagga i ett bruk?

Hittills har ofta ett dylikt sammanläggande skett; och får det hädanefter ej ske, blir följden den, att försäljning af obesutna hemmanslotter, som ärfvas, icke kan ske. — Ätminstone blifver då hädanefter ett dylikt arf, (det enda, en bonde i allmähets kan lemna sina barn,) utan allt värde.

2:o Utom i de orter, der jordens storskiftande skett på Statens föranstaltande och bekostande, har någon omedelbar embetsmannakontroll å hemmansklyfningen förr, än genom ofvan åberopade Kongl. Förordning, ej varit påbjuden, utan de enskilde hemmansegarne egt att efter behag och lägenhet lösa den ene den andre ut, då någon af dem ej haft besutet hemmantal, i hvilket fall regler varit gifna för bestämmandet af besutenhet. Nu är i 3:dje och 10:de mom. en allmän kontroll föreskrifven, deraf man föränlåtes anmärka, att, ehuru i Lag finnes fem fång, nemligen, arf, skifte, köp, gåfva och pant, hvarigenom jord förvärvas, endast tre deraf blifvit uti förstnämnde moment uppräknade, nemligen köp, skifte och gåfva; och kan man alltså fråga:

3:o Om någon undfått in-teckning i en obesuten hemmanslott (in-teckning deruti är ej förbjuden) och gäldenären ej löser in-teckningen inom föreskrifven tid, må det då vara pantegärens förbjudet att erhålla pantevis uppbud och lagfart enligt 9:de Kapitlet 3:dje §:n Jorda-Balken? Eller skall utmätning och försäljning af sådan pant genom exekutors handräkning vara omöjlig, och gäldenären såmedelst hafva vunnit ett jernbref?

Om hemman, till exempel $\frac{1}{16}$:dels mantal, ärfves af fyra barn eller andre arfvingar, skall det vara förbjudet för A att till B sälja sin lott, ehuru begge sammanlagda ej

utgöra full besutenhet, eller att A, B, C och D fortfarande innehafva hvar sin arfslott, om icke någon kan eller vill lösa den ene den andre ut? Skola de alla i sådant fall solidariskt ansvara för allmänna utskylder, med mera, äfven sedan en eller några obesutna lotter, efter de nye innehafvarnes död, gått i arf i sednare leder?

4:o Om i ett köp säljes aflinge- och arfvejord, men antingen den sednare delen eller begge delarne hvar för sig icke innehafva besutenhet, och bördemannen hvarken kan eller vill lösa aflinge-jorden; manne i sådant fall Domaren skall, enligt 5 Kap. Jorda-Balken, döma arfvejorden i börd, men neka bördemannen lagfart derå, samt köparen lagfart å aflingejorden?

5:o Det säges i 3:dje momentet, att, om klyfning sker innan klyfningen godkänd blifvit, den förre hemmansinnehafvaren emellertid skall ansvara för hemmanet med dess utskylder, såsom ensam egare eller åbo.

Nu eger A. $\frac{1}{16}$ dels mantal, deraf han öfverlåter hälften till B. och andra hälften till C. Derefter emigrerar A, eller dör utan tillgångar, eller, ehuru lefvande, blifver utfattig. — B och C söka ej lagfart och ansvara ej för hemmanet. — Till hvem må kronan eller kommunen då hålla sig för allmänna utskylder? — Dessa må ock ordentligen af de obesutne utgöras, kunna de, med eller utan deras vilja, drifvas från en ärligen förvärfvad och betald egendom, och hvem tillfaller i sådant fall jorden? Till Kronan kan den väl ej hemfalla?

6:o I anledning af 2:dra §:n 6 mom. kan man fråga: om Kongl. Förordningen den 9:de November 1844, efter hvilken alla afhandlingar om jord, hurudana de än varit beskaffade, få rum i inteckningsprotokollet, hvarigenom afhandlingens innehafvare blifvit tillförsäkrade sin rätt mot blifvande egare af hemmanet, till all kraft och verkan upphört, oaktadt nyssnämnde förordning tillkommit i den ordning, som säges i 87:de och 88:de §§:na Regeringsformen?

Huru rådvill man måste blifva uti svaret på dylika frågor, med författningen, Grundlagen och ännu bestående Civillag för ögonen, lärar hvar och en kunna inse; och det är derföre som jag, manad af min pligt såsom representant för en del af Rikets jordegare, till hvilka jag mig sjelf räknar, icke kan undgå att i dessa delar påkalla Rikets Ständers och vederbörande Utskotts synnerliga uppmärksamhet, med förslag, att, när ifrågavarande författning synes, efter hvad jag här ådagalagt, påkalla en allt för grundlig revision, eller en så-

dan förklaring, som skulle föranleda en helt och hållet ny stadga, samma Nådiga Förordning måtte upphävas, såsom allt för mycket närgående dispositions- och eganderätten, helst förut gällande föreskrifter uti ofvananförda delar äro tillräckliga i deras rigtning.

Det tillägg, som genom Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse af den 20:de Juli 1855 blifvit gjordt till författningarne om hemmansklyfning, förminskar icke de af mig framställda olägenheter, utan snarare leder till mera vidlyftighet och omgång i frågor om förvärfvande och öfverlåtande af jord; och som denna Nådiga Kungörelse är beroende af 1853 års Kongl. Förordning, bör densamma jemte den sistnämnde upphävas.

Om remiss häraf till Högloflige Lag-Utskottet anhålles!»
Stockholm den 5 November 1856.

Joh. Pet. Andreasson,
från Elfsborgs Län.

Ola Månsson från Skåne: »Jag instämmer uti andan och tendensen af *Sahlströms* motion och kan icke underlåta att nämna, det Grundlagens bud blifvit för nära trädt, så väl derigenom, att bestämmelserna uti 87 §:n Regeringsformen icke omedelbart efter 1840 års Riksdag blifvit följda i fråga om hemmansklyfnings-författningarne, som ock att 1853 års förordning utkommit utan någon Ständernes impuls och så långt efter 1840 års Riksdag. Då man vet, att Ständerne vid nämnde Riksdag beslutat, om ock ej i frisinnad anda, för sin del ändringar i hemmansklyfnings-författningarna, och detta ämne är en fråga af allmän civillags natur samt nyssnämnde 87 § R. F. föreskrifver, angående stiftande af sådan lag, att, då Ständerne öfverenskommit om ny, eller upphäfvande, eller ändring af gammal, aflemne de sitt förslag till Konungen, som, sedan Han Sitt beslut fattat, lemnar Ständerne derom besked; att om Konungen icke förr, än Ständerne åtskiljas kan fatta sitt beslut, Han är oförhindrad att före nästföljande Riksdags öppnande förslaget ordagrant bifalla och allmän kungörelse derom utfärda; men att, om detta ej sker, förslaget anses förfallet, och att Konungen bör underrätta Ständerne vid deras nästa sammankomst om de skäl, som hindrat förslagets antagande — så synes häraf klart, att jag icke saknar skäl för mitt nyss gjorda påstående. Jag önskar nu emellertid, att hemmansklyfningen och jordafsöndringen må blifva tillåtna obegränsadt, ty deruti ligger rättvisa och billighet; men jag önskar icke att Ständernes beslut vid 1840—41 årens Riksdag skall ligga till grund för blifvande lagstiftning uti förevarande fråga, ty detta beslut är ej så frisinnadt, som tidens anda kräfver.»

Häruti instämde *Petter Jönsson* och *Daniel Danielsson* från Jönköpings Län.

Olaus Eriksson från Götheborgs och Bohus Län: »Jag får tillkännagifva, att äfven jag blifvit uppmanad att väcka motion i förevarande ämne, men afstår nu derifrån, då så många Ledamöter inom Ståndet redan uttalat mina åsikter. Desssa gå ut på, att hemmansklyfningen bör vara fri och att hvar och en må stå fritt att förvärfva och besitta samt vara besuten å så liten torfva han finner lämpligt.»

Pehr Mattsson från Wester-Norrlands Län instämde.

Pehr Sahlström: »Jag har endast att, med anledning af *Ola Månssons* yttrande, tillägga hvad jag förut andragit, att fråga verkligen inom nästlidne Riksdags Konstitutions-Utskott blifvit väckt om att ställa vederbörande Stats-Råder under Riks-Rätt för de af *Ola Månsson* påpekade förseelser emot Grundlagens bud, som dem kommit till last; men att frågan på en röst inom Utskottet förfallit.»

Olof Larsson skriftligen på följande sätt:

»Vördsamt anförande.

Det är icke utan smärta jag förnummit, att mina åsikter i afseende på frågan om hemmansklyfning varit afvikande från pluraliteten inom det Stånd, jag tillhör; att höja min röst emot så många upplyste och erfarne män torde måhända anses vara något djerft, men då jag, min pligt likmätigt, ansett mig böra uttala de åsikter, jag af ren öfvertygelse hyser, så hoppas jag, att det ädelmod, som städse gjort sig gällande i ett bildadt och upplyst samhälle, icke illa upptager det jag ytterligare begärt ordet för att litet närmare redogöra för de skäl, hvarpå jag grundat mina åsikter i denna fråga.

Som jag förut yttrat har det aldrig varit min afsigt att lägga hinder i vägen för förslagens antagande för de orter, der detsamma finnes tillämpligt, och fördenskull har jag trott, att man borde söka tillvägabringa ett stadgande i detta fall, som lemnade hvarje Län frihet att vara bibehållen vid den Lag, som bestämmer en gräns för hemmansstyckningen, eller ock att få den ändrad i enlighet med det väckta förslaget. Detta anser jag vara så mycket mer af nöden, som vi veta, att Rikets provinser och landskap äro så olika hvarandra i lokala förhållanden.

Uti de provinser, der marken hufvudsakligast består af åkrar och odlade fält, och jorden eger mera sammanhang, är det sannolikt, att en obegränsad hemmansklyfning med mindre svåra följder kan tillämpas, emedan man i de flesta fall kan få sitt ego-område i ett sammanhang och helt nära sina

bostäder, men uti en provins, sådan som Helsingland, saknas sådana ovärderliga förmåner.

Hvar och en, som egt tillfälle genomresa denna provins, har tvifvelsutan fått sig ett begrepp om den stora skillnad, som förefinnes emellan denna och Rikets sydligare provinser i afseende på markens läge och lokala förhållanden, och, oaktadt jag vet, att många af mina bröder ega fullständig kännedom derom, så vill jag dock så kort som möjligt antyda de hufvudsakligaste hinder, som ligga i vägen för en alltför vidsträckt hemmansklyfning.

Den så kallade afrösnings-jorden, eller skogsmarken, är icke allenast af en ojemförlig större vidd, än den odlade, utan den är kuperad med en myckenhet berg, hvaremellem sjöar, myrar, träsk och odlad mark variera. Den så kallade odal-jorden består på de flesta ställen af ett ganska inskränkt omfång, och stundom af mycken svag beskaffenhet; deremot finnas utjordar till icke liten betydenhet, och dessa ligga spridda i skogarne, på kortare och längre afstånd, stundom en mil och deröfver ifrån hemmannens bostäder.

När nu hemman med sådana spridda egor undergår styckning, så är den svårighet dermed förenad, att hvarje åbo är tvungen att hafva sin bostad vid den så kallade odal-jorden, så vida hemmansdelen skall kunna få någon tjenlig mark till åker, hvaraf följer, att denna jord i likhet med utegorna skall, i de flesta fall, delas i förhållande till den del, som styckas. Ingendera lottegaren erhåller något beqvämare läge för utjorden; vägen till desamma är lika lång, och fordrar således mera än dubbel tidspillan för att komma till och från jorden, än då den sköttes under en mans ego, detta försvårade förhållande gör, att det blir rent af omöjligt att stycka ett hemman i huru små lotter som helst, utan att jordbruket skall sättas i vanmakt, och egarne till de små lotterne blifva totalt ruinerade.

Man har derföre ansett, att jordafsöndrings-stadgan är mera ändamålsenlig att tillämpas på vår ort, emedan hemmansegaren har tillfälle att afsöndra den del af jord, som i afseende på läget finnes bäst tjenlig att aflåta, och förden skull har jag ansett det vara nödigt att påyrka en förändring i denna stadga, så att de hufvudsakliga hindren för den mindre bemedlade att skaffa sig en jordtorfva blifva undanröjda.

Ifrågavarande sak är af största vikt att begrunda, emedan den inverkar så mycket på samhällets bestånd, och jag är förvissad derom, att vi alla sträfva till ett och samma mål, nemligen: att främja både enskildt och allmänt väl, och deraf följer, att ingen af oss vill söka tillvägabringa sådana

lagar, som lossa banden på den ena orten, och kastar tvånget på den andra; endast genom orternas olikhet kan ett sådant förhållande åstadkommas, och därför anser jag det vara nödigt att lämpa lagarne efter orternas beskaffenhet och olika förhållanden.

Det är endast detta korta tillägg, jag ansett mig böra framhålla; för öfrigt afbidar jag med lugn sakens afgörande, under förhoppning, att de män, som ega upplystare insigt i saken än jag, måtte så ordna den, att allt bliver ledande till det allmännas bästa.”

Stockholm den 8 November 1856.

Olof Larsson,
från Gefleborgs Län.

Johan Lekberg från Örebro Län: ”Då *Olof Larsson* inlemnade sin nu på bordet hvilande och emot min remitterade motion om ändring uti hemmansklyfnings-författningarne alldeles stridande motion, begärde jag ej ordet för att vederlägga hans åsikter, emedan många utaf mina Ståndsbröder uppmanade honom att återtaga motionen, och jag hoppades, att han skulle till dessa uppmaningar lyssna. Då nu detta mitt hopp slog felt, och han ytterligare uppläst och ingifvit ett anförande i samma syfte, som det hvilande, så anser jag mig pligtig att yttra några ord. Jag undrar storligen, om hans ort kan vara så lycklig, som han vill låta påskina, och om der ej, så väl som på andra ställen i Riket, finnas fattige, som önska och behöfva att förvärfva en liten jordlott. Om så äfven skulle vara, och *Olof Larsson* sjelf innehafver en särdeles lycklig ekonomisk ställning, så bör han dock betänka, att tiderna komma och gå; att detta lifvets goda är förgängligt; att äfven han kan komma uti en betryckt ställning, men, om detta skulle vara omöjligt, att likväl hans barn i framtiden möjligen kunna få orsak till glädje öfver frisinade bestämmelser i förevarande fråga. Äfven med den största aktning för andras öfvertygelse kan jag dock ej annat än uppmana *Olof Larsson*, om ej för egen, så för sina efterkommandes skull, att återtaga sina motioner i det nu föredragna ämnet, och synes mig detta återtagande vara desto angelägnare, som det, efter min åsigt, icke är förenligt med god takt att motarbeta i en särdeles viktig fråga samtliga sina Ståndskamrater.”

Olof Larsson: ”Brodren *Lekberg* har uti ett ömt och rörande språk varnat mig för orättvisa mot mina barn. Männe jag ej skulle göra dem större orätt, om jag, i öfverensstämmelse med hans förslag, så sönderstyckade min jordlott, att de alla blefvo obesutne och sålunda kommo i betryck. Med

mina åsigters i ämnet tillämpning skulle ett af barnen kunna få behålla qvar fädernejorden och sättas i tillfälle att hjälpa sina syskon. Jag kan alltså icke frångå min mening i frågan.»

Per Nilsson i Espö: »Jag hade sannerligen icke väntat, att inom detta Stånd få höra uttalas sådana åsigter, att man önskar göra ett barn till fideikommissarie och de andra till arbetare under honom. Detta sednare yttrande af *Olof Larsson* visar halten och värdet af hans föregående andraganden i ämnet. Jag hade önskat, som sagdt är, att hvad han sagdt vore osagdt.»

Daniel Danielsson från Jönköpings, *Carl Dahlgren* och *Pehr Benjaminsson* från Elfsborgs, samt *Nils Nilsson* och *Carl Gustaf Sköldberg* från Örebro Län hördes häri instämma.

Liss Lars Olsson fr. Stora Kopparbergs Län skriftligen:

»Vördsamt anförande.

Då uti det af Ståndsbrodren *Olof Larsson* från Gefleborgs Län sistlidne plenidag uppläste och nu ånyo föredragna skriftliga anförande, hvaruti han sökt ådagalägga skadligheten af en, utaf Ståndsbrodren *J. Lekberg* uti ett föregående plenum motionsvis föreslagen obegränsad hemmansklyfning, bland annat förekommer: »om en obegränsad hemmansklyfning i verkligheten vore ledande till ernående af de fördelar, motionären antydt, så skulle man kunna skatta allmogen i det Län, der denna frihet från äldre tider tillbaka varit tillåten, för den lyckligast lottade; men jag tviflar högligen, att befolkningen inom detta Län kan anses vara i en bättre ekonomisk ställning, än allmogen i Rikets öfrige Län, och jag styrkes så mycket mera i denna tro, som erfarenheten visat, att ingen allmoge i Rikets öfriga Län har funnit sig så nödsakad att utvandra kring alla Rikets orter, för att betinga sig arbetsförtjenst och såmedelst förskaffa sig brödet, och svårigen torde det kunna nekas, att icke den till ytterlighet utsträckta hemmansklyfningen varit bidragande till detta menliga förhållande». — Jag tager för afgjort att härmed menas Stora Kopparbergs Län, och finner mig alltså föranlåten upplysa, att Kongl. Brevet af den 17 Augusti 1804, som speciellt rör denna ort, säger helt annat, än att hemmansklyfningen derstädes obegränsadt får passera, och hvilken Författning, under de sednare årens tillämpning, i all sin stränghet, till följe af den mängd till Konungens Befallningshafvande inkomna ansökningar från de storskitade Socknarne, hvaruti af störste delegaren uti en besutenhet yrkas, att efter gode mäns skattning till sig få lösa den andres mindre del deri — haft till påföljd att 100:tals hushåll, ofta nog bestående af enkor och

faderlösa barn, emot deras vilja till den mera förmögne måst afstå den arfvejord, som deras förfäder i svett och möda odlat, och hvarpå de i förening med andra lofliga binärningar kunnat bereda sig och de sina en tarflig utkomst.

En sådan lagstiftning anser jag vara mera att beklaga, än berömma, och jag vet sannerligen icke någon författning, som vid dess tillämpning utpressat så många och bittra tårar som denna, och gifvit anledning till större och mera oförsonlig fiendskap emellan närmaste släktingar och grannar; — hvarföre jag ook af större delen utaf mina kommittenter fått i uppdrag, att vid denna Riksdag söka väcka ändring uti förberörda Kongl. Bref, och hvilket jag icke heller är sinnad underlåta.

Orsaken till allmogens myckna utvandring att söka arbetsförtjenst på andra orter, ja äfven af dem, som ega öfver en besutenhet, härleder sig från öfverbefolkningen i Länets öfre socknar, uti hvilka, åtminstone en del, detta år icke skördats ett enda korn, dugligt till utsäde nästa vår, och ingalunda från en obegränsad hemmansklyfning; hvidan äfven jag tillstyrker bifall till brodern Lekbergs förenämnde motion, anhållande jag, att detta anförande måtte få åtfölja det af Olof Larsson ingifna till vederbörligt Utskott.»

Stockholm den 8 November 1856.

Lars Olsson,

fr. Stora Kopparbergs Län.

Häruti förenade sig *Sven Ersson* från samma Län.

Med *Liss Lars Olsson* instämde *Lars Gezelius* från Stora Kopparbergs Län.

Petter Jönsson: »Sedan *Olof Larsson* numera förklarar, att han icke vill återtaga sina båda skriftliga andraganden uti förevarande fråga, så föranlätas jag göra honom ett annat förslag, — det nemligen, om han icke ville så till vida inskränka sina förslager, att de komme att afse endast den domsaga, han här representerar, eller fasthellre endast hans egen familj. Vill han icke heller härpå gå in, så har jag ej annat att göra, än att erinra honom om hvad som hände Joseph. Han syntes vara mera älskad af sina bröder, och detta förargade ju dem så mycket att de sålde honom. Jag vill visserligen icke säga, att detta var rätt gjordt, men människohjertat är sig alltid likt, och tillämpningen af *Olof Larssons* satser skulle kunna orsaka att syskon väl icke försålde, men i stället dräpte hvarandra. Sträcker *Olof Larsson* emellertid sina framställningars syften ej utom domsagan, eller hans familj, så torde Utskottets blifvande utlåtande icke heller syfta längre; och då må vi väl nöja oss. Jag upprepar nu emellertid den bön

jag framställt till *Olof Larsson*, och hoppas att få svar af honom, då jag hört honom ytterligare begära ordet.”

Olof Larsson: »För min del skulle jag önska, att folket inom hvarje Län finge tillfälle att yttra sig i denna maktpåliggande fråga, ty då kunde den blifvande lagstiftningen blifva lämpad efter de olika orternes olika intressen. Till genmäle å *Liss Lars Olssons* yttrande får jag nämna, att jag hört mången säga, att i Dalarne får man hafva så små hemman som helst, och ändock vara bonde och besuten. Jag kan ej inse, huru man blifvit egare till så små bitar, om ej hemmansklyfningen varit obegränsad. Om jag misstagit mig härutinnan, tager jag gerna emot en upplysning och allraminst skulle jag vilja påyrka att, om en obegränsad hemmansklyfning varit medgifven, man skall med lagstiftningen återgå till motsatsen, ty sådant vore orättvist.»

Liss Lars Olsson: »Till svar å den upplysning, *Olof Larsson* begärt får jag meddela, att nu gällande Förordning i fråga om hemmansklyfning tillämpas i de flesta socknar inom Stora Kopparbergs Län, åtminstone uti dem, som äro skiftade; och oskiftade kan jag ej för närvarande påminna mig flera, än Orsa, Lärna och Elfdalen.»

Petter Jönsson: »Då *Olof Larsson* ej besvarat min förfrågan i afseende å inskränkningen af betydelsen utaf hans väckta förslag, anser jag mig böra hos Talmannen anhålla om en sådan framställning till honom, som jag föreslagit.»

Sedan *Talmannen* förklarat, att han härutinnan icke kunde efterkomma *Petter Jönssons* önskan, då *Olof Larsson* icke velat lyssna till de utaf flere talare gjorda framställningar om återtagande af *Olof Larssons* förslag, samt hvar och en Ledamot inom Ståndet egde att fritt uttala sina åsigter och önskningsar i förekommande frågor, fick

Johan Lekberg åter ordet och yttrade: »I anledning af *Olof Larssons* sista yttrande, det hvarje Läns innevånare blefve satte i tillfället att i ämnet höras och gifva sina önskningsar tillkänna, vill jag nämna, att det numera torde vara öfverflödigt, när sådant redan skett. Önskligt torde emellertid varit, att *Olof Larsson* velat besvara *Petter Jönssons* förfrågan; men då han sådant ej velat göra, återstår för oss ej annat än att afvakta utgången af sjelfva frågan.»

Diskussionen ansågs fulländad. Efter framställning af *Talmannen* blefvo härefter samtliga de nu föredragna hvilande motionerna, jemte hvad under öfverläggningen skriftligen och muntligen blifvit föreslaget och anfördt, till *Lag-Utskottet* remitterade.

Efter det Ståndet beslutat, att klockan 6 på eftermiddagen åter sammanträda för fortsättningen af detta plenum, åtskiljdes Ståndet nu kl. 2 eft. midd. Ut supra

In fidem,
Carl Wester.

Plenum kl. 6 e. m.

§ 1.

Vid skedd föredragning godkändes *Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 1*, om arfvoden för Utskottets Kansli.

§ 2.

Föredrogs och godkändes *Banko-Utskottets Memorial N:o 1*, med hemställan om arfvoden till Notarier och Kansli-ster; hvaremot *samma Utskotts Memorial N:o 2*, med hemställan om tillfällig förstärkning af fonder till diskontering och utlåning för handel och näringar samt till kassa-kreditiv åt enskilde personer, lades på bordet.

§ 3.

Nedannämnde från resp. Medstånden ankomna Protokolls-Utdrag lades till handlingarne, nemligen från
Höglofl. Ridderskapet och Adeln N:ris 6—10.
Högvärdige Preste-Ståndet N:ris 4 och 5, samt
Vällofl. Borgare-Ståndet N:ris 6—11.

§ 4.

Till *Stats-Utskottet remitterades:*

- 1:o. *Rikets Ständers år 1855 församlade Revisorers Berättelse* om den af dem förrättade granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under åren 1852 och 1853 tillika med de, i anledning af denna berättelse, utaf vederbörande Kongl. Kollegier samt andra embetsverk och myndigheter till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifna utlåtanden.
- 2:o. *Bemälde Revisorers Berättelse* om granskningen af de under Kongl. Kommers-Kollegium ställda fonder och

medel, jemte nyssnämnde Kollegi deröfver afgifna underdåniga utlåtande; samt

- 3:o. *Samma Revisorers Berättelse*, om granskningen af Riksgälds-Kontorets tillstånd och förvaltning, jemte Fullmäktiges i nämnde Kontor deröfver till Rikets Ständer afgifna utlåtande.

§ 5.

Rikets Ständers Revisorers Berättelse, angående verkställd granskning af Bankoverkets styrelse och förvaltning m. m. remitterades till Banko-Utskottet.

§ 6.

Per Nilsson i Espö från Malmöhus Län ingaf följande motion:

»Säkerligen finnes det inom detta Hedervärda Stånd ingen, som icke i likhet med mig tacksamt erkänner, att Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning af den 22 December 1846, angående förnyade Stadganden för Handels-Ordning, var ett stort steg framåt, och att densamma, i det den undanröjde de i den gamla författningen, sedan skråtidens gyllene dagar, kvarstående orimliga vilkoren för behörighet att idka handel m. m., samt sålunda gjorde det möjligt för hvarje välfrejdad person att, oberoende af tillfälliga omständigheter, förvärfva sådan rättighet, beredt allmänheten stora och väsendtliga fördelar.

Emellertid torde det dock icke kunna bestridas, det ju en tioårig erfarenhet, under hvilken tiderymd den nya förordningen varit gällande, ådagalagt, att densamma, i likhet med hvad som nästan alltid måste blifva fallet med nya författningar inom den ekonomiska lagstiftningens område, i vissa delar kan tariffva revision och ändring; jag vill i detta hänseende nu endast tillåta mig fästa uppmärksamheten på 6 § 1 momentet af ifrågavarande förordning, innefattande vilkoren »för anläggande af öppen salubod å landet», och deri bland annat föreskrifves, att dylik salubod ej får hållas på mindre än 3:ne mils afstånd från närmaste stad eller köping.

Detta stadgande har nemligen, hvad särskildt beträffar den trakt, som jag representerar, visat sig alldeles olämplig, och jag har grundade skäl att tro, det så jemväl är förhållandet uti flere af de öfriga Rikets provinser, der, såsom uti Skåne, ett jemnt stigande åkerbruk erbjuder oafbruten sysselsättning åt så väl tjenare som dragare, och der befolkningen är högst betydlig på kvadratmilen, samt en mängd löst arbetsfolk förefinnas, de der, i saknad af tillgångar att göra större uppköp på en gång, nödgas med sina familjer oftast i bokstaflig me-

ning lefva för dagen. Ännu tydligare framstår detta, då man tager i betraktande, att i södra Skåne, hvarest antalet af dylikt fattigt folk inom mången socken uppgår till mer än 300 personer, tillfölje af det derstädes vår och höst samt gemenligen under större delen af vintern rådande dåliga väglaget, $1\frac{1}{2}$, ja till och med en mils väg derstädes är fullt motsvarande 3 mil på annat ställe.

De här ofvan påpekade olägenheterna af ifrågavarande föreskrift uti Handels-Ordningens 6 § 1 moment hafva också länge varit insedda uti min hembygd, samt år ifrån år kännits allt svårare, och må det, såsom bevis på huru enhälligt man är uti den åsigten att deruti söka ernå förändring, tillåtas mig nämna, att jag af mina kommittenter emottagit fem särskilda, till Kongl. Maj:t i underdånighet ställda, petitioner i detta syfte, undertecknade af flere hundra allmänt aktade och ansedde personer.

Det är med anledning häraf som jag vördsammast tager mig friheten föreslå följande förändrade ordalydelse uti förut-sagde 6 §:s 1 moment af gällande Handels-Ordning: »På minst *En* mils afstånd från närmaste stad eller köping må jemväl öppen salubod å landet kunna få anläggas» etc., och hyser jag den förhoppning, att mine värde Ståndsbröder behagade medverka till den föreslagna förändringen, den jag anser vara högst behöflig och i allmänhetens sanna intresse; äfvensom jag vågar hoppas, att de högtärade Medstånden ej skola finna skäl förhanden att motsätta sig densamma, helst dy-medelst, enligt mitt förmenande, något intrång uti de bur-skapsegande handlandenäs rätt desto mindre kan inträffa, som de egentlige landthandlandene i alla fall ej äro berättigade att utländskt gods omedelbart eller för egen räkning från utrikes ort införa, utan måste de göra uppköp af sådana varor hos stadshandlandene, samt äro således rätteligen att anse som de sistnämndes kommissionärer.

Jag anhåller om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott!»

Stockholm den 5 November 1856.

Per Nilsson

i Espö, Malmöhus Län.

Motionen lades på bordet.

§ 7.

Erik Johan Rudberg från Kalmar Län inlemnade nedan-
intagna motion:

»Att den jordbrukande allmogen allt sedan vårt nu va-
rande lagstiftningsväsendes uppkomst, eller år 1734, då vår

nu gällande lag utgafs, varit besvårad med en mängd kommunala och andra bestyr, är en känd sanning; att detta allt framgent äfven kommer att så förblifva, är något, som icke kan förekommas, utan en allt för stor rubbning uti hela vårt samhällsskick, men likväl torde bördorna i många fall kunna och böra lättas. Jag vill nu här endast fästa uppmärksamheten på det stadgande, som bestämmer, att Härads-Rätt skall utom en Ordförande bestå af 12 Nämndemän, ett antal vida öfverstigande hvad nödvändigheten kan fordra. Då detta stadgande utkom, var jordbruket ännu på en låg ståndpunkt, och allmogen hade till följd deraf bättre tid, än hvad nu är fallet, att sysselsätta sig med dessa befattningar, helst som de derjemte alltid inbringade någon liten inkomst åt Nämndemännen för de bestyr, som då vanligen uppdrogos åt dem, såsom för exempel att förrätta bouppteckningar, sterbhus-utredningar och rättegångsbiträden vid domstolarne m. m. Alla sådana uppdrag, som förr nära nog uteslutande förrättades af Nämndemännen, delas numera med uti orterne boende civile Tjenstemän eller andra enskilde personer och sakförare, så att Nämndens inkomster häraf äro alltför obetydliga, för att de skola kunna locka någon sjelfständig person att kvarstå någon längre tid som Nämndeman, än hvad honom enligt lag åligger, eller i två år, desto hellre som han alltid mera måste finna sin uträkning vid att sköta ett lönande jordbruk, än att med uppoffring af tid och penningar kringflacka på thing och andra, nämndemansbefattningen åtföljande förrättningar. Att den i grunden vackra meningen med allmogens deltagande i Härads-Rätternes göromål i betydlig mån minskas genom ett ofta skeende ombyte af Nämndemän, är naturligt, ty ingen lär på den korta tiden af två år hinna studera sig in uti de författningar, som för en Nämndeman äro så viktiga att känna, derest han icke skall som ett viljelöst redskap deltaga uti Rättens öfverläggningar och beslut. Jag vill derföre hafva äran föreslå: att Nämndemännens antal inskränkas till sex vid hvarje Härads-Rätt, och att Rätten må anses domför med Ordföranden och fyra Nämndemän; derjemte föreslår jag att val till Nämndemän måtte ske inför Härads-Rätt, genom ifrån socknarne utsedde Elektorer, samt slutligen, att sålunda utsedde Nämndemän skola hafva skyldighet att i denna egenskap kvarstå uti minst fem år, och på det någon ersättning måtte erhållas för den uppoffring af tid och penningar, som den enskilde sålunda måste göra för det allmänna, det måtte bestämmas, att Nämndemän ega att på stat uppbära en årlig lön af 100 R:dr Banko, utom ersättning,

enligt redan stadgade grunder för alla enskilde förrättningar, der han i egenskap af Nämndeman varder tillkallad.

Om remiss härå till vederbörligt Utskott anhålles!»
Stockholm i November 1856.

E. J. Rudberg,
från Öland.

Motionen lades på bordet.

§ 8.

Erik Ersson från Gefleborgs Län inlemnade en så lydande motion:

»Gällande stadganden uti 20 § af 18:de Kapitlet Skiftesstadgan hafva fått en utsträckning, som vid närmare eftersinnande torde finnas hvarken nödig eller nyttig. Det heter nemligen deri, att, vid fråga om fastställelse af laga skifte, Ägodelnings-Rätt skall »noga tillse och pröfva, att detsamma är lagligen beskaffadt».

Att dessa ord icke få tagas i deras allrasträngaste betydelse synes redan deraf, att en sådan pröfning icke utan syn å stället kan fullgöras, för att ej tala om den oändliga granskning af alla enskildheter i Skiftesprotokoll och dertill hörande handlingar samt dessas jemförande med charta, som föreskriften kan omfatta.

Det är således nära gränsande till omöjlighet att noggrannt iakttaga berörda stadgande.

Men hvarföre skall det då finnas, eller hvarföre Ägodelnings-Rätt sålunda åläggas göromål, som, tagna i detalj, kräver all den specialkunskap och skicklighet man af Landtmätare kan fordra?

Jag har anmärkt, att ifrågavarande stadgande i denna dess utsträckning icke är nödigt; och jag torde, till försvar derför, ej behöfva yttra annat, än att delegare i laga skifte hafva, efter detsammas afslutande och handlingarnes aflemnande, Sextio dagars besvärstid, inom hvilken de väl böra kunna inhemta, i hvad mån de kunna vara orätt behandlade, utom i afseende å fel i uträkningen, deröfver de efter flera års förlopp kunna föra talan.

Jag har äfven sagt, att det anmärkta stadgandet ej är nyttigt, och jag tror mig dertill hafva giltiga skäl. Visserligen är, ty värr, den tid ännu ej helt och hållet förbi, då en noggrannare kontroll å ifrågavarande viktiga förrättningar erfordrades. Om detta ändamål med det anmärkta stadgandet kan fullt uppnås, lemnar jag i allt fall derhän. Men om ock sådan kontroll kunde på detta sätt fullt utöfvas, qvarstå dock, enär behofvet härutinnan måste ej oväsentligen minskas ge-

nom tillfällena att skiften genom besvär klandra, olägenheter, som torde väl öfverväga de möjliga fördelarna. Till dessa olägenheter, hvaruti måste inräknas den anmärkta svårigheten, om ej omöjligheten att stadgandet i allo fullgöra, och som kan verka ofördelaktigt å lagens och domstolens anseende, hör, bland annat, den omständighet, som måhända är den väsendtligaste, att, om domstolen fattar sitt åliggande strängt efter orden, fastställelse å laga skifte kan, till stort mehn för delegare, som derå nedlagt betydlig kostnad, alldeles uteblifva i följd af till och med en mindre väsendtlig felaktighet, så obetydlig, att delegare ej ansett nödigt att deröfver klaga.

Mera torde jag ej behöfva anföra till försvar för åsigten om det onyttiga i stadgandet. Den, som något känner ifrågavarande förrättningar och de viktiga förhållanden, som dermed sammanhännga och deraf bero, måste ock inse, att i enahanda syftning åtskilligt annat äfven kunde i enskildheter anmärkas.

På dessa skäl och grunder hemställer jag vördsamt att, anförde § uti Skiftes-stadgan måtte erhålla den förändrade lydelse, att, i stället för nu varande stadganden deri, emellan orden »å skifte meddelas» och »i annor händelse» införes följande stadgande: noga tillse och pröfva, att Krono-Ombud, der sådant erfordrats, varit behörigen kalladt; att rågångarne emot angränsande hemman eller lägenheter blifvit lagligen uppgångne eller bestämde; att ej heller i öfrigt någon åtgärd utelemnats, som, enligt denna stadga, till skiftesförrättningen hört; att, på sätt 12 Kapitlet 1 § förmår, skifteslagets mark i skiftet ingått och egorna icke blifvit delade i flera skiften, än 10 § af samma Kapitel tillåter, utan iakttagande af hvad i 11 § föreskrifves; att, enligt § 8 i samma Kapitel skiftet hela skifteslaget öfvergått och blifvit verkställt emellan alla inom skifteslaget varande egare och innehafvare af särskilda hemman, hemmansdelar och sådana lägenheter, som icke lyda under hemman och i dess ränta inbegripne äro; att föreskrifterna i 9 § af nämnda Kapitel fullgjorts; och att skifteslotternas form med stadganderne i samma Kapitels 14 § enligt är.

Härjemte torde dock vara nödigt, och hemställer jag, att till skydd för och bibehållande af en praxis, som grundar sig å anmärkta obegränsande stadgande, föreskrifves såsom tillägg till 16 § af 18 Kapitlet Skiftes-stadgan, att, om, då skiftesförrättning i en eller flere delar blifvit öfverklagad, egodelnings-Rätten finner att skiftet äfven i annan del är oriktigt verkställt, må Rätten, vid sakens pröfning, om rättelse deri

äfvén förordna. Om remiss till vederbörligt Utskott an-
hålles!»

Stockholm den 31 Oktober 1856.

Erik Ersson,
från Gefleborgs Län.

Motionen lades på bordet.

§ 9.

Nedanstående motioner hade blifvit ingifna och upplä-
stes:

1:o af *Erik Ersson* från Gefleborgs Län:

»Vid Härads-Rätterne förekomma icke sällan till behand-
ling sådana mål, der, efter lagens gällande stadganden, Nämnden rätteligen är jäfvig, men synes mig som lagskipningen ej skulle lida deraf, att de olägenheter, som här af härflyta af-
hjelptes genom undanröjdande, för sådana fall, af hvad an-
gående jäf emot Domare är stadgadt.

Ur denna synpunkt vågar jag vördsamt föreslå, att en
författning måtte utfärdas, hvarigenom förklaras, att uti mål
rörande utbekommande af brandstod, eller allmän kassas for-
dran, eller in-teckning derför, eller uti frågor, som afse veder-
börandes hörande och afgifvande af utlåtande angående skjuts-
skyldighet eller skjutsreglering, eller vägförbindelsers anläg-
gande eller ändrande, Härads- eller Tingslags-Nämnd icke
må vara jäfvig derföre, att samma Nämnd tillhör den menig-
het, som sådant mål eller sådan fråga angå kan.

Genom ett sådant stadgande kunde många olägliga, stun-
dom skadliga uppskof i dylika saker undvikas, och ej obe-
tydliga kostnader besparas både för staten och enskilde.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles!»

Stockholm den 30 Oktober 1856.

Erik Ersson,
från Gefleborgs Län.

2:o af *samme fullmäktig*:

»Den tid, då genom Sveriges Rikes Lag stadgades, i 13
Cap. 1 § Rätttegångs-Balken, såsom jäf emot Domare, bland
annat det: »om Domaren är i en-thera parten i then skyldskap
eller Svågerlag, them äcktenskap efter 2 Cap. Giftermåls-Bal-
ken ej bygga må, hvarunder ock thess syskonabarn i skyld-
skap, och ej i Svågerlag förstås», och det »om Domaren eller
hans skyldsmän, som nu nämnde äro, äga i saken del, eller
kunna någon synnerlig nytto eller skada ther af vänta», samt i
17 Cap. 7 § samma Balk, bland jäf mot vittnen, »att de ej
måge vittna, som i then skyldskap, eller thet svågerlag med
en-thera sakägarne äro, som i thet 13 Cap. 1 § om jäf emot

Domare sagdt är, ehvad the åberopas att vitna mot eller med och vare lag samma ther alenast trolofning skedd är», den tiden voro flera af stadganderne i 2 Kap. Giftermåls-Balken, »om them, som äktenskap med hvarandra ej bygga måge, icke desamma som nu. Tid efter annan hafva föreskrifterna deri förändrats, och särskildt derutinnan, att nu mera icke såsom då erfordras Konungens tillstånd till äktenskap emellan syskonbarn, som, enligt förut gällande stadganden, thy förutan icke kunnats ske.

På sätt nu anfördt är, hänvisar lagen, i fråga om jäf emot vittne, för skyldskap till stadganderne om jäf emot Domare och dessa till föreskrifterna uti 2 Kap. Giftermåls-Balken; hvaraf har följt, att, sedan desse sistnämnda undergått förändringar, tvifvelsmål kan ega rum, huru anförda stadgandet rörande vittne, som oförändradt kvarstår, numera rätteligen bör tillämpas, åtminstone då fråga är om syskonbarns hörande såsom vittne. Rörande jäf emot Domare anser jag sådant tvifvelsmål böra mindre ifrågakomma, under förutsättning att grannlagenheten fordrar det denne i thy fall hellre afträder såsom jäfvig, än motsatsen. Något nytt stadgande i sistnämnda fall torde derföre ej vara af nöden. Men för undanröjdandet af fortfarande tvekan i afseende å vittnesjäf, i nämnda fall, och då skälet till omförmälda vittnesjäf torde i grunden ännu kvarstå, hemställer jag vördsamt, att den lagförklaring må utfärdas, att den, som är syskonbarn till endera parten, är jäfvig att vittna.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 30 Oktober 1856.

Erik Ersson,

från Gefleborgs Län.

Häruti instämde *Pehr Östman* från Wester-Norrlands Län.

3:o af *Anders Olsson* från Jemtlands Län:

Många röster hafva visserligen i landet hittills nöjt sig för borttagande af det tvång i penningarörelsen, som är en följd af de lagstadganden, hvarigenom räntan bestämmes till vissa procent. Andra länders erfarenhet har äfven lärt oss, att der räntan är frigifven, densamma oftast är lägre, än hos oss; och ehuru jag är öfvertygad, att genom lossande af de band, som nu vidlåda räntan, flera fördelar skulle beredas, så väl köpmannen och öfriga industriidkare, som andra personer, hvilka behöfva eller anse det förmånligt att upplåna penningar, likasom att räntefrihet skulle i ej ringa mån förekomma procenteriet, helst detta snarare omhuldas af de trånga gränsor, inom hvilka penninge-transaktionerna nu få röra sig, anser jag likväl allmänna opinionen ännu icke vara så stadgad, att en

framställning hos Ständerne om räntans frigifvande skulle hafva att emotse enhälligt, icke ens öfvervägande, bifall.

Deremot är, enligt mitt förmenande, en annan förändring i gällande bestämmelser om räntan både lämplig och påkallad med hänseende till nuvarande tidsförhållanden, nemligen att blott en enda räntefot blefve för laglig ansedd, och att densamma bestämdes till fem procent. Skälen härtill äro dels att landtegendomar i allmänhet icke gifva i afkastning mer än fem procent å köpeskillingen — ett förhållande, som åtminstone existerar i min hemort, Jemtland — dels ock, att sedan en ny mynträkning blifvit införd, grundande sig på decimal-systemet, en betydlig lättnad vid ränteberäkningen skulle uppstå genom räntans antagande till fem procent och hvarmedelst de många trakasserier, som ega rum i följd af sex procents ränta med bevillningsafdrag, skulle undvikas. Jag vågar derföre vördsammast föreslå, att, med upphäfvande och ändring derutinnan af nu gällande lagstadganden, räntan endast må varda bestämd till fem för hundra, och torde Vällofl. Lag-Utskottet, om remiss hvartill af denna motion jag lika vördsamt anhåller, utarbeta förslag till förändringar, ej mindre af de stadganden i allmänna lagen, som handla om räntan, än ock af sammanhang dermed egande särskilda författningar, för den händelse att bestämmelserna om ränta till sex för hundra komma att upphöra.

Jag hoppas och anhåller vänskapligen att mina Ståndsbröder värdes förena sig med mig i nu väckta motion!»

Stockholm den 3 November 1856.

Anders Olsson,
från Jemtlands Län.

4:o af Magnus Månsson från Östergöthlands Län:

»Då det enligt 26 Kap. 1 § Byggninga-Balken åligger alla, som i socknen bo, att deltaga i kyrkobyggnad med flere dertill hörande hus och byggnader, förekommer likväl uti andra paragrafen af nämnde Kap. det obilliga, att en del hemman, nemligen Sätess- och Ladugårdar, så ock afhyste rå- och rörsheggar äro från Prestegårdsbyggnad befriade, — ett förhållande, som Lagstiftaren borde kunna afhjelpa, så att denna skyldighet skulle åligga hela församlingen att gemensamt bestrida. Denna fråga, som vid föregående Riksdagar varit väckt, men utan framgång, bör nu mera ej anses eller betraktas såsom ett ingrepp uti någons eganderätt, enär dermed afses ett jemnare fördelande af de skyldigheter, som för närvarande endast betunga en del hemman inom församlingen.

Mera obilligt och orättvist synes den rättighet vara, som vissa hemman tillgodonjuta på öfriges bekostnad, och det är

just denna klagan, som mer och mer tilltager, synnerligast inom de församlingar, hvarest antalet af de fritagne hemmanen öfverstiger de byggnadsskyldige.

Jag får med anledning häraf vördsamt föreslå om den ändring i 26 Kap. 2 § Byggninga-Balken: Prestegård skola ock alle hemman inom församlingen bygga efter gårddatalet.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm i November 1856.

Magnus Månsson,

från Östergöthlands Län.

Härmed förenade sig *Joh. Johansson* från samma Län.

5:o af *Joh. Johansson* från sistnämnde Län:

»Då 68 § uti Konkurs-Lagen den 12 Mars 1830 innehåller, att Kronans Ombudsman, endast i den ort, der gäldenären ingifvit sin konkursansökan, skall om stämning genom kallelse särskildt underrättas; men ofta förekommer, att gäldenärens egendom är spridd i åtskilliga orter, hvarigenom inträffat, att de Kronans Uppbördsmän, som äro utom cessionantens hemvist, genom att ej tillgodonjuta en slik förmån att erhålla särskild kallelse, försutit tiden att bevaka Kongl. Maj:ts och Kronans innestående skatter och utlagor, och således blifvit skyldige att dem af egna tillgångar liqvidera, får jag alltså anhålla om det tillägg uti ofvannämnde stadgande:

Att Kronans Ombudsmän i den eller de orter, der gäldenären eger eller innehafver egendom eller annat yrke, hvaraf Kronoutskylder utgå, skola om konkursstämning genom särskild kallelse underrättas.

Om remiss häri till Lag-Utskottet anhålles!»

Stockholm den 7 November 1856.

Joh. Johansson,

från Östergöthlands Län.

6:o af *Johan Andersson* från sistnämnde Län:

»1734 års Lag har tid efter annan, genom utfärdade Kongl. Författningar, Förordningar, Förklaringar och hvad de allt heta, undergått så många förändringar, att till och med högst få af dess ursprungliga stadganden finnas, som ej under tidens lopp blifvit åtminstone i vissa delar förändrade. Men ej nog härmed: en stor del af dessa författningar, som sålunda ändra eller upphäfva lagens ursprungliga föreskrifter och påbud, hafva sjelfva blifvit upphäfna och förändrade genom andra, sednare beslutade och utfärdade Kongl. Förordningar. Härigenom har vårt lagverk blifvit lika voluminöst som svårfattligt, och lagskipningens gång ojemn och osäker; men, då det för ett samhälle ligger mycken vikt uppå, att dess medlemmar känna de lagar och rättsreglor, som de äro skyldige lyda och efterfölja,

följer häraf, att ett så oredigt och digert lagväsende, som det, vi nu ega, ej endast försvårar lagens studium och kännedom, utan snart sagt utesluter den stora mängd af samhällsmedlemmar, som ej gjort lagstudiet till sin hufvudsak, från möjligheten att ens skaffa sig en flygtig kännedom om sina pligter och skyldigheter. Största olägenheten häraf är, att Domaren ej sällan sjelf svärfvar i ovisshet om hvad af alla dessa stadganden och föreskrifter rätteligen ännu finnes gällande och tillämpligt. Härigenom blir sjelfva lagskipningen mycket osäker och vacklande, så att utgången af en sak ej sällan beror på Domarens individuella åsikter. De täta ombyten af Domare, synnerligast vid Härads-Rätterna, öka dertill i betydlig mån dessa olägenheter. Besinnar man nu vidare det fält för advokatoriska vändningar och undanflygter till rättvisans motverkande och fördröjande, som härigenom uppstå, tror jag, att man måste vara betänkt på undanrödjande af ett samhällsöndt af vida betänkligare beskaffenhet, än man vid första betraktandet ens förmår att ana.

Men om, hvad jag vill förmoda, ingen kan bestrida att dessa anmärkningar med allt skäl gälla vår civila och kriminella lagstiftning, gälla de i vida större mån den s. k. ekonomiska lagstiftningen. Den civila och kriminella lagstiftningen har i 1734 års lag haft liksom en gammal stam, kring hvilken den uppvuxit och af hvilken den sammanhållits till åtminstone någon enhet, under det den ekonomiska lagstiftningen saknat och saknar allt dylikt stöd. — Den utgöres af en samling författningar från olika tider och tidevarf i de mest olika och olikartade ämnen, utan all enhet, sammanhang och sammanhållning. Den är, så tillsägendes en samling af de mest olika och olikartade ämnen, dem en tillfällighet drifvit tillsammans. Hur är det möjligt för den stora mängden att härur uppfånga någon kännedom om sina skyldigheter och rättigheter? Hur svårt har icke äfven den mest erfarne och skicklige tjenstemannen ofta att reda mera invecklade frågor, dervid dessa författningar skola tillämpas? Hvad i den ena af dessa stadgar, upphäfver ofta en annan, och hvad den ena befaller, förbjuder en annan. Den oreda och förvirring, som häraf uppstår, inverkar högst menligt på hela samhällskroppen.

Man klagar allmänt, och ej utan skäl, på en allt mer och mer tilltagande böjelse för rättegångar och processer, hvarigenom våra domstolar öfverhoppas med göromål; men hur skall förhållandet kunna vara annorlunda, då det snart sagdt är en omöjlighet för den stora mängden att skaffa sig ens en flygtig kännedom om de lagar och förordningar, som bestämma deras skyldigheter och utstaka deras rättigheter. Mången

rättegång skulle uteblifva, om tillfälle bereddes att bibringa denna kännedom. Vi se redan i flera af de orter, der förlikningsdomstolar blifvit organiserade, att dessa kunnat verka och verkat mycket genom de upplysningar, de lemnat rättsökande, hvarigenom mången kostsam rättegång blifvit förekommen. Bibringande af kännedom om lagens bestämmelser och föreskrifter skulle gifva dessa förlikningsdomstolar, der de finnas, ett kraftigt stöd, och der de ej äro inrättade i betydlig mån ersätta desamma.

Jag finner mig med anledning häraf alltså föränlåten föreslå:

Att Rikets nu församlade Ständer måtte ingå till Kongl.

Maj:t med underdånig anhållan:

1:o att en kommitté af lagkunnige män måtte tillsättas, för att utarbета, ordna och uppsätta ett sammandrag, ej mindre af alla de nu gällande Förordningar, Författningar, Förklaringar och Cirkulärer m. m., genom hvilka allmänna lagen blifvit ändrad, än ock af våra alldeles oordnade ekonomiska författningar.

2:o att en lika beskaffad revision af lagar och författningar måtte härefter hvar 20:de år företagas.

3:o att, sedan en sådan sammandragen Lagsamling blifvit utarbetad, densamma genast måtte till trycket befordras, och ett exemplar deraf utdelas till hvarje socken i Riket, för att förvaras och för sockneboerne vara tillgänglig hos den person, inom socknen, som dertill såsom mest lämplig vid allmän sockenstämma utses, samt upplagan af denna samling bestämmas så stor, att den äfven i Bokhandeln kunde för allmänheten hållas tillgänglig, och ett bihang dertill, upptagande skedde lagförändringar, straxt efter hvarje Riksdag utgifvas.

Om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott begäres.»

Stockholm den 8 November 1856.

J. Andersson,
från Östergötlands Län.

Häruti instämde *Anders P. Andersson* från samma Län; och
7:o af *Joseph Smedberg* från Elfsborgs Län:

»Bland alla Svenska lagar och författningar finnes, efter min tanka, knappast någon så obillig och så menligt inverkan på eganderätten, som författningarna rörande besittningsrätt å Kronohemman. Det stadgas nemligen i Kongl. Brefvet den 5 Febr. 1808 och Kammar-Kollegii derpå grundade Kungörelse den 29:de i samma månad, bland annat, att äldste sonen efter en afliden hemmansåbo, eller, om denne äfven är död, hans äldste son, skall ega tillträda hemmanet,

utan någon förbindelse för honom att till sina syskon eller medarfvingar utgifva den ringaste lösen, hvaraf följer, att då en åbo, med sina samtliga barns tillhjälp, förvärfvat besittningsrätten till ett Kronohemman, derå odlat, byggt och förbättrat samt nedlagt ofta sina medel för förut ärfd och försäld fastighet, äldste sonen likväl blir ensam arfvinge till alltsammans och dess medsyskon, ehuru de i sin mån kunnat bidragit lika så mycket till besittningsrättens förvärfvande och hemmanets förbättring, måste såsom tjenstehjon gå derifrån för att söka sin bergning i andras tjenst. Icke är sådant med rätt och billighet förenligt. Otaliga klagomål och suckar öfver ett sådant missförhållande hafva icke utan skäl blifvit höjda. Hvarje kristligt sinnad fader och moder önska tvifvelsutän att alla deras barn skola hafva sin bergning; men rättigheten att genom några testamentariska föreskrifter eller andra förordnanden bereda dem lika rätt i afseende på ett Kronohemman, synes vara dem, genom dessa författningar, alldeles betagen, och om sådan rätt vore medgifven, kan likväl detta ofta blifva för sent. Då det lär vara enhvar väl bekant, att besittningsrätten å ett Kronohemman är i lika högt värde med eganderätten till ett jemnförlikt lika godt Skattehemman samt värdena derå i dessa tider uppgå till mer än fem- ja ända till tiodubbelt emot de värden, hemmanen innehade 1808, så är förlusten för de barn eller arfvingar, som icke åtnjuta det ringaste af hemmanet, så mycket betänkligare, helst de icke ega någon utsigt att kunna förvärfva sig en egen bostad i anseende till de höga priserna, då deremot deras äldste broder ofta blifver en rikeligen bosatt och förmögen landtbrukare, eller, efter nu vidtagna benämning, Patron och Possessionat. Dessa missförhållanden gifva mig grundad anledning att påkalla Kongl. Maj:ts och Rikets Höglöflige Ständers omtänka om en rättsenlig förbättring uti slika stadganden; hvadan jag önskar och föreslår: att ofvanåberopade författningar, jemte öfriga i detta ämne gifna föreskrifter, måtte ändras och upphävas, så vidt de afse efterlevande makas och barns rättigheter, samt att allmänna lagens stadgande, angående arfs-, giftorätt och morgongåfva, måtte ega tillämpning, ej mindre å Krono-, än å Skatte- och Frälsehemman, och besittningsrätten å Krono-, efter enahanda grunder i afseende på arve- eller aflinge-jord skiftas som allmänna lagen i hvarje fall stadgar.

Beträffande den rätt, som närmaste arfvinge eller skylde-
man tillkommer, att till sig lösa arvejord, innan laga stånd
åkommer ett köp, borde iakttagas och stadgas, att då Krono-
hemmans åbo till oskyld, eller fjärmare skyld, mot en betin-

gad löseskilling öfverlåter den besittningsrätt, som han i arf erhållit, till närmaste arfvinge, om han vill lösa hemmanets besittningsrätt, bör, innan den föreskrifna fatalietiden gått till ända, i Landtränteriet deponera löseskillingen, hvars belopp, som alltid i Konungens Befallningshafvandes kungörelse bör utsättas, må af den vilkorligt antagne åboen lyftas å den fardag, som han tilläfventyrs kan skyldig förklaras att hemmanet fråntråda — ett stadgande, som är lika så viktigt och af behofvet påkalladt, som det ofta händt, att den, som utgifvit några tusen Riksdaler för besittningsrätten till ett Kronohemman, men blifvit ålagd att den aftråda till en närmare beslägtad, har ofta förlorat hela sin utgifna köpeskilling, emedan tillgångar brustit hos hans fångesman, — åtminstone har en vidlyftig och kostsam rättegång, som räckt flera år, inträffat, och åboen varit under tiden i mistning af både hemman och penningar; hvadan ett närmare stadgande i detta afseende är högst nödvändigt. Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 7 November 1856.

J. Smedberg,
från Elfsborgs Län.

Häruti förenade sig samtliga Representanterne från Westerbottens samt Olaus Eriksson och Erik Christensson från Götheborgs och Bohus Län.

Tobias Lind från sistnämnde Län begärde ordet och yttrade: »De olägenheter, som Smedberg uti den nu upplästa motionen påpekat, äro verkligen att beklaga, ty genom den lagstiftning, som vi för närvarande i detta ämne äga, kan en person, som innehafvt ett Skattehemman, hvilket han försålt och sedermera inköpt ett Kronohemman, ställa så till, att äldste sonen utan lott och byte erhåller hemmanet, och de andre barnen få måhända intet. Jag önskar således motionen all möjlig framgång».

Diskussionen förklarades slutad; och blefvo härefter de nu upplästa motionerna, uppå framställning af Talmannen, till Lag-Utskottet remitterade.

§ 10.

Johan Westermarck från Westerbottens Län ingaf en så lydande motion:

»En inhemsk näringsgren, som under sednare åren råkat i totalt förfall, men som torde förtjena all billig uppmärksamhet, är salpeterstillverkningen. Ej nog att denna tillverkning utgör en binäring för den stora mängd af landets innebyggare, som idkar åkerbruk; den är äfven nödvändig med afseende å landets sjelfförsvar mot möjligen inryckande fiender.

Oförklarligt blifver alltså, att, ehuru vid föregående Riksmöten af flere Stånds-ledamöter och äfven af Rikets Ständers Revisorer uppmärksamheten blifvit fästad på vigten af att uppmuntra denna näringsgren, frågan härom dock ej hunnit verka till någon åtgärds vidtagande å Ständernas sida. 1851 års Stats-Revisorer framhöllo i deras berättelse angående Statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning åren 1848 och 1849 vigten att uppmuntra Salpeterstillverkningen i Riket, och i detta Stånd väcktes vid sistförflutna Riksdag i enahanda syfte motion af Ståndsbrodern Jonas Petter Danielsson från Kalmar Län, som föreslog förhöjning i Kronans inlösningspris å Salpeter. Dåvarande Stats-Utskott ville likväl icke lyssna här till, och i följd deraf förföll frågan, vid hvilken utgång af saken Bonde-Ståndet, som kraftigt understödde den föreslagna förändringen, likväl ej kunde hafva någon del.

Orsaken till denna näringsgrens aftynande och förfall bör hufvudsakligen sökas i det låga inlösningspris, som blifvit Salpeteren åsatt, i följd hvaraf det numera, helst sedan under loppet af de sednast förflutna tre åren de flesta andra varuartiklar och arbetslöner stigit med 25 å 50 procent, ej lönar sig att här i landet tillverka denna nödvändighetsartikel, utan föranlåtes Staten, för bibehållande af kruttillverkningens jemna gång, låta från utlandet införa högst betydliga partier Salpeter. Utom den förlust, som härigenom i ekonomiskt hänseende drabbar Riket, kunna vi hotas af en annan, ännu betänkligare olägenhet, nemligen total brist på denna vara, i händelse, vid uppkomsten af ett krig, det ej skulle med andra Staters intresse vara öfverensstämmande att förse oss med en erforderlig quantitet Salpeter, eller ett oväntadt infall vintertiden i vårt land af vår arffinde skulle inträffa och, i följd deraf, våra krutförråder medtagas, samt i brist på erforderliga partier Salpeter, som under denna årstid omöjligen kunde utrikesifrån erhållas, all kruttillverkning afstadna. *Då först* skulle vi med bitter ånger inse vårt oförstånd att vårdslösa med en inhemsk näringsgren, så nödvändig för vårt sjelfförsvar. Låtom oss derföre *i tid* egna saken en allvarlig uppmärksamhet; *i tid*, säger jag, ty frukterna af de åtgärder, vi nu vidtaga till Salpeterstillverkningens uppmuntrande och befrämjande komma landet först efter flere år härefter tillgodo, enär, såsom bekant är, salpeterjordens beredande tarfvar flere år, innan deraf någon Salpeter kan erhållas.

Jag föranlåtes derföre nu, att såsom tjenligaste medlet till denna binärings uppmuntrande och förkofran föreslå:

att Kronans nu gällande lösningspris å Salpeter förhöjes med 1 R:dr 16 sk. B:ko per lispund,

så att detsamma, i stället för det nu stadgade, eller 5 R:dr 32 sk. B:ko, bestämdes till 7 R:dr B:ko per lispund.

Jag vill förmoda, att med denna prisstegring fabrikationen kan bära sig, om ock ej lemna någon större vinst.

Hvad man förnämligast har invändt mot prisförhöjningen är, att priset på krut, hvilken artikel för bergsprängning och grufvubrott är nödvändig, skulle stiga i proportion till salpeter-prisförhöjningen, samt vissa delar af bergshandteringen derigenom försvåras. Denna invändning tror jag likväl ej förtjenar mycket afseende, ty krut-åtgången vid bergshandteringen är ej så stor, att en prisförhöjning å varan af några skillingar per lispund kan menligt inverka på detta näringsfång, som utan all olägenhet kunde drifvas och drefs då lösningspriset å Salpeter var uppe i 7 R:dr 24 sk. Banko per lispund.

Anhållande jag, att detta mitt framställda förslag måtte till behörigt Utskott varda remitteradt!»

Joh. Westermarck,
från Westerbottens Län.

Anders Medin från Kronobergs, Daniel Danielsson från Jönköpings, Pehr Erik Andersson från Westmanlands, Herman Öbom, Johan Erik Rutström och Anders Bäckström från Norrbottens samt Gustaf Glad och Johan Peter Wallmark från Westerbottens Län instämde.

Motionen lades på bordet.

§ 11.

Nils Svensson från Jönköpings Län hade inlemnadt nedanintagna, nu upplästa, anförande:

»Innan den af Ståndsbröderen *Nils Andersson* från Christianstads Län väckta motion, angående Säteriernas förpligtande att deltaga i Prestgårds- och Tingshus-byggnad remitteras till Utskott, anhåller jag att få fästa så väl Ståndsbrödernes, som Utskottets uppmärksamhet derpå, att, då utan allt tvifvel orsaken till den i 1723 års Adelige Privilegier Säterierna lemnade befrielse från deltagande uti ofvannämnde allmänna byggnaders uppförande lærer böra sökas uti de omständigheter, att Ridderskapet och Adeln, åtminstone i allmänhet, vid ofvannämnde tid icke allenast bestod sig egen Huspredikant, till följd hvaraf de hvarken besökte eller behöfde besöka de allmänna kyrkorna, utan äfven sjelfve egde doms- och straff-rätt öfver sina underhafvande, men denna orsak numera upphört, billigheten nu fordrar upphäfvande och borttagande af de förmåner, som Ridderskapet och Adeln,

framför den öfriga befolkningen i Sverige, genom ofvannämnde privilegier, fått sig tillagd. Jag anhåller, att detta anförande måtte få till Utskottet åtfölja!»

Stockholm den 8 November 1856.

Nils Svensson,
från Jönköpings Län.

Petter Jönsson från förenämnde Län anhöll att få förena sig uti hvad Nils Svensson andragit; hvarefter Ståndet, uppå derom af Talmannen gjord framställning, beslöt att till Lag-Utskottet öfverlemnna berörde anförande, för att i sammanhang med *Nils Anderssons* från Christianstads Län i samma ämne väckta motion behandlas.

§ 12.

Pehr Östman från Wester-Norrlands Län ingaf följande motion:

»Genom Konungens Befallningshafvandes i Wester-Norrlands Län den 31 December 1850 gifna och af Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Kollegium den 9 Mars 1852 fastställda utslag äro hemmanen 6½ Seland N:o 2 Näs och 20½ Seland N:ris 1 och 2 Näsland i Säbrå socken, Södra Ångermanlands fögderi ålagde att emot åtnjutande af Båtsmans-rote-vakansafgift, biträda posthemmanen Mörtal och Näs i den dem åliggande postförnings-skyldighet, oaktadt egarne till de sålunda betungade hemmanen deremot protesterade vid den undersökning, som af Härads-Rätten blifvit i ämnet hållen. Att förenämnde posthemman Mörtal och Näs äro mera, än hvad vanligen är fallet med dylika hemman, besvärade med postföring, och att de således mer än väl vore i behof af lindring häruti, kan icke bestridas; men deremot synes ingen billighetsgrund kunna uppletas, hvarför andra hemman, hvilka aldrig varit indelade till posthemman, skola, emot egarnes begifvande, blifva ålagde ett onus, som både anses vara och verkligen är ett af de för jordbruket mest tryckande, utan att någon motsvarande ersättning dem derföre tilldelats, ty den ringa förmån, som genom åtnjutande af Båtsmans-rote-vakansafgiften blifvit dem medgifven, kan icke på något sätt anses motsvara den förlust, som drabbat dem genom deras hemmans fallande i pris, sedan de blifvit till postföring indelade.

Med anledning häraf, och för att vinna rättelse uti den, om icke orättvisa, så åtminstone obilliga behandling, som träffat hemmanen N:o 2 Näs och N:ris 1 och 2 Näsland, vågar jag, under anhållan af Ståndsbrödernes samt öfrige Riksståndens medverkan, föreslå, att den postföring, som genom före-

nämnde beslut blifvit dessa hemman ålagd, måtte, genom förenämnde Konungens Befallningshafvandes, eller Kongl. General-Poststyrelsens försorg, utbjudas på entreprenad-auktion och den blifvande entreprenadsumman utgå af postmedlen, samt ifrågavarande hemman derefter, emot afstående af den anslagna Båtsmans-rote-vakansafgiften, åter få inträda uti deras förra förhållande.

Slutligen får jag utbedja mig, att, då troligt är att flera motioner i likartade ämnen komma att väckas, denna min motion, såsom omfattande ett speciellt fall, måtte vinna särskild behandling, utan sammanhang med någon annan motion!

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm i November 1856.

Pehr Östman,

från Wester-Norrlands Län.

Efter uppläsandet häraf anhöll *David Andersson* från Halsands Län, att motionen måtte få hvila på Ståndets bord, emedan han hade sig bekant, att flere af detta Stånds ledamöter vore sinnade att i samma ämne väcka motion.

Sedan v. Talmannen erinrat, att Östmans ifrågavarande motion afsåge ett speciellt fall, yttrade *Östman*, som på begäran fick ordet: »Denna fråga har icke gemenskap med håll- eller reservskjutsen, hvarföre jag önskar, att denna måtte behandlas såsom fristående och skild ifrån andra motioner i skjutsfrågan; och förbehåller jag mig, att framdeles hos Utskottet få förete handlingar, som visa sättet, på hvilket de ifrågavarande hemmanen blifvit ålagda denna skjutsskyldighet.»

Diskussionen var slutad, och Östmans ifrågavarande motion lades tills vidare på bordet.

§ 13.

Vidare föredrogos och lades på bordet följande motioner, neml. af:

1:o *Carl Tholsson* från Skaraborgs Län:

»Enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Resolution af den 12:te Februari 1735, har allmogen inom Åse Härad af Skaraborgs Län varit tillerkänd utsyning af skogseffekter från Kronoparkerne Hunne- och Halleberg-emot en billig afgift, hvilken förmån fortfarande har varit Häradets skoglösa befolkning förunnad intill år 1830.

Vid Reglering af ifrågavarande Kronoparker sistnämnde och de 2:ne derpå följande åren, blef utsyningsförmånen Åse Härads innevånare fränkänd, ehuru största delen deraf är i saknad af egen skogstillgång; hvaremot allmogen i angränsande Wäne Härad tillerkändes utsyning, ehuru, de fleste sjelfve ega skogstillgång på sina hemmansdelar.

Hos Konungens Befallningshafvande i Elfsborgs Län, under hvars inseende dessa Kronoparker blifvit ställde, har allmogen förgäfvets sökt, att vid sina fordna rättigheter varda bibehållen, och hafva desslikes motioner i samma syftning vid flera Riksdagar blifvit väckta, utan att någon ändring i detta missförhållande kunnat tillvägabringas; likväl nödgas jag, med ledning af Häradsboernes enträgna uppmaning och med den kännedom, jag sjelf eger om det påkallade behovet af utsyning, vördsamligen föreslå, det allmogen inom Ase Härad af Skaraborgs Län, måtte, i likhet med angränsande Wäne Härad af Elfsborgs Län — emot en afgift af Två R:dr Rgs per famn — blifva tillerkänd årlig utsyning från berörde Kronoparker af minst 12 famnar ved på hvarje helt mantal och proportionaliter åt mindre hemmansdelar. På det Ledamöterna inom Ekonomi-Utskottet, hvarest frågan kommer att handläggas, måtte få kännedom om förfarings-sättet vid dessa Kronoparker, får jag upplysa, det skogseffekterna årligen upphugges och genom auktion försäljes; men vid dessa auktioner, som alltid förrättas inom Elfsborgs Län å det ställe Konungens Befallningshafvande derstädes bestämmer, inställa sig hundradetals personer af alla klasser för att inköpa hvarje-handa skogseffekter till hvad pris som helst — och räknar man bland desse spekulanter flere Bränvinsbränningsidkare, Tegelbruksegare med flere, hvilka hvardera inköpa 2 å 3 hundra famnar ved; hvarjemte herrar sågverksegare från de närbelägna sågverken infinna sig och uppköpa alla de sågblock, som äro åtkomliga för att förvandla till plank och bräder, som sedermera föras till utlandet. — Dessa och dylika spekulanter drifva sin spekulationsande så långt, att skogseffekterna uppnå understundom sitt tredubbla värde.

Jag hemställer till en hvars rättvisa bedömande, huruvida det kan anses! rättsenligt att beröfva jordbruket dess fordna rättigheter och öfverlåta detsamma i sådane spekulanters händer. Jag må här utan tvekan tillägga, att det är oftast en ren omöjlighet för en Bonde eller Torpare att kunna inropa en famn ved, en såg- eller timmerstock, ty innan han hunnit göra något anbud, är han öfverbjuden, hvilket oftast sker med en vink med hufvudet af dem, som vid dessa och andra tillfällen intaga de främsta platserna.

Hvad blifver följden af dylika förhållanden? Jo följdena blifva de, att allmogen och isynnerhet mindre bemedlade personer, som icke kunna uthärda en sådan täflan, nödgas medelst åverkan förskaffa sig det oundgängligaste af sina behof. Desse åverkare blifva understundom anhållne af jägeribetjeningen, då de, vid bristande tillgång, skola aftjena sitt brott i

Länsfängelserna, till icke ringa kostnad för Staten, hvilket kunde undvikas derigenom, att folket emot ett ordentligt pris förunnades de förmåner, som min motion innehåller.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 8 November 1856.

Carl Tholsson.

2:o *Anders Petter Andersson* från Östergötlands Län:
»Vördsamt Memorial.

Utaf flere af mina kommittenter anmodad att framföra deras klagan öfver ett ondt, som i synnerhet drabbar allmogen och den fattigaste delen af befolkningen, jag menar inskränkningen i Kongl. Maj:ts Nådiga Handels-ordning af den 22 December 1846, hvarigenom, enligt 6 § 1 mom. i samma Nådiga Författning, öppen salubod å landet ej må på mindre än 3 mils afstånd från närmaste stad, få anläggas, och hvaraf olägenheterna i betydlig mån redan hunnit visa sig.

Bland alla friheter, som, efter min tanke, minst böra betagas menniskan, är onekligen den, att för sina väl förvärfvade penningar få köpa de nödvändigaste lifsförnödenheterna. Om nu dessa förnödenheter, sedan husfadren, efter mycken ansträngning hunnit förvärfva sin dagspenning, skola köpas från närmaste stad eller handelslägenhet, dit ofta den fattige vandraren får färdas 1 å 2 mil för att få de hemmavarandes hunger stillad; hvad blir då vinsten för honom? Jo den: att den ena dagen går förlorad för honom, endast för att inköpa nödvändig mat m. m. för den andra, då han åter tvingas till arbete, för att förvärfva den kommande dagens uppehälle o. s. v. Jag vill icke tala om de penningar och den tid, som förspillas på stadens näringsställen, under det hustru och barn, hemma, sakna lifvets allraoundgängligaste behof och otåligt vänta husfadrens ankomst. Olägenheterna häraf visa sig sjelfva, utan att jag derpå behöfver fästa Ståndets uppmärksamhet.

Jag anser derföre, att »*handelsbod må hvar som helst af man eller qvinna på landet få anläggas, utan afseende på afstånd från stad eller annan handelslägenhet, mot den skatt till Kongl. Maj:t och Kronan samt kommunen, hvilken dervid kan pröfvas skälig.*»

Jag vet visserligen allt för väl, att denna min motion om utsträckt handelsfrihet skall möta motstånd hos städernes borgerskap och möjligen äfven af en och annan bland mina Ståndsbröder: af de förre, såsom förnärmande deras ömtåliga privilegier; af de sednare, såsom uppmuntrande till lyx och öfverflöd. Men lyckligtvis vederlägga dessa argumenter sig sjelfva; emedan, hvad städerna beträffar, denna deras rätt

framför landtboen dels hvilar på en orättvis grund, och sålunda slutligen måste falla; dels derföre, att det är klart, att det, som på landet i en dylik handelslägenhet säljes, i allmänhet kommit från närmaste stad och den handlande der redan deraf skördat sin vinst. Hvad åter den så mycket omtalade förledande lyxen och öfverflödet vidkommer, så draga nog brödbekymret och det dagliga behovet försorg derom, att lifvets nödvändigaste fordringar först tillfredsställas och lyxen ändå nog sprides i hvarje stuga, så länge den så kallade gårdfarihandeln med alla dess förderfliga följder får lagligen ega rum, till största skada för allmogen.

Då ingen närmare eller bättre, än allmogen och den fattiga klassen af medborgare, kan bedöma hvad som för dem sjelfve kan vara nyttigt eller skadligt, vill jag, i sammanhang härmed, föreslå, att »den som på landet önskar handla med »sådana artiklar, hvilka i allmänhet äro nödvändiga för lifvets »uppehälle, må, till undvikande af onödiga omvägar, göra »anmälan derom endast hos Socknenämnden i den församling, »der rörelsen skall etableras, hvilken auktoritet, jemte eget »utlåtande, derefter öfverlemnar saken till allmän sockenstämma, på hvars af- eller tillstyrkande saken må bero». Olämpligheten af att, såsom nu sker, en Landshöfding i en residensstad, belägen kanske 5 å 8, ja flere mil från en landsförsamling, skall handlägga frågor, såsom t. ex. hvarest den för dagspenning arbetande dagakarlen bör få köpa sina förråd och andra nödvändigheter, anser jag i ögonen genast fallande.»

A. P. Andersson,
från Östergöthlands Län.

3:o Johan Andersson från Elfsborgs Län:

»Den forlön, å augmentsränte-spannemål, som sedan sista skatteförenklings-method blifvit rusthållare anvisad, till utbekommande af Statsmedel från Landtränterierna i Länen, har förorsakat rusthållarne både besvär, kostnad och tidsutdrägt, innan dessa ringa medel kunnat erhållas, hvarföre jag, jemväl på uppmaning af åtskillige rusthållare, vördsamt får framställa påstående att ifrågavarande medel, cirka Etthundradetjugofem R:dr R:gs till hvarje kompani årligen, måtte från Landtränterierna kostnadsfritt tillställas kompaniernes fullmäktig, hvilken, emot behörig redovisning för medlen hvart tredje år, finge använda desse medel till rusthållarnes årliga utgifter, såsom transportkostnad för deras soldatmunderingar till och ifrån möten, trosskusklöner, uppbördsmans-arfvode m. m., så långt medlen räcker, eller ock, i annat fall, forlönerna komma vederbörande rusthållare kostnadsfritt tillgodo i credit, vid hvarje års kronouppbörd; ty om rusthållare, som bo långt ifrån Landträn-

terierna, skola bekosta skrifning, postporto och kommissionärs-arfvode för utbekommande deraf, så blir icke något i behåll att påräkna. — Om remiss häraf till behörigt Utskott anhålles ödmjukligen!»

Stockholm den 3 November 1856.

Joh. Andersson,
från Elfsborgs Län.

Häruti instämde *Pehr Benjaminsson* från samma Län.

4:o *Samme fullmäktig:*

»Emedan grödan för jordbrukaren och landtmannen i allmänhet utgör dess hufvudsakligaste egendom, och ingen med skäl kan bestrida, att åverkan derå är högst skadlig och obehaglig, så får jag härigenom anhålla, att Lagens stadgande i 9 Kapitlet 6 § Byggninga-Balken, med afseende på ansvar och böter för åverkan, måtte blifva förändrad till denna lydelse: »Hvilken som med vilja släpper sin boskap i annans obergade åker eller oslagna äng, böte hvarje gång för häst, nötkreatur eller svin, tio daler, för get eller fårkreatur, sex daler och skadan åter. Tjudrar man der häst eller andra kreatur, vare lag samma. Är grödan afbergad, eller sker detta i beteshage, vare bot hälften mindre. Låter någon drifva eller valla sin boskap å annans enskilda skog eller mark, böte en fjerdedel. Drifver vallhjon in kreatur, böte efter det som sagdt är.» Härigenom tror jag, att skada och åverkan å vexande gröda skulle betydligt aftaga; hvadan jag vördsamt får anhålla om remiss häraf till vederbörligt Utskott!»

Stockholm den 3 November 1856.

Joh. Andersson,
från Elfsborgs Län.

Häruti instämde *Pehr Benjaminsson* från samma Län.

§ 14.

Nedanintagna motioner remitterades till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet*, neml. af:

1:o *Erik Johan Rudberg* från Kalmar Län:

»Då fråga inom detta Stånd vid flere föregående Riksmöten varit väckt rörande det tryckande onus, som breffbäringen inom den ort, jag representerar, medför, torde det måhända anses såsom en förspild möda att vidare derom orda; men anseende det som en pligt att uttala mina kommitenters önskningsar, särdeles då de äro öfverensstämmande med egna åsikter och afse att tillvägabringa rättvisa i samhället, der behovet sådant påkallar, har jag icke tvekat att ånyo upptaga följande:

På Öland utgöres den för jordbrukaren tryckande brefbäringen på 2:ne sätt, nemligen: i *Norra Fögderiet* verkställes densamma af vissa personer, som af häradsboerne härför erhålla godtgörelse; i *Södra Fögderiet* fortskaffas denna post turvis af hemmansegarne, sedan kronofogden för hvarje år dertill uppgjort förslag, som å allmän sockenstämma skall godkännas. — Någon ersättning för den sålunda fortskaffade posten hafva de brefbäringsskyldige icke att påräkna; likväl hafva de genom Kongl. Förordningen af den 30 November 1849, rörande Kronobrefbäringen, blifvit ålagde att 2:ne gånger i hvarje vecka fortskaffa denna post, och upptager detta bestyr således 2:ne dagar i veckan för hemmansegaren, de dagar dock oberäknade, som åtgå för extra brefs fortskaffande, hvilket för ett år utgör, blott för den ordinarie brefbäringen 104 dagsverken för hvarje $\frac{1}{2}$ mantal, eller i penningar efter den nuvarande daglönens beräkning med 1 R:dr Riksmünt per dag, en summa af 104 R:dr samma mynt, — i sanning en liten rätt nätt tillökning i de hemmans-onera, som hafva sig brefbärings-skyldigheten ålagd.

Den invändningen torde möta, att då brefbäringen utgöres i denna tur, den icke så ofta kunde till dessa hemman återkomma, utan möjligen högst hvar hundrade år; men för att vederlägga detta vill jag endast såsom ett exempel anförä, att Glömminge socken är så belägen både för Kronofogde- och Post-kontor, att hemmanen aldrig kunna undgå att, på sätt som nu är stäldt med brefbäringen, denna skyldighet utgöra. Denna församling består af cirka 20 mantal, men deraf äro omkring 4 mantal genom ett särskildt Kongl. Bref befriade från brefbärings-skyldigheten; återstår således 15 à 16 mantal, som hafva sig ålagde detta onus och hvilket de aldrig kunna undkomma i anseende till deras läge, så länge den nu gällande regleringen eger rum; och medgifvas måste väl, att en dylik ungefär hvar 30:de år återkommande skatt af 104 R:dr Riksmünt eller derutöfver, allt efter gällande dagsverkspriser, enligt hvad jag här ofvan nämnt, är en börda, som alltid i betydlig mån skall nedsätta ett hemmans värde i jämförelse med ett annat hemman, som icke, till följd af sitt läge, kan drabbas af en dylik godtycklig påлага.

Jag har nu blott anført ett exempel för att visa obilligheten uti det föreskrifna sättet för kronobrefbäringens utgörande, ehuru flera dylika finnas; men det kan vara nog med detta enda, för att hvar och en, som vill det rätta, skall inse huru origtigt det är att bibehålla en författning, som så hårdt trycker den förut mer än tillräckligt beskattade jorden; och är det i anledning häraf, och då känt är, att Kongl. Post-

verket, utom ansemliga Statsanslag, årligen inkasserar betydliga belopp för brefpostföringen inom Riket, som jag vågar anhålla:

Att Rikets Ständer ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet föreslå, att Kronobrefbäringen måtte till Postverket öfverflyttas och att detsamma måtte låta ombesörja denna likasom all annan postföring så, att allmogen derifrån må varda befriad.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm i November 1856.

E. J. Rudberg,
från Öland.

2:o *Anders Andersson* från Kalmar Län:

»Ombud, som före mig bevistat våra Riksdagar och dervid fört min hemorts talan, hafva förnyade gånger hos Rikets Ständer framburit de önskingar, rustningsskyldige inom Småland haft att anmäla om någon lindring i detta deras allt för hårda besvär. Billigheten af deras klagomål insågs och erkändes af Ständerna, som redan vid 1840—1841 årens Riksdag ingingo till Kongl. Maj:t med underdånig hemställan, att Smålands husar-regemente, som är förlagdt inom Jönköpings, Kronobergs och Kalmar Län, och som numera utgöres af endast 500 man, måtte, i likhet med den förut afsutna delen af regementet, eller grenadier-bataljonen, äfvenledes afsitta. Ehuru vid 3:ne sistförflutne Riksdagar motioner i samma ämne blifvit gjorda, har likväl icke afhörts något Kongl. Maj:ts nådiga beslut.

Redan vunnen erfarenhet borde således mana mig till tystnad; men på särskild anmodan af mina hemmavarande kommittenter nödgas jag, att äfven hos Rikets Höglofliga Ständer framkomma med en hemställan i ämnet. Smålands natur och beskaffenhet är någorlunda känd, dess fattigdom är ingen nyhet; men provinsen, ehuru i förhållande till dess läge den minst fruktbara, är ock jemförelsevis den hårdast roterade inom hela Riket.

Att på ett hemman i denna magra ort, samt augementsräntan från ett annat hemman, som uppgår endast till omkring 40 à 50 R:dr B:ko om året, underhålla husar samthäst, med alla till munderingarne hörande utredningspersedlar, är något mycket, ja till och med orimligt. Vanliga priset å en husarhäst går till 300 R:dr B:ko och derutöfver, och de exempel höra ingalunda till undantagen, då dessa så dyrköpta hästar efter 2 à 3 års tjänst för nummer, kasseras för fel och skador, hvilket kan ske mer än en gång och närmast varit att härleda derifrån, att under mötestiden hästarne förfarits af personer, som

oftast af lättsinne, någon gång af kitslighet, men alltid af brist på eget intresse, vanskött det för rusthållaren så dyrköpta hästskreaturet. Då Smålandshemmanen ej lemna annan afkastning, än den som är beräknad för sådana kreatur, som göra nytta för sig, och omöjligheten således gifver att kunna uppföda nummerhästar inom provinsen, så blir här af en följd, att efter hvarje hästmönstring betydliga summor från det fattiga Småland måste utgå till angränsande, mera bördiga Län och Landskaper till uppköp af nya hästar i de kasserades ställe.

I detta ämne har vid föregående Riksdagar så mycket blifvit taladt och skrifvet, att jag med ofvan anförda har tillräckligen motiverat min talan, och framställer härmed för min, och mina kommittenters del nu förnyad anhållan, det ville Rikets Högloflige, nu församlade Ständer till Kongl. Maj:t ånyo ingå med underdänig hemställan om nådigt bifall dertill, att Smålands husar-regemente måtte få afsitta i likhet med den redan afsutna delen af regementet, mot ersättning derför af sju tunnor spanmål, hälften korn, och hälften råg, efter medelmarkegång af hvarje rusthållsnummer, som skulle tillskynda staten en årlig inkomst af omkring 24,000 R:dr B:ko och lindra så mången rusthållares bryderi och bekymmer.

Om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott får jag vördsamt anhålla!»

Stockholm den 8 November 1856.

Anders Andersson,
från Kalmar Län.

3:o *Anders Bäckström* från Norrbottens Län:

»Sedan nu genom Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse af den 11 Maj 1855 är stadgadt, att indelta räntor och kronotionde skola framgent få lösas efter de 10 sistförflutna årens medelmarkegångspris, och således deraf följer, att indelningshafvare hafva likasom en bestämd lön på stat, endast varierande efter fastställda markegångspriser;

Så emedan, efter min tanke, ytterligare fördel af detta stadgande kunde tillskyndas, så väl räntetagare som gifvare genom att kronofogdarne i hvarje fögderi i sammanhang med öfrige kronoutskylder uppburo efter således stadgadt lösningspris alla indelta räntor, för att till Länets ränteri redovisa, och räntetagare derifrån, på en gång, kunde få lyfta sina löneanslag, utan att behöfva, såsom nu, inlysa sina räntegifvare till betalning af den sålunda bestämda penninglösen, och utskrifva qvittens till hvar och en af dem, som ock, ehuru af räntetagare dertill bestämd dag, sällan sker, att alla räntegifvare då inställa sig med betalning, och måste då, måhända efter flera dagars hinder, slutligen utfärda restlängd för låga indrif-

ning af de restskyldige, detta allt utan ringaste ersättning, ty lönen blir alltid densamma.

För räntegifvaren skulle äfven detta medföra fördel, då han ej behöfde, såsom nu, göra enskild resa, en stor del, särdeles uti de norra Länen, flera mil för att betala den bestämda lösen, utan finge afbördad denna skuld vid samma tillfälle, som öfriga kronoutlagor, oberäknadt den fördel, att räntegifvare alltid visste bestämda stället, der lösen skulle utgöras, samt på förhand beloppet, emedan det vore å honom tillhandakommen debetsedel uppfördt.

Med anledning af ofvanberörda förhållande vågar jag fördsammast föreslå, att Rikets Ständer genom underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t måtte anhålla, det kronofogdarne hvar och en inom sitt fögderi förständigades, att, i sammanhang med öfrige kronoutskylder, efter Kongl. Maj:ts Befallningshåvandes förordnande, uppbära lösen för all indelt till uppsägningsrätt icke hänförd grundränta, så väl som i de fall, då räntegifvaren eger uppsägningsrätt, men densamma icke begagnar, och medlen till Länens ränteri redovisa, för att derifrån till vederbörande räntetagare, efter det för hvarje år bestämda medelmarkegångspris, utbetalas.

Jag vill hoppas så mycket mera Ständernas medverkan häruti, som först åberopade nädiga kungörelse synes mig stå i nära samband med hvad jag föreslagit, då den i 4:de § innehåller, att i de fall, då räntegifvare ega uppsägningsrätt, men räntetagare icke vilja emottaga spannmål, densamma skall till kronans uppbördsmän aflemnas, och räntetagare skola af Statsverket efter medelpris för sin indelning betalas.

Jag kan ej annat finna, än att den föreslagna ändringen skulle medföra betydlig lättnad, så väl för räntetagare som gifvare, och om kronans uppbördsmäns göromål deraf möjligen skulle ökas, som måhända faller deremot, så kan det ej uppväga fördelen, utan kunde, om så anses nödigt, en billig ersättning därför af Statsverket dem beviljas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 4 November 1856.

A. Bäckström.

I anledning af denna motion yttrade:

Pehr Östman från Wester-Norrlands Län: »Erfarenheten har visat, att det sätt, på hvilket de indelta räntorna nu utgöras, tillskyndar såväl räntetagare, som räntegifvare stor olägenhet, hvarföre det skulle vara särdeles fördelaktigt, om den af Bäckström föreslagna ändringen uti indelta räntornas utgörande kunde vinnas. Jag instämmer således med Bäckström och önskar hans motion all möjlig framgång.

Erik Larsson från Wester-Norrlands och Herman Öbom från Norrbottens Län instämde.

4:o *Anders Jansson* från Wermlands Län:

»Genom Kongl. Förordningen den 21 Oktober 1698 har först blifvit stadgadt, hvad sedermera influtit i 4 §:n 17 Kap. Ärfdabalken, i vår nu gällande lag, eller att af inventariisumman vid Bouppteckningar skall till de fattige gifvas 4 öre af hvarje ett hundrade daler, eller en åttondels procent. — Det har ock, så vidt jag kunnat erfara, blifvit i allmänhet iakttaget, att denna så kallade åttondelsprocenten kommit den kommuns fattigförsörjning tillgodo, inom hvilken den förtecknade egendomen befunnits, då egaren i listiden varit derstädes bosatt, och såsom en kontroll häröfver stadgar Kongl. Resolutionen den 23 September 1741, att, då bouppteckning till Domstolen ingifves, skall bevis öfver erlagd fattigprocent företes. Att härmed dock icke allestädes noga förfares, och att den kommun, som, efter min åsigt, bör komma i åtnjutande af den så kallade fattigprocenten, ej heller alltid erhåller hvad densamma tillkommer, har under de sednare åren flera gånger inträffat och rättegång har äfven till följd af detta missförhållande uppkommit. Det har nemligen händt, att personer, bosatta t. ex. i en stad, haft egendom i en aflägsen landsort; vid en sådan persons dödsfall har bouppteckningen upprättats i staden, och i denna har man intagit äfven den på landet belägna egendomen, eller, om man ock låtit verkställa en bouppteckning öfver den senare, så har man i följe af föreskriften i 3 mom. 4 §:n Kongl Förordningen angående stämplade pappersafgifter insändt den till Sterbhuset i staden för charteringens bestämmande; der blir då hela bouppteckningen afslutad, fattigprocenten bestämd och äfven anammad. En annan gång innehafves egendom på landet af ett å annan ort etableradt Handelsbolag; när Bolagsman dör, upprättas ej någon bouppteckning på landet, ty, säger man, Bolaget lefver, och egendomen öfvergår genast vid dödsfallet till de öfrige Bolagsmännen, eller den dödes arfvingar, som då inträda i Bolaget, och således finnes ingen död mans egendom att förteckna och ej heller någon fattigprocent att erlagga. Visserligen skulle i dessa, om jag så får kalla dem, olagligheter rättelse vinnas genom rättegång; men hvar och en känner, huru svårt och kostsamt det faller sig för en kommun på landet att drifva en sådan mot en aflägsne boende part, och fattigkassan måste derföre ofta afstå från en rätt vacker inkomst, som endast genom en lång rättegång kunnat vinnas. Af dessa skäl ville jag vördsamt föreslå, att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet begärde ett sådant förtyd-

ligande af stadganderna i ofvansagde afseende: *Att, ehvad egendom tillhör enskild man, eller Bolag, skall efter egares eller delegares dödsfull förteckning upprättas å den inom hvarje socken befintliga, den aflidne i lifstiden tillhöriga egendom, och åttondelsprocenten derefter ovilkorligen tillfalla den församlings fattigvård, inom hvilken egendomen varit belägen.*

Om remiss härå till vederbörande Utskott anhåller jag vördsammast!

Stockholm den 8 November 1856.

A. Jansson,

från Wermlands Län.

Häruti instämde Nils Andersson, Olof Olofsson från Slängserud, Anders Jonsson och Olof Olofsson från Olsäterstorp, alla från Wermlands Län.

§ 15.

Föredrogos och remitterades till *Stats-Utskottet* följande motioner, nemligen:

1:o *Nils Anderssons* från Christianstads Län:

„Öfvertygad, att ibland de föremål, som såväl Landets Regering som Rikets Ständer finna sig manade att omhulda och understödja, jordbrukets utvidgande och förbättrande är ett af de viktigaste, samt uppmuntrad af det betydliga understöd, som Rikets Ständer beviljat åt en mängd andra företag, till förökande af landets odelbara jordrymder, genom aftappning eller sänkning af sjöar, anser jag mig böra ännu en gång anhålla om Rikets Ständers välvilliga uppmärksamhet till ett dylikt, som redan vid den på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning hållna undersökning af Styrelsen för väg- och vattenbyggnader vitsordats vara af en ganska vidsträckt beskaffenhet, och hvars framtida nytta, såväl för det allmänna som för orten och jordegarna bäst visar sig deraf, att emellan 6 och 700 tunnland skulle vinnas för odling, och dessutom de nuvarande kringliggande betydliga egorna vid sjön skulle befrias från den skada, som så ofta vållas genom öfversvämning.

Det är sänkningen af *Ifö sjö* i Skåne, som skulle medgifva en så stor fördel, men hvilkens utförande erfordrar en jämförelsevis dryg kostnad för jordegarna, i följd deraf, att inlösning måste ske af en qvarn och såg m. m. hvilka borde raseras i och för sänkningsarbetet.

Rikets Ständers Stats-Utskott ansåg visserligen sig, då jag första gången väckte begäran att erhålla ett biträde af Staten till belopp af 40,000 R:dr, dels lån, dels anslag, böra hänvisa till det allmänna anslag, som de vid 1850 och 51

års Riksdag ställt till Kongl. Maj:ts disposition, men efter den Nådigt anbefallda undersökningen, hvarvid befanns, att kostnaden skulle uppgå till 55,000 Riksdaler Banko, och sedan intressenterne förklarat sig villige att utföra arbetet med det begärda biträdet, ansågs dock af bemälda Styrelse detta alltför mycket ingripa i de årliga anslagen, som, redan till stor del disponerade, icke i allmänhet kunna blifva tillräckliga för så betydliga bidrag.

Det var under detta förhållande, som jag äfven vid sistlidne Riksdag begärde, att Rikets Ständer måtte för Ifö sjös sänkning bevilja från Riksgälds-kontoret ett lån af 30,000 Riksdaler Banko, samt hos Kongl. Maj:t anhålla om ett anslag utan återbetalning af 10,000 Riksdaler Banko, att användas efter den på Kongl. Maj:ts befallning utfärdade arbetsplan, på en gång, eller på de terminer Kongl. Maj:t täcktes bestämma.

Oaktadt jag fästade Stats-Utskottets uppmärksamhet på nödvändigheten att vidtaga den princip, att på Riksgäldskontoret anvisa sådana låneunderstöd, hvilka voro alltför betydliga för att utgå af de för aftappningar till Kongl. Maj:ts disposition anvisade medel, och hvilkas bestämmelse egentligen var, att i *anslags-* men ej i *lån väg* begagnas, afstyrktes min begäran, på den grund, att landvinningen vore nog obetydlig för ett understöd af så betydligt belopp, samt att Kongl. Maj:t icke skulle lära underlåta att lemna understödet, om företaget vore af större allmän nytta. Enhvar måste inse, att Utskottet i detta afseende lär förblandat lånebeloppet med anslaget. Det är påtagligt, att om kostnaden vore för stor, jordegarna icke begärt lånet, ty det skall ju af dem återbetalas; äfvensom att Styrelsen för väg och vattenbyggnader ej befattat sig med sakens fullständiga utredning, om anslaget ansetts vara obilligt begärtd och orättvist. Då icke endast 700 tunnland jord kan vinnas, utan vida större landvidd betryggas mot öfversvämning, så visar det sig ju, att här knappast är fråga om sex riksdalers statsanslag för hvarje vunnit och förbättradt tunnland, och att således det allmänna verkligen har att vänta omätligt större vinst i en hel framtid.

Hvad angår beviljandet af anslag, så synes Kongl. Maj:t visserligen redan hafva lemnat tillräckligt hopp derom; men här är hufvudsaken att få lånet. Att detta bör kunna lemnas af Riksgäldskontoret, är en vigtig principfråga, som icke endast rör denna sak, utan äfven det allmänna, nemligen om ej jordbruket bör uppmuntras på det sättet?

I hopp att Rikets Ständer en gång skall hylla denna

princip, som måtte blifva af den fördelaktigaste verkan, samt säkert skall gagna hela landet, får jag utbedja mig att åter få underställa densamma Rikets Ständers pröfning, samt vördsamt fästa uppmärksamheten på de skäl, som för ifrågavarande företag synas böra verka, till beviljande af ortens önskan. Dessa äro, utom det redan anförda, att så betydlig odlingsbar mark dels tillvinnes, dels förbättras, samt att lösen för vattenverken så betydligt ingår i kostnaden, hvilken dessutom, på sätt undersökningshandlingarne utvisa, blifver betydlig; att många hemmansegare, som hvardera hafva sin lilla fördel utaf aftappningsföretaget omöjligen kunna på en gång åstadkomma så betydliga kapitaler, som motsvara deras andelar, men att dessas bättre odling och den ifrån vattnet vunna jorden i framtiden skall blifva icke endast en enskild, utan äfven det allmänna tillkommande fördel.

Härtill kommer, att genom sjöns sänkning den skada kan afhjelpas, som flera strandegare nu lida derigenom, att vattnet ofta utskär hemmanens bästa jord, hvarigenom stundom dessas egare lida stora förluster, samt till och med hotas för sin och sina familjers framtid, då de befara, att en del af egorna och kanske hela hemman komma att försvinna i sjön, hvarigenom således äfven Staten skulle förlora en del af sin inkomst, om den ej i tid kommer denna bygd till hjälp, hvilken hittills aldrig fått åtnjuta ringaste del i de betydliga biträden, som en stor del andra orter af Rikets Ständer och af Regeringen erhållit för dylika ändamål, och som der visat så gynnsamma följder för odlingars utförande och landtbrukets förkofran.

Jag får på grund häraf vördsamt föreslå:

1:o Att Rikets Ständer måtte till Ifö sjös sänkning bevilja ett Lån af Trettio Tusen Riksdaler Banko, att af Riksgäldskontoret utgå, på de vilkor och återbetalningsterminer, som, med afseende på företagets nytta, Höglöfl. Stats-Utskottet finner skäligt tillstyrka, samt

2:o Att Rikets Ständer, med tillkännagifvande af detta sitt beslut, hos Kongl. Maj:t underdånigt hemställa, att Hans Maj:t för samma ändamål måtte Nådigt medgifva, att 10,000 Riksdaler Banko såsom anslag, *utan återbetalningsskyldighet*, må, efter den på Hans Maj:ts Nådiga befallning uppgjorda arbetsplan, på en gång, eller på de termer, som befinnas lämpliga att bestämma, dertill få användas.

Jag anhåller att denna min motion måtte blifva till Högl.

Stats-Utskottet remitterad, och att Utskottet, i händelse det anser några vidare upplysningar behöfliga än de, som jag skall särskildt till Utskottet öfverlemnna, ville från Styrelsen öfver Väg- och Vattenbyggnader infordra de der förvarade handlingar i målet, hvilka innehålla karta och beskrifning, äfvensom detta Embetsverks afgifna Utlåtande.»

Stockholm den 3:dje November 1856.

Nils Andersson,
från Christianstads Län.

2:o *Erik Johan Rudbergs* från Kalmar Län:

»Vid Riksdagen 1810 öfverlemnade Rikets Ständer åt Kongl. Maj:t att låta försälja och under eganderätt åt enskilde upplåta sådana parker och skogar, som icke voro för allmänt behof erforderliga, och under riksdagen 1817—1818 stadgade de vissa grunder för denna försäljning. Bland dessa grunder förekom, att försäljningen skulle ske på öppen auktion till den, som bjöde högsta räntan. Enligt dessa Ständernas beslut blefvo äfven åtskilliga sådana kronoparker å Öland, bland dem Rälla Tall, under skattemannarätt till enskilde upplåtna. Inroparne, som endast hade för afsigt att hastigt skaffa sig stor inkomst genom skogens nedfällning och afyttring, tvekade ej att ådraga marken en ganska hög jordränta, vida öfverstigande hvad som efter skattläggningsmetoden för orten kan på de särskilda lotterna belöpa; denna ränta, så hög den än var, utgjorde nemligen blott en ringa procent af den inkomst, de skaffade sig genom skogens försäljning. Men när skogen väl var nedhuggen, så försålde de förste inroparne sina lotter, eller afhände sig dem på annat sätt åt okunnigt och fattigt folk, som ej hade förmåga att inse, att de kala sandfalten ej förmådde bära en så hög skatt. Följden har blifvit, att flera af de på sådant sätt genom auktion till hög skatt uppdrifna lotterna i Rälla Tall fallit i ödesmål och blifvit skattevrak; hvarföre man måst vidtaga sådana åtgärder, som för en del lotter föranlett ny skatteförsäljning, nemligen för lotterne N:o 3, 4 och 5, Rälla Tall, hvilka lotter då blifvit förmedlade till $\frac{1}{2}$ kappe spanmål per Tunmland. Men en större del af lotterne äro ännu betungade med den öfverdrifna ränta, som de första inroparnes vinningslystnad och den felaktiga beskattningsmetoden genom auktion ådrog dem. I fråga om kronoparken Strandskogen beslöt Rikets Ständer vid sednaste riksdag att lemna bifall till Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition att skattläggning efter ortens method måtte på statsverkets bekostnad ega rum. Detta Rikets Ständers beslut grundade sig på hufvudsakligen följande skäl, nemligen: att sedan vid 1823 års riksdag den på felaktiga statsekono-

miska grunder byggda beskattningsmethoden, förmedelst auktion, måst frånträdas, hade nedsättning i sålunda åsatt grundskatt, der denna varit för dryg, blifvit såväl på Öland, som på andra orter medgifven; att statsmakterna, som inledt enskilda personer i dylika skatteköp, egde förpligtelse att afhjelpa de olyckliga följderna deraf; att då skattläggning icke blifvit i vanlig ordning verkställd, förmedling deraf ej heller kunde författningsenligt erhållas, utan erfordrade Ständernas bifall; att grundskatterna, som alltid borde lämpas efter jordens förmåga att bära dem, här vore vida högre, än efter ortens skattläggningssmethod, samt om lägenheternas sednaste köpare äfven haft kännedom om grundröntans belopp, de likväl kunnat vara i okunnighet om det sätt, hvarpå densamma blifvit bestämd, och alltså ej haft aning derom, att skatten stode i missförhållande till nuvarande beskaffenheten af dessa lägenheter, hvilka, såsom till största delen bestående af flygsandsfält, voro ytterst svaga, samt, derest nedsättningen ej beviljades, sannolikt fölle i ödesmål och blefve skattevrak, då innehafvarne komme att allt för tungt belasta fattigvården; samt slutligen, att staten troligen redan skulle varit nödsakad återtaga jorden, i fall denna varit mindre styckad och således många enskilda personer derå icke nedlaggt odlings- och byggnadskostnader. Alla dessa skäl gälla på fullkomligt samma sätt för de öfrige kronoparkerne å Öland, nemligen: Rälla Tall, Sörby- och Lindby Tallar, hvilka äro af alldeles enahanda beskaffenhet. Jag tager mig därför anledning, att på dessa skäl, och med synnerligt afseende på den omständigheten, att fattigvården skall få vidkännas en öfver måttan tung underhållskostnad åt skogslotternes innehafvare, ifall staten längre fortfar att vilja af dem utpressa den allt för höga jordränta, som nu är lotterna ålaggd, vördsamligen föreslå:

att Rikets Höglof. Ständer måtte till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse i fråga om förre kronoparkerne Rälla Tall, Sörby Tall och Lindby Tall å Öland, af lika syfte med det bifall sednast församlade Ständer gäfvit till Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition i fråga om förre kronoparken Strandskogen.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm i November 1856.

E. J. Rudberg,
från Öland.

§ 16.

Föredrogs och remitterades till Stats-Utskottet *Joseph Smedbergs* från Elfsborgs Län så lydande motion:

»Den klagan, som af allmogen i åtskilliga orter uttalas öfver den ojemnt fördelade Kronobrefbäringsskyldigheten, är icke ogrundad, helst som den efter år 1849 blifvit en tillökning i beskattningen å den förut nog högt skattlagda jorden, sedan alla Kronoskattehemman, samt Frälsehemman till hälften, fått i debetsedlarne sig påförda icke så obetydliga bidrag till de hemman inom häradet, som till brefbäringssstationer blifvit utsedde. — Visserligen hade dessa hemman före denna tid en ännu tyngre börda, då de ensamt, utan ersättning, fick fortskaffa Kronoposten, men då hade de likväl några särskilda förmåner, såsom befrielse från kungs- och krono-skjutsningar, inqvarteringar, reservskjuts, fjerdings- och nämndemannabestyr och dylikt mera, men sedan nuvarande reglering inträdt, hafva alla sådana förmåner upphört; det heter väl nu, att denna skyldighet blifvit jemnare fördelad; men huru många brister finnas väl icke ännu i denna fördelning? Hvarföre äro ännu så många hemman inom kommunerna fria från detta besvär, såsom säterier och boställen, ja till och med vissa Län inom Riket lära icke hafva kännning af denna tunga. Då det icke, åtminstone af en rättänkande samhällsmedlem, kan förnekas, att alla behöfva veta och få kännedom om öfverhetens bud och befallningar, samt ingen kan säga sig vara oberoende af Domare, Kronofogde, Länsman etc., utan behöfva deras biträde, skydd och handräckning, samt hvad särskildt boställen beträffar, desse äro de, som icke i ringa mån besvärakronobrefbärande, i anseende till de många ekonomiska besigtningar, laga syner, med oräkneligt annat, som dem rör, så synes det ock obilligt, att de förut nog drygt skattlagda hemman skola vidkännas tyngden af ett slikt onus, som rör allas rätt. För att i detta hänseende komma rättvisan närmare, får jag föreslå, att all kronobrefbäring bekostas af Staten, samt att densamma antingen ställes på entreprenad, eller att vissa lägliga hemman dertill utses af Konungens Befallningshafvande, eller Kronofogden, i hvilken sednare händelse beloppet af den ersättning, som hvarje hemman bör tillkomma, föreslås af Härads-Rätten och bestämmes af Konungens Befallningshafvande, samt att ersättningen från Landtränteriet utanordnas och genom Kronofogden vederbörande tillhandahålles straxt efter uppbörden af årets allmänna kronoutskylder.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 8 November 1856.

J. Smedberg,
från Elfsborgs Län.

I anledning af denna motion yttrade:

Tobias Lind från Götheborgs och Bohus Län: »Då

samma olägenheter förefinnas i min hemort, som motionären påpekat, kan jag icke annat än instämma med honom.»

Lundahl från Skaraborgs Län instämde.

Anders Medin från Kronobergs Län: »Äfven jag har varit sinnad väcka motion i detta ämne, men då sådant numera icke är af nöden, instämmer jag med *Smedberg*.»

Gustaf Johansson från Kronobergs samt *Nils Svensson* och *Johannes Nilsson* från Blekinge Län instämde.

Nils Svensson från Christianstads Län: »Vid sista Riksdag väckte jag motion i detta ämne, men oakadt den icke vann någon framgång, kan jag icke annat än förena mig uti hvad motionären föreslagit.»

Häruti hördes instämma *David Andersson* från Hallands, *Pehr Nilsson* i Alestad och *Måns Persson* från Malmöhus, *Gustaf Larsson* från Stockholms och *Gustaf Jonsson* från Kalmar Län.

Rudberg: »Min åsigt är, att kronobrefbäringen bör öfvertagas af Postverket, och derföre förenar jag mig med motionären.»

§ 17.

Föredrogs och bordlades följande motioner, nemligen af:
1:o *Erik Johan Rudberg* från Kalmar Län:

»Vid sistförflutna Riksdag yttrade Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, i fråga om jordbrukets fullkomliga befriande från skjutsningsbesväret: att ifrågavarande befrielse är det mål, hvar till hvarje reglering af skjutsskyldigheten bör syfta. Likväl godkändes icke den af flere Ledamöter inom Bonde-Ståndet föreslagna utvägen, att skjutsen ovilkorligen skulle ställas på entreprenad och de resande erlägga betalning i förhållande till kostnaden för skjutsens upprätthållande. Man befarade nemligen, att kostnaden skulle bli alltför tryckande för den resande; att den skulle bli så ojemn på olika ställen, att ingen resekostnad skulle kunna på förhand bestämmas och till följd deraf rörelsens obehindrade gång skulle hämmas.

Emellertid är det en erkänd sak, att skjutsningsbesväret orättvist blifvit lagdt på jordbruket, och upphäfvandet af en orättvisa måste verka till det helas båtnad, äfven om vissa intressen dervid skulle komma att lida. De intressen, man i detta fall anført, äro de inländska kommunikationernas, den obehindrade rörelsens. Denna sönderfaller likväl i en stor mängd underafdelningar. Resor i embetsärender, affärsresor, lustresor äro alla af olika slag. De förra ersättas i allmänhet af Staten, dels af den, som påkallat eller föranlett dem.

De blifva således icke betungande för tjenstemännen, äfven om skjutslegan skulle ökas. Deras börda skulle endast komma att helt och hållet hvila på den, som är skyldig betala dem, i stället för att den nu till en stor del trycker den skjutsskyldige. Affärsresorna böra kunna bära sin egen kostnad; göra de det icke, utan jorden skall betungas, på det affärsmännen må kunna sköta sina spekulationer, så har man godkänt den grundsatsen, att den ene samhällsmedlemmen skall beskattas, för att den andre må med större fördel kunna drifva sitt yrke — en grundsats, som man underkänt inom allmänna närings- och tull-lagstiftningen, och som man icke utan uppenbar orättvisa kan vilja tillämpa emot jordbrukaren. Det tredje slaget af resor, lustresorna, som ske för nöjets skull, böra säkert icke, ehuru de utgöra en god del af de resor, som besvara jordbrukaren, tagas i betraktande; ty ingen lär vara nog obillig att vilja för deras skull fortfarande betunga landets allmoge med en börda, som lägger oberäkneliga svårigheter i vägen för ett väl ordnadt landbruk. Jag anser således det af sista Riksdagens Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott emot skjutsentreprenader åberopade skäl vara fullkomligt ogiltigt, och då något annat skäl, mig veterligt, icke kan med rättvisa deremot anföras, så vågar jag vördsamligen föreslå:

att Rikets Höglofl. Ständer måtte hos Kgl. Maj:t göra underd. framställning, att skjutsen öfverallt måtte ovilkorligen ställas på entreprenader och skjutslegan ställas så, att den resande gifver full ersättning för sitt fortskaffande, utan något slags bidrag dertill från Statens eller jordbrukarens sida.

Men då ett sådant ordnande af skjutsväsendet icke lär kunna ske utan åtskilliga omgångar och tidsutdrägt, och landet emellertid icke bör sakna medel för resandes fortkomst, så föranlätas jag att antaga, det jordegaren tills vidare, och intilldess skjutsen kan på det föreslagna sättet ordnas, bör fortfara med resandes fortskaffande. Något skäl, hvarföre icke den resande sådant oaktadt borde gifva full vedergällning för det besvär, han förorsakar, kan likväl icke rättvisligen åberopas. Tvärtom synes all billighet tala för den åsigten, att han skall för sitt fortskaffande till fullo ersätta den skjutsande. Jag hyser derföre den öfvertygelsen, att rätteligen en skjutslega skulle bestämmas, som för hvarje ort kunde anses ungefär motsvara skjutskostnaden. Men då detta skulle föranleda betydliga förberedande undersökningar, utan att likväl blifva fullkomligt tillförlitligt och erfordra en tidsutdrägt, som vore högst menlig för de skjutsskyldige, i fall de kunde hysa grun-

dad förhoppning att på annat sätt få en skäligen ersättning bestämd, så föranlätas jag att förorda en tills vidare likformig skjutslega öfver hela Riket. Med afseende på det höga inköpspris, hvori hästskulptur och åkdon nu stå, och deras dryga underhållskostnad samt de höga arbetslöner, som numera öfverallt betalas, och hvilka göra det nödvändigt, att vid skjutslegans bestämmande äfven taga i behörigt betraktande, att vid skjutsens utgörande alltid en person måste dragas från arbetet, får jag derföre vidare såsom, efter mitt förmenande, billigt, vördsamligen föreslå:

att, oberoende af entreprenadskjutsinrättningar och frågan om dessas tillvägabringande, skjutslegan tills vidare måtte höjas och bestämmas till 40 sk. B:ko på milen för hvarje häst.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»
Stockholm den 1 November 1856.

E. J. Rudberg,
från Kalmar Län.

Häruti förenade sig Nils Pehrsson och Gustaf Jonsson från samma Län.

2:o *Johannes Andersson* från Elfsborgs Län:

»Ibland alla de skyldigheter och onera, som åligga jordbruket i vårt land, finnes knappast någon som är så tryckande och besvärlig, eller så obilligt fördelad, som skyldigheten att, med hästar, åkdon och förmän, tillhandahålla skjuts för resande, så väl för dem, som resa i angelägna embetsärenden, som de, hvilka endast resa för nöje och tidsfördrif. Icke sällan händer, att den skjutsskyldige måste, för att undgå tilltal och dryga böter för försummelse, åsidosätta, för sin egen del, de allravigtigaste jordbrukssysslor och körsior, för att mot en ringa ersättning af 16, 20 eller på sin höjd 24 sk. Banko milen, med häst och karl göra sin skyldighet, hvilken alltid drabbar med ganska kännbar ekonomisk förlust, synnerligast i närvarande tid, då både hästar, åkdon och arbetsfolk äro dubbelt dyrare än förr. En förbättring härutinnan har länge nog och med skäl varit åstundad af mine skjutsskyldige kommittenter i Åhs och Gäseneds härader, med många flere, som jag nu under detta Riksmöte fått höra. Jag vill förmoda, att ingen redlig medborgare ogillar en klagan öfver den svåra belägenhet och det förtryck, hvori den skjutsskyldige sig för närvarande befinner. I anledning häraf får jag vördsamt utbedja mig Höglofl. Rikets Ständers allvarliga och kraftiga medverkan till en snar förbättring för den betungade skjutsskyldige, innan han blifver ohjelpigt ruinerad. För åstadkommande af en sådan förbättring påstår jag, så

vida icke Kongl. Maj:t i Nåder, med afseende på de underdåniga petitioner, som från flera landsorter till Honom blifvit ingifna, uttänkt något bättre förslag till trångmålets afhjelpande, att all skjutsning, till resandes fortkomst i städerna och på landet, måtte ställas på entreprenad-auktion, hvilken borde genom Konungens Befallningshafvandes i Länen försorg verkställas vid hvarje station för 2 å 3 år, och hvad skjutslegan dervid öfverstege 40 sk. Banko i städerna och 32 sk. milen på landet, måtte fyllas af Statens medel. Åkdonslegan anser jag böra förhöjas med $\frac{1}{4}$:del af nuvarande belopp.

Om remiss häraf till behörigt Utskott anhålles ödmjukeligen!"

Stockolm den 31 Oktober 1856. *Joh:s Andersson,*
från Elfsborgs Län.

3:o *Pehr Benjaminsson* från Elfsborgs Län:

»Ibland de mest tryckande onera, som vidlåda jordbruket, är skjutsskyldigheten. Jordbrukaren måste under brådaste andetid åsidosätta sina angelägnaste göromål och fortskaffa den resande emot en ringa ersättning af 16 sk. Banko för milen, och 20 sk. Banko under några få månader af året, der entreprenad å skjutsningen icke kunnat tillvägabringas, och 24 sk. Banko milen, der entreprenad kunnat inrättas. Det är icke nog med att den skjutsskyldige måste fortskaffa de som i tjenste- och allmänna ärender resa, utan äfven andra, som göra sina lustresor från en ort till en annan. Af de nu högt uppdrifna priser å så väl hästar och åkdon, som tjenstehjous löner, kan hvarje rättänkande inse, att nuvarande skjutslega är nästan i allmänhet, och i synnerhet der, som äro backiga vägar, för ringa, om man uppbådas att skjutsa en resande 2 mil, derföre erhålles i ersättning för en häst och kördon endast 36 sk. Banko, då skjutspenningarne beräknas till 16 sk. Banko för milen; dertill åtgår en hel dag. — Man måste till andras tjenst lemna sin häst och åkdon, samt dräng eller annan pålitlig person, derföre kostnaderna för en sådan skjutsresa för den skjutsande kan skäligen beräknas till 2 R:dr 16 sk. Banko; den skjutsande förlorar således på en sådan resa 1 R:dr 28 sk. Banko. Hvem borde ersätta den skjutsande eller jordbrukaren denna förlust? Borde den resande icke göra det? Men ehuru rättvist, torde det ändock inom Riksständen möta motsägelse. Jag får derföre hos Rikets Högloflige, nu församlade Ständer föreslå, att skjutsskyldigheten helt och hållet skiljes från jordbruket och ställes på entreprenad, då skjutslegan på landet borde för hvarje häst bestämmas till 40 sk. Banko, och vagnslegan till 3 sk. Banko för milen, och i städerna till 44 sk. Banko milen för hvarje

häst och lika vagnslega som på landet. Och skulle efter en sålunda förhöjd skjutslega ingen vilja åtaga sig skjuts-skyldigheten, då borde Staten ersätta hvad derutöfver möjligen erfordrades. Sådana entreprenad-auktioner borde på Konungens Befallningshafvandes föranstaltande hvar tredje år å gästgifvaregårdarne förrättas.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott får jag ödmjukast anhålla!»

Stockholm den 31 Oktober 1856.

Pehr Benjaminsson,
från Elfsborgs Län.

4:o *Olof Larsson* från Gefleborgs Län:

»Under många föregående Riksdagar har Bondeståndet förehaft frågor om skjutsinrättningen i Riket, hufvudsakligast i ändamål att få förhöjd skjutslega; men detta syfte är för inskränkt, såvida skjutslegan icke blir så lämpad, att den fullt motsvarar kostnaden för skjutsens bestridande.

Tiden för förändring i skjutsväsendet är nu inne; de åtgärder, som redan äro vidtagna och ytterligare skola företagas till beredande af lättade kommunikations-anstalter, böra betraktas i samband med hvad som redan är gjordt för de äldre; och således torde nu frågor om kanal-förbindelser och jernvägar varda behandlade i sammanhang med frågor om ändring i skjutsnings-bestyret, enär de alla angå medlet för resandes fortkomst.

Den historiska grunden för skjutsningsbestyret må vara laglig, eftersom det af Regeringarne blifvit ordnadtt för längre tider tillbaka; men sjelfva lagen saknar rättsgrund: den påbjöds i de tider, då bonden var enda tillflykten för resandes fortskaffande, och man hade då icke tänkt, än mindre framställt, sednare tiders åsigter om en rättvis fördelning af skattebördorna, utan ansågs bonden såsom den der kunde åläggas hvilken börda som helst, isynnerhet om den kunde utgöras i tjenstbarheter. Nu för tiden finner man saken annorlunda: man fäster icke afseende på innehafvaren af ett yrke, utan på yrket sjelft, och man söker på allt sätt undanröjda de obilliga och förtungande förhållanden, af hvilka ett yrkes tillväxt och förkofran återhållas; man öfverväger hvilka följder en beskattning eller börda kan utöfva på yrket och näringen, samt lemna ingen å sido, ty hvarje produktion gagnar det hela; och man har funnit jordbrukets nedtyngande af obilliga bördor icke kunna vara annat än högst menligt för det allmänna, då jordbruket numera blifvit landets förnämsta hufvudnäring.

Äfven från moralisk synpunkt vet man väl hvilket oberäkneligt sedeförderf vår skjutsinrättning åvägabragt på det uppvexande släktet. Jag behöfver blott erinra, att den bildade

ofta nyttjar ordet *hållstuga*, då han vill uttala motsatsen till städadt skick, seder och ordentlighet, och detta uttryck finna vi så mycket mera grundadt, som erfarenheten visat, att ungdomen på sagde ställe eger lättaste tillfälle att inöfva sig till superi, kortspel och flera lastbarheter; i följd hvaraf den lagstiftande makten har pligt att äfven för denna orsak söka tillvägabringa sådana förändringar i stadgandet för skjutsinrättningen, att sedslöshet af densamma icke må befordras.

Väl har någon förändring härutinnan vunnits genom reformen att öfverlåta skjutsen åt entreprenör; men denna förändring, ehuru bidragande att undanröjda näst förut antydda olägenheter, har dock icke åstadkommit någon lättnad i skjutsningsbesväret, utan tvärtom ådagalagt, att denna tunga är så mycket mera tryckande, som de fleste entreprenörer med sina erhållna betydliga bidrag ändå icke kunna komma ut med skjutsningsbesväret, utan ofta skilja sig från befattningen, så snart de afslutade kontrakten gått till ända.

Det obilliga uti skjutsningsbesväret har derigenom blifvit tydligen styrkt; de afgifter, hvarmed de skjutsskyldige friköpt sig från skyldigheten att sjelfve skjutsa, visa icke allenast hvilket tryckande onus denna skyldighet i verkligheten är, utan äfven åskådliggör obilligheten deruti, att det ena skjutsningslaget är underkastadt ojemförligt större börda än ett annat, såsom t. ex. att inom det distrikt, jag har äran representera, denna afgift varierar mellan 24 och 96 R:dr Rgs per mantal räknadt, så likväl till förståendes, att hvar och en inom samma skjutsningslag betalar lika i förhållande till skattetal; hvidan skiljaktigheten uppstår skjutslagen emellan allt efter olikhet i lokala förhållanden eller olikhet i trafik och rörelse.

Af hvad här ofvan i korthet blifvit antydt skönjes tydligen, att stadgandet för nuvarande skjutsinrättning saknar en sann rättsgrund; bevisen därför finner man, efter hvad förut blifvit antydt dels derutaf, att en så stor olikhet i skjutsningsbördan förefinnes de skjutsskyldige emellan, dels deruti, att den klass af medborgare, hvilken i förhållande till öfriga samhällsklasser drager minsta fördelen af skjutsinrättningen, skall ensam vara underkastad denna svåra börda.

Under erkännande af bristande förmåga att kunna föreslå en förändring, som leder till en tillfyllestgörande rättelse, har jag likväl trott det vara rättsenligast att staten härstädes, likasom i åtskilliga andra länder öfvertager skjutsningsbestyret eller att den kostnad, som erfordras åt entreprenaderne, bekostas af allmänna medel.

Men emedan man måhända skall finna med mycken svå-

righet förenade att på en gång och fullständigt omskapa denna del af allmänna åligganden anser jag mig böra föreslå:

- 1:o Skjutslegans förhöjande till 40 sk. b:ko milen på landet och 1 R:dr i städerna, och bör krono-skjutslegan, i enlighet med hvad nu äger rum, bestämmas lika med den, som utgår för håll- och reserv-skjutsen till 40 sk. samma mynt.
- 2:o Att, såvida skjutsningen vid vissa stationer icke kan bestridas med den ersättning, som erhålles genom skjutslegan, bör det bristande utgå af alla näringsgrenar, af hvars och ens afgift i förhållande till hans bevillning enligt 2:dra Artikeln.
- 3:o Skulle detta förslag icke vinna Rikets Ständers bifall, så anser jag mig böra föreslå, att åtminstone egare af bruk, fabriker, qvarnar, sågverk och inrättningar af alla slag, hvilka hafva sig ålagd bevillning efter 2:dra Artikeln, böra genom deras myckna anlitande af skjutsinrättningen deltaga i underhållet deraf och således efter ofvansagda grund deltaga i de afgifter, som erfordras för skjutsens bestridande.

Uppbörden liksom debiteringen af dessa medel vare för landet under länsstyrelsernes och för städerna under magistraternes kontroll, och njute Kronofogde och Häradsskrifvare enahanda arfvode för debiteringen och uppbörden häraf som för uppbärandet af den bevillning, som ingår till Statsverket.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!

Stockholm den 29 Oktober 1856.

Olof Larsson,
från Gefleborgs Län.

5:o *Samtliga Representerne från Jönköpings Län:*

»Med de många, som från alla Rikets gränсор höja sin stämma om skjutsskyldigheten, såsom alltför svår och betungande, nödgas vi på våra kommittenters begäran och vår egen erfarenhet ändå öka deras antal. Det är ingalunda obekant om Smålands mindre fruktbarhet, men det oaktadt med rotering och andra allmänna onera jemförelsevis hårdast beskattade land, och deraf är en följd, att innevånarna äro till största delen mindre bemedlade, och således hafva svårare att kunna föda kreatur både till att bruka sina små och mindre fruktbara jordlappar mellan berg och mossar, och att derutöfver hålla hästar för skjutsskyldighetens fullgörande; derföre utgör det ett mera svårt och tryckande hinder för jordbrukets skötsel och vård, emedan den skjutsskyldige måste ofta taga hästen, som utgör mångens i vår ort nästan enda dugliga dragkreatur, från plogen och sätta den för ett uppbudadt skjuts;

men oaktadt den förlust och olägenhet, den skjutsskyldige derigenom får vidkännas, erhåller han icke så mycket i skjuts-pengar för både kreatur och åkdon, att den karl, som skjutsen medföljt, är dermed efter ortens pris godtgjord, hvilket i kort-het skall bevisas: då skjutsbud ankommer med befallning att inställa sig å en viss timma, antages att skjutshästen måste efterskickas $\frac{1}{8}$:dels, ja till och med $\frac{1}{4}$:dels mil från den skjutsskyldiges hemvist, och sedan färdas derifrån till gästgifvaregården, som måhända utgör $\frac{1}{2}$ mil och derutöfver, och då den skjutsande fullgjort skjutset, som antages till $1\frac{1}{2}$ mil, erhåller han ju för skjuts och vagnslega 40 sk. R:gs, och då kreaturet blifvit återställt der det var hämtadt, har den skjutsskyldige således måst färdas $4\frac{1}{2}$ mil; nu frågas om det är hvar-ken i moraliskt eller lagenligt afsende billigt begärdt att verkställa dylika resor för så obetydlig summa, emedan den skjutsskyldige ej kan uträtta något mera för den dagen, och således är ju klart, att dagsverket för den, som åtföljt ej är dermed betaldt, samt allsintet för kreatur och åkdon. Detta utgör ej någon ny klagan öfver denna landsplåga, emedan den varit af ålder ett föremål för riksdagsgöromålen, hvilket numera med hopp om en ändamålsenlig och af behofvet påkallad rättelse bör kunna vinna bifall, helst som varuvärdet å kreatur och körredskap samt dagspenning stigit öfver dubbelt, sedan sista författningen om skjutslegan utfärdades; derföre hoppas vi, att Högloflige Stånden med beredvillighet skola söka medverka till denna tryckande bördas skiljande från jordbruket, eller åtminstone en efter tidens nu varande penningvärde någorlunda motsvarande ersättning, och derigenom visa att billighet och rättvisa utgöra målet, utan några egennyttiga afsigter; ty hvad kan vara mera rättvist, än att den, som önskar åka bör derför erlægga en någorlunda motsvarande ersättning, helst som det icke bör vara något onus för jorden.

Att en viss förbättring skett i de orter, der skjutsskyldigheten utgöres af entreprenörer, kan väl ej bestridas; men äfven der otillräckligt i anseende till den ringa skjutslegan, och derför verkar tryckande äfven för dem; men inom vårt land finnes inga entreprenörer å landet, utan utgöres skjutsen af dertill anslagne hemman för den vanliga ringa skjutslegan, emedan inga entreprenörer tilltro sig att underhålla behöfligt antal hästar i våra mindre bördiga trakter.

Med anledning häraf få vi föreslå, att skjutsskyldigheten måtte blifva från jordbruket skiljd, hvilket förr eller sednare borde blifva ett oemotståndligt tidens kraf; men skulle tiden ännu ej vara inne för en så grundlig förändring i skjutsskyldighetsfrågan, genom andra mera maktpåliggande göromål,

och således detta förslag af Riket Ständer ej vinna bifall, så få vi, intill dess en sådan författning kan komma i verkställighet, föreslå:

- 1:o att skjutslegan å landet erlägges med 1 R:dr Rgs milen;
- 2:o såsom vagnspenningar för enbetsvagn 6 sk. milen samt dubbelt för tvåbetsvagn och
- 3:o i stad med en lämplig förhöjning för så väl skjuts som vagnspenningar.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 7 November 1856.

D. Danielsson,
från Östra Härad.

J. Holm,
från Westra Härad.

Peter Jönsson,
från Tveta Härad.

Nils Svensson,
från Westbo och Östbo Härad.

Johannes Larsson,
från Norra och Södra Wedbo Härad.

6:o *Anders Andersson* från Kalmar Län:

»Skjutsningsbesväret och de dermed förenade omständigheter och svårigheter öfverklagas icke utan största skäl af alla dem, som hafva sig denna börda ålagd; hvadan det också måste föranleda till rättmätiga klagomål öfver detsamma vid hvarje Riksmöte.

Det är för jordbrukaren icke allenast ytterst tungt och tidsödande, utan den ersättning, som för deras bärande erlägges, står ännu ej i något proportionerligt förhållande till tyngden af detsamma. Äfven jag nödgas derföre i detta afseende höja min röst till klagan, liksom så många andra före mig hafva gjort. Jag finner mig uppmädat af egen erfarenhet, och synnerligast som jag sjelf är skjutsskyldig, och vet mig dessutom gå mina kommittenters lifiga önsknings till mötes, då jag, så vidt i min svaga förmåga står, söker göra deras billiga önsknings gällande, i det hopp, att Rikets Ständer med Kongl. Maj:ts Nådiga samverkan måtte bestämma för skjutsningsbesväret en sådan ersättning, som med tidsförhållandena och tyngden af den öfverklagade bördan någorlunda kan anses vara öfverensstämmande, på det att den reservskjutsskyldige må slippa att längre sucka öfver ett åliggande, som står högst illa tillsammans med billighetens fordringar.

Att denna skjutsskyldighet är mest kännbar inom de delar af Riket, der den lokala beskaffenheten hindrar verkställigheten af entreprenad, är allmänt känt. Sådant är också förhållandet för det mesta i min hemort; hvadan reservskjutsskyldigheten derstädes oförändradt fortfar, utom på ett par

gästgifvaregårdar, der de reservskjutsskyldige få göra stora tillskott till entreprenören. De flesta hemmanen inom reservlaget ligga $\frac{1}{2}$ till och med $\frac{3}{4}$ mil ifrån gästgifvaregården, dit färden från dem under den mörka årstiden är svår, till och med vådlig. Den resande måste vänta på skjuts till och med 3 timmar, och följden deraf blir, att han kör så mycket fortare, hvaraf hästen naturligtvis måste lida. För en väglängd af $5\frac{1}{2}$ mil fram och tillbaka, nemligen för $\frac{3}{4}$ mil från reservhemmet till gästgifvaregården, och för 2 mil derifrån till nästa ombyte, får den skjutsskyldige, då löshäst begagnas, 32 sk. Banko, med hvilka han måste finna sig belåten. Om man tager i betraktande, att den skjutsskyldige, då så kallade förbuds-sedlar begagnas, måste vänta fullt 2 timmar innan några väntpenningar få ega rum, så händer, genom klockornas olika gång, att man kan få vänta $2\frac{1}{2}$ timme, utan att sådana erhållas. Hela dagen går således åt, och man kan ej förtjena mera än 32 sk.; skall man lega någon arbetare att förrätta göromålen hemma under tiden, kan någon sådan ej fås under 1 R:dr om dagen. Således får den skjutsande lägga till 16 sk. Banko, samt låta hästen gå utan ringaste ersättning. Det synes allt vara hårdt, då hemmanet ej åtnjuter någon lindring af dess onera, hvar till anledning endast är att detsamma är beläget nära en gästgifvaregård. Efter mitt förmenande synes alltså meningen varit, att då gästgifvaregården först anlades den skjutsande skulle komma i åtnjutande af full ersättning för allt, som denna skyldighet medförde.

På grund af de utaf mig nu anförda skäl, hoppas jag, att Rikets Höglofl. nu församlade Ständer måtte bevilja samthos Kongl. Maj:t i underdånighet föreslå:

- 1:o Att jordbrukaren måtte varda befriad från all skjuts-skyldighet, hvilken i hela dess utsträckning måtte på entreprenad öfverflyttas, och att den resande får betala skjutspenningar så, att entreprenören är fullt belåten;
- 2:o Att entreprenad-auktioner förrättas af Konungens Befallningshafvande, som, efter lokala förhållandena bestämmer det antal hästar, som genast på den resandes tillsägelse skola tillhandahållas; och
- 3:o Att intill dess denna fråga på nu föreslagna grunder blir afgjord, legan för den skjuts, som för närvarande utgår från så kallad reserv, måtte så snart omständigheterna det tillåta, bestämmas till 32 sk. Banko för hvarje mil från gästgifvaregård å landet, och 36 sk. samma mynt från gästgifvaregård i stad, samt att vagnpenningarne förhöjas till dubbelt mot hvad de nu äro.

Om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 5 November 1856.

A. Andersson,
från Kalmar Län.

Härmed förenade sig A. M. Andersson från Kalmar Län.
7:o Ephraim Larsson från Elfsborgs Län:

»Under en längre tid af år, och Riksdag efter annan, hafva talrika röster inom detta Riksstånd hörts med full öfvertygelse klaga deröfver, att Svenska jorden blifvit allt mer och mer betungad af tryckande skatter och onera. Ibland dessa torde Reserv-skjutsen och Post-skjutsen icke anses för de minst tryckande, och att den i hög grad hämmat utvecklingen af vårt jordbruk torde knappast kunna bestridas af någon, som närmare tagit kännedom om deras art och beskaffenhet. Rikets Höglofl. Ständer hafva väl sjelfva också insett behovet af någon lindring för de skjutsskyldige och sökt att åvägabringa en sådan genom inrättande af den s. k. entreprenaden vid skjutsstationerna; men denna inrättning har dock, der sådan kommit till stånd, icke allenast icke åstadkommit någon lindring i de reserv-skjutsskyldiges beskattning, utan tvärtom snarare ökat den, endast lemnande den resande fördelen af att hastigare kunna tillryggalägga sin färd. Den reserv-skjutsskyldige har nemligen icke kunnat frigöra sig från detta tryckande onus, med mindre han till entreprenören erlagdt ganska betydliga penningebelopp, eller fullgjort andra lika tryckande åligganden. Väl hafva Rikets Ständer vid föregående Riksdagar belutat, att, der icke entreprenader kunnat tillvägabringas, skjutslegan under några få månader af året skulle höjas till 20 sk. banko per mil för hvarje häst. Ehuru otillräckligt detta i sjelfva verket än är, så är man ändock något inne på lindringens bana. Jag är icke sjelf skjutsskyldig, och kan således icke sägas ifrå för egen sak; men jag har mig dock nogsamt bekant, huru skjutsskyldigheten trycker dem, som haft det missödet att få den på sin lott, och det är desse sednares talan jag söker att lika varmt, som vore det min egen, uttala från detta rum. Hvad min ort beträffar, nemligen Kullings, Ahle och Wädte härader af Elfsborgs län, hvilka inom sig underhålla icke mindre än 12 eller flere gästgifvaregårdar, hvaraf vid en del entreprenader kunnat åvägabringas, så har, då entreprenaden varit tilländaluppen, den på flera ställen upphört. Jag får till de respektive Medståndens behjertande öfverlemnna, om det är rättsenligt, att man skall så godt som för intet fortskaffa den resande, som ofta för sitt nöje gör sina resor genom landet. När nu

priserna blifvit så stegrade (öfver dubbelt), och den skjutsande utskickar sin häst och åkdon, att skjutsa en och en half mil, åtnjuter han för detta besvär under vissa månader af året 30 sk., hvarmed både häst och dräng skola anses betalte. Jag yrkar således, att skjutslegan på landet måtte varda förhöjd till 32 sk. samt i städerna till 40 sk. och Postskjutsen till 24 sk., allt Banko. Skulle Rikets Höglofl. Ständer genom något Statsanslag understödja de skjutsande, vore det äfven en fördel.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 30 Oktober 1856.

Ephraim Larsson,
fr. Elfsborgs Län.

8:o *Nils Nilsson* från Örebro Län:

»Ibland de inrättningar, som från äldre tider alltför länge kvarstått, såsom en jordegendomen och hufvudsakligen den så kallade *oprivilegierade* jorden belastande börda, är skjutsningsbesväret; och Bonde-Ståndet har äfven, nästan vid alla Riksdagar, under hundradetals år, fästat Regeringens och Medståndens uppmärksamhet på behovet af densammas underlåtande, samt i sednare tiderna påkallat dess aflyftande, såsom en lemning från äldre förhållanden, hvilka numera icke behöfva fortfara. Att i de gamla tiderna, då landet var föga befolkat och odlat, städerna få och på stora afstånd, samt köpingar och byar aflägsna från hvarandra, med ofta obanade vägar, skjutsskyldigheten såsom en allmän skyldighet för skattejorden påbjöds, för att på resor och tåg befordra Konungarne och deras hof, Statens Embetsmän, Krigsbefäl o. s. v., var en nödvändighet; men då skyldigheten utsträcktes till att äfven forskaffa alla, som för sitt nöje och bekvämlighet, eller enskilda affärer, önskade resa, blef den ett det svåraste och för landtbruket skadligaste *onus*. Det kan antagas, att om man i tid varit betänkt på begagnandet af de tillgångar för befordringsväsendets öfverlemnande till enskild företagsamhet, som ökad välstånd, samt landets tillväxt i befolkning och bebyggda gårdar kunnat erbjuda, vårt land långt för detta, liksom många andra länder, kommit från tvångsskjutsen till frivilliga skjutsanstalter, genom för ändamålet lämpliga öfverenskommelser; helst om forskaffningen förenats med postföringen. Men beklagligen hafva stora och mäktiga intressen upphäft sig, ännu i de sednare tiderna emot alla verksammare åtgärder för skjutsskyldighetens lossande från jordbruket, och vi stå ännu, oakadt de i alla fall föga båtande försöken till entreprenader, hvilka ännu likväl kvarhålla bördan, så att

säga på samma punkt, som för hundra år sedan, då skjutslegans efterhand skedda förhöjning aldrig gått i bredd med det förändrade förhållande, som penningen fått, till varupris och arbetskostnader.

Det synes således vara nödvändigt, att Rikets Ständer åter upptaga frågan om en förbättrad reglering af Skjutsningsbesväret, samt att framförallt Bondeståndet icke tröttnar, att sträfva åt detta för allmogens väl så högst viktiga mål.

Jag torde ej behöfva återkalla i minnet alla de skäl, som blifvit vid förra Riksdagar framhållna i detta ämne. Enhvar af oss vet, och vi böra hoppas att de andra Riksstånden äfven känna och behjerta de oberäkneliga svårigheter och förluster, som skjutsningen ådrager jordbruk och bergsbruk. Det förra nödgas, för uppfyllande af skyldigheten, oftast inskränka antalet af dragare, för att underhålla större antal hästar, än som eljest behöfdes, och det sednare, som i allmänhet har ringa odlad jord, samt knappa fodertillgångar, har ännu större lidanden deraf. Men icke endast dragkrafterna, utan äfven arbetskrafterna råka genom skjutsningsbesväret i ett sådant missförhållande, att såväl landtbrukaren som bergsmannen tvingas att på ett ofördelaktigt sätt ordna sin hushållning, inskränka ladugården, eftersträfva att genom foror och sjelfva skjutsningen minska sin förlust, och således betaga jorden den näringskraft, som en fullständig boskapskötsel eljest kan gifva, och som i så väsentlig mån bidrager till skördarnes ökning och alla andra folkklassers deraf hemtade fördelar.

I Bergslagen har det länge visat sig, att utan den lättnad, som andra kommunikations-anstalter, såsom kanal- och båtfarter, mindre jernvägsbanor, o. s. v. kunnat gifva, möjligheten att underhålla tillräckligt antal dragare för handteringens bestånd och förkofran, längesedan skulle hafva i de flesta orter upphört. Framskaffandet af kol och malm, samt denna sednares uppföring försvåras och förhindras härigenom; och det är hög tid att afhjelpa detta hinder för bergshandteringens bedrivande, genom skjuts-skyldighetens snara afskaffande i Bergslagen. Det är således der, men äfven i hela öfriga landet viktigt, att, då vi ännu väl icke kunna hoppas en verksammare åtgärd för full befrielse från skjutsbesväret, skjutshållningen åtminstone ställas på *entreprenad*, och det med all den verksamhet och skyndsamhet som kan beredas. Medlen att vinna detta ändamål synas vara, dels att skjutslegan så höjes, att den, som yrkar fortskaffning genom skjuts, verkligen betalar den kostnad, som hans fortskaffande medför; dels att gästgifverierna regleras på så sätt, att man

icke afser bibehållandet af allenast de gamla gästgifvaregårdarne, hvilka ofta ej äro lämpligt belägna, för att kunna befordra entreprenad-skjuts, utan lemnar öppet för entreprenadernas afslutande, att förflytta skjuts-ombyten och gästhållning äfven till andra lämpliga och bekväma ställen; men på sätt att icke ovilkorligen begge delarne borde vara öfverallt förenade. Om då postskjutsen sammansloges med gästgifveriskjutsen, samt Postverket betalte omkostnaderna för de deraf föranledda utgifter, så skulle säkerligen fortskaffnings-väsendet blifva i förhållande mindre dyrt för såväl det allmänna, som för den enskilde; ty företagsamheten skulle utfinna medel att begagna uppfinningar och förbättringar i fordon, större omsorg vid hästskötseln, samt hästanskaffningen, och bättre uträkning vid uppköp af lifsförnödenheter, m. m. för de resandes behof, så att tillika den fria täflan om entreprenaderna, hvilka kunde t. ex. hvart tredje eller femte år förnyas, skulle bidraga att jemna priserna och förbättra gästhållningen.

Att möjligen icke öfverallt dylika *entreprenader* kunna åvägabringas, är väl möjligt; men troligen skulle på de flesta ställen så ske, om Länsbestyrelser och Socken-nämnder sökte befordra saken. Ett kraftigt medel dertill vore, att till en början så betydligt höja skjutslegan, att den erbjudna vinsten föranledde täflan. Den kunde t. ex. gerna bestämmas för alla så tillkomna skjutshåll till En Riksdaler Banko *per mil*, för hvarje häst; hvilket till och med under nuvarande stegrade dagspenning, forlöner, inköps- och underhålls-priser för hästarne, alldeles icke kan anses vara så öfverdrifvet, som de torde föreställa sig, hvilka icke hafva begrepp om landtmannens och bergsmannens uppoffringar för skjutsningen.

Jag vågar alltså föreslå:

Att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t underdånigt hemställa:

- 1:o att Konungens Befallningshafvande må uppdragas, att söka tillvägabringa entreprenader å Skjuts- och Gästgifveri-hållning.
- 2:o att till befördrande häraf skjuts-ombytena, utan afseende på nuvarande Gästgifvaregårdar, måtte förläggas vid landsvägarne på de ställen, der entreprenad lättast kan erhållas och derjemte finnas lämpliga och bekvämliga.
- 3:o att derest ej på något ställe skjutshållning kan med resandes förplägning förenas, sådant ej må hindra skjuts-entreprenadens afslutande, så vida ej afståndet till andra förplägningsställen är alltför aflägsat.

4:o att i öfrigt nödiga föreskrifter för entreprenadernas afslutande m. m. utfärdas; samt

5:o att skjutselegan förhöjes för alla skjutshåll, der så väl entreprenad åtages, som der den icke kan åvägabringas, till En Riksdaler Banko *per mil* för hvarje häst.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 31 Oktober 1856.

Nils Nilsson,
från Örebro Län.

Härmed förenade sig *Johan Johansson* och *J. Lekberg* från samma Län.

9:o *Pehr Andersson* från Gefleborgs Län:

»Ehuru jag för första gången beträder denna bana, så har jag mig bekant att vid flera föregående Riksdagar väckts fråga om skjutsskyldighetens skiljande från jordbruket; dock oaktadt frågan alla gånger rönt motstånd, får jag likväl såsom fullmäktig för en ort, der skjutsskyldigheten är ett på jordbruket tungt hvilande onus, i anseende dertill att i sednare åren resande mer och mer tilltagit af alla möjliga folkklasser, som snart sagt kommit till i Skapelsen, mången af dem för att besöka sina nöjen och förlustelser, som litet eller intet sätter värde på den låga skjutselegan, de betala; detta är i min tanka den största orättvisa, att jordbrukaren, som alltid är sträfvande för att sköta sin jord, måste, när budet hastande kommer, genast lemna sin föresatta uträkning i göromålen åsido för att skjutsa, ja stundom ända till 3 à 3½ mils väg, som för denna och näst påföljande dag gör kreaturet alldeles förslappadt till att begagna. Detta har väckt både min och mina hemmavarande kommittenters förtrytelse, att så nödgas färdas för en betalning af 16 à 20 sk. B:ko per mil (i de socknar, der entreprenörer ej kunnat erhållas). Denna låga betalning kan ej ens motsvara det foder, kreaturet är i behof att förtära under ofvannämnde tid. Några torde väl påstå, att detta hör jorden till såsom en grundskatt; men är det så att jordbrukaren skall skatta till alla resande, hvem är det då, som icke tager skatt i detta hänseende? Allmogen har likväl fordnat tider måst friköpa sig från våldgästning och skjutning medelst en årlig ränta med de så kallade skjutsfärspenningarne; hvad mera återstår för skjutsens skiljande från jorden vet jag icke. — Pri-serna äro segrade på lifsförnödenheter, arbetstid, foder, redskap och hästar, med ett ord, allt, som skall begagnas till skjut-sens utgörande. Jag vill derföre förnya de vid föregående Riksdagar gjorda påståenden att skjutsskyldigheten alldeles bör skiljas från jorden, enär hon, enligt hvad ofvan är nämndt, kan

anses redan hafva blifvit ålagd mer än hvad med skälig rättvisa synes förenligt. Fördenskull vågar jag yrka och föreslå: att skjutningsbestyret vid hvarje gästgifveri eller skjutsombyte inom Riket, måtte utbudas och upplåtas genom auktion till den minstbjudande, utan tillskott af jordbruket eller de så kallade skjutsskyldige, och att resande, efter den på detta sätt bestämda skjutslega ega rättighet att på hittills öffligt sätt fortskaffas. Först då, när skjutsen blifvit organiserad på detta sätt, kan den resande säga, att han åker för egna penningar, men ingalunda dessförinnan. — Skulle detta förslag, oaktadt den rättvisa, det innebär, anses oantagligt af samma skäl som Ekonomi-Utskottet i sitt betänkande, uti detta ämne, vid sistlidne Riksdag uttalade, så torde en annan utväg, som leder till mera rättvisa, än den för närvarande gällande skjutsförfattningen, böra försökas, nemligen, att maximum för skjutslegan vid entreprenad bestämmes till 1 R:dr 20 öre Riksmünt jemte skälig ersättning för åk- och seldon, då detta begagnas, och att der entreprenör icke kan erhållas, som åtager sig skjutsen för nämnde pris, staten då måtte tillskjuta hvad som erfordras derutöfver på alla de ställen, der sådant kommer i fråga; och anhålles om remiss till vederbörligt Utskott!»

Stockholm den 5 November 1856.

Pehr Andersson,
från Gefleborgs Län.

Ståndet åtskiljdes kl. 8 e. m.

In fidem,
Carl Wester.

Den 12 November.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Då nu justerades och godkändes § 5 i Protokolltet för den 8 i denna månad förmiddagens plenum, tillkännagaf Sekreteraren, att, ehuru Bondeståndet, såsom Protokolltet innehöll, beslutat, att Kongl. Maj:ts deri omförmälda Nådiga Proposition angående vissa ändringar i nu gällande Stadganden om utskrifningssättet och inrättningen af Allmänna Beväringmanskapet, skulle remitteras till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet; har likväl, genom felskrifning vid Remiss-Listans upprättande, händt, att deruti anmärkts, det den Kongl. Propositio-

nen skulle remitteras till Stats-Utskottet; hvarom sedan Protokolls-utdrag i vanlig ordning expedierats.

Med anledning häraf upplyste Ledamoten i Stats-Utskottet Anders Pehrsson från Örebro Län att detta ärende i går stått å föredragningslistan hos Höglofl. Stats-Utskottet; att dervid väl ifrån Bondeståndets sida anmärkts, att något misstag torde hafva härvid förelupit; men att, med föranledande af remissens innehåll, Utskottet beslutat att återsända nu ifrågavarande Kongl. Proposition till detta Riksstånd; hvarför Anders Persson hemställde, om icke genom Protokolls-utdrag härifrån såväl Höglofl. Stats- som Ekonomi- och Expeditions-Utskotten samt måhända äfven Medstånden borde om den förelupna fel-skrifningen underrättas.

På framställning af Talmannen beslöt Bondeståndet, att till upplysning om förhållandet härmed och för undvikande af vidare omväg med ärendets förberedande handläggning, Utdrag af detta Protokoll skulle genast expedieras till samtliga Riksstånden, samt till Stats-, Allmänna Besvär- och Ekonomi- äfvensom till Expeditions-Utskottet; hvarjemte originalet till Kongl. Maj:ts ifrågavarande Nådiga Proposition, samt nu justerade diskussionsprotokoll derom skulle till Allmänna Besvär- och Ekonomi-Utskottet öfverlemnas.

§ 2.

Det hos Ståndet den 5 November förda Protokoll, samt § 1 af Protokollet för innevarande dag, blefvo derefter justerade och godkände.

§ 3.

V. Talmannen *Anders Andersson* från Skaraborgs Län begärde ordet och anförde: »Vid sist förflutna plenum, då inom Ståndet föredrogs Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående ifrågaställda förändringar rörande Beväringspligtens fullgörande, uppstod dervid en ganska vidlyftig diskussion, hvilken blifvit temligen fullständigt refererad uti en härstädes utkommande större tidning. Då det möjligen kan hos mina hemmavarande kommittenter väcka någon förundran, att jag vid detta tillfälle ej yttrade mig, så vill jag hafva till dagens Protokoll anmärkt, att jag var derifrån förhindrad, då jag vid tillfälletsåsom Talman ledde Ståndets öfverläggningar, och i följd deraf icke heller egde någon rätt att i diskussionen deltaga.»

Med anledning af v. Talmannens nu afgifna yttrande, anförde *Matts Persson* från Stockholms Län, det han varit förhindrad att ifrågavarande plenum öfvervara, och således icke heller kunnat i den då hållna diskussionen taga någon del.

§ 4.

Föredrogs och *bifölles* Banko-Utskottets Memorial N:o 2, med hemställan om tillfällig förstärkning af fonden till diskontering och utlåning för handel och näringar, samt till kassakreditiv åt enskilde personer.

§ 5.

Till handläggning förekom *Per Nilssons* i Espö, från Malmöhus Län, den 8 i denna månad bordlagda, motion om ändring i Kongl. Förordningen den 22 December 1846, så att handelsbod må få finnas en mil från stad eller köping.

Härvid begärdes ordet af *Pehr Östman* från Wester-Norrlands Län, som yttrade: »Jag anser den kontrast vara alltför stor, som förefinnes emellan nu gällande Handels-Ordnings stadgande, som bjuder, att handelsbod å landet ej får finnas på närmare än 3 mils afstånd från stad, och den kännedom, erfarenheten gifver oss, att ofta nog inom en och samma församling på landet handelsbodar förekomma så nära hvarandra belägna, att afståndet ej är större, än ett bösshåll, om man begagnar ett godt gevär. Ifrågavarande stadgande i Handels-Ordningen bör upphävas, ty jag kan icke finna, att någon skada uppstår derigenom, att handelsbod hålles på ett afstånd från stad, mindre än 3 mil, då de varor, som der försäljas, alltid måste hemtas ifrån städerna. Jag var vore visserligen helst böjd för att ingen gräns i afseende på afståndet bestämdes, utan att en fullkomlig frihet i detta fall finge ega rum; men framgången af ett slikt yrkande vore ganska osäker, då detsamma tvifvelsutan skulle röna mycket motstånd, och af denna anledning förenar jag mig med motionären, under påstående, att afståndet måtte bestämmas till högst en mil från staden.

Anders Jansson från Wermlands Län instämde häruti.

Nils Svensson från Christianstads Län: »Vid sistlidne Riksdag väckte jag motion i förevarande ämne; och ehuru den då icke rönt ringaste framgång, hade jag föresatt mig att äfven denna Riksdag bringa samma fråga å bane. Då emellertid Ståndsbrodren *Pehr Nilsson* nu redan framställt motion härom; så vill jag i ämnet yttra några ord. Jag kan för min del icke inse, att någon skada uppkommer, eller att städernes intresse i ringaste måtto förnärmas derigenom, att handelsbod å landet uppsättes på kortare afstånd från stad, än 3 mil, ty varorna måste i hvarje fall tagas hos städernes handlande, och dessas rätt må väl ej sträcka sig utöfver städernes eget område. Att ett sådant stadgande, som det nu öf-

verklagade, får uti Handels-Ordningen kvarstå, innebär deremot en stor orättvisa mot den fattigare folkklassen, som säl-
lan eller aldrig förmår köpa sitt behof af köpmannavaror för
längre tid, än en half eller möjligen en hel vecka, och i följd
deraf måste använda en stor del af sin arbetstid till ständiga
stadsresor. Detta är verkligen hårdt och obilligt, och der-
före skulle jag ingalunda hafva dragit i betänkande att före-
slå, det handelsbod måtte få anläggas stad, huru nära som
helst; men då det torde vara bäst att framställa måttliga pre-
tentioner, så förenar jag mig med Nils Persson uti hans yr-
kande, att afståndet måtte bestämmas till en mil. De invänd-
ningar, man i allmänhet gjort mot handelsbod å landet, an-
ser jag förtjena intet afseende; man har t. ex. sagt, att
dessa handelslägenheter åatadkomma lyx och öfverflöd bland
allmogen. Detta kan jag ej tro, ty är det någon, som äl-
skar sådant, så hittar han nog till handelsbodarne i städerna,
som äro dermed långt rikligare försedde än de på landet. Jag
önskar att nu föredragna motion måtte tillvinna sig all den
uppmärksamhet, den i sjelfva verket så väl förtjenar.»

Häruti instämde *Nils Hansson* och *Måns Persson*, båda
från Skåne, m. fl.

Nils Andersson från Christianstads Län inlemnade ett så
lydande anförande:

»Vördsamt Memorial.

Tacksamt erkännande de stora fördelar, som tillskyndats
det allmänna genom nu gällande Handels-Ordning af den 22
December 1846, skulle denna Nådiga Förordning i ännu högre
grad uppfylla sin bestämmelse, om föreskriften uti 1 Art. 6 §
1 mom. finge en förändrad lydelse. Derstädes stadgas nemli-
gen: att öppen salubod å landet ej må, på mindre än 3 mils
afstånd från närmaste stad, få anläggas. Detta stadgande
medför betydliga olägenheter, särdeles för den mindre be-
medlade klassen; också har jag af mina kommittenter, utom
det att jag emottagit särskilda, till Kongl. Maj:t i underdå-
nighet ställda, petitioner i ämnet, blifvit anmodad hos Rikets
Ständer väcka motion om förändring uti ifrågavarande före-
skrift. Troligen lider ingen provins mera af denna föreskrift,
än Skåne. Handels-Ordningen tillåter idkare af bergsbruks-
rörelse å landet, hvar som helst vid sina bruk, anlägga så-
dan salubod, som uti ofvannämnde 6 § 1 mom. åsyftas. Ut
Skåne finnes icke någon bergsbruksrörelse, och således kan
denna stadgande icke lända orten till någon fördel, då der-
emot detsamma bringar betydlig favör åt de orter, der bergs-
bruk finnes, synnerligast i de provinser, der afståndet emel-
lan bruken knappast uppgår till 1 å 2 mil. Då 1846 års

Handels-Ordning tydligen tillkommit för att bereda allmog-
gen bekvämare tillgång att på nära håll förskaffa sig de för-
nödenheter, som erfordras, men detta vackra ändamål till en stor
del, åtminstone i den ort, jag har äran representera, går för-
loradt genom stadgandet uti 6 § 1 mom., så får jag vörd-
samst föreslå, att denna § måtte få följande förändrade ly-
delse: »att handelsrörelse må hvar som helst på landet få
anläggas, dock icke närmare än 1 mil från stad, emot den
skatt till Kronan och kommunen, som, enligt gällande Bevill-
ningsförordning och författningar, redan är, eller framdeles
blifver bestämd; och vågar jag så mycket hellre utbedja mig
Ståndsbrödernes och öfrige Riksståndens medverkan härtill,
som det missförhållande, hvilket uppstår derigenom, att de
orter, der bergshandtering idkas, nu hafva större förmån af
Handels-Ordningen, än de orter, der sådan handtering icke
finnes, då skulle förekommas och bereda alla provinser samma
nytta och förmån af oftanämnde Handels-Ordning. Om re-
miss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm i November 1856.

Nils Andersson,

från Christianstads Län.

Anders Pehrsson från Malmöhus Län förenade sig med
Nils Andersson.

Pehr Nilsson i Espö: »Jag har förskaffat mig afskrifter
af de i motionen omnämnda petitioner, och anhåller att de
måtte, endast såsom bilagor, få åtfölja densamma till det Ut-
skott, till hvars handläggning den blifvit remitterad.»

Jöns Pehrsson från Blekinge Län: »Äfven jag väckte vid
sistlidne Riksdag en motion i detta ämne, som dock hade så
ringa framgång, att det ingalunda är uppmuntrande till att
ånyo framställa samma fråga till Ständernas behjertande. För
att icke öka det nog dryga antalet af motioner, så vill jag
instämma i nu föredragna motion, och anhåller blott att få
göra det tillägg, att jag anser Handels-Ordningens stadgande,
om 3:ne mils afstånd emellan handelsbod å landet och stad,
i hög grad inkonseqvent, då på många ställen inom Riket
städer finnas på närmare afstånd, ja stundom icke mer än 1
å 2 mil från hvarandra. Beträffande den gamla frasen om
den lyx, handelslägenheter på landet utbreda, så vill jag er-
inra, att lyx är lika skadlig i stad, som på landsbygden, men
ingen har framdragit ett dylikt skäl, då städernes intresse är
i fråga. Jag förenar mig i motionen och önskar den all
framgång.»

Nils Olsson, Anders Pehrsson och Pehr Nilsson i Ahle-
stad, alla från Malmöhus Län, förmälde sig instämma med
motionären.

Anders Pehrsson från Örebro Län: »Jag önskar blott få till protokollet anmärkt, det jag till alla delar gillar de åsigtter, som blifvit i motionen framställde, och hoppas, att densamma måtte hos Rikets Ständer vinna framgång och bifall.»

Häruti hördes instämma *Ephraim Larsson*, *Pehr Benjamínsson* och *Johannes Andersson*, alla från Elfsborgs Län, med flere.

Anders Medin från Kronobergs Län: »Äfven jag gillar motionärens åsigt, och i följd deraf jemväl deras, som i detta ämne förenat sig med honom; men då jag tror, att motionen, i sitt nuvarande skick, kommer att möta stort motstånd inom Borgare-Ståndet, så anser jag bättre att påpeka afståndets bestämmande till två mil än en. Mest rättvist vore utan allt tvifvel, att ingen bestämning om afståndet mellan handelsbod å landet och stad förekomme uti den Kongl. Förordningen, då densamma icke föreskrifver något afstånd emellan de handelsbodar, som å landet anläggas; men enär jag anser erhållandet af en sådan förändring nästan alldeles omöjligt, vill jag föreslå, såsom en medelväg, afståndets inskränkande till 2 mil, hvarigenom vi möjligen kunde hafva något hopp om bifall till våra önskningar i denna fråga.»

Petter Jönsson från Jönköpings Län: »I likhet med alla föregående talare delar äfven jag helt och hållet motionärens åsigtter, men önskar att uti den Kongl. Förordningen det tilllägg måtte göras, att vederbörande församlingsboer måtte höras öfver alla ansökningar att inom församlingen få anlägga salubod. Detta vilkor skulle jag önska uti författningen inryckt, så mycket hellre, som man haft exempel derpå, att kommuner lagt sig emot uppsättande af handelsbodar, äfven om de varit på längre afstånd än 3 mil ifrån stad. Kommunernes medlemmar äro bäst i tillfälle att bedöma om en ifrågakälld handelslägenhet blir för orten nyttig eller icke; och därför önskar jag att de deröfver måtte höras. Med detta tillägg, hvilket jag önskar måtte komma till Utskottets kändedom, instämmer jag i motionen.»

Med *Petter Jönsson* förenade sig *Anders Andersson* från Kalmar, *Nils Andersson* från Wernlands, *Nils Nilsson* från Nerikes, *Johannes Andersson* från Elfsborgs, *Lars Rasmussen*, *Tobias Lind* och *Olaus Eriksson*, alla från Götteborgs och Bohus Län, med flere Ståndets ledamöter.

Ola Månsson från Skåne: »Jag vill tillkännagifva, att jag till alla delar instämmer i Pehr Nilssons och Nils Anderssons motioner, ty om man antager såsom en allmän grundsats, att hvar och en har frihet att på ärligt sätt försörja sig, så bör denna grundsats äfven tillämpas i den del af lagstift-

ningen, som nu är i fråga. Ju mera man, genom begränsande och inskränkande föreskrifter, lagstiftar om den naturliga rättigheten för en och hvar att fritt få föda sig och sin familj, desto flere lagbrytare tillskapar man i och med det samma. Nu nedsätta sig handlande i smyg nästan hvar som helst och öppna handelsbodar utan att dertill ega vederbörligt tillstånd, och utan att derföre erlægga stadgade afgifter. Härigenom handla de olagligt, och merändels befatta sig sådane handelsmän med lönkrögeri och dylikt. I min hemort har händt, att borgarne i städerne har låtit anställa »rappskall» efter sådane smyghandelsmän, men desse hafva haft säkre och pålitlige spioner, af hvilka de erhållit noggranna underättelser om de tilltänkta besöken, så att, innan Fiskalerne med sina handtlångare hunnit till misstänkt ort, de konfiskabla handelsvarorna varit bortförde och bringade i säkerhet, hvar efter polistjenstemännen fått återvända med långa näsor. Att tala om sättet, huru handelsmännen få i förtid underättelse om hos dem tilltänkta företag, lönar här icke mödan. Ju mer man lagstiftar i detta ämne, desto flere sådane förbrytare får man, som jag redan förut nämnt. Beträffande Petter Jönssons anmärkning, att kommunerne böra höras öfver alla ansökningar att få anlägga salubod, så gillar jag densamma, men detta bör ske, vare sig att bodlägenheten kommer att ligga på 1 eller 3 mils afstånd från stad.»

Jöns Pehrsson från Blekinge Län: »I anledning af Petter Jönssons yrkande, att kommunerne måtte höras öfver ingifna ansökningar att få inrätta handelsbod, så vill jag erinra derom, att vi redan hafva ett sådant stadgande uti Kongl. Kungörelsen den 7 Februari 1852, som bjuder, att Socknenämnden skall öfver ansökningen höras, och inom en månad till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afgifva sitt yttrande. Till mitt förra yttrande, dervid jag talade om inkonsequensen att bestämma läget för handelsbod å landet minst 3 mil från stad, då flere städer i Riket icke ligga 3 mil från hvarandra, vill jag såsom exempel foga, att Malmö och Lund ligga $1\frac{1}{2}$ mil från hvarandra, samt att Eskilstuna och Thorsbälla ingalunda skiljas af 3 mils afstånd, utan befinna sig icke fullt 3 fjerdedels mil nära hvarandra.»

Anders Petter Andersson från Östergöthlands Län anmälde, det han i detta ämne inlemnad en motion, hvilken han önskade, i sammanhang med de nu föredragna och diskuterade, få till Utskottet remitterad.

Gustaf Johansson från Kronobergs Län; »Jag instämmer med Ståndsbrodern Petter Jönsson, och tror, att församlingarne bäst känna till om handelsbod inom orten behöfves

eller icke, af hvilken anledning de äfven böra hafva beslutande rätt, att antingen bevilja eller förneka anläggandet af en sådan.»

Gustaf Bjerkander från Skaraborgs Län: »Med anledning af Medins yttrande, det vi torde hafva bättre utsigt för oss att vinna vårt ändamål, i fall vi inskränka vårt yrkande till rättighet att anlägga handelsbod på 2 mils nfstånd från stad, vill jag upplysa, att jag sistlidne Riksdag väckte en motion af just detta innehåll, hvilken dock icke erhöi den ringaste framgång; fastmera passade en af Borgare-Ståndets ledamöter på tillfället att väcka en motion i alldeles motsatt syftning, eller att handelsbod å landet skulle befinna sig minst 4 mil aflägsnad från stad, således dubbelt mot hvad jag hade begärt. Nu föredragna motioner äro, i mitt tycke, bra sådana de äro, utan förändring. Det tillägg, som man föreslagit, eller att församlingarne böra höras öfver ansökning att få anlägga handelsbod, gillar jag och önskar få detsamma antaget; äfvenså yrkar jag, att i författningen måtte inflyta det stadgande: att handelsrättighet anses ovilkorligen förverkad för enhvar, som varder med lönkrögeri beträdd. I öfrigt förenar jag mig i de af motionären framställda åsichter.»

Daniel Danielsson från Jönköpings Län: »Till följd af Jöns Pehrssons anförande, att en Kgl. Förordning redan anbefaller Sockennämndens hörande i fråga om beviljande af handelsrättigheter å landet, vill jag anmärka, att dervid så tillgår, att Sockennämnden, i hvilken mången gång icke fulla antalet ledamöter finnes, och hvilken för tillfället möjligen består af högst få ledamöter, afgifver yttrande, utan att derom lemna församlingens ledamöter minsta kännedom. På grund af ett sådant yttrande meddelar sedermera Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillståndsresolution å landthandels bedrifvande, hvaröfver församlingsboerne i den socken, hvarom fråga är, ej så sällan förklara sig högeligen missnöjde, samt börja rättegång. Just i dessa dagar har jag, från en församling i Westra Härad af Jönköpings Län, erhållit underdåniga besvär i detta ämne, med uppdrag att ingifva dem på vederbörlig ort. Af sådan anledning instämmer jag i Petter Jönssons yrkande, att vederbörande församlings-ledamöter bära höras öfver nu ifrågavarande ansökningar, och förenar mig för öfrigt med motionärerne.»

Nils Andersson från Christianstads Län: Hvad nu framställda yrkanden, att församlingarne böra höras öfver alla ansökningar att å landet idka handelsrörelse, angår, så tror jag, att ofvanåberopade Kongl. Kungörelse af den 7 Febr. 1852, derutinnan är klar och tydlig, så att något vidare stadgande

derom icke synes mig erforderligt. Beträffande åter det alternativ, man äfven uppgifvit, eller att afståndet mellan handelsbod å landet och stad skulle bestämmas till 2 mil, så kan jag icke derpå ingå, då derigenom ingen fördel vinnes, åtminstone för min ort, alldenstund städerna i Skåne ligga hvarandra så nära, att mellan åtskillige af dem afståndet icke är 2 mil, och på detta sätt ej stort flere handelsbodar än enligt nu gällande föreskrift skulle kunna anläggas till allmogens bekvämlighet och betjenande. På dessa grunder tillstyrker jag, att Ståndet måtte till Utskottet öfverlemna motionerna, under godkännande af de uti dem uttalade åsikter.»

Carl Dahlgren från Elfsborgs Län: »Jag vill endast tillkännagifva, att jag till alla delar instämmer uti de afgifna motionerna.»

J. E. Rutström från Norrbottens Län: »För min del finner jag det vara ganska olämpligt att bestämma vissa afstånd emellan handelsbod å landet och i stad, ty den, som har penningar nog att köpa sig erforderliga förnödenheter, bör få göra det hvar som helst; på ju närmare håll, desto bättre. Men då man ej kan hoppas att vinna allt på en gång, förenar jag mig med motionärerne.»

Pehr Nilsson från Espö: »Jag är särdeles tacksam för den medverkan och det understöd, Ståndsbröderne hafva lemnat för framgången af de ingifna motionerna. Detta visar äfven, att samma behof af lättare tillgång till hvarjehanda köpmannaförnödenheter låtit känna sig lika väl öfver allt i det öfriga Sverige, som i min hemort. Man har här talat om otillräckligheten af Socken-nämndens hörande öfver ansökningar om handelsbods öppnande, och ansett, att Församlingen i sin helhet d. v. s. alla sockneboerne borde i denna fråga hafva beslutanderätt. Häruppå kan jag dock icke ingå, ty om man tager såsom grundsats, att ju mer man lagstiftar i ett dylikt ämne, som detta, desto sämre blir det, så anser jag att vi härutinnan böra reglementera så litet som möjligt. Att göra frågan om anläggande af handelsbod å landet alldeles fri, utan begränsning af något stadgande angående handelslägenhetens afstånd från stad, anser jag icke vara rätt lämpligt, ty man skulle derigenom möjligen göra intrång i städernes rättigheter och för att kanske kunna förvänta bifall från den sidan, uppoffringen gäller, har jag gått en medelväg emellan att fordra för mycket och för litet, derigenom att jag föreslagit afståndets inskränkning till en mil.»

Jöns Pehrsson från Blekinge: »Då jag sist hade ordet måtte jag antingen hafva uttryckt mig illa, eller också har jag af medbrodern Daniel Danielsson blifvit missförstådd. Jag ve

mycket väl, att enligt den åberopade Kongl. Kungörelsen, Socknenämnd skall öfver en ansökning höras, och har äfven exempel från min ort att Konungens Befallningshafvande alltid utlåtit sig i enlighet med Socknenämndens till- eller afstyrkande.»

Erik Ersson från Gefleborgs Län: »Jag får tillkännagifva, att i min hemort tilldragit sig enahanda händelse, som den Daniel Danielsson från Jönköpings Län berättat derstädes hafva egt rum; och jag anser, att man på detta förhållande bör fästas Utskottets synnerliga uppmärksamhet.»

Häruti instämde *Gustaf Jonsson* från Kalmar, *Liss Lars Olsson* från Kopparbergs, *Olof Larsson* från Gefleborgs Län, med flere.

Johan Petter Andreasson från Elfsborgs Län: »Jag har begärt ordet endast för att gifva tillkänna, det jag helt och hållet instämmer med de Ledamöter, som yrka att församlingen måtte höras öfver ingifven ansökning att å landet anlägga handelsbod.»

Med J. P. Andreasson förenade sig *Joseph Smedberg* och *Johannes Andersson*, båda från Elfsborgs Län.

Petter Carl Andersson från Östergöthlands Län: »Uti de afgifna motionerna instämmer jag så mycket hellre, som jag helst skulle önska, att ingen inskränkning måtte ega rum i rättigheten att anlägga handelsbod å landet, hvarhelst en sådan finnes för orten nyttig. Beträffande jemväl yrkandet om församlingarnes hörande öfver sådana ansökningar, så bör, enligt min åsigt, församlingen deröfver icke allenast höras, utan äfven hafva beslutanderätt. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande borde härmed hafva intet att säga, utan sedan ansökningen vore till Sockennämnden ingifven, borde den, åtföljd af yttrande derifrån, till församlingen öfverlemnas, för att å allmän Socken-stämman afgöras.»

Ola Månsson från Skåne: »Jag har här hört en del af Ståndets Ledamöter, synnerligast de från Westergöthland och Småland, strängt ifrå för den åsigten, att Socken-stämman må ega beslutanderätt i fråga om tillåtelse att idka handel å landet, utan att ens Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dervid skulle hafva något att säga. Denna åsigt skulle jag visserligen kunna dela, ifall denna Sockenstämmans beslutanderätt utsträcktes all öfver handel å landet, och deribland isynnerhet öfver den förderfliga gårdsfarihandeln, som under nuvarande förhållanden förorsakar så mycket ondt i alla landsändar, der den far fram och utbreder sin lyx bland allmogen. Håller man en hämmande arm öfver all annan handel, men gör undantag för denna sistnämnda, verkligt skadliga, så handlar man i hög grad inkonsequent, och för inkonsequens vilja väl de värde

Ledamöterna, som så nitiskt ifrat för Sockenstämman rätt, icke blifva beskyllt.

Häruti instämde *Erik Carlsson* och *Gustaf Larsson* från Stockholms, *Nils Andersson* från Christianstads, *Jöns Pehrsson* från Blekinge, *Måns Pehrsson* från Malmöhus Län, jemte många flere af Ståndets Ledamöter.

Tobias Lind från Götheborgs och Bohus Län: Jag har förut instämt med *Petter Jönsson* och önskar nu blott få tillägga, att församlingen bör höras, ej genom sin Sockennämnd, utan å Sockenstämma, ty det torde blifva svårt för en sökande att, ifall anläggningen icke är eller kan blifva för orten nyttig, förmå en hel församling att bifalla ansökningen, hvilket möjligen kunde låta sig göra med de få Ledamöterna i en Sockennämnd.

Johannes Nilsson från Götheborgs och Bohus Län instämde:

Diskussionen förklarades nu vara slutad, och på af Talmannen derom framställd proposition blefvo ifrågavarande af *Pehr Nilsson* i Espö från Malmöhus Län och *Nils Andersson* från Christianstads Län ingifna motioner remiterade till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, jemte de vid dem gjorda anmärkningar och under diskussionen inlemnade bilagor.

§ 6.

Nils Larsson från Jemtland begärde ordet och yttrade: »Med anledning af hvad jag omnämnde i sista plenum vid remmitterandet till vederbörligt Utskott af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående upphörandet af rotehållarnes eller soldaternes vid indelta infanteriet bidrag till soldatbeklädnadens anskaffande, anhåller jag att få uppläsa följande:

»Vördsamt Memorial.

Uti Nädig proposition till Rikets Ständer af den 28 nästlidne Oktober hade Kongl. Maj:t täckts föreslå, att det från rotehållarne eller soldaterna vid indelta Infanteriet nu utgående bidrag till soldatbeklädnadens anskaffande måtte upphöra och att Rikets Ständer måtte i stället på Riks-statens 4:de Hufvudtitel anslå erforderliga medel för dessa bidrags ersättande: dock ansåg Kongl. Maj:t något anslag för ifrågavarande ändamål icke nödigt för Jemtlands Fältjägare-korps enär rotehållarne vid densamma icke för det närvarande vidkändes någon afgift för soldaternes beklädande, utan denna afgift utginge från den vid nya roteringens upprättande bildade Jemtlands roterings-kassa, hvars tillgångar och inkom-

ster utgjordes af hemmans- och augments-räntor, eller numera statsanslag.

Då sålunda det föreslagna undantaget för nämnde korps och antagandet att rotehållarne icke vidkändes någon afgift för soldatbeklädnaden syntes hafva den förutsättning till grund, att staten redan skulle hafva genom ofvannämnde anslag till roterings-kassan aflöst rotehållarne från beklädnadsskyldigheten; så framställde jag uti mitt yttrande till Hedervärda Bonde-Ståndets protokoll, vid remissen af den Kongl. propositionen, åtskilliga facta, som visa att ändamålet med sistomförmälde anslag icke till någon del varit att befria rotehållarne från deras beklädnadsskyldighet, utan det varit att få en större truppstyrka på provinsen indelad, än som skulle blifvit fallet om roteringen grundats endast på jorden; att de åberopade anslagen ändock icke på långt när förslå till att, såsom afsigten varit, hålla rotehållarne skadeslöse för den öfver-rotering, de sålunda måste vidkännas utöfver roterings-skyldigheten för deras jord; att ehuru beklädnadsbidraget, för undvikande af vidlyftigare omgångar med debitering och uppbörd m. m., direkte utgår från roterings-kassan till Beklädnads-Direktionen, det dock är rotehållarne som få vidkännas afgiften, enär den utgår af de medel, som skulle utgöra ersättning för den omtalade öfver-roteringen: samt att rotarne vid Jemtlands Hästjägare-korps, enligt Kongl. Brevet af den 8 Oktober 1851, angående den för provinsen Jemtland upprättade nya rotering och 3 § i Knekte-kontraktet för Jemtland, äro af samma natur som rotarne vid Fältjägare-korpsen och Infanteriet i allmänhet, så att dessa rotar, till hälften med Kongl. Maj:t och Kronan, bidraga till beklädnadens och sadelmunderingens anskaffning och underhåll; på grund af hvilket allt jag till Höglofl. Stats-Utskottet ställde den vördsamma anhållan, som i yttrandet återfinnes, hvarjemte jag, på det frågan måtte blifva formenligt väckt, förklarade mig vilja inkomma med skriftlig motion i ämnet.

Sålunda och åberopande allt, hvad jag i nämnde yttrande anført, såsom vore det här åter upprepadt, vågar hos Rikets Höglofl. Ständer jag nu vördsamt anhålla:

att Rikets Ständer måtte äfven för rotehållarne vid så väl Jemtlands Hästjägare- som Fältjägare-korps bereda befrielsen från dem åliggande skyldighet att bidraga till beklädnadens och sadelmunderingens anskaffning och underhåll.

Och får jag till ledning för bestämmandet af det belopp, hvarmed det af Kongl. Maj:t äskade anslaget till beklädnader må, i händelse af bifall till min motion, ökas, härjemte i be-

styrkte afskrifter bifoga Jemtlands Hästjägare- och Fältjägare-Korpsers Beklädnads-direktioners medelsredogörelser för år 1855.»

Stockholm den 12 November 1856.

Nils Larsson,
från Jemtlands Län.

Häruti instämmer till alla delar *Anders Olsson* från Jemtland.

Motionen remitterades till Stats-Utskottet.

§ 7.

Härefter föredrogs *E. J. Rudbergs* från Kalmar Län den 8 i denna månad bordlagda motion, angående förändring uti tillsättandet af Nämndemän, samt deras aflöning; och inlemnades af *Johan Petter Andreasson* från Elfsborgs Län ett så lydande anförande:

»Vid den motion, Ståndsbrodren *E. J. Rudberg* sistlidne plenidag inom Ståndet väckte, rörande antal och valsätt, ifråga om Nämndemän vid Härads-Rätt, anser jag mig böra bifoga ett par anmärkningar:

Hvad först angår domfördt antal Nämndemän, som för närvarande är 7, har motionären föreslagit till endast 4. Jag tror dock för min del, att detta är en allt för stor reduktion, och anser att detta antal icke bör understiga 5, synnerligast då mål af större vikt förekomma till afgörande.

Hvad derefter beträffar motionärens förslag, att val af Nämndemän skulle ske inför Härads-Rätt, genom Elektorer från socknarne inom Häradet, så kan jag icke dela dessa åsigt, för så vidt Nämndemännen dervid skulle kunna väljas hvar som helst inom Häradet, utan afseende på förutvarande distrikter. Detta vore, efter mitt sätt att se, mindre välbetänkt, emedan i sådant fall det kunde inträffa, att mången socken eller Pastorat skulle blifva utan Nämndeman inom sin kommun, hvarigenom mångfaldiga olägenheter och besvär för allmogen skulle uppkomma, synnerligast i de orter, hvarest förhållandet är enahanda som i min hembygd, der Nämndemännen, hvar inom sitt distrikt, i de allraflesta fall, anlitas till förrättande af bouppteckningar, arfskiften och auktioner m. m. samt utfärdande af stämningar.

Vid sådant förhållande kan man lätteligen finna hvad missbelåtenhet, besvär och tidspillan, jemte kostnader, skulle förorsakas för distrikter, som komme att sakna en Nämndeman inom sin vanliga gräns, och allmogen i följd deraf, vid uttagandet af en stämning, eller anlitage om något annat af här ofvan omnämnda, eller med dem likartade uppdrag och

förrättningar, nödgades vända sig till aflägsse boende, dels mindre och dels till en början alldeles okände personer.

Jag protesterar således emot det föreslagna valsättet och yrkar bibehållandet af den rättighet, Kommunerna för närvarande ega, att hvar inom sitt samhälle, socken eller pastorat, till Nämndeman få utse den, till hvilken innevånarne hafva bästa förtroende, hvarigenom äfven den nytta vinnes, som åstadkommes genom Nämndens särskilda medlemmars noggranna kännedom om sådana förhållanden, som närmare eller enskildt röra den ort, der någon af dem är boende.

Att detta mitt anförande måtte få åtfölja remissen af Rudbergs motion till vederbörligt Utskott, anhålles!»

Stockholm den 12 November 1856.

Joh. Peter Andreasson,
från Elfsborgs Län.

Uti detta anförande instämde *Joseph Smedberg, Johannes Andersson och Pehr Benjaminsson*, alla från Elfsborgs, samt *Olaus Eriksson, Erik Christensson* och *Johannes Nilsson*, alla från Göteborgs och Bohus Län.

Föredragningen afbröts af den anledning nästföljande §

§ 8.

Enligt förut gjordt tillkännagifvande, anmälades och inbudsagades Herr Stats-Rådet och Kommendören af Kongl. Nordstjerne-Orden, N. F. Wallenstein, som till Ståndet aflemnade Kongl. Maj:ts följande Nådiga Propositioner och Skrifvelser, nemligen:

A. Propositioner:

- 1:o Om upphörandet af börsrätt i stad;
- 2:o Om inrättandet af ett statistiskt embetsverk;
- 3:o Angående anslag för geologiska undersökningar öfver hela Riket, samt utgifvande af derpå grundade geognostiska kartor;
- 4:o Angående fråga om medgifvande af rättighet för svensk man, att i två eller flera inrikes städer samtidigt drifva handel;
- 5:o Angående beviljandet af en gratifikationsvedergällning åt Kapitenen A. Hahr, i och för utgifvandet af hans general-karta öfver Sverige;
- 6:o Angående berättigande för Öfver-Direktören m. m. A. E. von Sydow, att vid afskedstagandet erhålla pension å Allmänna Indragings-Staten;

B. Skrifvelser:

- 7:o Angående resultaten af den nya lagstiftningen i afseende å bränvinstillverkningen;

- 8:o Angående begärdt ytterligare Statsbidrag till fullbordande af sluss- och kanal-anläggningarne vid Dejefors och Forshaga i Wermlands Län;
- 9:o Angående begärdt ytterligare låneunderstöd för fullbordande af jernvägsanläggningen mellan sjöarne Wessman och Barken i Stora Kopparbergs Län;
- C. Propositioner:
- 10:o Om bestämmandet af viss tid, hvarutöfver vid de nya jordeböckernes granskning, undersökning och jemförelse med äldre jordeböcker icke må ega rum;
- 11:o Angående godtgörelse till indelningshafvare för sådana grundräntor, som i följd af qvarnars nedläggande afskrifvas;
- 12:o angående åtgärder till behöfvandes undsättning i missvext-år:
- 13:o Angående förhöjning af den pension å Rikets Allmänna Indragnings-Stat, som vid erhållet nådigt afsked blifvit Kongl. Räntmästaren Wählberg tillerkänd.

Sedan Talmannen förklarat det Högstberörde Kongl. Propositioner och Skrifvelser skulle af Ståndet i grundlagsenlig ordning behandlas, samt anhållit, det Herr Stats-Rådet och Kommendören behagade till Kongl. Maj:t frambära Bonde-Ståndets försäkran om dess undersåttliga vördnad och tillgifvenhet, afträdde Herr Stats-Rådet, på öfligt sätt utbeledsagad af flere af Ståndets Ledamöter.

§ 9.

Då nu åter fortsattes den påbörjade, men af den i näst-föregående § upptagna anledning afbrutna föredragningen af E. J. Rudbergs från Kalmar Län ofvannämnda motion, yttrade sig vidare sålunda:

Herman Jönsson Öbom från Norrbottens Län skriftligen :

»Bland de onera, med hvilka Allmogen här i landet blifvit så rikeligen betungad, intager den personliga tjänstbarheten ingalunda minsta rummet, och såsom exempel finner man äfven, att sådana uppdrag, hvilka förut varit ansedda som ett hedrande förtroende, numera betraktas såsom ett besvär, hvilket en hvar, så vidt möjligt är, söker afskudda sig. Bland dessa tjänstbarheter intager Nämndemannabefattningen ett utmärkt rum, då dermed för hvar och en Nämndeman är förenad en uppoffring af två å tre månaders tid årligen utan all ersättning.

Uti 1 Kap. 1 § Rättegångs-Balken stadgas, att Härads-Nämndemän skola vara tolf till antalet, och Härads-Rätten icke domför utan att minst 7 Nämndemän i Rätten sitta, då der-

emot 5 och 6 Kap. af samma Balk stadgar, att Rådstufvurätt är domför, då Ordföranden och tvänne Rådmän sitta i Rätten; Egodelnings-Rätten består äfven blott af Ordföranden och tvänne Nämndemän, ehuru denna Rätt tillkommer att handlägga och afgöra de på landet förekommande och mest vidlyftiga mål, och i hvilka Nämndens upplysningar och råd isynnerhet och oftast behöfvas af Ordföranden.

Jag anser i följd häraf, att Härads-Rätten äfven borde kunna anses domför med samma antal Nämndemän, som Egodelnings-Rätten, dock med det förbehåll, att i hvarje Härad eller Tingslag må finnas tolf Nämndemän, som äro att tillgå i händelse af jäf, och för meddelande af erforderliga upplysningar, samt att Nämndemän väljas på samma sätt, som Ledamöter i Egodelnings-Rätten.

Det är på ofvannämnda grunder jag vågar hos Rikets Ständer anhålla, att ofvannämnde stadganden måtte förändras, och Nämndemännens antal vid Härads-Rätt måtte blifva lika med hvad som nu eger rum vid Egodelnings-Rätt.

Och anhåller jag om remiss af denna motion till Lag-Utskottet.»

Stockholm den 11 November 1856.

Herman Öbom,
från Norrbottens Län.

Häruti instämde *Johan Westermarck* från Westerbottens Län.

Ephraim Larsson från Elfsborgs Län: »Jag bestrider på det högsta allt godkännande af Rudbergs motion. och förenar mig i det af *Johan Petter Andreasson* från Elfsborgs Län afgifna anförande.»

Anders Medin från Kronobergs Län: »De särskildta förhållandena inom Riket, i afseende å belägenheten af olika häradar, gör att man i denna fråga näppeligen kan hafva samma åsikter, ty de rätta sig, som sagdt är, efter olika lokala omständigheter. I min hemort äro häraderna särdeles vidsträckta, 7 å 8 mil i längd och bredd, och af denna anledning är det derstädes alldeles oundgängligen nödvändigt, att Nämndemän väljas, så mycket möjligt är, från hvarje socken, på det att upplysningar från hvarje ort måtte stå domaren till buds, så att han kan undgå blifva missledd i hvarjehanda fall, isynnerhet då ofta händer, att unge domare, som understundom sakna all kännedom om orten, blifva förordnade att för längre eller kortare tid domare-embetet förvalta. Vid tillsättande af förmyndare och vid afgörande af flera andra

maktpåliggande ärenden är det af stor vikt, att domaren kan af Nämnden påräkna tillförlitliga och säkra upplysningar; och som nuvarande sättet att välja Nämndeman synes mig härutinnan lämpligt, så måste jag af denna anledning motsätta mig allt bifall till motionen i denna del. Om jag ej alltför mycket misstager mig, har motionären äfven föreslagit, att blott Nämndemän skulle tillåtas att å landet hålla bouppteckningar och arfsskiften, samt mera dylikt. Detta kan jag ingalunda gilla, då flere andre kunna finnas, som dertill äro, minst sagdt, lika skicklige som Nämndemän. I detta fall bör man hafva full frihet att vända sig till den, för hvilken man hyser det största förtroendet. Således kan jag ej heller i denna del af förslaget dela motionärens åsigt.

Uti Medins åsigt hördes instämma: *Petter Jönsson* från Jönköpings, *Liss Lars Olsson* och *Lars Gezelius* från Kopparbergs, *Nils Nilsson* från Nerikes, *Anders Jonsson* fr. Wermlands, *Anders Olsson* från Jemtlands, *Håkan Pettersson* och *Nils Svensson* från Blekinge Län, jemte en stor del af Ståndets öfrige ledamöter.

Johan Lekberg från Örebro Län: »Då jag hört så många af Ståndets Ledamöter instämma med Medin, så hade jag väl äfven dermed kunnat åtnöja mig, utan att särskildt uppträda; men jag tycker mig märka, att Medin råkat ut för något missförstånd angående den Nämndemän uteslutande tillkommande rätt att förrätta bouppteckningar, m. m., och vill jag därför blott erinra, att vår nu gällande Lag tillåter hvem som helst att å landet sådana förrättningar sig åtaga. Hvad nu föredragna motion beträffar, så önskar jag, att Nämnden härnäst, som hittills, må bestå af 12 ledamöter; men jag föreslår tillika, att Härads-Rätt, för att vara domför, må utgöras af Domare och 5 Nämndemän, på det att desse sednare ej måtte behöfva att i domstolen nöta bort 50 å 60 dagar om året, hvilket i sanning är alltför mycket, då man besinnar, att nämndemans-befattningen är en kommunal förtroendeplats, som man bekläder nästan utan all ersättning för förspild tid och möda.»

Daniel Danielsson från Jönköpings Län instämde.

Medin: »Ehuru motionen i dag icke blifvit uppläst, så vill jag dock minnas, att den innehöll det förslag, att blott Nämndemän skulle å landet få förrätta bouppteckningar med flera dylika bestyr, och därför har jag här tagit mig den friheten att uttrycka mitt ogillande af ett dylikt förslag.»

Diskussionen förklarades nu vara fulländad. På Talmanens framställda proposition remitterades till Lag-Utskottet E.

J. Rudbergs och Herrman Öboms nu föredragna motioner jemte dervid gjorda skriftliga och muntliga anmärkningar.

§ 10.

Föredrogs och remitterades till Lag-Utskottet *Erik Ers-sons*, den 8 i denna månad bordlagda, motion om ändring i 18 kap. 20 § af Kongl. Stadgan om Skiftesverket i Riket.

§ 11.

Till handläggning förekom *Johan Westermarks* fr. Westerbottens Län, sedan den 8 i denna månad på Ståndets bord hvilande motion, angående åtgärder till Salpeter-näringens uppmuntrande genom förhöjning i lösningspriset.

Ordet begärdes af *Nils Svensson* från Christianstads Län, som yttrade: »Jag hade ämnat väcka motion i detta ämne, men då jag blifvit förekommen af Ståndsbrodern Westermarck, så vill jag i hufvudsaken instämma med honom, för att icke öka motionernas alltför stora antal. Många torde undra, hvarföre jag särskildt yttrar mig, då jag redan förklarat mig instämma i nu föredragna motion, men jag vill med få ord tillkännagifva min åsigt, emedan salpeter-näringen är för min ort af särdeles vigt och betydenhet. De Ståndsbröder, som bevistade 1840 års Riksdag, påminna sig säkerligen, att Ständerna då uppmuntrade denna näring genom beviljande af anslag och lån till dess vidare förkofrande, i följd hvaraf äfven många lador inrättades, med jord och öfriga tillbehör. Detta allt kostade ganska betydligt, och 8 å 10 år hinna förflöpa, innan man af de nedlagda kostnaderne kan påräkna någon vinst. Sedermera nedsattes lösnings-priset från 6 R:dr 32 sk. till 5 R:dr B:ko pr *L*ll., hvarigenom den påräknade vinsten betydligt förminskades; detta oaktadt måste de, som erhållit lån för näringens bedrifvande återbetala dessa på oförändrade villkor. Nu på sednare tider har lösnings-priset visserligen blifvit höjdt till 5 R:dr 32 sk. B:ko pr *L*ll., som det för närvarande utgör; men man har från början dock vilseledt ganska många, hvilka nappade på kroken, och dessa vill man nu taga sin hand ifrån, och derigenom tillskynda dem en ovilkorlig och alldeles oundviklig förlust. Sedan näringen numera icke röner någon uppmuntran, så kommer, åtminstone i min ort, den anskaffade salpeterjorden att utköras på åkern såsom gödsel, samt ladorna att rifvas, och näringen i sin helhet att nedläggas. I betraktande häraf anser jag det vara både ekonomiskt och politiskt oklokt att nedsätta lösningspriset. Äfven i fall vi, såsom lätt nog kan ske, komma i krig med vår östra granne, så är det af största

vigt för oss att vara försedde med tillräckligt quantum af krut, och vi kunna vara försäkrade derom, att det då ej hafver sig så lätt att i hast skaffa så mycket salpeter, som behöfves. På nu anförda skäl yrkar jag att lösningspriset å salpeter må höjas med 1 R:dr 16 sk. B:ko pr L $\ddot{a}$ n.”

Ståndets alla Ledamöter från Skåne m. fl. hördes härefter förena sig med Motionären.

Anders Medin från Kronobergs Län: »Vid föregående Riksdag hade representerne från Kronobergs Län väckt en motion i alldeles enahanda syftning, som den nu föredragna. — Nils Svensson har klart och tydligt redogjort för salpeter-näringens nuvarande ställning, af hvilken anledning jag icke vill vara mångordig, utan instämma i hans yttrande. Jag tillåter mig blott att fästa Ståndets uppmärksamhet på de nu för tiden allt mer och mer stegrade arbetslönerna, på de höjda omkostnaderna för tillverkningen i allmänhet och på den allt dyrare och dyrare vordna veden, för att derefter billigtvis och med skäl kunna förorda en förhöjning i lösningspriset på denna nödvändighetsvara. Beslutas icke en sådan förhöjning, så stå vi snart utan salpeter; åtminstone är det förhållandet inom Kronobergs Län, att derstädes tillverkas för närvarande icke hälften så mycket deraf, som för 10 år sedan.»

Bengt Nilsson och *Gustaf Johansson* från Kronobergs, samt *Nils Pehrsson* från Kalmar Län m. fl. instämde.

Pehr Erik Andersson från Westmanlands Län: »Jag är förekommen af de tvenne föregående talarne, och vill blott tillkännagifva, att salpeter-näringen, om ej förhöjning af inlösningspriset beslutas, enligt min åsigt, går alldeles förlorad inom vårt land. I Westmanland är förhållandet enahanda med hvad vi nyss hört från andra landsorter. Man kommer visserligen att fortfara med salpeterkokningen under de 15 år, man dertill förbundit sig, men efter dessa års förlopp komma otvifvelaktigt alla salpeter-lador att nedslås, och jorden användas till gödsling. Vi böra besinna, att ett stafrum ved för några få år sedan kunde köpas för 3 å 4 R:dr, hvaremot det nu måste betalas med 8 å 10 R:dr Riksmynt, alla andra prisstegringar att förtiga. Jag instämmer derför med Motionären och önskar hans motion all framgång, på det att Staten måtte undgå att göra alltför stor förlust på sina, i och för salpeter-näringens upphjelpande, utgifna lån.»

Sedan diskussionen härefter förklarats slutad, blef motionen, uppå Talmannens derom framställda proposition, jemte nu afgifna yttranden, till Stats-Utskottet remitterad.

§ 12.

Vid skedd föredragning af *Pehr Östmans* från Wester-Norrlands Län, den 8 i denna månad bordlagda motion, angående förändring uti ålagd postförings-skyldighet för två hemman inom Södra Ångermanlands fögderi, blef densamma till Stats-Utskottet remitterad.

§ 13.

Föredrogs och remitterades till Stats-Utskottet *Carl Tholssons* från Skaraborgs Län, sedan den 8 i denna månad på Ståndets bord hvilande, motion om rätt för Åse Häradsboer till utlysning af skogseffekter på kronoparkerne Hunne och Halleberg.

§ 14.

A. P. Anderssons från Östergöthlands Län, den 8 i denna månad bordlagda motion, angående förändring i 6 § 1 mom. af gällande Handels-Ordning, blef efter skedd föredragning remitterad till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet.

§ 15.

Till handläggning förekom *Johannes Anderssons* från Elfsborgs Län, den 8 i denna månad bordlagda, motion, om förändring i sättet för uppbörden och användandet af den Rusthållarne tillagde forlön å augmentsränte-spanmål.

Härvid inlemnade *Carl Dahlgren* från Elfsborgs Län ett så lydande anförande:

»Vördsamt Anförande!

Med anledning af den nu föredragna fråga rörande forlönen för den spannemål, som utgör augments-räntan till rusthåll, förenar jag mig med motionären i det afseende, att forlönen bör komma kostnadsfritt vederbörande rusthållsegare tillgodo. Deremot anser jag, olika med honom, att sådant lättast kan låta sig göra på det sätt, att Konungens Befallningshafvande, utan någon af rusthållsegaren derom förutgången anhållan, öfverlemnar nämnde forlön till kronofogdarne, som densamma utdelar på uppbördsstämmorna.

Det af Motionären föreslagna sätt, att forlönen skulle från Landt-Ränterierna tillställas kompani-fullmäktig för att användas till rusthållens årliga utgifter och redovisas endast hvart tredje år, anser jag olämpligt, enär kompani-fullmäktigen icke är uppbördsman, och således icke utan ersättning kunde åläggas en sådan redogörelse. Dessutom kanhända,

såsom t. ex. inom Kongl. Westgötha Regemente, att denne fullmäktig bor i en aflägsen ort, och vanligen väljes företrädesvis i närheten af regements-mötesplatsen.»

C. Dahlgren,
från Elfsborgs Län.

Häruti instämde *Erik Olsson* från Nerikes Län.

Johan Perhs son från Upsala Län: »Äfven jag instämmer med Dahlgren, och hemställer om icke motionären skulle vilja ändra sista delen af sin motion i likhet med hvad Dahlgren föreslagit. Kompanifullmäktig kan icke åläggas uppbära medlen, och jag anser bäst, att desamma från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfverlemnades till Kronofogdarne, för att från dem sedermera komma vederbörande tillhanda.»

Gustaf Larsson från Stockholms Län instämde.

Johannes Andersson: »Min afsigt med motionen har endast varit, att ifrågavarande medel måtte på lämpligaste sätt och utan kostnad komma räntetagarne till godo, af hvilken anledning jag äfven gerna vill ingå på de förändringar i motionen, som Dahlgren och Johan Pehrsson föreslagit.»

Ephraim Larsson från Elfsborgs Län instämde med motionären.

Diskussionen förklarades slutad: och efter derom af Talmannen framställd proposition, blef motionen jemte dervid gjorde anmärkningar till Stats-Utskottet remitterad.

§ 15½.

Föreslogs och remitterades till Lag-Utskottet *Johannes Anderssons* från Elfsborgs Län, jemväl den 8 i denna månad bordlagda motion, om ändring af 9 Kap. 6 § Byggnings-Balken, rörande böter för åverkan.

§ 16.

Föredrogs och *bifölls* Lag-Utskottets Memorial N:o 1 derom, att dels, utom det arfvode, som tillkommer en Kanslist i Utskottet, ett Notarie-arfvode måtte beviljas att från och med denna dag utgå, dels ock att, derest vid behandlingen af de ärenden, som af Lag-Utskottet gemensamt med annat Utskotts deputerade, komma att handläggas, särskildt biträde skulle erfordras, en Notarie måtte få antagas med arfvode, beräknadt från antagningsdagen.

§ 17.

Banko-Utskottets Utlåtande N:o 4 öfver väckt motion angående upphäfvandet tills vidare af stadgandet om vexlars

diskontering mot 4 procents ränta, blef, efter skedd föredragning, af Ståndet *godkändt*.

§ 18.

Såsom icke erforderande annan åtgärd lades till handlingarne följande från resp. Medståndens ankomna Protokolls-Utdrag:

från Höglofl. Ridderskapet och Adeln N:ris	11—13
” Högv. Preste-Ståndet	” 6—10 och
” Vållofl. Borgare-Ståndet	” 12—20.

§ 19.

En Ståndet, medelst Protokolls-Utdrag från Höglofl. Ridderskapet och Adeln kommunicerad motion af Grefve Frölich, David, angående prägling af guldmynt m. m. blef på begäran *bordlagd*.

§ 20.

Nils Nilsson från Nerikes Län begärde ordet och uppläste ett så lydande anförande:

”Vördsamt Memorial.

Det är en helig pligt för enhvar, som emottagit ett förtroendeuppdrag, att söka uppfylla detsamma med all den omsorg för dem, hvilka honom det gifvit, som samvetsgrann öfvertygelse ålägger honom. Svenska allmogens riksdagsombud skola, som jag hoppas, aldrig förgäta denna skyldighet; och jag vågar tro att vi uppfylla den, då vi fästa våra Medståndens uppmärksamhet på nödvändigheten, att i denna betänkliga tid vårda det skattdragande folkets rätt samt landets säkerhet mot följderna af de stora anspråk, som i detta ögonblick, med mer eller mindre behörighet, göras på dess krafter och tillgångar, för att afhjelpa svårigheterna af de tillfälliga missförhållanden, hvilka förökat Statens behof samt försämrat Rikets embets- och tjenstemäns ställning.

Rikets Ständer hafva fått emottaga en Kongl. Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof, hvilken ibland annat föreslår en förökning i de *ordinarie* Statsutgifterna med högst betydliga summor. Två tredjedelar ungefärligen af dessa afse ensamt löneförhöjningar.

Det är icke min afsigt, att här ingå i granskning af denna proposition, eller att söka bedöma särskilda delar deraf. Jag vill icke en gång nu fästa mig vid den oväntade tystnaden deri, om någon reglering af de embetsverk, Stater och korpser, för hvilka Regeringen äskar så hittills oerhörda lönebelopp; en omständighet, hvilken likväl med skäl synes framkalla betänkligheter att

upptaga dessa anspråk till pröfning, om ej behjertansvärda förhållanden för en del af Statens tjenare så högt påkallade den. Jag öfverlemnar således till Högl. Stats-Utskottet att utreda de speciella delarne deraf. Men deremot anser jag, att Bonde-Ståndet, såsom Allmogens ombud, skulle svika sin pligt, om vi icke öppet framställde våra farhågor för beviljandet af dessa begärda anslag, i den form, som man sökt gifva åt desamma i den Kongl. propositionen.

Såväl de personella som materiella anslagen i Stats-regleringen äro nemligen föreslagna till att uppföras på *ordinarie* utgifts-staten. De deri äskade förhöjningar, emot förra Stats-regleringen måste dock anses hufvudsakligen föranledda af den dyrhet, som under sista åren uppstått å alla lifsförnödenheter och behofs-artiklar; då såsom nämndt är ingen reglering visar, att större förändringar i Embetsverk och allmänna inrättningar ifrågasättas. Erfarenheten har dock visat, att dylika missförhållanden mellan penning- och varuvärden ofta förr inträdd, men återgått till hvad som förut vanligt varit. Anledningarna till dessa vexlingar äro tillfälliga och mycket ombytliga; hvarföre ock den enskilde undviker, så vidt möjligt är, att under dylika tidsförhållanden ingå förbindelser för längre tid, hvilka skulle utsätta honom för att i framtiden ådraga honom förstörande uppoffringar.

Så synas äfven en Nations representanter böra i dess angelägenheter handla. Att nu under en tillfälligt dyr tid ådraga Staten förbindelser, som skulle ålägga folket att för framtiden, under fallande värden på egendom, produkter och arbete fortfarande betala Statens tjenare hvad dessa under tillfälliga behof fått sig anvisadt, vore så mycket obetänksammare, som vi sett huru i strid med grundlagens anda och dess åt Rikets Ständer i klara och tydliga ord lemnade uppdrag att utöfva *allena* Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta, detta blifvit så uttydt, att Rikets Ständer likväl icke skulle ega förändra de i ordinarie Utgifts-staten en gång ingångna anslag utan Konungens samtycke. Hvarje nu beviljadt förhöjdt anslag skulle således blifva i framtiden beroende, icke af Rikets Ständer, som utöfva bevillningsrätten, utan af Regeringens välbehag. Då således det skulle vara oförenligt med en skyldig vård af landets väl och folkets rätt, att nu bevilja de i den Kongl. propositionen yrkade förhöjda anslag för all framtid, hyser jag den öfvertygelse, att vi äro skyldige vårt ansvarsfulla kall, såsom Nationens Ombud, till att trygga de skattdragande mot vådan af den tolkning, att hvad som nu anses böra till Statsverket anslås, utöfver vanligheten, skall äfven, sedan möjligen förhållandena förändrat sig, blifva ovilkorligen bestån-

dande; och jag föreslår derföre Rikets Ständer att fatta följande beslut:

- 1:o Alla de anslag, som vid denna Riksdag beviljas för Statsverkets behof, utöfver den vid sistförflutna Riksmöte af Rikets Ständer upprättade ordinarie Statsreglering, förblifva endast gällande till och med det år, då ny Statsreglering af nästsammanträdande Rikets Ständer fastställles, med iakttagande af de inskränknningar, som för särskilda delar deraf kunna beslutas ;
- 2:o Alla de förhöjningar i aflöningsvilkor, som vid denna Riksdag beviljas åt Embets- och Tjenstemän, skola särskildt i Riks-Staten uppföras under rubrik: »Tillfälligt lönebidrag.»

Jag anhåller att denna min motion måtte blifva till Stats-Utskottet remitterad!»

Stockholm den 12 November 1856.

Nils Nilsson,
från Örebro Län.

Härmed förenade sig till alla delar *Anders Jansson* från Westmanland.

Häruti hördes instämman *C. G. Sköldberg, Johan Lekberg, Erik Olsson* och *Gustaf Hultman*, alla från Nerikes Län, *Lars Magnus Knutsson, Anders Pehrsson, Anders Petter Andersson* och *Petter Carl Andersson*, alla från Östergöthlands Län, samt en stor del af Ståndets öfrige Ledamöter.

Motionen blef på begäran *bordlagd*.

§ 21.

Till handläggning förekom, att Stats-Utskottet återlemnade de handlingar, som, anmärkte under § 2 i Prot. den 5 uti innevarande månad, till nämnde Utskott remitterats, med Stånds-Ledamöterna *Pehr Mattssons* från Wester-Norrlands, *Johan Pehrssons* från Upsala, *Matts Pehrssons* från Stockholms, *Tobias Linds* från Götheborgs och *Bohus*, samt *Johan Johanssons* från Östergöthlands Län, motioner, angående så kallade personliga skyddsafgiftens öfverlemnande till kommunerne m. m.

Härvid yttrade *Ola Månsson* från Skåne: En motion i samma ämne, som blifvit i Presteståndet väckt, har derifrån blifvit remitterad till Bevillnings-Utskottet, och jag anhåller, att motionerna från detta stånd i samma ämne måtte blifva till samma Utskott remitterade.

Matts Pehrsson från Stockholms Län: Remissen måste väl ändras till likhet med de andra Ståndens beslut; emeller-

tid anhåller jag, att frågan måtte till nästa plenum hvila på bordet!

Talmannen anförde: Jag önskar få till Protokollet anmärkt, att vid förra Riksdagen motioner i detta ämne från Bondeståndet remitterades till Stats-Utskottet, och att detta var orsaken, hvarför jag vid förra remissen ansåg att äfven nu så borde tillgå.

Öfverläggningen var slutad, och de ifrågavarande handlingarne bordlades, enligt derom gjord begäran.

§ 22.

Föredrogos följande, nu ingifna motioner:

1:o af *Anders Pehrsson* från Östergöthlands Län, så lydande:

»Vördsam Motion.

Vid sednaste Riksmöte hafva Statsmakterna — med fästadt hufvudsakligt afseende derå, att den nationens moraliska och fysiska kraft undergräfvande dryckenskapslasten, skulle stäffas — uti bränvinstillverknings-lagstiftningen vidtagit en, såsom man hoppades, helsosam och genomgripande förändring. Jemväl afsåg man härmed, att, genom en högre beskattning å tillverkningen, bereda en Statsinkomst, hvarmed flera så viktiga industriella företag, såsom kommunikations-anstalterna m. fl., skulle kunna befrämjas.

Bränvinstillverkningen synes således hafva fått en rättning, att densamma, som dittintills vid hvarje återkommande Riksmöte varit underkastad de största fluktuationer, mera grundade på hugskott, än klok beräkning af de oåtskiljaktiga intressena, Statens och den enskildes, — skulle kunna motse en, om jag så må säga, framtid.

Till följd häraf hafva icke obetydliga kapitaler blifvit nedlagda på denna näringsgren, om hvilkens fördel för landtmannen åsigterna visserligen äro delade, men som likväl, efter mitt förmenande, och såvidt densamma bedömes utan intryck af halsstarriga förutsättningar, är och förblir en nödvändighet för landtmannen.

Den synes mig alltså tarfva allt skydd från utländskt intrång, och detta så mycket hellre, som i motsatt fall den afsedda nationens lyftning tillintetgöres, och den påräknade tillverkningskatten försvinner, och Staten får sig endast till godo den tull, hvarmed den inkommande utländska spritdrycken är belagd.

Enär nu tull-lagstiftningen, genom ett förlåtligt förbiseende, icke kommit att lägga sådana hinder i vägen för denna import, hvilka bordt stå tillsammans med den inhemska bränvins-

tillverkningen, och det visat sig hvilka orimliga quantiteter utländska spritdrycker af det lägsta slaget genever under detta år blifvit införda, och hvilka nu jemte den öfriga, utöfver landets behof vidtagna, importen så störande inverka på vår handels-balans samt bidraga i sin mån att framkalla den nu rådande, med stora faror hotande, penningekrisen; så tillåter jag mig vördsamt föreslå, att Rikets nu församlade Ständer för sin del besluta:

»att cider, genever och andra härmed jemnför-
 »liga spritdrycker icke få införas till Riket och der
 »förtullas annorlunda än på krus, i likhet med
 »andra likörer, att då draga enahanda tull-sats
 »med dem, samt att Rikets Ständer, med under-
 »dånig anmälan om detta sitt beslut, anhålla om
 »Kongl. Maj:ts Nådiga stadfästelse härå, att träda
 »i verkställighet genast, eller ock sist med början
 »af nästkommande, 1857, års seglationstid.»

Anhållande jag, att denna min motion delgifves de resp. Med-Ständer och blifver remitterad till Bevillnings-Utskottet samt att detta må föreläggas att densamma skyndsamligen afgöra, oberoende af det förslag till ny Tull-taxa, hvilket Utskottet måhända kommer att afgifva.»

Stockholm den 3 November 1856.

And. Pehrsson,
 från Östergöthlands Län.

Härmed förenade sig *C. C. Cederskog.*

Uti denna motion instämde: *David Andersson* fr. Hallands, *Pehr Erik Andersson* fr. Westmanlands, *Ephraim Larsson* fr. Elfsborgs, *Liss Lars Olsson* fr. Kopparbergs, *Anders Jonsson* fr. Wermlands och *Nils Svensson* fr. Blekinge Län jemte flere af Ståndets ledamöter.

2:o af *Sven Haraldsson* från Blekinge Län:

»Vördsamt Memorial.

Erfarenheten har visat, att under de två sista åren högst betydliga quantiteter utländskt bränvin blifvit införda, dels genom lurendrejeri och tullförsnillning, dels på den så kallade lofliga väg, som hållits den utländske tillverkaren öppen genom tillåtelsen, att under rubrik af genever, cognac, rom, o. s. v. emot tull införa färgade bränvinssorter, till hvilkas fabrikation af utländningen till och med påstås, att våra egna spanmålslag, isynnerhet råg, begagnats. På detta sätt skola de fördelar, som landtmannen och den inhemska bränvinstillverkaren kunde hemta af att få förse eget land med hvad för folket behöfves, samt alla de fördelar gå förlorade, som man hoppats vinna genom en minskning i bränvins-pro-

duktionen och prisets förhöjning derå. Bränvin skulle i myckenhet införas, superiet underlättas, och oordningar samt sedslöshet tilltaga,

Att söka så skyndsamt som möjligt afhjelpa detta missförhållande, innan det hinner ådraga samhället ännu mera ondt, synes vara lagstiftarens pligt. Jag föreslår alltså, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t hemställa:

1:o att förbudet mot införsel af utländska brännvinsorter måtte utsträckas till äfven de sämre sorter af genever, cognac, rom och arrack, hvilka icke inkomma till Riket i flaskor och buteljer af glas, eller i så kallade krus af bränd lera, så att endast dessa må mot tull få inkomma, samt

2:o att äfven de bättre slagen deraf anses af Rikets Ständer böra erlägga högre tull, hvilken nu genast borde af Utskottet föreslås.

Som dessa åtgärder erfordra skyndsamhet, om derigenom skall förebyggas sådana missbruk, som i detta hänseende under sistlidna och detta år egt rum, men förslag till ny tull-taxa erfordrar längre tid att utarbета, får jag derjemte föreslå:

att Högl. Bevillnings-Utskottet måtte anmodas särskildt och så fort ske kan inkomma till Rikets Ständer med förslag om underdånig skrifvelse i ämnet; samt

anhåller att detta mitt Memorial måtte till Utskottet remitteras och samtliga Med-Stånden kommuniceras!»

Stockholm den 12 November 1856.

Sven Haraldsson,
från Blekinge Län.

Häruti förenade sig *Jöns Pehrsson* och *Håkan Pettersson* från Blekinge, *Pehr Nilsson* i Ahlestad från Malmöhus Län, samt *David Andersson* från Hallands Län, m. fl.

Efter uppläsning af dessa motioner beslöt Ståndet, att desamma skulle Med-Stånden delgifvas, samt remitteras till Bevillnings-Utskottet, som skulle anmodas att, sednast inom en månad härefter, med Betänkande öfver desamma till Rikets Ständer inkomma.

§ 23.

De i § 8 af dagens protokoll omnämnda Kongl. Maj:ts Nådiga Propositioner och Skrifvelser blefvo nu *bordlagda*.

§ 24.

Inlemnades nedanstående motioner:

1:o af *Bengt Nilsson* från Kronobergs Län:

»Vördsamt Memorial.

Ingen lärer kunna bestrida, att det dagtraktamente, som för närvarande är bestämdt för s. k. gode män, vid laga skiftesförrättningar, är, alldeles otillräckligt, helst det med nu gällande priser på födoämnen är rent af omöjligt att erhålla en anständig dagkost för 1 R:dr Banko. Den gifna följden af denna ringa ersättning är också den, att hvar och en anser godemans-uppdraget för ett verkligt onus, som man endast högst ogerna åtager sig och, så fort ske kan, söker blifva befriad ifrån. Då nu vidare dessa, för det allmänna viktiga, befattningar, om de skola vara gagnande och motsvara det åsyftade ändamålet, erfordra, att desammas innehafvare besitta vana och praktisk öfning vid de göromål, som utgöra föremål för deras handläggning, så torde det vara fullt skäl att så mycket höja dagtraktamentet för gode man, att han ej gör förlust på detta förtroende-uppdrag, och kan finna sig vid att dermed en längre tid fortfara. Endast dymedelst skall det framdeles blifva möjligt erhålla praktiskt duglige och insigtsfulle gode män.

På grund häraf får jag äran föreslå, att det för gode män nu stadgade dagtraktamente må varda förhöjdt ifrån 1 R:dr till 1 R:dr 32 sk. Banko, hvilken summa, enligt min åsigt, är den minsta, hvartill detsamma rimligtvis kan bestämmas.

Jag anhåller i ödmjukhet om vederbörlig remiss af denna min motion!»

Stockholm den 8 November 1856.

Bengt Nilsson,
från Kronobergs Län.

2:o af *Ephraim Larsson* från Elfsborgs Län:

»Vördsamt Memorial.

Ehuru Rikets Ständer, såsom man med synnerlig tillfredsställelse sett, tid efter annan beviljat anslag till odlingsföretag, myrors, mossars och sjöars utdikning och aftappning, landbruks-institut, utflyttningsbidrag efter verkställda laga skiften, afsättande af en fond i Rikets Ständers Bank i och för odlingar m. m., hvilket allt burit välsignelserika frukter, har likväl, mig veterligen, något understöd från Statens sida icke blifvit lemnadt till kyrko- och skolhus-byggnader i Riket.

På uppmaning af mina kommittenter får jag därför fästa Rikets Höglofl. Ständers uppmärksamhet å behofvet af en fond utaf allmänna medel, hvarifrån lån, lika med fastighetslån, för dylika byggnadsföretag, kunde vara att tillgå för dem, som deraf äro i behof, helst virke och materialier vid byggnadsföretag numera äro flerdubbelt fördyrade emot fordom, och

en stambok, om den också af en församling erhålles, ofta uppgår till ett så ringa belopp, att till exempel från ett helt stift endast blifvit insamlade 29 R:dr, samt församlingarna till följd häraf måste skuldsätta sig.

Jag hemställer alltså, att en fond af ett eller tvåhundra-tusen Riksdaler Riksmünt måtte utaf allmänna medel afsättas, utur hvilken kunde erhållas amorteringslån till kyrko- och skolhus-byggnader, och anhåller att denna motion måtte varda till vederbörligt Utskott remitterad!»

Stockholm den 4 November 1856.

Ephraim Larsson,
från Elfsborgs Län.

3:o af *samme* ledamot:

»Vördsamt Memorial.

Den Rusthållarne i Riket ålagda skyldighet, att på sin bekostnad förse sitt manskap med gevär och öfriga vapen, kunde visserligen hafva skäl för sig vid den tid, då rusttjensten först uppkom, och den, som ville åtaga sig att ställa rustad karl och häst till Kronans tjänst, derföre tillförsäkrades några friheter för sitt hemman, men synes nu vara mot all billighet och rättvisa stridande, sedan ansenliga gevärsfabriker blifvit anlagda på Statens bekostnad, samt anslag af allmänna medel, till inköp af nya gevär, vid hvarje Riksdag blifvit gjorda; och jag yrkar derför, att Rusthållare vid regementen, ehvad desse äro afsutne eller icke, måtte på Statens bekostnad erhålla den föreskrifna utrustningen, i likhet med det öfriga infanteriet, helst de rustande, i likhet med andre innebyggare, erlägga sina utskylder till Staten.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 4 November 1856.

Ephraim Larsson,
från Elfsborgs Län.

4:o af *Gustaf Bjerkander* från Skaraborgs Län:

»Vördsamt Memorial.

Uti underdånig skrifvelse af den 4 Augusti 1854 anhöll Rikets då församlade Ständer hos Kongl. Maj:t om förtydligande af 26 Kap. 2 § Byggnings-Balken, i fråga om Kyrkoherdarnes och församlingarnes skyldighet att underhålla de hus å kyrkoherde-boställena, som af församlingarna byggas, emedan ordalagen i denna § hafva gifvit anledning till en tolkning, hvarigenom socknemännen blifvit ålagde fullgöra äfven mindre betydliga förbättringar å kyrkoherde-boställena, ehuru lagstiftarens mening påtagligen varit, att, sedan församlingarna till Kyrkoherdarne öfverantvardat husen i laga stånd, desse sistnämnde sedermera skulle desamma underhålla, intill dess

de tariffva ombyggnad. Det heter nemligen: att, sedan Kyrkoherde emottagit husen i laga stånd, »då skall han desamma underhålla, intill dess de af ålder och bruk, och ej af Prestens vanryckt, förfalla; då, heter det vidare, skall socknemän dem bygga och bättra på egen bekostnad. Detta lilla ordet »bättra» är det, som gifvit Kyrkoherdarne anledning att skjuta ifrån sig all underhålls-skyldighet, ehuru det oneligen står i strid med hvad förut är sagdt. Med ordet underhålla kan väl icke menas annat, än att hålla husen vid makt, hvilket måste ske medelst reparationer, i rättan tid verkställda, ty der, hvarest sådant försummas, måste snart ett hus förfalla af bristande underhåll. Orden bygga och bättra deremot måste här, så vida det skall blifva någon mening i det föregående, anses liktydiga, hvilket de också gerna kunna vara, ty den högsta möjliga förbättring, som kan göras vid ett hus, är väl den att ombygga det.

Kongl. Maj:ts Nådiga svar på Rikets Ständers underdåniga skrifvelse antyder, att orsaken, hvarföre Kongl. Maj:t icke kunnat densamma sanktionera, är den, att deruti »äsyftats ett omständligt uppräknande af alla de särskilda fall, hvilka, vid tillämpningen af de i 26 Kap. 2 § antydda grunder, för underhållandet af de s. k. laga husen, äro innefattade. Kongl. Maj:t anser nemligen, att detta förslag, i stället att afhjelpa de brister, det gällande stadgandet må hafva, och deråt bereda större tydlighet, utan tvifvel skulle gifva anledning till vida större stridigheter, än nu, då, om än sådana stundom ej uteblifva, dock, i allmänhet, billighet och ömsesidiga medgifvanden ligga till grund för hvad som beslutes och verkställles.» Hvarjemte Kongl. Maj:t, i betraktande här af, och då derjemte förekommit, att förslaget, ehuru det afser en förklaring af hvad nu är stadgadt, i flera delar måste, på sätt anmärkt blifvit, innefatta en verklig förändring af den gällande lagen, och följaktligen ej kan, såsom förklaring af lag, med verkan, äfven på förhållanden, som uppstått före utfärdandet, antagas; hvarföre Kongl. Maj:t funnit sig föranlåten vägra sanktion å ifrågavarande förslag.

Orsakerna, hvarföre Kongl. Maj:t funnit Sig föranlåten att vägra sanktion å ifrågavarande Rikets Ständers underdåniga skrifvelse, äro således treggehanda:

- 1:o Att Kongl. Maj:t anser, att en specifik förteckning å hvad en Kyrkoherde skall underhålla kunde gifva anledning till större stridigheter än nu;
- 2:o Att Rikets Ständers förslag afser en förklaring af hvad nu är stadgadt, men Kongl. Maj:t deremot anser det-

samma såsom en verklig förändring af den gällande lagen, och

3:o Att Kongl. Maj:t, i följd häraf, icke kunnat densamma göra tillämplig på förhållanden, som uppstått före utfärdandet af en sådan lagförändring.

Med anledning af detta förhållande, och då det icke anstår en Representant att göra anmärkningar öfver hvad Kgl. Maj:t behagat besluta, får jag nu i motionsväg föreslå, att Rikets Högloflige Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, antingen om en förklaring af 26 Kap. 2 § Byggnings-Balken, eller ock att endast det ordet »bättra», hvilket, enligt hvad förut är sagdt, jag anser liktydigt, på det ställe det här står, med ordet »bygga», måtte ur 2 § utgå, hvarefter jag tror att författningen är nog tydlig, utan förklaring.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 7 November 1856.

G. Bjerkander,
från Skaraborgs Län.

5:o af Anders Jonsson från Wermlands Län:

»Vördsamt Memorial.

Med anledning af de sednaste årens tilldragelser och rättegångar, angående bördsrätt till jord å landet, vill jag nu i korthet föreslå någon ändring deruti, icke för att söka borttaga bördsrätten, men på det att densamma må blifva i likhet med hvad uti brödrariket Norrige är antaget, der den arfvinge eller bördesman, som icke inom 5 års tid efter afhänd arfvejord gör sin bördestalan genom stämning gällande, köparen är från densamma fri. Emedan, enligt nu gällande bördesrätt, ingen kan förneka, att många barn och arfvingar fått lida genom föräldrars försummelse eller, ofta nog, okunnighet, utan att de sjelfve dertill varit vållande, enär de genom arf fått sin från fädren efterlemnade egendoms-lott utan att veta att den icke blifvit infastad, och på många sådana ställen visats, att egaren sökt och erhållit ett eller tvenne uppbud i laga tid, men dels af bristande hemul från säljarens sida, dels af okunnighet, som i förra tider varit mera rådande, låtit lagfarten dervid afstadna, som nu efter deras död kommer i dagen, då arfvingarne måste mot en bördeskilling, som nu kan hända icke svarar mot $\frac{1}{3}$:del af egendomens värde — och är den köpt gammal, blir det icke på långt när så mycket — lemna den lott, de ansett sig skola få ärfva. Detta kan väl å ena sidan försvaras med rätt, emedan säljaren icke fått mera, men köpet gjordes i en tid, då egendomspriserna icke stodo högre,

och då säljaren för denna summa kunde få sig jemngod jord i stället; men sådant är nu icke förhållandet. Häremot kan visst anföras, att den, som icke i rätten tid söker laga stånd på den egendom, han inköpt, får skylla sig sjelf; men det bör äfven, å den andra sidan, likaledes anföras, att den bördesman, som icke inom viss tid gör sitt bördesanspråk gällande, äfven bör hafva sin bördestalan försutit; ty utan att, som mig synes, billighet och rättvisa å båda sidor beredas, kunna ej undvikas de nu ofta förekommande fall uti afdömda bördesmål, der bördesman blifver ålagd betala de förbättringar, som den afträdande gjort på egendomen, utan äfven bördesmannen tillerkännes rätt att få ersättning för det, som egendomen kunnat blifva försämrad, hvilket sällan uppgöres i godo, utan ny rättegång ånyo derpå följer. Ju längre den afträdande, eller hans föräldrar, innehaft egendomen, ju svårare och långsammare att slita tvisten.

På grund af det nu anförda vågar jag föreslå, att rätt till börd å jord på landet icke bör sträcka sig längre tillbaka, än fulla fem års tid från den dag köpet afslutades och köpebrevet utfärdades, och att nu gällande lag om börd sålunda blifver ändrad.

Om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott anhålles!"

Stockholm den 9 November 1856.

Anders Jonsson,
från Wermlands Län.

6:o af *Nils Svensson* från Christianstads Län:

„Vördsamt Memorial.

Länge har folket med förtrytsamhet och obehag erfärit, att Privatbankernes sedlar, som, i synnerhet uti den från hufvudstaden så aflägsne landsort, hvilken jag representerar, till mera än två tredjedelar utträngt Riksbankens mynt ur den allmänna rörelsen, likväl icke emottagas hvarken i Riksens Ständers Bank, vid de insättningar och liqvider, som der måste göras, eller vid uppbörden af kronoutskylder och andra inbetalningar till Statens allmänna verk och inrättningar. Detta förhållande har föranlett folket tro, det lagstiftande makten tillåtit Privatbankerne utgifva ett mynt, så uselt, att det icke skulle kunna emottagas som liqid i allmänna inrättningar, utan äfventyr af förlust, och denna farhåga, ehuru ogrundad, föranleder likväl till obehagliga förvecklingar vid liqvider enskilde personer emellan. Ej nog härmed, ty då Bankens mynt ej inom orten förefinnes, men likväl så väl större som mindre inbetalningar måste göras af kronoutskylder med mera, då torde hvar och en finna hvad olägenhet det, i synnerhet för allmo-

gen, medför, då ej hvad sorts gångbart mynt som helst, vid sådana tillfällen, emottages.

Men samma makt, som tillåtit Privatbankerne utgifva sedlar, måste äfven ega rätt ålägga desamma inlösa dem med Riksmünt på flere ställen, än endast der de utgifvas, och en sådan föreskrift skulle utan tvifvel vara förenlig med dessa inrättningars egna fördelar, om den än förorsakade ökade utgifter för desamma, till hvilkas betäckande de dock ega rikliga tillgångar i deras betydliga räntevinst. Då dessa vinster samlas på folkets bekostnad, och endast aktie-egarne, som utgöras af några rike kapitalister, draga fördel deraf, vore det visst önskligast om Privatbankerne indragits; men som de nu ändteligen skola finnas, är det åtminstone billigt, att folket slipper obehag och kostnader med utvexling af deras sedlar, och med anledning häraf vågar jag således föreslå:

att hvarje Privatbank, eller annan enskild inrättning, som utgifver tryckta eller graverade sedlar och anvisningar, må åläggas att, på egen bekostnad och ansvarsskyldighet, i hvarje Läns residensstad hålla ett ombud, som genast vid uppvisandet skall inlösa dessa sedlar med Riksens Ständers mynt, och, såsom en följd deraf, sådana sedlar skola emottagas, så väl vid insättningar i Riksens Ständers Bank och Landtränsterierne, som vid liqviderande af kronoutskylder och alla andra från folket utgående allmänna onera, samt Herrar Kommissarier i Riksens Ständers Bank, äfvensom Räntmästarne i Länen, åläggas att, emot en viss procent, som af Privatbankerne godtgöres, ombesörja utvexlingen hos ombuden af de sålunda influtna Privatbanks-medlen.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles!»
Stockholm den 11 November 1856.

Nils Svensson,
från Skåne,

7:o af *Nils Hansson* från Christianstads Län:
»Ödmjukt Memorial.

Redan vid tvenne föregående Riksdagar hafva inom detta Stånd motioner varit väckta om ändring af hvad i Kongl. kungörelsen den 13 Februari 1849 stadgas i afseende å det vapen, hvarvid Beväringsmanskapet bör inöfvas; och ehuru de framställningar, som sålunda blifvit gjorda, icke ledt till önskad resultat, bör jag dock både af min öfvertygelse, och för att efterkomma mina kommittenters enhälliga önskan, icke

underlåta att nu ånyo fästa Rikets Ständers uppmärksamhet på följande förhållande.

Genom nyssnämnde Kongl. kungörelse stadgas nemligen, bland annat, dels att beväringssynglingar inom de socknar, som angränsa till hafvet, skola inöfvas till sjöexercis, och dels att det skall bero af vederbörande mönsterherre att bestämma hvilka af beväringssynglingarne, som skola tilldelas kavalleriet, artilleriet eller sappör-depoterna i de orter, der sådana trupper finnas.

Då likväl den omständigheten, att större eller mindre delen af en socken gränsar intill hafvet, ingalunda innefattar något bevis för, att dervarande beväringssynglingar, mer än andra, hafva håg och fallenhet för sjötjensten, hvilken af mången kan anses såsom ett nöje, men för andra åter är ytterst motbjudande, helst mången finnes, hvars kroppskonstitution aldrig låter vänja sig vid vistandet på vattnet, samt det ej heller är rätt att låta på en mönsterherres godtfinnande bero att bestämma, hvilka beväringssynglingar, som skola indelas till kavalleri-, artilleri- eller sappör-korpserne, så vågar jag ödmjukast föreslå den ändring i ofvanberörde Kongl. kungörelse, att det framgent måtte bero af ynglingarne sjelfve att välja vid hvilket vapen de önska inöfvas, samt sålunda ingen tvingas till sjötjenst, som ej dertill har håg och fallenhet, och att, om ej erforderligt antal ynglingar anmäla sig till inöfning vid kavalleri-, artilleri- eller sappör-korpserne, lottning bland alla de till beväringstjenst approberade ynglingar måtte verkställas om hvilka, som böra på nämnde korpser fördelas. I de orter, der fiskeri och sjöfart bedrifvas, och ynglingens håg och sysselsättning sålunda redan från barndomen är rigtad åt sjömansyrket, skall säkert fullt tillräckligt beväringsmanskap erhållas till flottan, utan att man till sjötjenst tvingar personer, som hafva naturlig och kanske ofta medfödd afsky för hafvet, och, om de tvingas till sjötjenst, aldrig der kunna blifva till ringaste gagn.

Som jag förmodar, att denna motion kommer att behandlas i sammanhang med den af Kongl. Maj:t afgifna Nädiga Proposition om framflyttning af tiden för beväringsskyldighetens inträdande från 20 till 21 år, så har jag trott mig böra vid detta tillfälle äfven fästa uppmärksamheten vid de olägenheter för jordbruket, som derigenom skulle uppkomma, då det är påtagligt, att ingen, som ännu är konskriptionsskyldig, och såmedelst, när som helst, kan äfventyra att bli kommanderad till krigstjenst, hvarken vågar ingå äktenskap eller åtaga sig eget landtbruk, eller annat yrke.

Då jag därför anser mig böra motsätta mig nyssnämnde

förslag, tror jag dock, att det dermed hufvudsakligast afsedda ändamålet i allt fall skulle kunna vinnas, om den ändring i nuvarande beväringsstadga infördes, att Kgl. Maj:t berättigades att vid förefallande behof för Rikets försvar uppbåda 2:dra och 3:dje klasserna före den 1:sta, hvilken, enligt nu gällande föreskrifter, först bör kallas under vapen, innan de äldre klasserna kunna till tjenstgöring uppbådas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 12 November 1856.

N. Hansson.

8:o af *Johan Johansson* från Östergöthlands Län:

»Vördsamt Memorial!

Föreskrifterna uti 1734 års lag, angående förmyndarevården, lämpliga och tillräckliga på en tid, då rättsförhållanden voro mindre inveklade, äro, ehuru sedermera närmare bestämde och tillökade genom Kongl. Förordningen den 19 Maj 1845, likväl icke för ändamålet tillfyllestgörande hvarken å ena eller andra sidan, enär de grundsatser, som vid en del domstolar göra sig gällande, icke lemna någon säker ledning för den, som vill och är i stånd att redligt uppfylla sitt förmyndarekall, och såmedelst göra det nära nog omöjligt att, utan egna uppoffringar, klanderfritt fullgöra sina åligganden.

En omständighet, som förtjenar uppmärksamhet, är saknad bestämmelse om den ränta, som å förmyndaremedel bör beräknas. Efter en Kongl. Maj:ts dom af den 10 Maj 1801, jemte sedermera gifna Kongl. Maj:ts domar uti mål af enahanda beskaffenhet, lär den praxis vid domstolarne i en del orter gjort sig gällande, att räntan bör beräknas till sex procent och vid hvarje års slut läggas till kapitalet, till ytterligare räntering. Häruti förefinnes dock efter min åsigt tvänne origtigheter: den ena består deruti att beräkna räntan till sex procent, sedan räntefoten numera nedgått så, att sällan å fordringar med fullgod säkerhet erhålles mera än fem procent. Det skulle således vara hårdt för en förmyndare, att redovisa större afkastning å omyndiges medel, än desse i sjelfva verket lemnat. Genom lag borde alltså stadgas, att ränta å omyndiges medel borde till högst fem procent beräknas samt hvar tredje år tilläggas kapitalet till ytterligare räntering, helst den andra olägenheten, att genast vid årets slut lägga räntan till kapitalet, är kanske ännu större; ty om det skulle antagas, att räntan och afkastningen ordentligt på dagen inflöte, hvilket sällan är fallet, är det dock oftast för en förmyndare omöjligt att få dem genast utlånade — ett förhållande, som i afseende på mindre summor möter svårighet, då man nödgas för medlen söka erforderlig säkerhet.

Vidare förekommer, att enär Kongl Förordningen den 19 Maj 1845 icke bestämt påbjuder, att gode män ovilkorligen böra inom hvarje ort tillsättas, följden häraf blifvit, att desse gode män på de flesta ställen icke blifvit utsedde; sådana äro dock på det högsta af behovet påkallade, särdeles på landsbygden, der, utom det att desse, såsom i allmänhet närmare bekante med kommunens innevånare och deras ställning, kunde med större sakkänedom granska och pröfva aflemnade räkningar, tillfälle härmedelst jemväl är öppet för de mindre erfarne, att vid förekommande tvetydiga fall erhålla råd och handledning. Ehuru många kommunala inrättningar förut finnas, torde likväl de ifrågavarande kunna anses vara de mest behöflige, med afseende såväl å den kontroll, som derigenom skulle komma att hållas å förmyndarne, som ock, sedan denna inrättning vunnit förtroende, genom den minskning i tvister om förmyndare-redovisning, som härigenom skulle blifva en oneklig följd, förmånen blefve betydlig, dels för domstolarne, der sådana tvister icke äro välkomna, och dels för förmyndarne, hvilka mindre behöfde att frukta rättegångar, numera ofta nog af en tillträdare emot afträdaren anställda, endast af farhåga att eljest sjelfve blifva utsatte för en möjligen blifvande efterträdare eller myndig blifven persons klander. Dylika gode mäns utseende borde alltså, då förmyndare-kamrar icke lämpligen ännu på länge å landet kunna inrättas, ovilkorligen påbjudas.

Jag får med anledning häraf vördsamt föreslå:

- 1:o att räntan å omyndiges medel må bestämmas till högst fem och minst fyra procent och beräknas från den dag, medlen influtit eller bordt inflyta, samt räntan läggas till kapitalet hvar tredje år till ytterligare räntering;
- 2:o stad, socken eller härad bör åligga att utse gode män, för att hafva tillsyn öfver omyndiges egendom, granska arfsutdelningar, samt öfverse de räkningar, som förmyndaren minst hvar tredje år bör afgifva, och om förmyndaren den omyndiges egendom ej rätteligen förvaltar, eller finnes vara på obestånd, eller genom döden afgått, eller ock från orten afflyttat, dessa förhållanden hos Rätten anmäla, som pröfvar om annan förmyndare förordnas må;
- 3:o bör det tillkomma domstol, som utom sin domvärjo förordnar förmyndare, att derom lemna underrättelse till den Rätt, hvarunder förmyndaren är boende, för att uti dess Förmynderskaps-protokoll antecknas; äfvensom vederbörande domare, att ofördröjligen lemna de utsedde gode männen förteckning öfver de inom hvars och ens om-

råde tillförordnade förmyndare, på det omyndiges rätt och säkerhet destomera kan blifva betryggad.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 11 November 1856.

Joh. Johansson,
från Östergöthlands Län.

Härmed förenade sig *Magnus Månsson* från Östergöthlands Län.

9:o af *J. P. Wallmark* från Westerbottens Län:

»Vördsamt Memorial.

Den genom Kongl. Stadgan den 10 Februari 1824 förordnade afvittring inom Wester-Norrlands, Westerbottens och Norrbottens Län, hvars ändamål är att skilja Kronans marker från enskildes egor; att af de förra tillägga svaga hemman fyllnad i deras behof; att urskilja hvad hemman utöfver deras mantal och räntor i egor innehafva; att af Kronans öfverloppsmark indela och utstaka nybyggen; att genom dessa anstalter bereda för hemmansåboerne full säkerhet om deras egorymd och för idoge arbetare tillfälle till nya hemmans anläggning på Kronans allmänningar och öfverloppsmarker, — skulle åstadkomma mycket godt, då densamma en gång kunde blifva verkställd; men alldenstund den, inom Westerbottens Län åtminstone, bedrifves ganska långsamt, och mycket litet dervid hittills lærer vara uträttadt, får jag, på uppdrag af mina kommittenter och då afvittringens långsamma gång åstadkommer osäkerhet för hemmansegare och innehafvare samt derigenom lägger ett väsendtligt hinder i vägen för landets uppodling, vördsamt hemställa, att Rikets Ständer måtte anslå en större summa för afvittringens skyndsammare bedrifvande; att flere afvittrings-landtmätare må anställas, och att mätning och skattläggning måtte gå i jemnbredd samt påskyndas så, att hvar och en så mycket förr kunde få sina gränсор bestämda samt säkerhet å sin beskärda jordlott, och jordbruket derigenom tillvexa och förkofras.

Jag anhåller att denna min motion måtte varda till vederbörligt Utskott remitterad!»

Stockholm den 12 November 1856.

J. P. Wallmark,
från Westerbottens Län.

10:o af *Måns Pehrsson* från Malmöhus Läu:

»Vördsamt Memorial.

Uti Ottarps socken i Luggude härad i Malmöhus Län, inom mitt valdistrikt, är för längre tider tillbaka kronotionden, som en behaglig tids förläning lemnad åt pastorerne, emedan deras inkomster då för tiden ansågos alldeles otillräckliga till

deras anständiga bergning. Genom ett Kongl. Reskript, dateradt Köpenhamn den 9:de Maj år Ett Tusende Femhundra Femtiofem, och undertecknad Christian (se i öfrigt Bruzelius om Skånska presterskapets löneinkomster, sid. 38), eger det missbruk numera rum, att kyrkoherden ännu är i besittning af nämnde behagelig tids förläning, ehuru vilkoret, hvarföre den blifvit lemnad, redan för längesedan upphört, i det att deras inkomster nu äro mer än tiodubbelt förstörade. Så t. ex. kan pastor i Ottarps församling med 35 $\frac{3}{4}$ hela hemman, utom 4 $\frac{1}{2}$ frälsesäteri, af hvilka gifvas öfverhufvud 18 tunnor och 24 kappar af hvarje hel gård, påräkna minst 600 tunnor utom kronotionden, då pastor, vid den tid förläningen skedde, ansågs endast hafva 20 tunnor uti inkomst.

Detta missbruk förstoras af ännu ett, i hög grad tryckande för tiondegifvarne, i det pastor anser sig berättigad att taga kronotionden in natura på samma sätt som presttionden, då han antingen genom räkning på åkren tager hvar femtonde kärfve krono- å presttionde inberäknad, eller också med dem, som vilja ingå aekord, sex kappar af hvarje uppskattadt tunnland, dels blott råg och korn, dels tredjedelen af hvarje slag af de trenne vanliga sädessorterna, råg, korn och hafre, hvilket, oberäknadt andra prestinkomster, med 112 tunnland i allmänhet på hvarje helt hemman, utgör den ofvanstående summan af 18 tunnor 24 kapp. på helgården.

Jag vågar derföre föreslå nämnde missbruks upphäfvande på så sätt, att antingen den på behagelig tid till pastor i Ottarps socken förlänade kronotionden må indragas till Kronan vid nu innehafvande pastors afgang, eller ock åtminstone, ehvad pastor anses böra bibehålla denna förläning eller icke, kronotionden i denna socken må, i likhet med densamma uti andra socknar i häradet, få utgå efter förmedling, eller, som man säger, uti rinnande säd; och då ofvannämnde missbruk äfven torde ega rum uti en del socknar i andra härader af Skåne, torde jag få hemställa till de bröder och landsmän, hvilka känna förhållandet vara sådant, huruvida de ej skulle vilja förena sig uti denna af mig väckta motion och medverka till samma missbruks afskaffande.

Om remiss till vederbörligt Utskott af denna motion anhålles!»

Stockholm den 3 November 1856.

Måns Pehrsson,
från Malmöhus Län.

12:o J. P. Wallmark från Westerbottens Län:

»Vördsamt Memorial.

Då pastors- och komministers-boställen inom Westerbott-

tens Län, särdeles pastors-boställena, merändels äro till ego-vidd så rundeligen tilltagna, att de sällan hinna att af innehavaren skötas såsom sig borde; men det dels är af vigt att jorden så mycket ske kan nppodlas och nyttiggöres, dels ofta inträffar, att en afliden boställsinnehafvare efterlemnar enka i yttersta fattigdom och utan att ega, såsom man säger, tak öfver hufvudet, får jag, efter anmodan af mina kommitenter, härigenom hemställa, att så stor del af dylika boställens jord måtte afsöndras, att den aflidne boställsinnehavarens efterlemnade enka, kunde derå få uppsätta en gård, afberga foder för en eller tvenne kor samt för dem hafva fritt mulbete å bostället mark, äfvensom ega rätt att, der tillgångar der-till finnas, af vindfällen, ris och stubbar å bostället skog hemta något vedbrand; hvilka förmåner dock skulle få tillgodonjutas endast af en enka efter afliden boställsinnehafvare i sender.

Jag tror att fördel häraf skulle beredas ej allenast för bostället genom jordens uppodling, utan äfven för en mängd af enkor, hvilka, sedan deras män aflidit i Statens tjenst, oftast befinna sig, såsom man säger, på bar backe och i yttersta armod på sin ålderdom. Och anhålles om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott!»

Stockholm den 10 November 1856.

J. P. Wallmark,
från Westerbottens Län.

13:o af *Måns Pehrsson* från Malmöhus Län:

»Vördsamt Memorial.

Att Rusthållarne äro ålagde att bekosta manskapets exercisgevär och öfriga vapen, anser jag vara både mot billighet och rättvisa stridande. Detta åliggande hade skäl för sig vid den tid, då rusttjensten först uppkom, då den, som ville åtaga sig ställa rustad karl och häst till kronans tjenst, derföre tillförsäkrades några friheter för sitt hemman; men sedan anse- nliga gevärs-faktorier blifvit på Statens bekostnad anlagda, så hade det åliggande för rusthållarne att bekosta manska- pets vapen också bordt försvinna; enär man icke billigtvis kan begära, att rusthållare ensamt skola utestängas från förde- larne af gevärs-faktoriernas inrättande, till hvilka skostsamma anläggning de i likhet med andre fått bidraga, då kostnaderna af allmänna medel utgått. Jag föranlåtes fördenskull påyrka, att rusthållare i Riket måtte, i likhet med rotehållare, be- frias från skyldigheten att bekosta manskapets exercis-gevär och öfriga vapen; och att denna befrielse för rusthållarne bör ega rum ehvad manskapet är afsutet eller icke.

Anhållande jag att denna min motion måtte till vederbörligt Utskott remitteras!"

Stockholm den 3 November 1856.

Måns Pehrsson,
från Malmöhus Län.

14:o af *Erik Hansson* från Gefleborgs Län:

»Vördsamt Memorial.

Enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning af den 27 April 1846, angående Stångjerns-smidet och den gröfre jernförädlingen samt Nådiga Kungörelse af samma dag angående Hammar-skatten, är det för egare af äldre Stångjerns-verk tillåtet att öfvergå till oinskränkt tillverkningsrätt emot erläggande af 4 Skepp. i årlig hammar-skatt, som motsvarar en tillverkning af 400 Skepp.

Det finnes likväl stångjerns-verk, vid hvilka tillverkningen icke kan uppdrifvas till detta belopp, men dock det privilegierade smidet i betydlig mån ökas; vid ett verk, der till exempel tillverkningsrätten enligt äldre privilegier utgör endast 50 Skepp. mot $\frac{1}{2}$ Skepp. i hammar-skatt, skulle kunna utsmidas 100 å 200 Skepp. Egaren kan likväl icke dertill öka sitt smide, utan att anmäla sig till oinskränkt tillverkningsrätt med ofvannämnde minimi-skatt, som för ett smide af 100 å 200 Skepp. blifver alltför betungande. Han måste alltså kvarstå vid sin ursprungligen ringa tillverkningsrätt.

Detta synes mig vara ett band på näringen, skadligt för dess idkare och af ingen nytta för Kongl. Maj:t och Kronan, som derigenom gå miste om inkomster, som annars skulle af det ökade smidet inflyta.

Och får jag alltså vördsamt föreslå att, om Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om hammar-skattens upphörande icke vinner Rikets Ständers samtycke, *stadgandet om minimi-afgiften i hammar-skatt måtte upphäfvas, och hammar-skatten få utgå i mån af tillverknings-beloppet, hvilket för alla Stångjerns-verk lemnades fritt.*

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!"

Erik Hansson,
från Gefleborgs Län.

15:o af *A. M. Andersson* från Kalmar Län:

»Vördsamt Memorial.

Bestyret med förvaltningen af omyndiges egendom, hvilket ofta vållar stora förluster, särdeles då det tyvärr måste åläggas den icke skrifkunniga allmogen, är jemväl förenadt med så mångahanda besvär, att de fullt, om ej något deröfver, böra ersättas. Allmänna Lagen medgifver väl ersättning i detta fall enligt stadgandet i 23 kapitlet 5 § Ärfda-Balken:

»att den förmynderskap väl och troligen förestått, skall njuta den lön och vedergällning, som Rätten pröfvar skälig;» — men som man icke kan sägas hafva väl och troligen förestått ett förmynderskap förr än räkningskap derför blifvit lemnad, och någon anmärkning inom den af Lagen medgifna klandertiden af ett år icke blifvit mot räkningen gjord, eller, vid anställt klander, detta blifvit utan afseende lemnadt, skulle enligt berörde Lagstadgande, en förmyndare rätteligen icke heller förr vara berättigad att utfå sitt arfvode, och det dessutom icke utan Rättens bestämmande, som ej lär kunna ske utan genom efterträdande förmyndares eller den myndigblifnes stämning till domstol. Kunde det åter antagas, att en förmyndare uppfyllt lagens bud, att hafva sitt förmynderskap väl förestått efter det han derföre vid hvarje års slut visat redo, genom till Rätten inlemnadt räkning, så skulle förmyndare för hvarje år behöfva söka Rätten för arfvodets bestämmande. Detta föranleder, utom tidsutdrägt för arfvodets utbekommande, och möjligen förlust vid bristande tillgång, många och kostsamma omvägar, hvilka lätt kunna undvikas derigenom att ett visst arfvode i lagen bestämmes.

I afseende på detta arfvodes belopp är praxis olika. Vanligast beräknar en del förmyndare sig till godo en procent, och en del, förmodligen med stöd af 40 § i Kongl. Förmyndare-Ordningen den 17 Mars 1669, hvar tjugonde penning af den omyndiges årliga inkomst.

För vinnande af enhet härutinnan vågar jag anse arfvodets bestämmande nödigt, och att arfvodet tilltages fullt tillräckligt. Derföre tala flera omständigheter, såsom t. ex. att förmyndares tillsyn öfver sin egen egendom minskas genom vården om den omyndiges, att, oaktadt all möjlig försigtighet, förluster ändock kunna uppstå; samt att ränteförluster bestämdt drabba förmyndaren för den omyndiges arrenden och mindre inkomster, hvilka under årets lopp efterhand inflyta och löpa med ränta emot förmyndaren, ehuru de ej genast kunnat mot fullgod säkerhet utlånas.

På dessa grunder får jag till Rikets Ständers afgörande värdsamt föreslå:

Att sista momentet af 5 § i 23 Kapitlet Ärfda-Balken måtte utgå, och i dess ställe antagas: I hvarje års-räkning öfver förvaltningen af omyndigs egendom eger förmyndare rätt afskrifva en procent af den omyndiges inkomst för året, såsom ersättning för sitt besvär, samt dessutom kostnader för resor, tidspillan och andra nödiga utgifter i och för mynderskapet, enligt räkning.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!
Stockholm d. 12 November 1856.

A. M. Andersson,
från Kalmar Län.

Härmed förenade sig A. Andersson från Kalmar Län.
16:o af Anders Pehrsson från Östergöthlands Län:

»Vördsamt Memorial.

Vid sistförflutna Riksmöte beslutade Rikets Ständer på Lag- och Ekonomi-Utskottens tillstyrkande af i Bonde-Ståndet väckt fråga, att till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig anhållan: »att Hans Majestät tacktes, i afseende på den i 26 Kapitlet 2 § Byggnings-Balken bestämda byggnads- och underhålls-skyldighet i fråga om de hus, som enligt samma lagrum socknemännen åligga att kyrkoherde färdige antvarda, i Nåder utfärda den förklaring, att innehafvare af kyrkobolet skall noga vårda och underhålla berörda hus genom skyndsamt och omsorgsfullt iståndsättande, på egen kostnad, af alla tid efter annan uppkommande mindre bristfälligheter å tak, takrännor, skorstenar, knut- och brädfodring, dess anstrykning, eller å annan beklädnad, å murar, väggar, spislar och kakelugnar, golf, dörrar, fönster, trappor och annat innanrede, hvilket allt ständigt bör i godt stånd hållas; men att, om oaktadt af innehafvare vederbörligen fullgjord underhålls-skyldighet, byggnad genom ålder och bruk befinnes så bristfällig, att den icke vidare kan för det afsedda ändamålet användas, eller om genom våldeld, storm eller annan olyckshändelse, som innehafvaren icke kunnat afvärja, byggnaden till sina väsendtligare delar blifvit så skadad, att ombyggnad icke kan undvikas, eller om taket derå är så felaktigt, att nytt måste påläggas, eller huset för sitt bestånd förses med ny beklädnad, eller ock nya golf och ny takpanel deri inläggas, tillkommer socknemännen att sådant bekosta.»

Genom denna förklaring skulle en mängd tvister emellan församlingarna och presterskapet på landet för framtiden undvikas, hvilka hittills uppstått i följd af den mindre fullständigheten af det ofvanberörda lagstadgandet, och att en sådan förklaring icke ifrån presterskapets sida synes böra möta motstånd, torde man få antaga på den grund, att ingen enda ledamot af Preste-Ståndet inom de begge Utskotten reserverade sig mot dessas betänkande, hvori den underdåniga anhållan i alldeles enahanda ordalag föreslogs.

Detta oaktadt har inträffat, att Kongl. Maj:t den 18 Januari 1855 förklarar sig ej vilja lemna bifall till den begärda lagförklaringen.

Skälen dertill äro mig icke bekanta; men det måtte genom Konstitutions-Utskottet kunna blifva känt hvilka betänkligheter kunnat föranleda Kongl. Maj:t till ett så oförväntadt afslag af Rikets Ständers begäran. Då emellertid saken är af ganska erkänd vikt för såväl församlingarna som presterskapet, och förslaget till förklaringens lydelse synes klart och tydligt affattad, samt åtminstone inga väsendtligare ändringar deri torde behöfvas, vågar jag vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer, med den förändrade redaktion, som möjligen kan finnas nödig, måtte förnya deras underdåniga skrifvelse af den 4 Augusti 1854, angående skyldigheten att underhålla en del hus i prestgård.

Min motion torde remitteras till Lag- och Allmänna Besvärs- samt Ekonomi-Utskotten!»

Stockholm den 10 November 1856.

And. Pehrsson,
från Östergötlands Län.

17:o af *samme ledamot*:

»Vördsamt Memorial.

Genom de anslag, Rikets Ständer vid sistförflutna Riksdag beviljat för utförande af flera allmänna arbeten, hafva rika tillfällen till förtjenster för den arbetande klassen yppat sig. Arbetslönerna hafva stigit 100 procent. De för åkerbruket under några år gynnande konjunkturer, härledande sig hufvudsakligast från de stora behofven af landtmanna-produkter, det då emellan Stormakterna varande krig erfordrade, hafva hittills medgifvit denna förhöjning i kostnaden för åkerbrukets skötsel, men sannolikt skall detsamma, vid förändrade konjunkturer, icke förmå bära denna förökade kostnad — och då Stats-kassans ställning medgifver ännu större uppoffringar till kommunikationernas underlättande och andre till allmän nytta och bekvämlighet ledande företag, samt man vid sådant förhållande har att vänta det nuvarande Rikets Ständer skola därför bevilja stora anslag, äro ytterligare anledningar för handen, att arbetskostnaderna för åkerbruket skola än vidare stiga i samma mån större arbetskrafter fordras till allmänna arbeten. Följderna deraf blifva, att jordbruket icke kan skötas såsom det bör. En vis omtanka kräfver således, att man, innan anslag till stora allmänna arbeten meddelas, tillser, att, utan att man skadar landets hufvudsakligaste näringsgren, jordbruket, eger krafter att verkställa dem. I detta hänseende skulle icke tillgångar vinnas om arbets-fångarne dertill användes? Vid en flygtig granskning af organisationen utaf fångarnes arbete, skall hvar och en inse, att i planen därför

finnas stora felaktigheter, ty att dessa fångar skola årligen kosta Staten oerhörda summor, då arbetet står i det värde, det nu eger, är därför det säkraste beviset. Genom den förändring i brottmåls-lagstiftningen, förra Riksdagen antog, hafva arbets-fångarnes antal betydligt stigit, och jag förutser, att lagstiftningen snart nog skall öfvergå till den naturliga och med Statens fördelar mest förenliga bestämmelsen, att alla urbota brott skola försonas med arbete och alla böter dertill förvandlas. För att icke i fortsättningen oklokt använda Statens medel på verkställighet af ett straff, som borde lemna Staten en tillgång och derigenom försona brottslingen med Staten, är det nödigt att icke längre dröja med ordnandet af dessa Statens arbetstillgångar så, att Statens arbeten dermed utföras, eller åtminstone derigenom erhålla ett betydligt biträde.

Att därför nu framställa något detaljeradt förslag torde icke vara lämpligt och erfordrar större insigter, än jag eger; men jag har ansett mig likväl skyldig att redogöra för det sätt, hvarpå, efter min åsigt, förslaget praktiskt och fördelaktigast skulle kunna utföras. Man har nemligen den erfarenhet att kompanier af Krono-arbets-korpsen hafva blifvit använda vid fängelse-byggnaderna och dervid i betydlig mån minskat Statens utgifter. 150 man och derutöfver hafva varit sammandragne och bevakats af 1 officer, 1 under-officer och 4 à 6 man. Man har mig veterligen icke någon erfarenhet derom att desse Krono-arbetskarlar, rättvist behandlade, gjort några brott emot person eller egendom. Alla inom ett Län till arbete på viss tid dömde personer borde till en arbetskorps, som af desse borde organiseras och hafva sin hufvudstation inom Länet, öfverlemnas. Korpsen skulle hafva nödigt befäl och polisbevakning och, i afseende på dess användande, stå under Konungens Befallningshafvandes i Länet förfogande. Den skulle användas i första rummet till allmänna arbeten inom Länet och, om sådana ej finnes, försändas till andra orter. I brist på tillräckliga allmänna arbeten, borde den kunna få af enskilda bolag begagnas. Vid markegångssättningen hvarje år skulle bestämmas den för kommande år gällande dagspenning och priset för hvarje persons underhåll per dag. Fångvärdens skulle af Staten eller det bolag, som begagnade fångens arbete, uppbära dagspenningen, deraf godtgöra sig för hans underhåll och af öfverskottet tilldela de till arbete dömde personer $\frac{1}{3}$ del, som borde såsom flitpenningar tillgodoföras fången och vid hans afgang honom redovisas. De fångar, hvilka för opålitlighet eller lättja anmäldes och efter undergången bestraffning därför icke läto sig rätta,

skulle genom Konungens Befallningshafvandes försorg ntstrykas från korpsen och till någon fästning försändas.

Jag anhåller det Rikets Ständer, med godkännande af detta förslag, ville hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om verkställighet deraf, och anvisa så tillräckliga medel för fängvården, som för de dermed förenade kostnader kunna erfordras.

Till vederbörligt Utskott torde motionen blifva remitterad!"
Stockholm den 10 November 1856.

And. Pehrsson,
från Östergöthlands Län.

18:o af *J. P. Wallmark* från Westerbottens Län:

»Vördsamt Memorial.

Genom Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853, angående tillägg till gällande föreskrifter i afseende på hemmansklyfning och jordafsöndring, är stadgadt, bland annat, att klyfning af hemman ej får ske till mindre än ett åttendedels mantal, beräknadt efter förmedling, der sådan egt rum; att om klyfning till mindre delar önskas, undersökning skall ske om besutenhet genom en Nämnd, mot ersättning, och att om sådan klyfning, som skall till undersökning föranleda, genom köp, skifte eller gåfva af hemman, som med eganderätt innehafves eller genom öfverlåtelse af Krono- eller annat publikt hemman, skett, lagföljd å sådant köp, skifte eller gåfva icke får ega rum, kungörelse om åbo-ombytet ej utfärdas eller sednare egaren eller åbon i sådan egenskap för hemmansdelen skattskrifvas, eller i Kronans handlingar antecknas, innan klyfnings godkänd blifvit; äfvensom att, om förklaradt blifver det klyfningen ej tillåtas må, köpet, skiftet eller gåfvan skall återgå och öfverlåtelsen af åborätt vara ogild, samt att för jord och lägenhet, som från hemman afsöndras, de lagfarts- och intecknings-åtgärder, om hvilka i 12 § 2 Kapitlet af Kongl. Förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring är stadgadt, icke må ega rum, innan afsöndringen visas vara vederbörligen godkänd; hvarjemte skyldigheten att mot lösen efter värdering afstå mindre hemmansdel till större lottegarare oförändrad kvarstår.

Dessa stadganden äro icke lämpliga för den landsort, för hvilken jag blifvit utsedd till representant, föranleda dryga kostnader för den föreskrifna undersökningen å hemmansdelarne, samt utgöra ett mäktigt hinder för jordbrukets förkofran och tillväxt.

Inom Westerbottens Län, med dess större ouppodlade egovidder till hemmanen, jemförelsevis med sydligare, tätare bebyggda och befolkade provinser, kunna hemmanen tåla en

utsträcktare klyfning, och besutenhet ega rum å mindre delar än ett åttandedels mantal, helst skogsprodukter och djurfång derstädes utgöra en binäring, hvilken för jordbrukaren i sydligare provinser oftast saknas.

Det ligger något särdeles hårdt deruti, att den, som erhållit en mindre hemmansdel, vare sig genom köp, skifte, gåfva eller på annat sätt, der han genom arbete kunde förvärfva sin utkomst, skall ej allenast genast vara i mistning af de förmåner, egande- eller besittningsrätt till jord medför, utan äfven nödgas underkasta sig dryga undersökningskostnader innan han kan komma i besittning af dessa förmåner, samt slutligen tilläfventyrs, sedan han fått vidkännas undersökningskostnaderna, nödgas afstå hemmansdelen, för det densamma icke innehåller den föreskrifna storleken, emot lösen, till egaren af en större hemmansdel.

På den mindre jordegaren, som borde understödjas, är här i stället största bördan lagd, och den, som före Förordningens utfärdande förvärfvat större jordegendom, har genom denna författning erhållit stor fördel och ett godt, sällan försummadt tillfälle att för en ringa löseskilling tillskansa sig den mindre jordegarens lott. Det är tydligt att så måste ske, då den följda grunden för en laga värdering vanligen upptager hemmansdelens värde till endast litet öfver hälften af det, som densamma i nuvarande tid och med nuvarande egendomsvärden i verkligheten eger, och den, hvilken förvärfvat en mindre sådan hemmanslott, är ej allenast satt utom de lagliga förmåner, som förvärfvandet af en jordtorfva medför, utan rent af tvingad genom lag och nödvändighet att för underpris afstå densamma, som han icke eger rätt att få besitta, och på samma gång utsättas för förlust å köpeskilling, förlust å nedlagdt arbete och äfventyr att befinna sig på bar backe, sedan han förut kanske nödgats göra en oersättlig förlust på en undersökning.

Det är af vikt för Westerbottens Län, att dess vidsträckta, ödeliggande marker uppodlas och befolkas, att derigenom åstadkommes ett blidare klimat, och att nattfrosterne, som der så ofta tillintetgöra jordbrukarens gröda, motarbetas.

Sådant vinnes visserligen icke genom oftaberörde Förordnings stadganden, utan motarbetas deraf i högsta grad. En mindre hemmansdel blir alltid mera uppodlad och bättre skött, än ett större hemman med sina vidsträckta, ödeliggande egor, och ett större hemman lemnar aldrig i proportion efter hemmantalet en så stor afkastning som ett mindre. Hvarföre skola då oöfverstigliga hinder läggas i vägen för den mindre bemedlade att förvärfva och med samma förmå-

ner inför lagen, som den rikare, besitta och uppodla en mindre hemmanslott?

För mig synes, som skulle just derigenom landets uppodling och välstånd befordras, och icke, såsom nu sker, stora landsträckor ligga ouppodlade och den mindre hemmansegaren, tvungen att lemna sin jordtorfva för en ringa styfver till den större jordegaren, och att afstå från den jord, som lemnat honom med familj uppehälle, falla kommunernas fattigförsörjning till last.

Mina kommittenter hafva insett detta, och det är efter af dem erhållet uppdrag jag vördsamt föreslår, att Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853 måtte helt och hållet upphävas, samt för den händelse sådant anses icke lämpligen kunna ske, lagfart och inteckning samt öfverlåtelse af åborätt må inom Westerbottens Län, obehindradt och utan undersökning om besutenhet, ega rum å Ett Sextondedels mantal och derunder, samt, i fråga om jordafsöndringar till mindre delar, 1827 års Kongl. Förordning lända till efterrättelse.»

Stockholm i November 1856.

J. P. Wallmark,

från Westerbottens Län.

19:o af *J. E. Rutström* från Norrbottens Län:

»Vördsamt Memorial.

Uti Neder-Torneå och Carl Gustafs, Öfver-Torneå och Pajala tingslager af Norrbottens norra domsaga, der allmogen talar endast Finska språket, måste, enär domare och andra embets- och tjenstemän utom presterskapet icke känna och för befordran till deras befattningar ej äro pligtige att ega kännedom i nämnde språk, tolk användas vid härads-, tings- och syne-rätter, egodelnings-rätter, landtmäteri-skiften och afvittrings-förrättningar, beväringss-mönstringar jemte vid flera andra embets- och tjenstemäns sammanträden, der allmogens hörande erfordras.

För sagde ändamål äro för närvarande anställda tvenne tolkar, nemligen en uti Neder-Torneå och Carl Gustafs socknars gemensamma samt en uti Öfver-Torneå och Pajala socknars särskilda tingslager, och för tolk-bestyret har från äldre tider utgifvits en kappe korn af hvarje hemmansegare, som innehaft så kallad Rök. Enär den finska allmogen betalar lika skatt och utskylder till Staten, som Rikets öfriga inbyggare, synes det vara stridande emot all billighet, att samma allmoge skall draga en enskild tunga för rättvisans skipande, hvarifrån Rikets öfrige medborgare äro befriade, en tunga, som icke har annat skäl för sig, än att nämnde allmoge icke känner annat än sin folkstams språk.

Med den hoppfulla öfvertygelse, att Rikets Ständer långt härförut behjertat denna fråga, om den blifvit framställd till deras pröfning, vågar jag vördsamt hemställa, om det ej skulle täckas Rikets Ständer medverka dertill, att Statsanslag till aflönande af tolkar för finska allmogen i nämnde orter varder beviljad.

I sammanhang härmed vågar jag föreslå, att tvenne tolkar, nemligen en uti Neder-Torneå och Carl Gustafs samt en uti Öfver-Torneå och Pajala tingslager, måtte fortfarande bibehållas, och att i lön eller arvode årligen bestås åt hvardera tolken 200 R:dr R:mt för biträde vid lagtima och urtima ting i brottmål, konkurs och urarfva mål, i de fall, då cessions-ansökningen ingifves till domaren, under tiden då lagtima ting ej hållas, och ansökningen således, enligt konkurslagen, bör vid urtima ting behandlas; men att tolkarne deremot må åtnjuta skjuts och traktamente enligt rese-reglementet för biträde vid häradssyner, egodelnings-rätter, landtmäterskiften och afvittrings- jemte flera andra tillfälliga embets- och tjänstemäns tillfälliga sammanträden, der allmogens hörande är nödigt, äfvensom vid beväring-mönstringar, då dessa sednare hållas öfver en fjerdedels mil från tolkens hemvist. Att tolkningen vid urtima ting i tvistemål bör bekostas af den part, som sådant ting begärt, synes vara med allmän lag öfverensstämmande.

Anhållande jag att denna min motion till behörigt Utskott varda remitterad!

Stockholm den 7 November 1856.

J. E. Rutström,
från Norrbottens Län.

20:o af *Erik Carlsson* från Stockholms Län:

»Vördsamt Memorial.

En stor del af hemmanen i de härader, för hvilka jag är fullmäktig, har sina kronotionde- och persedelrätter anslagna till Embets- och Tjänstemän m. fl., som, af naturliga skäl, ej åtnöja sig med penninglösen deraf efter de 10 årens medelmarkegångs-priser, utan intill afgang från tjensten fordra den dem tillkommande lösningen efter årets markegång, som genom de nu uppdrifna spanmåls- och persedelprisen förhöja utlagorna med omkring 50 procent. Det är för egarne af ofvannämnde vanlottade hemmansdelar, som likvisst hafva lika rättighet med öfriga skattehemman, men genom ofvan anförde omständigheter blifvit betungade med denna tryckande förhöjning af utskylderna, som jag, framförande deras billiga och rättvisa klagomål, vågar yrka och föreslå: att Rikets Ständer måtte af Statsmedlen anslå ersättning till de tionde-

och räntegifvare, som sistlidne och detta år erlagt och erlägga den högre lösen efter de stadgade markegångsprisen utöfver hvad årens medelpriser utgöra, och att hädanefter de klagande, i likhet med öfrige skattskyldige, måtte erhålla rättighet att lösa efter medelprisen samt att löningstagarne af Statsverket må erhålla den öferskjutande eller inbetala den understigande skillnaden emellan medelmarkegångs- och årets priser.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles vördsamt!»

Stockholm den 5 November 1856.

Eric Carlsson,

från Stockholms Län.

Häruti förenade sig *Gustaf Larsson*, från Stockholms Län.

21:o af *Johannes Larsson* från Jönköpings Län:

»Vördsamt Anförande.

Då jag vid en föregående Plenidag hört olika meningar framställas om sättet för våra Folkskolors ordnande och verksamhet, och någre talat för flyttbara skolor, anhåller jag, att i möjligaste korthet få meddela hvad jag i detta ämne inhemtat.

Uti Adelöfs Församling, der jag bor, börjades skolundervisningen i fast skola; men då denna ej kunde uppfylla sin bestämmelse, utan en allmän klagan inom Församlingen förspordes deröfver, att endast de närmast boende hade nytta af skolan, inrättade man rum och sängställen så, att barn från aflägsnare håll kunde i skolan tillbringa nätterna, och anskaffade en del födoämnen till fattigare barns underhåll. Då emellertid ej heller detta gjorde tillfyllest, utan i flera afseenden en fortsatt klagan hördes, beslöts att skolan skulle hållas fast i 3 månader och inom församlingen flyttas under 6 månader, af hvilka 3 borde tillbringas på hvarje ställe. Äfven detta ville ej utfalla till församlingens belåtenhet, emedan alla tyckte det blifva för långt till skolans återkomst.

Vid höststämman 1841 beslöts derföre, att ännu en Skollärare skulle antagas. Detta skedde, och, ehuru den antagne var en oexaminerad yngling, uppfyllde han till Församlingens fullkomliga belåtenhet sin pligt. Församlingen delades i 12 Läserotar, 6 för hvardera skolmästaren, och det bestämdes, att skolan skulle hållas en vecka i hvarje rote och följaktligen återkomma hvar 6:te vecka. Början härmed skedde i Februari 1852 och sedan dess har skolan, på detta sätt, fortfarande 9 månader af året. Den hålles i hvarje hus inom roten, så att, om 10 hemmansbrukare finnas i roten, återkommer skolan till samma hus efter 15 läsemånader.

Med denna ordning har församlingen i hög grad funnit

sig belåten, helst den medfört den fördel, att i det hus, der skolan hålles, alla fattiga barn erhålla fri middag, till följd hvaraf dels fattiga föräldrar få intresse att skicka sina barn till skolan, dels de, som dertill ej hafva lust, sakna skäl att förebära hinder, då de af pastor, skolmästaren eller andra församlingsboer, som för skolan nitälska, erhålla tillsägelse att låta barnen besöka skolan. Den kostnad, middagen till de fattiga barnen medför, anses af ingen såsom ett svårt onus, och om någon fattig brukare i roten ej har råd att den bestrida, bestå hans bättre lottade grannar middagen åt sådana fattiga barn, hvilkas antal gemenligen uppgår till 20 å 30. Inträffar dylikt förhållande på enstaka hemman, så förbigås detta ställe. Skolan emottages på herregårdarne, och af Pastor så väl som af bönder med största beredvillighet.

Denna flyttbarhet har dessutom med sig den fördel, att nästan alla barn inom församlingen få lika långt till skolan, och att, då skolan befinner sig i roten, alla inom roten äro skyldiga, att samma vecka sända sina i skolåldern varande barn till skolan, med rättighet för hvem som helst från andra rotar, att äfven skicka sina barn dit. Den vackra årstiden är skolan dagligen besökt af 60 å 70 barn och derutöfver, så att i båda skolorna inom församlingen dagligen undervisas minst 120 barn. Skolans inventarier förvaras i en dertill inrättad koffert, som hvarje Måndagsmorgon afhemtas utaf den, hvars tur det är att hos sig hafva skolan.

År 1852, då denna method tog sin början, var S. E. Wilén Pastor i Adelöf; han besökte skolorna nästan hvarje vecka och gjorde hvad han förmådde till skolans ordentliga eftersyn. Den nuvarande Pastorn, Prosten J. Janzon, har, för att uppmuntra till flitig skolgång, tillsagt båda skolmästarne att på Söndagsmorgnarna före gudstjenstens början infinna sig i kyrkan, på hvar sin sida om choret med de barn, som i föregående vecka bevistat skolan, nemligen så många som kunna läsa i bok. De förhöras då och få göra reda för hvad de samma vecka lärt; skolmästarn, som är närvarande, lemna upplysning om barnens sedlighet och flit, då sådant af Pastor äskas. Af Pastor hålles en gång om året examen i hvarje rote med de barn, som det året bevistat skolan; dervid närvara barnens föräldrar, och någon ledamot af Skolestyrelsen. Vid midsommar hålles en examen med alla fattiga barn inom församlingen, och de, som då för flit hafva gjort sig dertill förtjenta samt iakttagit sedlighet, erhålla stipendier ur en fond, som för detta ändamål är donerad aff d. Landshöfdingen m. m. C. G. Bergensträhle och hans Fru, född Lübecker, hvilka bo inom församlingen. Då skolan var fast, be-

söktes den sällan af 40 barn om dagen; det vanliga var 20 à 30.

Af hvad ofvan blifvit anfördt synes, att jag förordar *flyttbara skolor*, helst i de församlingar, som äro stora och glest befolkade. Måhända är denna method den fördelaktigaste för hela riket; hvadan önskligt vore, om presterskapet ville, hvar i sin församling, åtaga sig besväret att hafva tillsyn öfver dylika skolor, om de, såsom jag hoppas, allmänneligen blifva inrättade.

Dessa upplysningar har jag trott mig böra meddela för den händelse, att någon ändring i nuvarande skolstadga kommer att vidtagas, till följd af den utaf flere talare inom detta Stånd yrkade fullkomliga frihet för skolstyrelserna att organisera skolan på det för kommunen mest ändamålsenliga sätt.

Med desse talare instämmer jag slutligen till alla delar och anhåller, att detta mitt anförande må remitteras till det Utskott, hvartill nämnde motioner och yttranden blifvit remitterade.»

Stockholm den 12 November 1856.

Johannes Larsson,
från Jönköpings Län.

22:o af *Joseph Smedberg* från Elfborgs Län:

»Vördsamt Memorial.

Af stadgandet i 23 kapitlet 1 § Ärfdabalken, sådan den lyder i Kongl. Förordningen den 19 Maj 1845, hafva flere dragit den slutsats, att förmyndare vore skyldig för hvarje år redovisa räntan och den i sammanhang med kapitalet genast räntebärande göra; men då det sällsynt inträffar, att räntan erhålles på den dato den är förfallen till betalning, samt rättigheten att taga ränta på ränta icke är lofligt, utan tvärtom vid ansvar alldeles förbjudet, samt härtill kommer, att räntan, om ock den skulle erhållas å förfallodagen, icke genast kan utlånas, emedan någon betingning derom på förhand ej kan ske, i anseende till ovissheten om dess inflytande å bestämd dag, så följer häraf, att förmyndare, om han vid hvarje års slut skall i räkningen sammanföra räntan med kapitalet, finge vidkännas en betydlig förlust, hvilket ej kan vara med lagens ändamål förenligt; alltså, och emedan bestämd föreskrift i detta hänseende icke finnes, föranlåtes jag föreslå en sådan förklaring, eller tillägg till ofvanberörde lagrum, hvaruti stadgades: att *förmyndare icke är pliktig för hvarje år, utan först hvar tredje år, lägga räntan till kapitalet och den samma derefter räntebärande göra.*»

Om remiss häraf till Lag-Utskottet anhålles!»
Stockholm i November 1856.

J. Smedberg,
från Elfborgs Län.

23:o Af *Anders Olsson* från Jemtlands Län:

»Vördsamt Memorial.

Vid många föregående Riksdagar hafva röster höjt sig för privatbankernes upphörande, utan att likväl Rikets Ständer funnit skäl att lyssna dertill, eller i detta hänseende fatta önskad beslut; och det vill således synas som föga hopp förefinnes att nu vinna målet; men då enhvar, som *vill* fästa afseende vid den allmänna rösten, utan tvifvel har sig bekant det missnöje, privatbankernes sedelmynt uti landsorten väckt, enär desamma, ehuru de till större delen undanträngt Riksbankens sedlar, icke såsom desse emottagas uti allmänna uppbörden eller vid bördeskillingars erläggande m. m., så är icke rätt att lemna frågan åsido. Allmänheten måste hålla tillgodo med den nästan enda varurepresentant, som uti orterna finnas att tillgå, men ser sig bedragen på densamma, då den icke vid alla tillfällen är gällande, oaktadt oktrojerna meddelas af Kongl. Maj:t. Redan detta förhållande tyckes bevisa olämpligheten af privatbankernes tillvaro och tala för deras upphäfvande; men då härtill ytterligare kommer det onda, som privatbankerne, med sina mångfaldiga transaktioner, verka på det allmänna, vill jag hos Rikets Ständer föreslå, det dessa banker, vid nuvarande oktrojers utgång, må upphöra och i deras ställe Filialkontor af Riks-Banken öppnas inom hvarje provins, då derigenom det allmänna komme i åtnjutande af den vinst, som privatbankerne nu skörda utan att uppfylla allmänhetens rättmätiga anspråk.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles!»
Stockholm i November 1856.

Anders Olsson,
från Jemtland.

24:o af *Lars Gezelius* från Kopparbergs Län:

»Vördsamt memorial.

Bland de frågor, som vid innevarande Riksdag väckas och taga Rikets Ständers uppmärksamhet i anspråk, finnas få vigtigare för Bondeståndet, än frågan om lindring i skjutsningsbesväret. Om de mest giltiga skäl i allmänhet förefinns för detta besvärs förflyttande från jordbruket och öfvertagande af Staten — lika med postinrättningen — eller ock förmedelst så stort understöd af Statsverket till entreprenörer, att desse, utan bidrag af de till skjutsning indelade hemmanen, åtaga sig entreprenaden — så framträda skälen till lindring i denna

tryckande börda ännu mer i Dalarne. Vi hafva nu utsigter dertill, att jernvägarne skola ersätta de större vägarnes hufvudsträckningar i de flesta delar af landet; men det synes som i Dalarne ej några förgreningar af Gefle-Fahlu-jernvägen skulle komma till stånd, utan skall skjutsningsbesväret i öfriga delar af provinsen komma att kvarstå, ej blott lika tryckande som förut, utan väl blifva ännu mera kännbart, då jernvägen kommer att föra till Fahlu en myckenhet resande, hvilka sedan derifrån skola sprida sig i alla riktningar inom provinsen. Desse resa antingen för sitt nöje, eller ock för affärer, och det är derföre obilligt, att bonden skall till sin egen skada vara skyldig att bidraga till denna fortkomst för godt pris. Gästgifveriskjutsen, som, på det sätt den nu är organiserad, ändock alltid fortfar att vara ett onus, bör betalas till sitt verkliga värde.

Att få skjutslegan så mycket höjd, att den skulle utgöra en tillräcklig driftföder för någon att åtaga sig skjutsningsskyldigheten på entreprenad, utan tillskott af de till gästgivaregården indelade skjutsskyldiga hemmanen, är väl icke att hoppas; men till förminskande af den dryga afgiften till entreprenören, som på några ställen uppgår ända till 70 R:dr Banko på hemmantalet, ville jag föreslå, att Rikets Ständer för sin del beslutade en framställning till Kongl. Maj:t om skjutslegans förhöjande å landet till 1 R:dr 20 öre Riksmünt och för städerna 1 R:dr 40 öre Riksmünt per mil, (hvilka belopp lämpa sig till fördelning i fjerdedelar), äfvensom att ersättningen för åkdon bestämdes till 5 öre milen för kärra och 10 öre för vagn, och dubbelt då fjädersäten begagnas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!"

L. Gezelius.

25:o af *Johan Lekberg* från Nerikes Län:

»Vördsamt memorial.

Enligt 6 §:s 2:dra kap. af Kongl Maj:ts Nådiga skiftesstadga af den 4 Maj 1827, ålägges god man att, på kallelse af Landtmätaren, infinna sig och biträda vid förekommande landtmäteriförrättningar, emot en dagspenning af 1 R:dr Banko, hvarifrån afgår betalning för kost och husrum. När detta, i följd af ökade priser på lefnadsbehofven, blir betaldt, återstår nästan ingenting för den tid, han nödgas bortsätta från egna göromål; och då en vanlig arbetskarl numera per dag betalas med 1 R:dr 32 sk. å 2 R:dr Banko, visar sig i stort, att den i författningen för god man bestämda aflöning är alldeles för låg. Detta har på sednare tider bidragit derhän, att god man icke längre än ett år bibehåller detta förtroende, och att nye och ovane gode män nästan ständigt måst af

Lantmätaren användas, som leder till stort mehn och skada för ett skifteslag, helst då det hör till undantagen att de nyvalde genast kunna med säker blick urskilja jordens olika beskaffenhet, hvilket erfordras för att kunna indela egorna i sådana grader, eller proportioner, att ett till alla delar riktigt förhållande emellan den sämre och bättre jorden må uppkomma; och då härtill kommer, att ingen numera vill emot en så ringa lönlös betalning åtaga sig dessa så maktpåliggande göromål, så synes tiden vara inne att afhjelpa detta förhållande; och får jag fördenskull föreslå, det Rikets Ständer besluta: att god man bör njuta under förrättningen samt nödiga resedagar dit och derifrån minst 2 R:dr Banko om dagen, fri kost och husrum jemte skjuts efter en häst.

Kongl Skiftes-stadgans 14 kap. 4 § ålägger Landtmätaren, när förrättningen är slutad, till delegarne öfverlemna alla till förrättningen hörande handlingar, utom karta, som enligt 17 kap. 2 § sist inom ett år från det skiftet fastställdt blifvit, bör till delegarne aflemnas. Då det är en känd sak, att nästan vid hvart enda afslutadt skifte missnöje och klagomål uppstå, dels öfver graderingen, dels öfver planläggningen m. m., och då det är lika känt, att, utan kartan till ledning, är och blir det en omöjlighet att döma och förutse om den verkställda graderingen är riktig eller icke. I brist på karta att inse riktigheten häraf, har missnöjd delegare ofta misstagit sig och klagat i oträngdt mål, som vid egodelningsrättens sammanträde, då kartan blifvit tillgänglig, blifvit för honom uppdagadt, synes det vara nödvändigt att Landtmätaren äfven vid skiftets afslutande bör till delegarne aflemna karta: och då, utan skada för Landtmätaren, eller ökade kostnader för skifteslaget, det omnämnda förhållandet kan afhjelpas genom följande tillägg i 4 §:s 14 kap., att Landtmätaren vid förrättningens afslutande äfven åligger aflemna konceptkartan; och att, sedan klagotiden tilländagått, utan besvär, eger han densamma återtaga, och, i händelse af fullföljda besvär, sedan Egodelnings-Rätten dem pröfvat.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!"

Stockholm den 12 November 1856.

J. Lekberg,
från Örebro Län.

26:o af samme ledamot:

»Vördsamt memorial.

Efter föreskriften i 30 kap. 1 § Rättegångs-Balken, är en i Hof-Rätten tappande part skyldig derstädes, inom sjunde dagen, nedsätta tuhundrade daler, så vidt han önskar draga

målet under Konungens bepröfvande, och, i händelse han äfven då förlorar sin talan, mister han ock desse 200 daler.

Detta är ingalunda öfverensstämmande med rättvisa, det en rättsökande, utom sin sak med åtföljande omkostnader, skall bringas att förlora en så stor summa penningar, hvarföre icke det ringaste i rättegången är gjordt; och för att prestera dessa 200 daler inom den korta tiden af sju dagar, händer ej sällan, det hans ombud icke hinner underrätta honom om Hof-Rättens beslut: och om han, i lyckligt fall, derinom blifvit kungjord, återstår för den mindre bemedlade den nästan omöjliga omständigheten, att genast genom lån få ihop dessa medel, för att hinna dem i rätten tid öfversända, och det händer för det mesta, att han tvingas att afstå från sin talan, ehuru han haft giltiga skäl för ändrings vinnande.

Med förutsättande, att ett tillräckligt korrektiv för den trätgirige, hvilken, emot bättre vetande, drager målnför Kongl. Maj:t, ändock står qvar i 16 § 30 kap. Rättegångs-Balken, nemligen: att Högsta Domstolen kan ådöma en sådan part böta till och med 500 daler silfvermynt, *föreslår jag, det revisions-skillingen måtte försvinna*, och det så mycket mera, som Lagmans-Rätterne äro indragne, och tvistande parter rättvisligen, utan att bortskänka penningar till belopp, som för mången utgör dess hela förmögenhet, böra få sina tvistemål pröfvade af alla de domstolar, som Staten konstituerat.

Om remiss anhålles!"

Stockholm den 12 November 1856.

J. Lekberg,
från Örebro Län.

27:o af *Gustaf Bjerkander* från Skaraborgs Län:

»Vördsamt memorial.

Vid nästlidne Riksdag väckte jag motion om inrättande af Förliknings-domstolar. Lag-Utskottet, till hvilket denna motion blef remitterad, hann förmodeligen icke att handlägga densamma, eftersom icke något betänkande deröfver under Riksdagen afhördes. Jag anser emellertid att denna fråga är af tillräckligt stor vikt för att ånyo väckas, helst jag har mig bekant, att 1851 års Lag-Utskott med mycken omsorg utarbetat ett förslag i ämnet, ehuru detta sedermera måste falla, då icke mer än två Stånd kunde detsamma bifalla, och Bondeståndet, vid remissen af min motion nästlidne Riksdag, nästan allmänt omfattade saken såsom af behofvet påkallad.

Man vet, att största delen af de vid Härads-Rätterne förekommande mål, äro af ganska litet värde och af den beskaffenhet, att de ganska väl skulle kunna biläggas utan så stora kostnader och besvär, som en ofta långvarig rättegång med-

för; och det vore således en stor välgerning för samhället, om någon åtgärd kunde vidtagas för att minska rättegångarnes antal, helst hos många parter en fiendskap uppstår, som ofta har de olyckligaste följder.

Förliknings-domstolarne skulle i min tanke kunna handlägga hvilka mål som helst, der icke annan än parternes rätt är i fråga; således endast undantagna brottmål af svårare beskaffenhet, der allmänna åklagaremakten måste anlitas. Någon synnerlig juridisk kunskap erfordras icke hos denna domstols ledamöter, blott sundt förnuft, i förening med rättvisa och oväld, så att parterne till dem kunde hysa förtroende; ty naturligtvis kunde aldrig något tvång ifrågakomma, utan blott en godvillig öfverenskommelse, hvilken, skriftligen uppsatt, skulle ega den kraft, att ett sålunda förlikt mål sedan icke mer kunde upprifvas. Något arfvode till domstolens ledamöter skulle icke ifrågakomma, ty detta skulle vara en hederstjänst, der hvar och en skulle anse sig tillräckligt belönad af det medvetandet att hafva gjort hvad kan kunnat för att stifta frid menniskor emellan; dock skulle det få bero af särskild öfverenskommelse att godtgöra den af domstolens ledamöter, som parterne anlidade om uppsättande af förliknings-skriften dem emellan.

Ansvar för uraktlåten inställelse inför Förliknings-domstolen, är nödvändigt, äfvensom stadgande, att Härads-Rätt icke måtte få upptaga något mål, som tillhört Förliknings-domstols handläggning, med mindre bevis å stämningen företeddes, att parterne varit inställda inför sistnämnde myndighet, ehuru förlikning icke kunnat tillvägabringas. — Utom dessa föreskrifter, vore hela inrättningen ändamålslös, emedan parterne eljest skulle anse såsom en förödmjukelse för hvarandra att söka förlikning, och derföre hellre försakade ett tillfälle till uppgörelse, om de än måhända å ömse sidor kunde vara derför böjde.

På grund af mina sålunda uttalade åsikter, öfvergår jag nu till:

Förslag

till *Förliknings-Domstolar på Landet.*

§ 1.

Inom hvarje församling på landet skall vara en Förliknings-domstol, bestående af en ordförande och fyra ledamöter, utsedde på allmän sockenstämma för ett år i sänder, hvilken domstol det skall åligga att upptaga alla till Härads-Rätt instämnda mål af den beskaffenhet, att deras biläggande beror af parternes frivilliga öfverenskommelse.

§ 2.

Domstolen skall, genom pålysning från predikstolarne, underrätta parterne om tid och ställe, der de skola sig inför domstolen inställa, i ändamål att förlika de tvister, hvaruti instämmt blifvit; denna tid skall utsättas till minst tre dagar före den dag, hvarå stämningen utsätter målets förekommande vid Härad-Rätten.

§ 3.

Part, som icke åttlyder Förliknings-domstolens kallelse, böte Fem Riksdaler Riksmünt till församlingens fattigkassa, hvilka böter genast, af vederbörande exekutor, på domstolens ordres, skall af den tredskande uttagas, hvarjemte kâranden utsätter sig för det äfventyr, att målet icke varder af Härad-Rätten upptaget.

§ 4.

Vid inställelse inför Förliknings-domstolen, skola parterne medhafva och för domstolen uppvisa alla de handlingar, som målet röra.

§ 5.

Ehvad parterne förlikas eller icke, skall domstolen meddela bevis öfver att de inför domstolen sig inställt.

§ 6.

Härad-Rätt må icke till pröfning upptaga något mål af den beskaffenhet, att det tillhört Förliknings-domstols handläggning, utan att det bevis, nästföregående § omförmäler, förevisas.

§ 7.

Förliknings-domstolen må icke utaf parterne fordra någon betalning, utan så är att förlikning tillvägabringas, då det ankommer på öfverenskommelse emellan parterne och den af domstolens ledamöter, som skriftligen uppsätter vilkoren derför, att detta biträde ersätta.

§ 8.

Inför domstolen öfverenskommen och skriftligen uppsatt samt af båda parterne underskrifven förlikning, ege full gällande kraft, så att ett sålunda uppgjordt mål sedan icke under någon förevändning kan ånyo upptagas.

Jag anhåller om remiss af denna motion till Lag-Utskottet, som uppdrages att i detta förslag göra de förbättringar, som kunna anses behöfliga!»

Stockholm den 10 November 1856.

G. Bjerkander,
från Skaraborgs Län.

28:o af *samme* ledamot:

»Vördsamt Memorial.

Vid nästlidne Riksdag väcktes inom detta Stånd motion om ändring i 12:te punkten af Instruktion för Postmästare af den 16 Februari 1707, åsyftande att få ett bestämdt stadgande för Postmästarne, angående till Post-kontoren ankommande brefs afsändande till landsorten.

Utskottet, som vid besvarandet af denna motion anförde: att utom det uti 12:te punkten af ifrågavarande Instruktion förekommande stadgande: »att Postmästare måtte draga behörig omsorg, att de bref, som inkomma eller ingifvas och på landet skola beställas, måga med gifna lägenheter till sina orter varda utskickade och befordrade, hvarigenom honom ock billigt bestås att en skälig rekognition eller vederkänsla sig af eganderne att betinga», innehåller cirkuläret till samtliga Postmästare i Riket den 11 Maj 1832, att i de fall, då Postförvaltare och Correspondenter derom icke kunna öfverenskomma, det af Öfver-Postdirektörs-embetet skall bero, att bestämma beloppet af Postförvaltares arvode för lösväskors emottagande och afsändande samt portoräkningars hållande enligt stadgade grunder, ansåg att i detta hänsende redan finnas föreskrifter, som äro fullt tillfredsställande, och att derföre något afseende icke måtte fästas å motionen.

Dessa nu åberopade föreskrifter äro dock ingalunda tillfredsställande, ty den så kallade skäliga rekognitionen eller vederkänslan beror alltid af Postmästarens godtycke och är ofta öfverdrifven; och Öfver-Postdirektörs-embetets bestämmande afser endast lösväskors emottagande och afsändande samt portoräkningars hållande; men om en person, som håller egen lösväska, tillåter en eller annan af sina grannar, att få sina till post-kontoret ankommande bref inlagde i denna väska, och Postmästaren derom underrättas, så kan han vägra att göra detta, om han derföre icke erhåller särskild »rekognition eller vederkänsla». Att så har skett och sker än i dag, kan lätt bevisas, och jag ser icke, att några stadganden deremot finnas. I fråga om brefs afsändande till landsorten, är jag icke så anspråksfull, att jag fordrar, att Postmästarne skola gå omkring på gatorna och prångla ut desamma; jag fordrar icke heller, att de med posten skola utsändas till personer, som icke för Postmästaren uppgifvit, hvarest de invid allmänna postvägen skola aflemnas, och jag fordrar icke en gång, att Postmästaren skall efter denna uppgift utskicka brefven lösa; men hvad jag fordrar är, att då en person kommer öfverens med någon af sina grannar, som håller egen lösväska, att få sina till post-kontoret ankommande bref i samma

väska inlagda, och Postmästaren derom underrättas, denne sednare då skall vara skyldig att, emot en icke godtycklig, utan bestämd, vederkänsla, utsända sådana bref.

Att flere under nästliden Riksdag ansågo något stadgande i detta hänseende öfverflödigt, kan förklaras deraf, att desse icke haft med sådane Postmästare att göra, som varit obillige i sina fordringar; ty många undantag äfven ibland dem finnas; men den, som sjelf icke har skäl till klagan, bör derföre icke motsätta sig ett förtydligande af en otydlig lag, helst allt godtycke är förhatligt, emedan det leder till prejeri och deraf följande obehagliga tvister.

På grund häraf anhåller jag, att uti Instruktionen för Postmästare ett stadgande måtte inflyta af följande lydelse:

Bref, som till Post-kontor ankomma, eller der inlemnas, adresserade till på landet boende personer, skall Postmästaren med strykande post, der sådant sig göra låter, eller med enskilde postbud utskicka, såvida brefegaren Postmästaren derom anmodat och för honom företett tillstånd af någon person, som vid Post-kontoret håller egen lösväska, att uti densamma få inlagda de till honom adresserade bref. Såsom vederkänsla härför eger Postmästaren att, der annat ackord icke kan uppgöras, uppbära 2 Öre Riksmünt för hvarje sålunda afskickadt bref.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 10 November 1856.

G. Bjerkander,
från Skaraborgs Län.

29:o af samme ledamot:

»Vördsamt Memorial.

Ibland de många oseder, som i åtskilliga delar af Riket utöfvas, är äfventyrliga spel icke de minst förderliga.

Kongl. Förordningen af den 2 Augusti 1792 stadgar visserligen temmeligen höga böter för dem, som utöfva sådana spel, men deri omtalas endast kort och tärning. — Andra spelsätt, hvaruti hvarken kort eller tärning begagnas, kunna vara lika ruinerande, hvaribland jag vill nämna ett, under namn af »Singling», som består deruti, att af de spelande, två eller flera, endera uppkastar i luften en styfver, och dess fall på marken, med ena eller andra sidan uppåt, allt efter som den kastande förut bestämdt, afgör om denne sednare vunnit eller tappat.

Detta spel var i sin början temligen oskadligt, ty vinsten eller förlusten gällde blott den styfver, som kastades; men i sednare tider har det allt mer och mer urartat till ett verkligt hazardspel, ty de spelande sammanlägga penningar till belopp ofta af 10—15 R:dr och derutöfver, och hvilken som skall vinna denna summa, bestämmes genom ett enda kast med en styfver, som ofvan nämnt är.

Detta spel drivres numera med fulkomlig passion i synnerhet af ynglingar, men äfven ofta af äldre karlar, och till och med af minderårige gossar, och det är icke ovanligt att tjänstedrängar och andre ynglingar spela bort på några timmar summor, stigande till 40—50 R:dr och derutöfver. Vid auktioner, marknader och andra sammankomster, ser man detta spel mycket öfvas, och nästan uteslutande utgör det ungdomens af mankönet tidsfördrif på helgdags-eftermiddagarne, åtminstone under den blidare årstiden; men icke nog härmed, utan det ena onda föder det andra. De vinnande af sällskapet anses förpligtade att bestå spirituosa, hvaraf vanligtvis bränvin kommer i fråga; häraf uppkommer fylleri, gräl, slagsmål och ganska förargelse-väckande uppträden. Presterskapet, Socken-Nämnden och andre för sedlighet nitälskande personer, söka ofta förgäfvast att motarbeta detta onda, emedan det är allmänt bekant, att inga lagbestämmelser äro utsatte mot berörde spel. — Hotelser och förmaningar, offentligen eller enskildt gifna, blifva icke åtlydde, utan ofta gäckade. Det är derföre högst nödvändigt att stränga straffbestämmelser stadgas i detta hänseende; men det är icke nog att till de i 1792 års Förordning uppräknade spel, tillägga »Singling», ty många andra spelsätt finnes redan och flera kunna uppfinnas, som äro lika ruinerande som detta; det är således icke lätt att stifta en lag i detta hänseende, som icke kan kringgå och som tillika icke är obillig, — fel, hvarmed förberörde Förordning är behäftad, ty kort och tärning, som der äro förbjudna, nyttjas nu allmänt, utan att något åtal kommer i fråga; men en lag, som ostraffadt får öfverträdas, har ju helt och hållet förlorat sitt värde, och bör då hellre afskaffas, eller utbytas mot en annan, som är öfverensstämmande med tidens fordringar, och som man på fullt allvar vill tillämpa. Jag skall emellertid försöka att uppsätta ett förslag till tidsenliga lagbestämmelser mot ruinerande och sedeförderfvande spel, och får till den ändan föreslå, att en Förordning utfärdas af följande lydelse:

Till befrämjande af ärbarhet och goda seder, varda alla hazard-spel, d. v. s. alla sådana, der endast lyckan afgör vinsten, hvarhelst de utöfvas,

alldeles förbjudna, vid äfventyr af konfiskation af alla de penningar, som vid spelen vågas, och dessutom Femtio Riksdaler Riksmünt böter, så väl för värden (ifall spelen utöfvas inom hus) som för hvar och en af de spelande. Böterna fördubblas hvarje gång någon beträdes med ytterligare förbrytelse. De delas till tveskiftes emellan angifvaren och socknens fattige. Vid lika ansvar och plikt varda jemväl alla spel, mindre eller större, alldeles förbjudna på källare, kaffehus och krogar.

Genom en sådan Förordning tror jag att hazardspel under hvilken form som helst skulle kunna anses förbjudna. Så kallade tankespel, som vanligtvis spelas med kort eller tärning, kunna visserligen äfven vara ruinerande, men dels svårigheten att kunna utsätta en gränslinie emellan det skadliga och oskadliga i dessa spel, dels ock det allmänna omdömet i afseende härpå, har gjort att jag lemnat dessa spel fria.

Utskottet torde emellertid taga detta förslag i öfvervägande och dervid göra de förbättringar, som kunna anses vara af nöden.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 10 November 1856.

G. Bjerkander,
från Skaraborgs Län.

30:o af *samme* ledamot:

»Vördsamt Memorial.

Enligt gällande Författningar få gamla minnesmärken från forntiden icke förstöras, utan böra bibehållas så länge möjligt är; men deraf följer icke att, då detta underhåll kräver betydligare uppförringar, någon enskild dermed skall belastas, utan måste i sådant fall Staten lemna erforderligt bidrag, så vida det anses, att föremålet är af det värde, att det förtjenar att underhållas.

Namnet Lena, numera kalladt Kungs-Lena i Westergöthland, är i historien mycket bekant för flera betydliga fältslag, som der i trakten stått, synnerligast på 1200-talet, hvarefter flera märken ännu finnas, hvaribland Kungs-Lena kyrka är ett, som nu utgör föremålet för denna motion. Om denna kyrka läses i Konversations-Lexikon 2 del. pag. 420 följande: »Kungslena kyrka, af gråsten, skall vara byggd i »första hälften af 1200-talet, genom konung Erik XI:s (halte »och läspe) försorg, troligen af tacksamhet för den seger, hans »fader vann vid Lena år 1208, och fullkomligt vid Gestilren »1210 öfver Sverker den unge. Den har tre små trätorn,

»hvilka anses blifvit uppförda till minne deraf, att Birger Jarl »med sin son Waldemar och måg, konung Håkan i Norrige, »Påskdagen 1258 bevistat gudstjensten i kyrkan; vid hvilket »tillfälle Birger och Waldemar ledsagat Håkan emellan sig »fram till altaret att offra. Kyrkan utvidgades 1783 och blef »1818 förbättrad, så att den nu täflar i prydlighet med de »flesta landtkyrkor.»

Dessa torn, hvaraf synnerligast det mellersta är af icke obetydlig höjd, äro uppförde af korsvirke, som ännu efter en tidrymd af 600 år, är fullkomligt friskt, men spånbeläggningen är förstörd, hvarföre de måste förses med ny beklädnad antingen af spån, eller något annat, ännu varaktigare ämne, samt oljemålas. Detta kan icke verkställas under 500 R:dr Banko, men kyrkan eger icke hälften af denna summa, hvilket icke på långt när är tillräckligt för verkställande af andra nödvändiga reparationer å sjelfva kyrkan; och socknen består till största delen af fattige eller mindre bemedlade skattebönder, som icke mäktat att underhålla dessa, för öfverflödiga ansedda, torn, utan måste låta desamma nedruttna, såvida icke Statsmedel kunna erhållas för deras underhåll.

Med anledning af detta förhållande ville jag hos Rikets Höglofl. Ständer hemställa, huruvida dessa forntids-minnen kunna anses vara af det värde, att de böra underhållas och, i sådant fall, vördsamt anhålla, att ett anslag af Femhundra Riksdaler Banko måtte utaf Statsmedel beviljas, för att sätta dem i det skick, att de ännu i några hundra år kunna bibehållas.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 10 November 1856.

G. Bjerkander,
från Skaraborgs Län.

31:o af *samme* ledamot:

»Vördsamt Memorial.

Vid nästliden Riksdag väckte jag motion om att de så kallade vites-förbuden måtte afskaffas och i dess ställe ett generellt förbud af Tio R:dr Banko måtte stadgas för all slags ofredande af andras egor. Denna motion, som remitterades till Lag-Utskottet, blef icke under Riksdagens lopp handlagd, hvarföre jag i denna förnyade motion fullföljer mitt yrkande. emedan jag fortfarande anser att frågan är af ganska stor vikt, dels derföre, att de rätt betydliga kostnader, som äro förenade med att söka Härads-Rätten, kunde undvikas; dels derföre, att presterskapet måtte varda befriadt från det idkliga uppläsandet af förbudsdomar och åhörarne från att afhöra

dem, dels ock derföre, att icke någon måtte vara i okunnighet om eller åtminstone icke kunna förebära okunnighet derom, att förbud finnes; men synnerligast derföre, att lika rätt måtte vederfaras alla, hvilket nu icke är förhållandet, då den ene jordegaren kan till och med vid samma domstol få sig beviljadt ett dubbelt högre vite, än den andre, och hvar till skall ett slikt godtycke tjena? Borde icke den ene hafva samma rätt som den andre?

Jag anhåller att Utskottet nu måtte taga denna motion i öfvervägande och, med upphäfvande af rättigheten att söka vites-förbud mot åverkan eller annat ofredande af enskildes egor, i stället höja de i lag derföre bestämda böter till Tio R:dr Banko.

Om remiss af denna motion till Lag-Utskottet anhålles!
Stockholm den 12 November 1856.

G. Bjerckander,
från Skaraborgs Län.

32:o af *samme* ledamot:

»Vördsamt Memorial.

Ehuru jag väl förutser, att de åsigter, som jag nu går att uttala, icke komma att delas af alla, och ehuru motioner i samma sak redan blifvit väckta, så kan jag, det oaktadt, icke underlåta att fullfölja min, långt före resan till Riksdagen, fattade föresats, att till Rikets Höglofl. Ständers behjertande framlägga en sak, som rörer människans obestridligaste rättigheter i materielt hänseende: att nemligen få förvärfva och nära sig af den jord, som i tidens begynnelse blifvit gifven, icke till några vissa personer, utan till hela menniskoslägtet. Jag skulle önska att hvarenda representant af Bondeståndet, detta Stånd, hvars rätt denna fråga närmast rör, ville väcka motion deruti, på det att opinionsyttringen från alla landsändar måtte blifva så kraftig, att alla motståndskrafter måste vika.

Hemmansklyfning och jordafsöndring hafva, sedan långliga tider tillbaka, varit stående riksdagsfrågor, och den ena förordningen, upphäfvande, ändrande eller förklarande den andra, hafva tid efter annan utkommit, och vid hvarje ny sådan har den stora mängden af folket, hvars rätt den närmast rörde, blifvit allt mer och mer förvillad, så att mången icke förstod att iakttaga alla föreskrifna formaliteter; deraf den stora mängd af rätttegångar i jordatvister, som under de sednaste åren uppkommit och bragt många, på sina små jordlotter förnöjda, och genom arbetsamhet och omtanka bergade, ehuru mindre bemedlade, familjer till armod.

Nästliden Riksdags Lag- samt Allmänna Besvärs- och

Ekonomi-Utskotts Betänkande i denna fråga, i anledning af flera derom väckta motioner, är ganska märkligt. De inom Bonde-Ståndet af flere Representanter väckta och af nästan hela Ståndet vid remisserna understödda motioner utgå alla derpå, att förvärfvandet af jord skulle blifva så fritt som möjligt; men deremot hade Utskottet från Högvärldiga Preste-Ståndet emottagit en af flere ledamöter inom detta Stånd vid remissen förordad motion af nära nog motsatt syftning. Med anledning af detta förhållande ansåg sig Utskottet böra lemna en utförlig redogörelse öfver tillkomsten af Kongl. Förordningen af den 13 Juli 1853, uti hvilken så många brister blifvit upptäckta, att Utskottet ansåg densamma, ehuru då blott några månader gammal, behöfva att i flera delar omarbetas. Utaf denna redogörelse synes, att det åtgått en tid af icke mindre än 20 år, för att få en sådan författning färdig. Kgl. Maj:t utfärdade nemligen den 26 Oktober 1833 ett Nådigt Cirkulärbref till samtelige Dess Befallningshafvande, utom i Stora Kopparbergs Län, med förordnande att en Kommitté i hvarje Län, med Landshöfdingen såsom Ordförande, Lands-Sekreteraren och Häradshöfdingarne samt sex af Landshöfdingarne dertill utsedde personer, nemligen 2 jordbrukare af Adel och Ståndspersoner, 2 af Preste- och 2 af Bondeståndet, skulle, efter inhemtande af lokala upplysningar, till Kgl. Maj:t afgifva underdånigt utlåtande i vissa uppgifna ämnen, som rörde hemmansklyfning och jordafsöndring. Att en sålunda sammansatt Kommitté, som endast utgjordes af två personer af Bondeståndet, emot 10 å 12 i de andra Stånden, icke skulle handla i allt för mycket liberal syftning i afseende på de lägre folkklassernes behof, är naturligt, och derföre blef också resultatet af alla dessa Kommittéers arbeten sådant, att 1853 års författning derpå hufvudsakligen grundades, ehuru visserligen frågan efteråt genomgick flera instanser, innan den af Kongl. Maj:t sistnämnde dag afgjordes. Utskottet, efter att sålunda hafva redogjort för tillkomsten af ofta omförmälda Nådiga förordning, har slutligen uttalat sina egna åsikter i ämnet, men dervid tydligen begått en motsägelse, som jag icke kan underlåta att anmärka. Utskottet säger nemligen: »att hemmansklyfning kan medföra stora fördelar för det allmänna, dymedelst att den verksamt bidrager till jordens allmännare odling och en i förhållande dertill ökad produktion; äfvensom att det icke kan betvivlas, att ju en större arbetsflit, sparsamhet och omtanka böra vara att förvänta hos den sjelfegande jordbrukaren och den, som har utsigten för sig att kunna blifva det, än hos den, för hvilken en sådan förhoppning icke förefinnes.» Men straxt derefter

säger Utskottet det vara »fara värdt att, vid ett inträffande missvextår, de små jordegarna skulle förgås i hungersnöd och elände, emedan deras antal vore för stort, att de mera välmående skulle kunna rädda dem; hvarjemte Utskottet befarrar, att de af de små hemmansdelarne utgående bidrag till Staten icke kunna utbekommas.

Men huru kan en allmännare jordens odling, och en i förhållande dertill ökad produktion, jemte arbetsflit, sparsamhet och omtanka, som skulle blifva följderna af jordens delning, förorsaka att nöden skulle blifva större vid inträffande missvextår, än om alla dessa idoge jordegare voro backstugusittare eller andre lösa personer? Och hvarföre skulle icke Staten kunna få ut sina bidrag så väl af de små som af de stora hemmanen, då de förra skötas lika väl som de sednare? Staten har ju alltid säkerhet i jorden, och denna säkerhet kan endast förringas i den mån jorden kommer i lägerfall, — ett förhållande, som Utskottet erkänt icke inträffar genom jordens sönderstyckande. I slutet af Betänkandet tyckes Utskottet också verkligen hafva insett genomskinligheten af sina satser, ty det säger, »att om dessa skäl, i och för sig sjelfva, icke kunna tillerkännas full giltighet, utan endast villkorligt, eller med hänsigt till landets industriella utveckling och folkets kulturgrad i allmänhet, så torde det likväl vara otvifvelaktigt, att meningarne ännu äro allt för mycket delade, för att ett fullkomligt frigifvande af hemmansklyfningen för närvarande kan ifrågakomma.» Der har man då slutligen det egentliga skälet: alla andra äro endast toma fraser, som icke kunna uthärda någon vederläggning; men detta enda skäl grundar sig blott på egennyttan, och en så simpel grund hoppas jag icke skall länge kunna emotstå vår allt mer och mer till upplysning stigande tids ihärdiga påtryckningar. Folkets målsmän böra derföre icke tröttna att begagna hvarje tillfälle, för att skaka på denna grund; man vet icke huru länge det skall heta, att »tiden ännu icke är inne»; kanske att denna tid är oss närmare, än vi kunna tro.

I förhoppning härpå tager jag mig friheten att nu till Rikets Högloflige Ständer hemställa, att en skrivelse till Kgl. Maj:t måtte aflätas, för att i underdånighet anhålla:

Att alla hitills gällande förordningar, angående hemmansklyfning och jordafsöndring, måtte vardas upphäfdas och en förordning utfärdas af detta innehåll:

- 1:o Att hemman hädanefters få klyfvas i huru små delar som helst, och fasta derå meddelas.
- 2:o Att jordafsöndringar från hemman, på viss tid, må vardas tillåtna, i huru små eller stora delar

som helst, endast med det vilkor, att en emot hemmanets onera svarande afgäld erlägges till stamhemmanet, samt att Kongl. Maj:t alltid bibehålles vid rättigheten att för statsbidragen få hålla sig till hemmanet i dess helhet.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 10 November 1856. *G. Bjerkander*,
från Skaraborgs Län.

33:o af *Johan Pehrsson* från Upsala Län:

»Vördsamt Memorial.

Ehuru jag vid föregående Riksdag föreslog att tillvägbringa en reform i rustnings-skyldighetens utgörande, men hvilket då misslyckades, så vill jag nu ånyo väcka frågan, i förhoppning att denna min motion måtte vinna bättre framgång. Ändamålet dermed har mindre afsett en direkt lindring uti, utan fastmera en jemnare fördelning af kostnaderna för rustningens utgörande, så att icke, som nu ofta är fallet, dryga utgifter drabba de rustande vissa år, ofta då skörden är ringa och penningetillgången derigenom är knapp.

Dessa förhållanden, hvilka för hvarje rustningsskyldig, genom en dyrköpt erfarenhet, äro kända, föranledde en nu icke närvarande ståndsbroder att vid 1850—1851 årens Riksdag väcka motion, gående derpå ut, att Staten skulle öfvertaga så väl rustningsskyldigheten som ock underhållet och uppsättningen af bevärnings-, sadelmunderings- och beklädnadspersedlarne vid Lif-Regementets Dragon-korps, emot det att rusthållarne tillförbundo sig att årligen erlägga en viss konstant afgift till staten.

I detta förslag instämde flere Representanter inom detta Stånd, hvilka yrkade förslaget utsträckande till Rikets samtliga indelta Kavalleri-Regementen. Lika litet å denna motion, som å flera i samma syftning vid föregående Riksmöten väckta motioner, fästades dock afseende. De hafva af Stats-Utskottet alltid blifvit afstyrkte. Emellertid kan inhemtas, att dessa motioner hvilat på en rättvis grund och att, om de antagits, skulle det ländt både Staten och de rustande till båtнад: Staten, emedan det alltid är fördelaktigt att allt, hvad till arméen hör, ordnas efter ett system, och de rustande, emedan dessa derigenom befriats från trassel och obehag, samt ett ofta öfverdrifvet godtycke.

För Staten vore ett sådant öfvertagande af de skyldigheter, som nu åligga de rustande, icke svårare, än då Staten, sedan lång tid tillbaka, öfvertagit enahanda skyldighet för det indelta infanteriet.

Sannolikt är dock att orsaken, hvarföre de ofvanomför-mälda motionerna fått en mindre lycklig utgång, bör sökas deri, att samtliga motionerna föreslagit ett visst belopp, som i ofvanantydnda ändamål årligen af hvarje rusthåll skulle kon-tant utgöras, om hvars tillräcklighet Stats-Utskottet antingen icke blifvit öfvertygadt, eller tagit närmare kännedom och för-densskull hellre afstyrkt motionerna.

På det att emellertid en god sak icke må falla för svå-righeter, som både kunna och böra undanröjas, utbeder jag mig att vördsamt få föreslå:

- 1:o att Rikets Ständer måtte såsom en princip antaga, det så väl remonterings-skyldigheten, som under-hållet af beväring-, sadelmunderings- och bekläd-nads-persedlarne vid samtliga indelta Kavalleri-Rege-mentena måtte på passevolans af Staten öfvertagas;
- 2:o att grunderna för denna passevolans af vederbö-rande embetsmyndigheter uppgjordes, och
- 3:o att Rusthållarne blefvo derefter länsvis hörde, hu-ruvida de icke på en dylik passevolans ingå.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles vördsamt!"

Stockholm den 12 November 1856. *Joh. Pehrsson,*
från Upsala Län.

Häruti förenade sig *Samuel Ödman* och *P. F. Mengel.*
34:o af *Pehr Erik Andersson* från Westmanlands Län:
»Vördsamt Memorial.

Den i 23 § af Kongl. Förordningen, angående försäljning af bränvin, af den 18 Januari 1855, antagna grundsats, att till kommunernas behof använda en väsentlig del af brän-vins-minuterings-afgifterna, är utan tvifvel riktig, då derige-nom beredts tillfälle för kommunerna att på en gång, så vidt möjligt är, lindra det elände, som superiet framkallat, och underlätta sina sträfvanden till förbättrande af de kommunala inrättningarna; men jag anser att nämnde grundsats icke er-hållit en fullt riktig och ändamålsenlig tillämpning, enär stä-derne uppenbarligen blifvit alltför mycket gynnade framför landsförsamlingarna. Orsaken hertill är det stadgande, hvar-igenom krogar icke få finnas annorlunda än på visst afstånd från städerna, och landsförsamlingarna derigenom nästan helt och hållet gå miste om andel i minuterings-afgifterna.

I en stad, med t. ex. 4000 innevånare, kan utminuterars kanske flere hundra gånger så mycket bränvin, som i en landsförsamling med samma antal innevånare; och staden er-håller följaktligen flera hundra gånger större minuterings-afgift än landsförsamlingen.

Denna ojemnhet i fördelningen är uppenbarligen obillig;

och den rättvisaste grunden är likväl redan i författningen angifven uti bestämmelsen i afseende på landsförsamlingarna inbördes, nemligen deras *folkmängd*.

Mig synes, att denna grund borde följas gemensamt för städerna och landsförsamlingarna i samma Län; och får jag alltså vördsamt föreslå: att, *med ändring af ofvanberörde §, i författningen om brännvinsförsäljningen, stadgas måtte, att den inom hvarje Län inflytande brännvins-minuterings-afgift, som är anslagen åt kommunerna, aflemnas i Landtränteriet, hvarifrån det på hela Länets sammanlagda beloppet genom Konungens Befallningshafvande fördelas på samtliga städer och socknar, i förhållande till hvarderas folkmängd, att af dem användas för deras fattigvård.*

Om remiss härå till vederbörligt Utskott anhålles!"

Stockholm den 12 Nov. 1856. *P. E. Andersson,*
från Westmanlands Län.

35:o af *samme ledamot*:

»Vördsamt Memorial.

Efter all anledning kommer vid denna Riksdag att företagas den högst behöfliga och viktiga lagstiftningen om ansvar för *bedrägeri* i dess mångskiftande former; och det är under förutsättning deraf, som jag går att vidröra ett ämne, hvilket jag för min del anser lämpligast böra under samma lagstiftning hänföras.

Då myndig person utaf domstol, af en eller annan anledning, förklaras omyndig, eger han visserligen derefter ingen rätt att med laga verkan ingå aftal; men ingenting hindrar honom att med personer, för hvilka hans omyndighetstillstånd är okänt, inlåta sig i affärer och tillnärma sig penningar af dem; och ty värr vittnar dagliga erfarenheten, att mången på sådant sätt gjort stora penningeförluster, utan att ens få den omyndige bedragaren befordrad till något ansvar för bedrägeriet. Det är visserligen stadgadt, att kungörelse i tidningarne skall utfärdas, då någon förklaras omyndig, men dels läsas tidningarne af högst få bland allmogen, och dels kan den omyndig förklarade hinna att bedraga många innan kungörelsen hinner spridas. Dessutom kan han inlåta sig i affärer med personer, som ej känna honom, t. ex. å marknader; och ej bör hans omyndighetstillstånd i något fall göra honom fri från ansvar för ett oredligt handlingssätt, hvartill samma tillstånd underlättar tillfället: och det är med anledning häraf jag vördsamt föreslår, det i lag måtte stadgas, att om person, som uppnått myndig ålder, men af domstol blifvit förklarad omyndig, under döljande af sitt omyndighetstillstånd tillnarrar sig penningar eller varor, eller inlåter sig i

affärer och ingår aftal, som på grund af hans omyndighets-tillstånd äro ogiltiga, han därför skall straffas såsom för bedrägeri.

Om remiss härå till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 12 November 1856.

P. E. Andersson,
från Westmanlands Län.

36:o af *Johannes Linder* från Skaraborgs Län:

»Vördsamt Memorial.

Inom den ort, der jag bor, har uppstått ett förhållande, som, genom tillämpningen af äldre, mindre ändamålsenliga författningar, vållat enskild person ganska kännbar ekonomisk förlust, och därför påkallar rättelse.

Vid midfösten 1847, och således långt efter den tid, då Rikets Ständer beslutat om högst behöfliga förändringar i föreskrifterna rörande utarrenderandet af så beskaffade lägenheter, för hvilka arrendeaftgiften omedelbarligen ingår till Statsverket, ehuru Kongl. Maj:ts i följd deraf utfärdade Nådiga Kungörelse icke hann expedieras förr än några månader der-efter, eller den 17 påföljande Juli, tillträdde en af mina Kommittenter, Landtbrukaren Claes Th. Skärman, arrendet under 24 års tid af indragna profossbostället Bryntesgården Lindärfva, beläget i Kinnefjerdings härad och Skaraborgs Län.

Alltifrån år 1813, då detta boställe första gången utarrenderades, och till år 1841, har arrendet deraf utgjort 21 tunnor 6 kappar af radsspanmål samt 67 R:dr Banko i penningar årligen. Efter den tiden betaltes för år 1841 4 tunnor 16 kappar; för år 1842 6 tunnor 16 kappar, och för åren 1853 till och med 1856 25 tunnor 8 kappar årligen. Sedermera och sedan beslut meddelats, att samma boställe skulle bortarrenderas på 24 år, och uppskattning deraf ega rum genom Kronofogde, Häradsskrifvare och Landtmätare, hvarvid arrendebeloppet, med fästadt afseende å den vid bostället varande öppna jorden, föreslogs till 30 tunnor af radsspanmål årligen, anmälde sig Skärman, genom ombud, vid den i Kgl. Kammar-Kollegium till den 5 Juni 1846 utlysta arrende-auktion, såsom spekulant och, icke anande att ifrågavarande arrende skulle komma att öfverstiga hvad uppskattningsmännen i sådant afseende föreslagit, underlät han att i den lemnade fullmakten bestämma hvad han högst ville gifva; och följden häraf blef den, att han genom något outredt förhållande fick betala det oerhörda beloppet af 96½ tunnor, hälften Råg och hälften Korn, i årligt arrende för ½ mantal, som några år förut icke gifvit Staten mer än 4½ tunnor.

Under de första 5 åren måste också Skärman, med stor

förlust, utgifva detta ansenliga arrende, ehuru min företrädare, Riksdagsfullmäktigen E. M. Falk, vid 1850 års Riksdag, påkallade Riksens Ständers bemedling att få detta arrende ned-satt till hvad rätt och skäligt vore.

Efter de första fem årens förlopp kunde Skärman icke ställa godkänd, ny borgen; följden deraf blef, att han dömdes arrenderättigheten förlustig, och derjemte ålades att till Statsverket årligen erlægga skillnaden emellan nu uppgifna höga beloppet och hvad som vid en blifvande ny arrende-auktion kunde erhållas.

Vid anställd ny arrende-auktion uppgick arrendebeloppet till 66 tunnor, hälften Råg och hälften Korn; skillnaden blef således 30 tunnor 16 kappar spanmål, som årligen affordrats Skärman och som, i händelse den utgår, skall för de 19 återstående arrendeåren tillskynda honom en gifven förlust af 579½ tunnor spanmål af sistnämnda sädesslag.

Vid ett sådant förhållande, och med den närmare kännedom jag, såsom nära boende, eger om den bortarrenderade lägenhetens beskaffenhet, ovedersägligt är, att det deraf nu utgående arrendet, 66 tunnor afrad, är ganska drygt, och Staten således af densamma har all den afgäld, som deraf skäligen bör vara att påräkna, synes mig orättvist, att den uppgifna skillnaden skall utgå, hvilket bereder Staten en inkomst på den enskildes bekostnad. Jag får derföre vördsamt föreslå, att de 30 tunnor 16 kappar afradsspanmål, som Landtbrukaren Skärman, under återstående tiden af nu gällande arrende å Bryntesgården Lindärfva, årligen är förpligtad att till Statsverket utgifva, utan att derföre kunna bereda sig den ringaste godtgörelse, måtte honom eftergifvas och utur Statsverkets räkenskaper afföras.

Om remiss till Höglöflige Stats-Utskottet anhålles! Förbehållande mig att till Stats-Utskottet få inkomma med nödiga handlingar.”

Stockholm den 11 November 1856.

Johannes Linder,
från Skaraborgs Län.

37:o af *Anders Jansson* från Wermlands Län:

„Vördsamt Memorial.

Sedan Kongl. Maj:t redan år 1750 anslagit den så kallade åttiondedels-procenten för grundläggning af ett Lazarett för Fernebo och Nyeds härader i Wermland, insamlades medel för denna anstalts tillvägande, och år 1773 uppfördes en stenhusbyggnad för detta ändamål, mot en kostnad af 27,000 Daler Kopparmynt, hufvudsakligast sammanbragte inom orten. Med denna ingalunda ändamålsenliga byggnad, hvil-

ken innehöll sex mindre sjukrum och svårigen kunde inrymma mer än 25 patienter, kurhusets inberäknade, har man måst finna sig belåten i 80 år, likvisst under de sednare åren i kamp med verkliga svårigheter i anseende till det bristande utrymmet. Med det beständigt stigande antalet af patienter ökades slutligen obelåtenheten med den inskränkta lokalen så, att man måste blifva betänkt på utvidgandet deraf. För att ådagalägga tillvuxen i patienternes antal, må det tillåtas mig omnämna att dessa, under de sednast förflutna 15 åren, utgjorts af:

År 1841	66 st.	År 1846	93 st.	År 1851	112 st.
1842	51	1847	72	1852	139
1843	79	1848	98	1853	126
1844	97	1849	106	1854	150
1845	74	1850	104	1856	187

S:ma 367 st.

S:ma 473 st.

S:ma 714 st.

Årligt medeltal 73

94

142.

Under dessa femton år har således patienternes antal fördubblats, och det faller sig naturligt, att det förut knappa utrymmet skulle under sådana förhållanden blifva ännu mera otillräckligt. Lazarettets-Direktionen hade länge insett det påträngande behovet af en utvidgad lokal, men då Lazarettets hela fond icke uppgick till mera än 9,364 R:dr 2 sk. 5 rst. Banko, var det icke möjligt att dermed företaga en byggnad, hvars kostnad kunde förutses skulle vida öfverstiga detta belopp. Det kan visserligen synas, som skulle denna inrättning kunnat samla en större fond, och ej heller behöfva frukta en skuldsättning, i hopp att framdeles derå kunna göra afbetalningar, men inrättningens utgifter hafva alltid öfverstigit tillgångarne. Af de äldre räkenskaperna inhemtas, att redan år 1824 öfverstego utgifterna med 36 R:dr 20 sk. 8 rst. B:ko inkomsterna, och påföljande året blef bristen ej mindre än 261 R:dr 43 sk. 8 rst. s. m. Detta förhållande har alltjemt fortfarit, och af bilagde utdrag af räkenskaperne för de tio sistförflutna åren inhemtas, att ett år har utgifts-summan med 1,986 R:dr öfverstigit inkomsterna, och att i medeltal har under denna tid den årliga bristen uppgått till 543 R:dr 6 sk. 2 rst. Banko. Denna brist har väl blifvit betäckt genom bidrag från kurhusmedlen, men det faller sig klart att, under sådana förhållanden, har någon kapital-fond icke kunnat hopläggas. Under dessa bekymmerfulla förhållanden fick Direktionen af Herr Brukspatron Bernh. Berggren och dess Fru emottaga en gåfva af 6,666 $\frac{2}{3}$ R:dr bankomynt, hvarigenom det blef en möjlighet att påtänka Lazarettets-byggnadens utvidgande, men då det icke var att vänta, det en ändamålsenlig förändring skulle

för denna summa åstadkommas, lemnade Filipstads Bergslag en gåfva af 4,000 R:dr Banko till samma ändamål. Med dessa tillgångar har byggnaden innevarande år blifvit till största delen utförd och innehåller nu, utom Läkarens emottagningsrum, trenne rum för betjeningen, badrum och kök, i trenne våningar 10 större sjuksalar och ett mindre sjukrum samt fyra rum för kurhuspatienter, och kommer således, äfven med en stigande sjukpersonal, att ganska länge blifva tillräcklig för dessa häraders behof. Genom de högt uppdrifna priserna, ej allenast å byggnadsmaterialier, utan äfven arbetslöner, har kostnaden för denna byggnad dock vida öfverstigit både förslaget och tillgångarne, och vid den afslutning af räkenskaperna, som egde rum den 29 sistl. Oktober, uppgingo dessa kostnader, enligt bilagde uppgift af Sysslomannen, till 16,149 R:dr 13 sk. 8 rst. B:ko; men som ännu återstå dels åtskilliga arbeten å husets yttre, dels inredning af fyra sjuksalar, kan man icke antaga totala kostnadssumman under 18,000 R:dr B:ko, och som Direktionen, till betäckande häraf, endast haft att tillgå ofvannämnde donerade medel, 10,666 R:dr 32 sk., har Direktionen måst skuldsätta inrättningen för skillnaden. Med den mindre folkmängd, Fernebo och Nyeds härader ega, kan äfven den högsta kurhusafgift icke betäcka den sålunda uppkomna bristen, helst förlusterna på sjukvården och kosthållningen säkerligen komma att framdeles ökas, i anseende till lefnadsmedlens stegrade priser, och hvilken förlust således skall taga öfverskottet af kurhusafgiften i anspråk, hvaraf följder, att andra utvägar måste sökas för betäckande af den genom nybyggnaden förorsakade kostnad. Då nu Lazarettene icke ega några andra tillgångar än nyssnämnde öfverskott af kurhusmedlen och, såsom sagdt är, detta icke kan bilda något bidrag till skuldens amorterande, samt Fernebo härads innevånare, så väl genom redan lemnade 10,666 $\frac{2}{3}$ R:dr B:ko, som genom den allt framgent utgående kurhusafgiften, torde hafva afgifvit de bidrag, som från denna ort skäligen kunna förväntas, anhåller jag, att *Rikets Höglofl. Ständer tacktes anslå en summa af Sex Tusen Sex Hundra Sextiosex Riksdaler 32 sk. Bankomynt till betäckande af de dels redan gjorda, dels återstående omkostnaderna för utvidgandet och ombyggnaden af Filipstads och Nyeds Bergslagers Lazarett.*

Om remiss till vederbörligt Utskott af detta mitt memorial anhåller jag!»

Stockholm den 8 November 1856.

A. Jansson,

från Wermlands Län.

Häruti instämde O. Olsson i Slängserud af samma Län.

Inkomster och Utgifter vid Filipstads Lazarett åren 1846—1855.

Inkomster.

År	Åttondelings- procent vid Bouppteck- ningar.			Ersättning för Patenter.			Räntor å utlånte medel.			Öfrige inkomster.			Summa.			Brist.		
År 1846	254	43	6	583	46	—	427	9	1	47	11	10	1,313	14	5	363	14	8
„ 1847	405	15	—	572	36	—	498	5	5	65	25	—	1,541	33	5	97	37	11
„ 1848	215	13	4	602	20	—	483	28	—	47	2	6	1,348	15	10	334	45	6
„ 1849	226	29	1	413	2	—	333	6	3	34	14	8	1,007	4	—	1,986	32	6
„ 1850	252	9	11	1,292	31	—	557	21	3	96	45	6	2,199	11	8	99	17	8
„ 1851	773	4	10	1,161	30	—	487	24	—	98	4	1	2,520	14	11	242	30	4
„ 1852	426	—	11	1,296	4	—	568	29	1	39	18	4	2,330	4	4	265	37	2
„ 1853	151	14	9	1,225	44	—	541	18	4	46	9	3	1,964	38	4	799	40	6
„ 1854	93	10	10	1,377	20	—	533	36	—	52	5	1	2,056	23	11	371	3	1
„ 1855	197	20	9	1,762	42	—	533	36	—	588	13	4	3,082	16	1	869	42	9
Summa Årligt medeltal	2,995	18	11	10,288	35	—	4,964	21	5	1,115	5	7	19,363	32	11	5,431	14	1
	299	25	11	1,028	41	11	496	21	4	111	24	6	1,936	17	8	543	6	2

Utgifter.

År	Patienters underhåll.			Aflönningar.			Öfrige utgifter.			Summa.		
År 1846	1,084	18	8	167	21	4	424	37	1	1,676	29	1
„ 1847	972	—	—	167	21	4	500	2	—	1,639	23	4
„ 1848	1,047	24	—	160	—	—	475	37	4	1,683	13	4
„ 1849	1,474	32	—	160	—	—	1,359	4	6	2,993	36	6
„ 1850	1,062	39	8	200	—	—	1,035	37	8	2,298	29	4
„ 1851	1,501	18	—	200	—	—	1,061	27	4	2,762	45	4
„ 1852	1,075	42	—	200	—	—	1,319	47	6	2,595	41	6
„ 1853	1,738	30	—	200	—	—	826	—	10	2,764	30	10
„ 1854	1,829	18	—	291	40	—	306	17	—	2,427	27	—
„ 1855	1,713	12	—	880	26	8	1,358	20	2	3,952	10	10
Summa Årligt medeltal	13,499	42	4	2,627	13	4	8,667	39	5	24,794	47	1
	1,349	47	5	262	34	11	866	37	6	2,479	23	10

Rätteligen ur Räkenskaperna utdraget betygar

Franz von Schéele,
Lazarett-Direktionens Ordförande.

Omkostnad

vid nya Lazarettbyggnaden i Filipstad, beräknad till och med den 29 Oktober 1856.

	Banko.		
Stensprängning	134	40	—
Inköp af Tegel	494	32	—
Kalksten och bränd Kalk	293	3	—
Ved till kalkbränning	424	8	—
Virke af alla slag	3,049	10	—
Jern, Smiden, Spik, Lås, Gångjern och Redskap m. m.	1,178	1	—
Takskeer	176	32	—
Dörrar, Fönster m. m.	423	16	—
Kakelugnar	243	5	—
Forlöner för diverse effekter	1,451	16	—
För Dagsverken: Mans- och Qvinns- . . .	6,890	17	8
Byggmästare- och Tillsyningsmans-arfvode	837	16	—
Diverse andra utgifter	553	9	—
Summa B:ko R:dr	16,149	13	8

Filipstad, som ofvan.

J. Bromell,

Lazarett-Syssloman.

38:o af *Erik Larsson, Pehr Mattsson* och *Pehr Östman* från Wester-Norrlands Län:

»Vördsamt Memorial.

Sedan så många motioner blifvit väckta inom detta Stånd, angående skjutsskyldighetens lyftande ifrån jordbruket jemte skjutslegans förhöjande och i dessa motioner blifvit nogsam utvecklade skälen derför, få vi undertecknade, fullmäktige från Wester-Norrlands Län, dertill enhälligt uppmanade af våra kommittenter, förena oss om ett gemensamt anförande och yrka:

1:o att all skjutsskyldighet, vare sig håll eller reserv, lyftas från jordbruket och att entreprenad-auktion hålles öfver allt å så väl gästgifvaregårdar som skjutsstationer, då skjutslegan bestämmes efter entreprenörens kostnad, som af den resande erlägges, så att ingen afgift kommer att drabba jordbruket.

2:o att skjutslegan höjes till 32 sk. B:ko per mil och vägnsgan till 4 sk. samt 2 sk. för enbetsåkdon, vare sig att entreprenad kan tillvägabringas eller icke, och hvad som ej kan godtgöras af denna lega ersättes till entreprenö-

rerne af Statens medel, hvilka uppbäras och redovisas af kronofogdarne under namn af skjutsbevillning, hvaruti alla, som utgöra bevillning, böra deltaga efter hvars och ens inkomst;

- 3:o om ej dessa förutnämnde alternativer vinna Rikets Ständers bifall, så yrka vi, att skjutslegan då måtte höjas till minst en Riksdaler Banko per mil, tillika med förutnämnde åkdonslega, och att 4 sk. Banko betalas af den resande för hvarje häst, som måste anskaffas utöfver det antal, som först måste tillhandahållas, efter hvad vid auktion blifvit bestämdt; och slutligen att, der ej lokala hinder möta, eller för långt afstånd finnes mellan förutvarande gästgifveri, det måtte tillåtas den blifvande entreprenören att å sin egen lokal hålla hästar tillhanda, utan att behöfva dem tillhandahålla vid gästgifvaregården. Skulle den resande önska intaga på gästgifvaregården, må bud derifrån sändas till entreprenören, som då genast på kallelse bör sig inställa.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!

Stockholm den 12 November 1856.

E. Larsson. Pehr Mattsson. Pehr Östman.

39:o af *J. P. Wallmark* från Westerbottens Län:

»Vördsamt Memorial.

Bland de onera, som belasta jordbruket, är skjutsningsbestyret ett af de kännbaraste och för den skattdragande jordbrukaren inom det vidsträckta, längst kusten belägna Westerbottens Län, mera betungande, än för andra, tätare bebyggda provinser; och detta är tydligt af den väglängd, som den skjuts-skyldige inom nämnda glest bebyggda Län, har att tillryggalägga innan han kommer till skjutsningsstället och, efter fullgjort skjutsbestyr åter till sitt hemvist, samt den derigenom vållande lönlösa tidspillan.

Om jordbrukaren skall lega för sitt skjutsbestyr, medför detta för honom en så dryg utgift, att mången svårigen kan densamma gälda, och verkställas åter skjuts-skyldigheten af honom sjelf med eget folk och egna dragare, vållar detta för hemmanets skötsel och landets odling en oersättlig förlust i mans- och ökedagsverken, snart sagdt bortkastade på vägarne.

Att de nuvarande skjutspenningarne icke utgöra en tillfyllestgörande ersättning för den skjutsskyldiges besvär och kostnad lär vara klart af hvad jag här ofvan anført och framstår ännu tydligare då i betraktande tages de högt stegrade priser på allt annat, vare sig löner till tjänstefolk, dagspenning till arbetsfolk m. m. som den skjutsskyldige numera får vidkännas; och det är, under åberopande af dessa skäl och

på grund af mina kommittenters mig dertill lemnade uppdrag, jag vördsamt hemställer att den nuvarande skjutslegan måtte förhöjas till minst 40 skillingar banko, eller En R:dr Tolf skillingar Riksmünt för milen till alla dem, som verkställa skjutsningsbesväret, utan afseende derpå om skjutsningen besörjes genom entreprenad eller verkställas af skattebönderne sjelfve.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 12 November 1856.

J. P. Wallmark,

från Westerbottens Län.

40:o af *Pehr Sahlström* från Stockholms Län:

»Vördsamt Anförande.

Tyngden och skadan af det onus, som genom skjutsskyldigheten trycker större delen af svenska jorden, är till dess beskaffenhet och verkningar så noga känd, att den här icke behöfver utförligt beskrifvas. Också har sedan äldre tider ständig klagan deröfver från Allmogens sida varit förd, utan att kunna tillvinna sig den uppmärksamhet, som ämnets utomordentliga vigt fordrat, ehuru det för hvarje oförvilladt begrepp måste finnas tydligt, att denna, utom skattläggning befintliga och således icke lagenliga skyldighet fortfarande hållit och ännu håller hela den allmogen tillhörande jorden både i beroende och vid en vida lägre odlingsgrad, än eljest skolat ega rum; att denna skyldighet i sedligt afseende betydligt försämrat svenska folkkarakteren, samt i ekonomiskt afseende vållat de skjutsskyldige stora förluster.

Detta förhållande kan och bör icke längre få fortfara, särdeles som man numera alldeles icke kan åtnöjas med mindre än fullkomlig jemlikhet inför lagen samt ett lika förhållande i rättigheter och skyldigheter, så att den ena folkklassen ej kan förtryckas genom tvungna uppoffringar till en annans fördel, hvilket härvid alltid varit händelsen.

Bland de orter, som hårdast tryckas af denna tvångsbörda, räkna vi med största skäl Stockholms Län, der vägarne och den lifligaste rörelsen sammanstöta från alla sidor, särdeles under de årtider, då ångbåtsfarten är afbruten, hvilket förhållande verkar derhän att skjutsentreprenader äro ganska få och kostsamma, samt på många ställen omöjliga att tillvägabrinda; hvadan ock följderna af den onaturliga skjutsningsskyldigheten här blifva så mycket mera förderfliga.

Med den billiga förväntan, att Rikets Ständer icke kunna låta detta så orättvisa tillstånd än längre fortfara, anse vi oss böra, vår pligt likmätigt, begära en genomgripande förändring i detta från alla Rikets delar öfverklagade missförhållande, samt

få i sådant afseende och med det allvar, en så rättvis sak kräver, vördsamt yrka:

- 1:o Att intilldess en förändrad och fullständig reglering af skjutsväsendet kan komma till stånd, skjutslegan bestämmes till full motsvarighet af den verkliga kostnaden dervid, enligt gällande priser å hästar och dagsverken, hvarvid tillika bör afses den större tidspillan, som hållskjutsen åstadkommer; hvilken skjutslega dock icke må understiga 1 R:dr Riksmünt per häst för milen, samt för fordon dubbelt mot hvad nu är stadgadt; äfvensom att denna förökade ersättning må så skyndsamt som möjligt komma de skjutsande till godo.
- 2:o Att Rikets Ständer måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att en kommitté af rättänkande och kunnige män förordnas till utredande af nuvarande skjutsväsendes tillkomst, dess inverkan och följder i afseende på jordbrukets och folkets tillstånd och sedlighet, sättet att befria jorden från denna tunga, antingen genom frivilliga åtaganden, hvarigenom en fri näringsgren medelst begagnande af forvagnar eller diligenser kunde uppkomma, eller detsamma förande med posten, såsom i andra länder; allt under förutsättning att ett tvång i detta hänseende kommer att upphöra.
- 3:o Att Rikets Ständer likaledes måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att ärendets behandling må så skyndsamt befordras, att en derpå grundad Kongl. Proposition må kunna till Rikets Ständers nästa sammanträde afgifvas. Om remiss anhålles!»

Stockholm den 12 November 1856.

P. Sahlström,

från Stockholms Län.

Gustaf Larsson, Joh. Gust. Wasmuth, M. Pehrsson, J. Holm och Eric Carlsson; alla från samma Län.

41:o af *Anders Ersson* från Kopparbergs Län:

»Vördsamt Memorial.

Den välförtjenta uppmärksamhet, som vid denna Riksdag synes komma att egnas afhjelpandet af de olägenheter, som skjutsningsbesväret för jordbrukaren medför, skulle sannolikt, äfven utan motion från min sida, bidraga till lösningen af denna under så många föregående Riksdagar väckta fråga; men min kännedom om de egna förhållanden, som göra detta onus för den landsort, jag representerar, ännu tyngre än för andra, äfvensom mina kommittenters härom framställda enhälliga önskan, gör det för mig till ett åliggande att närmare redogöra för dessa förhållanden, hvilka göra en förändring af skjuts-

ningsbesväret för Dalarne så önskvärdt. I denna landsort, der bergsbruket och de dertill erforderliga forslor sysselsätta en stor del af befolkningen, der denna till största delen består af allmoge, för hvars behof i fråga om hästar provinsens starka, men tunga hästrace är fullkomligt passande, finnas nästan inga af dessa lättare hästar, som för skjutsandet erfordras; och då allmogens hästar, som äro vana, att steg för steg på de svåra vägarne draga de tunga jernlassen, spännas derifrån för att framför den resandes vagn i språng framdrifvas, inträffar ganska ofta, att hästen, denna bondens dyrbaraste egendom, på en sådan skjuts så illa medfäres, att den, om icke för alltid skadas, åtminstone för flere dagar blifver obrukbar. Entreprenaderne hafva visserligen hittills erbjudit en utväg, att, ehuru med dryg uppoffring för jordegarne, undvika detta onda, dock på de mera befarne vägarne endast på det sätt, att de skjutsskyldige, jemte en dryg afgift af omkring 50 R:dr Riksmünt för hemmanet, måst förbinda sig till att vissa tider, till exempel vid marknader, hålla ett högst betydligt antal hästar entreprenören tillhanda. Denna utväg, att på en gång genom kontanta bidrag och naturaprestationer bidraga till resandes bekvämlighet, skall likväl snart icke mera stå oss till buds, enär de stegrade priserna på så väl hästar som foder till deras underhåll samt lönerna till skjutsträngar och kostnaden för anskaffande och underhållande af fordon göra det omöjligt för entreprenörerne, att till pris, som allmogen kan betala, åtaga sig skjutsen. En häst kan i allmänhet taget, icke uthärda att gå mer än 2 mil om dagen, och icke ens detta utan någon dags hvila. Om skjutslegan vore en Riksdaler Banko per mil, så kunde hästen således förtjena in Två Riksdaler Banko per dag, eller om han finge hvila en dag i veckan $2\frac{1}{2}$ Riksdaler Riksmünt för dagen. Nu måste likväl en häst, som så hårdt mödas, dagligen hafva minst 2 Lisp. hö, som i vår ort kostar 36 sk. Lisp.; således $1\frac{1}{2}$ Riksdaler. En dräng kan i föda och lön beräknas kosta En Riksdaler per dag. Tager man nu i betraktande kostnaden för anskaffandet och underhållet af åkdon, hästens skoning m. m., så torde det vara uppenbart, att en Riksdaler Banko i skjutslega icke är för mycket. Men nu kommer härtill kostnaden för inköp af hästar samt för ersättande af dem, som till följd af ansträngning förbrukas, eller genom ofall omkomma, och man skall häraf finna, att entreprenörerne icke kunna med den nuvarande skjutslegan utan ett tillskott från de skjutsskyldige, som öfverstiger deras förmåga och jemväl deras *skyldighet*, åtaga sig skjutsen. Jag säger deras skyldighet; ty i de flere författningar, som bestämma skjutsskyldigheten, stadgas att de skjutsande därför skulle er-

hålla skälig ersättning. I fordna tider, då priserna voro lägre och arbetslönerna voro mindre, ansågs icke heller skjutsen såsom ett svårt onus. Det är de förändrade priserna, under det att skjutslegan icke undergått motsvarande förändring, som gjort den till en olidelig börda. Hittills har man svarat, att embetsmännens ringa löner icke medgåfve skjutslegans förhöjning; nu är proposition aflåten om förhöjning af lönerna; må således hvarje sak få uppbära sin lön eller betalning, och den skjutsande äfven sin!

Då jag likväl känner, att priserna äro olika, och i några provinser lägre än i Dalarne, samt jag inser, att samma lag måste gälla för hela Riket, vågar jag vördsamt föreslå:

att skjutslegan bestämmes till En Riksdaler Riksmynt milen, der de skjutsskyldige sjelfve genom utgörande af håll- och reservskjuts fullgöra detta onus.

att der de skjutsskyldige ej kunna sjelfve utgöra skjutsen, den må utbjudas på entreprenad, hvarvid, derest anbud ej göres om åtagande af skjutsskyldigheten emot En Riksdaler Riksmünt per mil, Konungens Befallningshafvande efter pröfning af förhållandena må bestämma det belopp, hvartill skjutslegan på den ifrågavarande stationen må beräknas; dock att legan icke må öfverstiga En Riksdaler Banko, i hvilket fall de skjutsskyldige måste erlägga hvad som för åstadkommande af entreprenad erfordras.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!"
Stockholm den 12 November 1856.

Anders Ersson,
från St. Kopparbergs Län.

Häruti förenade sig *Joh. Andersson, Lars Olsson, Erik Andersson* och *Sven Ersson* från samma Län.

42:o af *Carl Dahlgren* från Elfsborgs Län:

»Vördsamt Memorial.

Uppmanad af mina kommittenter att hos Rikets Ständer frambära deras bekymmer öfver bibehållandet af jordbrukarens skyldighet att, emot en ersättning, som aldrig kan motsvara den börda, som honom derigenom pålägges, besörja *håll- och reservskjutsen*, ser jag mig föränlåten att öka antalet af de framställningar om förändring deri, som äfven vid denna Riksdag måste förnyas; då hvarken Medstånden eller Regeringen synes vilja verksammare bidraga att ordna skjutsväsendet så, att det kunde åtminstone mot någon billig ersättning af de skjutsskyldige hemmanen lossas från jorden och

öfverlemnas åt den enskilda spekulationen, för att under offentlig uppsigt bestridas. Utom det på enskildt och allmänt väl skadligt inverkan förhållandet, att den skjutsskyldige jordegaren och i synnerhet de, som innehafva smärre hemmansdelar, omöjligen, såsom den inre hushållningen fordrar, kunna rätt ordna hvarken sin arbetstyrka, sina dragares antal eller sin ladugård, då man är skyldig att hålla hästar och dräng tillreds, för att på vissa tider stå till tjänst åt vägfarande, veta vi alla huru menligt isynnerhet hållskjutsväsendet, sådant det ännu är, verkar på ordning och sedlighet hos det yngre släktet och tjänande klassen, hvilka måste dervid begagnas och ofta hela dygn bortöda sin läro- eller arbetstid på gästgifvaregårdarne under ständiga frestelser till lättja, dobbel, dryckenskap o. s. v. Betrakte vi den skjutsskyldige hemmanskägaren åter, så finna vi, huru, då han ofta har flera mil att sända folk och hästar för att utgöra hållskjutsen, han måste umbära dessa stundom i $1\frac{1}{2}$ till 2 dygn, under till- och affärd från skjutsombytet samt uppehållet derstädes, hvilket rätt ofta gifver till resultat, isynnerhet under de tider, då ångfartygen deltaga i resandes transporter, att icke en gång den i alla fall otillräckliga skjutslegan bidrager till en ringa ersättning för förlusten. Man kan i allmänhet antaga, att då afståndet för den hållskjutsskyldige öfverstiger 2 mil, och han således måste minst en half dag före inställelsetiden besörja skjutsens afsändning till gästgifvaregården, samt, i fall hästen derifrån begagnats, måste under en dag efteråt låta honom hvila, i och för hästens och karlens underhåll och frånvaro för hans arbete, förlorat 5 till 6 R:drs värde, och för det får han en skjutslega af endast mellan $\frac{2}{3}$ eller högst $1\frac{1}{2}$ R:dr Riksmünt.

Någon lättnad har visserligen vunnits, der entreprenader kunnat åstadkommas; men den fördel, som man deraf väntat, har äfven nästan öfverallt visat sig skenbar; ty allt efter som priserna på hästars anskaffning och utfordring förhöjts, samt den personal, som för entreprenörerne erfordrats, blifvit kostsamare att löna och underhålla, hafva de skjutsskyldiga hemmanen blifvit betungade på ett sätt, att ingen enda folkklass i landet till den grad sett sina skatter eller onera förökade. Det gifves många exempel, att de måst söka vinna den nödvändiga befrielsen från skjutsskyldigheten mot 100 R:dr, ja det omtalas till och med fall, då de måst betala ännu mera per hemman årligen till entreprenören. Och detta sker, under det en stor del andra hemman, genom privilegier och särskildta undantag, finnas från skjutsskyldigheten helt och hållet befriade.

Då nu detta sistnämnda missförhållande emellertid icke lär

kunna ändras, samt i alla fall föga kunde lindra de af ålder skjutsskyldiges lidande, utan endast ådraga detta äfven åt andra, måste något grundligare och allmännare sätt vidtagas att komma jordbrukaren till hjälp. Detta sätt är, att helt och hållet skilja skjutsskyldigheten från jorden, samt att skjutsen öfverallt kommer att öfvertagas af entreprenörer, på så sätt, att, genom anbud eller auktion, Konungens Befallningshafvande antoge sådane, som på lägsta vilkor och emot borgens ställande för åtagandets uppfyllande m. m., samt derefter sådana taxor för hvarje skjutshåll utfärdades, att skjutslegan ersatte hvad som entreprenören billigtvis bör tillkomma, blifvande minimibeloppet för legan bestämdt till 1 R:dr Riksmünt på landet och 1 R:dr 25 öre i stad, samt maximum till 1 R:dr 25 öre på landet och 1 R:dr 50 öre i stad, allt per mil för en häst.

Skulle äfven emot en sådan maximilega entreprenör ej kunna erhållas, borde Staten tillskjuta den summa, som erfordras för att erhålla entreprenad, hvarföre ett förslagsanslag härtill borde ställas till Kongl. Maj:ts disposition.

Derjemte borde Konungens Befallningshafvande uppdragas, att, om svårighet möter till att vid de nuvarande gästgifvaregårdarne erhålla entreprenad, omreglera skjutsombytena så, att, om stället der entreprenad kan erhållas är lämpligt beläget för skjutsombyte, dit förflytta detsamma.

Denna min motion torde blifva till Stats- och Ekonomiskommittén remitterad!

Stockholm den 12 November 1856.

C. Dahlgren,

från Elfsborgs Län.

43:o af *Pehr Erik Andersson* från Westmanlands Län:
»Vördsamt Memorial.

Angelägenheten af eldriors uppförande i vårt land för spannmålets torkning har länge varit insedd, och den svåra väderleken under bergningstiden innevarande år har gifvit oss en ny och för mången jordbrukare rätt kännbar påminnelse derom. Någon egentlig exporthandel med spannmål kan hos oss aldrig uppstå, innan vi lärt oss att eldtorka vår spannmål. Handlanden kan nu icke med fördel uppköpa den otorkade spannmålen, emedan han, för lufttorkning deraf, behöfver så stora magasiner och så dyrlegd arbetsstyrka för spannmålets skoflande, att spannmålen står honom till för högt pris innan den kommer i det skick, att den kan föras på sjön utan att taga skada under sjötransporten. Och innan vår spannmål blifver duglig till export, kan husbehofsbränningen icke med fördel eller ens rättvisa undertryckas. Men allmogen är oförmögen att med egna tillgångar bygga eldrior. Jag föreslår

derföre, att de, som anmäla sig att bygga sådana, måtte, emot ställd säkerhet för fullgörandet af byggnaden, erhålla räntefritt statslån på högst 1,000 R:dr Riksmünt för hvarje eldria, att återbetalas på tio år genom amortering.

Om remiss häraf anhålles!»

Stockholm den 12 November 1856.

P. E. Andersson,
från Westmanlands Län.

44:o af *Erik Olsson* från Nerikes Län:

»Vördsamt Anförande.

Då vårt fädernesland, mer än de flesta andra länder, är genomskuret af floder och smärre vattendrag, som vid sina aflopp, genom afsättande af de uti vattenmassan inblandade ämnen, allt mer och mer uppgrundas, har behofvet ock länge varit erkänt att söka motverka detta menliga förhållande och tillgodogöra sig de fördelar, naturen sjelf anvisat derigenom, att hon till fruktbarhet uppbringat fält, som den idoge arbetaren med plog eller spade ännu icke beträdd, derifrån afskräckt af naturhinder, dem en sednare tid likväl lärt honom bekämpa och öfvervinna.

Till detta ändamåls vinnande bidraga kraftigt, ej mindre de författningar, en vis Styrelse utfärdat till upphjelpande af åkerbruket, landets förnämsta modernäring, än ock beviljandet af understöd eller räntefria lån till befordrande af vattensänkningsföretag.

Det är af sådan anledning jag vågar fästa Rikets Ständers uppmärksamhet å ett större odlingsföretag i min hemort, hvarest ett bolag bildat sig för sänkning af *Rahla-ån*, som flyter genom Kumla och Halsbergs socknar af Örebro Län.

Vid den undersökning, vice Kommissions-Landtmätaren C. W. Fröman dermed verkställt, har blifvit utrönt, att genom detta sänkningsföretag skulle omkring 2,000 tunnland ofvanför ån belägen jord göras fruktbärande. Denna jord består af sank, utaf naturen bördiga, men genom vattenöfversvämning skadade, kärrängar, hvilka i sin nuvarande beskaffenhet lemna en högst ringa skörd af starrvexter.

Detta företag har, enligt till Styrelsen för väg- och vattenbyggnader inlemnadt förslag, beräknats kunna verkställas för en kostnad af 34,272 R:dr 36 sk. Banko, en visserligen betydlig, men, med afseende å dermed afsedda fördelar, icke för hög summa.

Hvarje ledamot af sänkningsbolaget ville visserligen med sin skärf deltaga i kostnaden för arbetets utförande, enär dess nytta så allmänt erkännes; men då bolaget nästan uteslutande består af sådan allmoge, som endast eger smärre kronoskatte-

hemmansdelar, hvilkas areal af duglig jord är obetydlig, sakna dess medlemmar dertill nödiga medel, helst från de flesta hemmansdelar en stor och ypperlig odlingsmark, för Kongl. Maj:ts och Kronans behof, blifvit afsöndrad till exercisplatsen Sannahed, och de till odling nu föreslagna vattendränkta ängsmarker utgöra en betydlig del af hemmanens öfriga areal.

Då våra nära grannar, intressenterna i Mosjöns sänkning, för detta arbetsföretag, beräknadt att kosta 49,759 R:dr 24 sk., hugnades med understöd, utan återbetalningsskyldighet, af 5,000 R:dr och ett räntefritt lån, stort 20,000 R:dr, allt Banko, anhåller jag hos Rikets Ständer, det bolaget för sänkning af *Rahla-ån* nu måtte erhålla ett anslag, utan återbetalningsskyldighet, af 4,000 R:dr Banko samt ett räntefritt lån af 13,000 R:dr samma mynt.

Till denna min begäran vågar jag så mycket mer hoppas bifall, som odlingsföretaget är af ganska omfattande vigt och mången idog jordbrukares utkomst eller väl deraf är beroende.

Om remiss härå till Stats-Utskottet anhålles!»

Stockholmden 12 November 1856.

Eric Olsson,

från Kumla Härad af Nerikes Län.

45:o af *Carl Dahlgren* från Elfsborgs Län:

»Ödmjukt Memorial.

Ehuru fråga ofta nog varit väckt rörande nödvändigheten af att närmare bestämma och reglera förhållandet emellan de s. k. stamrotarne eller de hemman, som hafva soldattorpen på sina egor, samt sådana hemman, som, under namn af utrotar, endast bidraga till utförandet af de särskilda præstationerna, hvilka till knektehållet utgå; så har dock i och för denna angelägenhet ännu snart sagdt intet blifvit vidgjordt, som tillförbinder utrotarne att, i förhållande till hemmantalet, draga mera än en högst obetydlig del af den tunga, hvilken stamrotarne måste bära, hufvudsakligen genom upplåtande af jord på sina egor till soldattorpen.

Vanligen består en soldatrote i min ort af $1\frac{3}{4}$ mantal, hvaraf det hela hemmanet ensamt såsom stamrote har soldattorpet på sina egor och lemnar bete till soldatens kreatur. Dessutom deltager detta hemman uti alla andra præstationer i och för knektehållet till alldeles lika belopp med de $\frac{3}{4}$ mantal som utgöra utroten. Då nu, jemförelsevis med jords upplåtande till soldattorpet, alla öfriga præstationer endast kunna betraktas som en obetydlighet, så blir följden den, att utroten endast drager omkring $\frac{1}{4}$ så stor tunga afroteringen, som den stamroten måste bära. De $10\frac{2}{3}$ kappor spanmål, som utrotarne under namn af planpenningar stundom lära utbetala till

stamrotarne, men som oftast aldrig ifrågakomma, ersätta endast en mycket ringa del af denna skillnad.

Då vid indelningsverkets ursprungliga inrättande, soldattorpet endast bestode af ett spannländ åker och högst så stor äng, att derå tvenne stackar hö årligen kunde skördas, så är väl troligt att de onera, hvilka utrotarne borde utgöra, när deribland äfven inberäknades hälften uti den nu borttagna passevolansafgiften, i någon mån motsvarade stamrotarnes uppostringar; men numera, sedan man fordrar, att soldattorpen åtminstone böra innehålla så mycken åker att derå kunna utsås 3 tunnor hafre, $\frac{1}{4}$ tunna råg och $1\frac{1}{2}$ tunna potäter samt äng för erhållande af erforderligt hö till tvenne kor, är verkligen förhållandet helt annorlunda. För ett sådant soldattorp erhålles nu för tiden gerna 50 å 60 R:dr Banko i årligt arrende, men hvilka utgifter bestrider utroten, som motsvara detta belopp, sedan stamrotan dessutom utgör hälften i nybyggnader, reparationer, jordens brukning och beklädnadsbidraget m. m.? Jo, utroten deltagar i dessa särskilda prestationer till lika belopp för $\frac{3}{4}$ mantal, som stamrotan för 1 helt, och härigenom anses den hafva gjort nog.

Jag föreställer mig att redan af hvad jag nu haft äran anföra enhvar lär inse huru högst rättvist och billigt det är att stamrotarne åtminstone erhålla någorlunda motsvarande vederlag för jorden, som dessa till soldattorpen måst afstå, och tillåter mig att i detta afseende alternativt föreslå antingen att hvarje utrote betalar till stamrotan en årlig afgift af 24 R:dr Banko, utgörande ungefär $\frac{3}{4}$ af hvad som för ett soldattorp kan erhållas i arrende, samt dessutom till $\frac{3}{4}$ deltagar i alla andra prestationer i och för knektehållet, under förutsättning att rotarne i allmänhet bestå af $1\frac{3}{4}$ mantal; eller ock att utrotarne ensamt bestrida alla de särskilda prestationerne i och för roteringen, så att stamrotarne, med undantag af upplåtandet af jord till soldattorpen, icke med någonting annat besväras. Härigenom skulle åtminstone någon i förhållande till hemmantalet lämpad likhet i roteringsbördan mellan stamrote och utrote kunna åstadkommas, så att knektehållet icke längre belastade det ena hemmanet med mångdubbelt drygare uppostringar än det andra.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!»

Stockholm den 12 November 1856.

C. Dahlgren,
från Elfsborgs Län.

46:o af Herman Öbom från Norrbottens Län:

»Vördsamt Memorial.

Som Norrbottens Läns innevånare ofta lida genom miss-

växter i följd af nattfroster, som inträffar den tid på sommaren då säden ännu står omogen, och ganska ofta på en enda natt tillintetgöra Landtmannens hopp på en ymnig och god skörd, samt dessa för orten menliga förhållande torde ej kunna undanrödjas så länge der finnes en mängd skogs- och myrtrakter ouppodlade, som gömma kyla på bottnen hela sommaren, och Länets innevånare dels sakna nödig insigt, att på det ändamålsenligaste sätt uppodla och förbättra berörde trakter, dels äfven äro i saknad af alla de förmåner, som de öfriga Rikets provinser ega, i Landtbruksskolor och Agronomer med flere inrättningar för allmogens undervisning i vetenskaplig och praktisk insigt i Landtmannanäringar; så vågar jag hoppas att Rikets Höglofl. Ständer, täckes behjerta denna orts belägenhet och bidraga till en erforderlig och nödvändig förbättring deri.

Såsom det ändamålsenligaste och billigaste sätt att komma till denna förbättring vågar jag vördsammast föreslå, att Rikets Höglofl. Ständer täcktes anslå tillräcklig lön på stat åt en Agronom, som anställes inom Norrbottens Län, som meddelar allmogen undervisning i odling, dikning och anläggande af vattuöfversilning för ängarnes förbättring.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!

Stockholm den 11 November 1856.

Herman Öbom,
från Norrbottens Län.

47:o af *Lars Gezelius* från Kopparbergs Län:

»Vördsamt Memorial.

I en tid, då kommunikations-anstalter i alla riktningar af landet och af allehanda slag befrämjas och af det allmänna understödjas, anser jag det vara icke allenast min pligt, utan äfven min rättighet, att påkalla Rikets Ständers medverkan för en menighet, som i hög grad förtjenar och behöfver det allmännas bistånd. Innevånarne uti Öje kapellförsamling i Dalarne hafva hos Kongl. Maj:t gjort underdånig ansökning om Statsanslag för en väganläggning genom sin församling, beräknad till 58,150 R:dr Banko, och, sedan Kongl. Styrelsen för Allmänna Väg- och Vattenbyggnader blifvit hörd, har Kongl. Maj:t i Nåder medgifvit att 250 R:dr Banko må såsom bidrag till undersöknings-kostnaderna till kapellboarne utbetalas, men i öfrigt funnit företaget endast kunna antecknas i Kongl. Styrelsens general-förslag för att af Kongl. Maj:t till Rikets nu församlade Ständers pröfning och afgörande hänskjutas; och har Kongl. Styrelsen, som ansett ifrågavarande anläggning kunna verkställas för en kostnad af 4,000 R:dr Banko milen, eller för 3 $\frac{1}{4}$ mil tillsammans omkring 13,000 R:dr

Banko, gifvit församlingsboarne vid handen, att endast halfva denna kostnad skulle komma att blifva Statsverkets bidrag, då deremot återstoden skulle af menigheten utgöras. Men som jag har mig väl bekant, att de ytterst fattige Öjeboarne icke mäktat åstadkomma en så stor summa, och således otvifvelaktigt följden skulle blifva att hela företaget blefve om intet, hvilket åter vore i hög grad beklagligt, får jag till Rikets Ständers behjertande hemställa, att hela det beräknade kostnadsbeloppet för ifrågavarande väganläggning måtte anvisas att af Statsmedel bestridas, hvarvid jag vill fästa Rikets Ständers uppmärksamhet såväl derå, att Öje kapellförsamlings innevånare, i saknad af all slags farväg, måste vår, sommar och höst, dels bära och dels öfver 3:ne sjöar frakta sin säd och alla sina lifsförnödenheter, hvilket gör för det fattiga folket deras lefnadsuppehälle mera än annorstädes dyrt, som ock derå, att oftanämnde väganläggning icke allenast för Öjeboarne, utan ock för allmogen uti Wenjans, Malungs, Lima och Transtrands församlingar är af största nytta och behof.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles!"

Stockholm i November 1856.

Lars Gezelius.

Kungörelse.

För att Öje kapellboar delgifvas, har från Herr Kronofogden till mig ankommit en så lydande skrifvelse:

»Till Kronofogden i Westerdahls fögderi! Kongl. Styrelsen för Allmänna Väg- och Vattenbyggnader har meddelat, att Kongl. Maj:t vid föredragning af Öje kapellboars underdåniga ansökning om Statsbidrag för en, till kostnad af 58,150 R:dr Banko beräknad, väganläggning genom Öje kapellförsamling i Näder medgifvit, att ett belopp af 250 R:dr B:ko må af nästkommande års undersökningsfond till kapellboarne utbetalas såsom bidrag till de af dem bestridda kostnader för vägundersökningen, men i öfrigt funnit företaget endast kunna antecknas i Kongl. Styrelsens general-förslag, som före nästa Riksdag skall afgifvas till grund för Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer om fond för vägbyggnadsarbeten i Riket; och har Kongl. Styrelsen tillika vidhandengifvit att ofvanberörde beviljade anslag nästa år af Kongl. Styrelsen hitsändes för att kapellboarne tillställas, samt att Styrelsen kommer att i general-förslaget anteckna företaget med den anmärkning, att ifrågavarande sockenväg, som synes bära i likhet med flera dylikartade, hvilka redan äro under utförande, kunna verkställas emot vid pass 4,000 R:dr B:ko milen, eller för $3\frac{1}{4}$ mil tillsammans omkring 13,000 R:dr Banko, synes vara förtjent af ett Statsbidrag, svarande emot 2,000 R:dr berörde mynt för milen, då den öfriga kostnaden bör af

menigheten utgöras; blifvande Herr Kronofogden härigenom anbefald, att om hvad Kongl. Styrelsen sålunda tillkännagifvit, Öje kapellsboar skyndsamt bevisligen underrätta, äfvensom derom att vägundersöknings-handlingarne tills vidare i Kongl. Styrelsens archiv förvaras.

Fahlun i Lands-Canzelliet den 20 Juni 1856.

På Landshöfdinge-Embetets vägnar:

P. de Laval.

B. V. Holmberg.

Hvilket härmed till Öje kapellboars kännedom meddelas.

Malungs Krono-Länsmans-Kontor d. 5 Juli 1856.

G. M. Bystedt.

48:o af *Bengt Nilsson* från Kronobergs Län:

»Vördsam Motion.

I min ort har häradsskrifvaren uppgjort de nya förenklade hemmansröntorna med beräkning af spanmålen efter 32 kappar å tunnan, på sätt i ortens undervisning och tiondelängder upptagits; och möjligen har äfven så skett annorstädes. Det är väl sannt, att, enligt den numera upphäfd 1739 års Förordning om mått, mål och vikt, tunnan upptages såsom af gammalt till 32 strukna kappar; men i stället för tillförene bruklig skakning och råga, som förbjöds, skulle tillmålås 4 kappar å tunnan säd; hvarigenom således tunnan rätteligen utgör 36 kappar, sådan den ock i all tionde-leverering samt köp och salu allmänligen sedan alltid beräknats, så att den gamla tunnans innehåll af blott 32 kappar är af allmänheten numera okänd. Berörde i de nya hemmansröntorna gjorda beräkning af tunnan till blott 32 kappar är förvillande för folket, som ej känner förhållandet, och den försvårar för dem möjligheten att kontrollera uträkningarne, då det icke är lätt för en bonde, hvarken att förstå huru en röntetunna blott utgör 32 kappar, när han i köp och salu samt vid tionde-leverering aldrig erlagdt mindre än 36 kappar och markgångspriset derefter räknas, icke heller att uträkna, hvad t. ex. 11 kappar som förekomma i den nya hemmansröntan å 32 kappar å tunnan, utgöra å 36 kappar å tunnan. I den nya Förordningen om mått, mål och vikt finnes ej omnämndt hvad den gamla tunnan säd i kappar innehållit; — blott i 2 § att gamla måttet utgör 56 kannor, som är blott 32 kappar; icke heller är i den, äfven uti de små almanachorna införda, jemförelsetabellen, skillnaden upptagen emellan det deri förekommande strukna och rågade mål, då samma kappetal förekommer i begge måtten och icke i det sistnämnde 18, 9, $4\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{8}$, åtminstone förefaller den otydlig. I vissa orter räknas ännu ett annat mått, gamla målet eller skäppemålet kalladt, om 42 kappar å tunnan. Säkert blir det på många ställen

förblandadt med det rågade målet, som i jemförelsetabellen förekommer.

På alla dessa skäl hemställer jag, att Rikets Ständer må hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdandet af den föreskrift till vederbörande, att i den nya hemmansröntan i Jordeboken beräkna spanmålen efter 36 strukna kappar å tunnan (malt, om det någonstädes finnes deri, efter 38 kappar) och att likaså deri intaga kronotionden efter samma utsatta beräkning, hvilken äfven vid hädanefter skeende skattläggningar bör iakttagas.

Om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott anhålles!”

Stockholm den 12 November 1856.

Bengt Nilsson,
från Kronobergs Län.

49:o af *samme* ledamot:

»Vördsamt Memorial.

Uti den trakt, jag representerar, nemligen Sunnerbo Härad inom Kronobergs Län, utgör, som bekant är, boskapsskötseln ortens hufvudnäring, och bondens dyrbaraste egendom består i kreatur. Ända tills för kort tid tillbaka har denna ort, detta oaktadt, varit i fullkomlig saknad af djurläkare, — ett behof desto mera kännbart, som man till närmaste stad har 7 å 8 mils väg. Numera finnes visserligen en djurläkare bosatt inom Häradet; men då denne man ej är berättigad till någon tjensteberäkning och mina kommittenter dessutom i allmänhet utgöras af medellöst folk, de der ej äro i tillfälle att garantera honom en tillräcklig löneinkomst, är det tyvärr all anledning befara, att vi ej längre få behålla honom, än till dess han kan erhålla någon tjenst med bestämd lön, hvarefter det torde blifva svårt, om ej rent af ogörligt, att få annan skicklig person i hans ställe.

På grund häraf, och då det är mig bekant, att Rikets sist församlade Ständer beslöto ganska rikliga anslag för inrättande af stationära djurläkare-befattningar inom åtskilliga orter i Riket, hvilka då ansågos vara af behofvet påkallade, tager jag mig i all ödmjukhet friheten föreslå, det en distrikt-läkare-beställning må inrättas för Sunnerbo Härad med på stat bestämd lön af 333 R:dr 16 sk. Banko samt med rättighet för den person, som till denna tjenst varder befördrad, att få räkna sig tillgodo enahanda tjensteårs-beräkning, som andra i Statens tjenst anställde djurläkare, dock under vilkor, att han i yrket undergått föreskrifven examen inför vederbör- lig auktoritet.

Om remiss af denna min motion till Stats-Utskottet an-
hållles ödmjukligen!"

Stockholm den 12 November 1856.

Bengt Nilsson.

50:o af *Nils Svensson* från Blekinge Län:

»Vördsamt Anförande.

Så väl af rättegångar som af tidningar har jag ofta in-
hemtat, huru föräldrar på det mest omenskliga sätt misshandla
sina barn. Ett sådant fall finnes fullständigt utveckladt uti
bilagde Utslag; och då allmänna lagen för detta fasansfulla
brott icke bestämmer något straff, vågar jag vördsammast
föreslå en uttrycklig straffbestämmelse härutinnan, beroende
af brottets beskaffenhet och den skada, som deraf möjligen
blifvit en följd.»

Stockholm den 12 November 1856.

Nils Svensson,
från Blekinge Län.

»Kongl. Maj:ts och Rikets Hof-Rätts öfver Skåne och
Blekinge utslag uppå ett besvär, Krono-Länsmannen J. P.
Nelsson anför deröfver, att Medelstads Härads-Rätt, hvarest
klaganden, efter stämning, yrkat ansvar å Båtsmannen Johan
Pettersson Björns hustru Sofia Svensdotter i Skillinge, för det
hon skall vanvårdat och misshandlat sitt tre års gamla flicke-
barn så, att detsamma derigenom blifvit fänigt samt befunnits
behäftadt med flere svåra ärr på kroppen, har medelst utslag
den 17 sistlidne Mars. jemte det yttrande meddelats angående
annat, hvarom nu icke är fråga, sig utlåtit, hurusom ransak-
ningen gafve vid handen, att sedan Sofia Svensdotter kort
före Jul 1852 framfödt ett flickebarn och derefter i Maj må-
nad 1853 antagit tjenst som amma, då barnet lemnades i vård
till förre Båtsmannen Lars Skillings hustru Elin Petersdotter
i Skillinge, som sedermera haft det om hand till Oktober 1854,
då Sofia Svensdotter från sin tjenst hemkommit; så hade
Sofia Svensdotter, efter det barnet under påföljande vinter
insjuknat, bemött och handterat det med den gränslösaste
hårdhet, fattat det i håret, då hon skolat upplyfta det från
dess sjukbädd, kastat det handlöst från sina armar bort åt
golfvet, upplagt det på bord och pallar, samt låtit det der-
ifrån nedfalla, stött barnets hufvud mot den i stugan befin-
liga spiseln, och då hon skolat gifva det mat, dervid begag-
nat en så stor sked, att barnet blifvit såradt i munvikarne,
samt att enligt vittnesmålen och af Provincial-Läkaren Medi-
cinæ Doctorn A. F. Hellman, efter verkställd undersökning
afgifven edlig attest, barnet, som vid Sofia Svensdotters hem-

komst i Oktober månad 1854 varit friskt samt kunnat gå, numera vore liksom fänigt, ovanligt litet utbildadt och nästan förslamad i venstra sidan, hvartill Sofia Svendsdotter hårda och onaturliga behandling efter all sannolikhet föranledt, ehuru sådant icke kunnat med tillförlitlighet utrönas, eller bestämmas. Men ehuru ovedersägligt vore, det Sofia Svendsdotter på ett fasaväckande sätt behandlat sitt barn; likväl och då lagstiftaren, hvilken icke afsett möjligheten af ett sådant beteende utaf en moder, som föröfrigt vore med godt förstånd begåfvad, således icke eller utstakat något straff för en så onaturlig och omenskelig behandling, ansåge Härads-Rätten, då det vanvårdade barnet redan blifvit Sofia Svendsdotter frantaget, sig icke kunna vidare tillgöra, än förklara att hon ej kunde efter verldslig lag till ansvar fällas; uti hvilket utslag klaganden sökt ändring, hvaröfver Sofia Svendsdotter blifvit hörd och sig förklarar. Gifvet i Christianstad den 18 Juli 1856.

Kongl. Hof-Rätten som granskat, handlingarne i målet och finner förklaranden lagligen öfvertygad att hafva på sätt Härads-Rätten jemväl antagit, vanvårdat och misshandlat sitt ifrågavarande minderåriga barn, pröfvar förthy, med tillämpning af grunderna i 30 Kap. Missgernings-Balken rättvist att, med ändring i öfverklagade delen af Härads-Rättens utslag döma förklaranden, att för hvad henne sålunda till last kommit plikta 16 R:dr 32 sk. Banko till treskiftes emellan Kronan, Medelstads Härad och klaganden, eller att, vid bristande tillgång till dessa böter, i stället undergå fjorton dagars fängelse vid vatten och bröd.

Ett exemplar af Kongl. Hof-Rättens utslag öfversändes till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge Län för att i laga ordning till verkställighet befordras.

Den af parterne som med detta utslag icke åtnöjes —
— — — — — Actum ut supra.

På Kongl. Hof-Rättens vägnar:

J. H. Nolleroth. J. Fredriksson.

(Sigill.)

Gotth. Everlöf.»

51:o af samme ledamot:

»Vördsamt Memorial.

För ett och annat fall af bedrägeri finnes straff i vår lag och gällande författningar bestämde; men en mängd andra bedrägerier existera, ofta af ganska grof beskaffenhet, för hvilka all straffbestämmelse förbisettes, och då det är af särdeles vikt, att redbarhet man och man emellan hålles i helgd, samt att, der den sviker, och oredlighet vill göra sig gällande, näpster derföre icke må behöfva sökas vid sidan af lagen, vågar jag

föreslå, att ett särskildt straff må stadgas för bedrägeri i allmänhet, till exempel böter från och med 16 R:dr 32 sk. till och med 100 R:dr Banko, eller motsvarande fängelse vid vatten och bröd, allt efter brottets beskaffenhet.

Vördsamt anhålles om remiss till Vederbörlikt Utskott! »
Stockholm den 7 November 1856.

Nils Svensson,
från Blekinge Län.

52:o af *Eric Ersson* från Gefleborgs Län:

»Vördsamt Memorial.

1734 års lagstiftare, som med omisskännelig skicklighet och nit fyllt sitt viktiga kall, synes dock icke hafva använt eller hunnit egna tillräcklig omtanka åt affattandet af ett ännu gällande lagstadgande.

Uti 7 § 11 Kap. Rättegångsbalken, deri föreskrifves, huru i tvistemål stämmas skall, heter neml. i sista momentet: »Håller någon sig undan, för thy, att han väntar stämning, och är thet vetterligt at han i Häradet eller Staden vistas; varde tå stämning fästad å husdör hans.»

Erfarenheten har allt för ofta visat, att berörde stadgande innebär för den, som stämmas skall, rättegångsförmåner, hvilka, med eljest antagna rättsgrunder ingalunda öfverensstämma.

Derigenom har skyldigheten att bevisa, det svaranden håller sig undan, »för thy att han väntar stämning», och att vetterligt är, »att han i Häradet eller i Staden vistas», helt och hållet blifvit lagd å kåranden. För hvem är det väl möjligt, om svaranden iakttager någon försigtighet, att bevisa sådant? och huru bör förfaras, om de, som stämmas skola, vistas utom Häradet eller Staden? I detta sednare fall saknas all föreskrift. Att häraf måste följa, det medborgare blifvit och blifva i sin rätt lidande, och att lagens nu anförda stadgande sådant gynnar, är fullkomligen klart, utan att behöfva genom exempel åskådliggöras.

På grund häraf, och i förmodan att vigten af en förändring i nu omförmäldta lagstadgande, skall allmänt inses och kårandes rätt erkännas, vågar jag föreslå, att ifrågavarande §:s två sista momenter erhålla följande förändrade lydelse: »Är han icke hemma, samt kåranden ej vetterligt, hvar then, som stämmas skall, vistas; och kan kunskap derom icke lätt vinnas; varde tå stämning fästad å husdör hans; i kyrkio må man ej stämmas, men väl å kyrkiovall.»

Härmed synes mig alla anspråk å en rättvis lagstiftning härutinnan vara uppfyllda, då jag antager, det tillfälle att stämma bör underlättas, ej stängas af den lag, som i öfrigt innehåller korrektiver emot missbruk af rättegång. Häraf torde

tillika följa, att sålunda stämd svarande icke må fällas att böta eller kunna tredskovis dömas, derest han uteblifver vid första Ting, så vida ej visas kan, att han derförinnan varit hemma, sedan stämningen å hans husdörr fästats. Skulle dock rättvist finnas, att svaranden må anses ostämd genom nämnde förfarande, derest han kan visa, det han, för sjukdom eller annat laga förfall, eller enskild angelägenhet, som ej tålt uppskof, varit hemifrån, bör, efter mitt förmenande, med stor varsamhet till förmån för svaranden häruti stadgas, att honom efter omständigheterna må tillåtas, att med ed be-tyga, det han ej hållit sig undan »för thy att han väntat stämning!»

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles!»

Stockholm den 12 November 1856.

Eric Ersson,

från Gefleborgs Län.

53:o af *Johannes Andersson* från Elfsborgs Län:

»Vördsam Motion.

Så länge allmänna Lagens stadgande om bördsrätt får vara gällande, anses både billigt och rättvist, att bördeman, för undvikande af en alldeles onödig och besvärlig penninge-vexel, finge rättighet att i Rätten insätta bördeskillingen i sådant mynt, som i allmän uppbörd och handel gäller, utan att bestämdt vara förbunden till »det mynt, som i köpebrefvet står», emedan der ofta förekommer ömsom både Banko och Riksgälds samt äfven daler, hvilka sistnämnde myntvore nu mera nästan omöjligt att prestera; hvadan jag såväl å egen, som kommittenters vägnar vördsamt vill anhålla om ändring och tillägg i Jorda-Balken 5:te Kapitlet 1:sta §, näst efter orden: »i det mynt, som i köpebrefvet står», måtte tilläggas: *eller sådant mynt, som i allmän uppbörd och handel gäl-lande äro.*

Om remiss häraf till Lag-Utskottet anhålles ödmjukligen!»

Stockholm den 12 November 1856.

Johannes Andersson,

från Elfsborgs Län.

54:o af *samme ledamot:*

»Vördsamt Memorial.

Då vid innevarande Riksdag flere ledamöter af Hederv. Bondeståndet motionerat och ordat, som mig tyckes, i många ädla syften, till förkofran af Landets jordbruk och Folksko-lornas ställning m. m., så kan jag icke underlåta att vörd-samt framställa en vigtig angelägenhet, som ligger mig och troligen hvarje kristlig medborgare ömt om hjertat, nemligen: att då inom församlingar, hvarest kyrkan antingen tarva ny-

byggnad eller större reparationer, och kyrkokassorna äro utan medel, och församlingens innevånare äro fattige och mindre bemedlade, samt erfarenheten tydligen visar, att kollekt och stamboksmedel är ganska otillräckliga för ändamålets utförande, man då kunde uttänka någon verklig hjälp härutinnan, så att mindre bemedlade församlingsboer måtte slippa att se, antingen sina kyrkor förfalla, eller se sig sjelfve nödsakade och försatte i en tryckande ekonomisk belägenhet, för kyrkans istandsättande, helst i nuvarande tid, då dagsverken, jern, skogseffekter och andra materialier äro betydligt mycket dyrare, än tillföre. Af dessa anledningar är det som jag nu vördsammast ville anhålla om Rikets Höglofl. Ständers ädelmodiga medverkan till förbättring i så beskaffade förhållanden; och som anslag och bidrag af Statsmedel ofta påkallas och anlitas för mindre betydliga ändamål och afsigter, än kyrkors nybyggnad och förbättring. så ville jag härigenom föreslå, att Rikets Höglofl. nu församlade Ständer täcktes bevilja och afsätta en lämplig fond af Statsmedel, som, emot en billig ränta af högst 2 å 3 procent om året, vore att tillgå för de församlingar inom Riket, som styrka sig dertill vara i behof. — Visserligen torde häremot blifva gjord invändning af dem, som äro nog lyckliga att hafva nybyggda kyrkor, och icke behöfva dylika hjälpmedel; men man torde också hafva skäl att förmoda, att desse icke alltid se på eget bästa utan ock på andras, då det gäller ett ädelmodigt och nyttigt beslut till den mindre bemedlade allmänhetens hjälp i ett viktigt och stort företag.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukast!"

Stockholm den 12 November 1856.

Johannes Andersson,
från Elfsborgs Län.

Samtliga här ofvan uppräknade motioner blefvo härefter *bordlagda.*

§ 25.

Uppå derom framställd begäran beviljade Ståndet *E. J. Rudberg* från Kalmar Län ledighet från Riksdagsgöromålen under 8 dagars tid, räknade från den 15 i denna månad; och skulle under denna tid *Olof Olsson* från Westmanland intaga Rudbergs plats uti Banko-Utskottet.

Likaledes beviljade Ståndet *Tobias Lind* från Götheborgs och Bohus Län ledighet från Utskottsgöromålen under några dagars tid, derunder *Pehr Nilsson* i Alestad från Malmöhus

Län skulle uti Linds ställe tjenstgöra uti Konstitutions-Utskottet.

§ 26.

Föredrog Talmannen en af e. o. Kammarsskrifvaren *Henrik Bratt* ingifven så lydande ansökning:

»Till Hedervärda Bonde-Ståndet.

Undertecknad får ödmjukligen anhålla att blifva antagen såsom biträde i Ståndets Kansli, under förhoppning, att om någon e. o. Kanslistbefattning blifver ledig, då, på grund af förut ingifven afsökning, blifva till e. o. Kanslist antagen.

Stockholm den 8 November 1856.

Henrik Bratt,

e. o. Kammarsskrifvare.»

Ståndet, som redan antagit så många tjenstemän uti dess kansli, som göromålens mängd och jemna gång erfordrade, ansåg sig å denna ansökning icke kunna fästa afseende; hvar-
dan densamma, efter af Talmannen framställd proposition, blef af Ståndet afslagen.

Ståndet åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ till 2 e. m.

Ut Supra.

In fidem,

Carl Wester.

Den 15 November.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Föredrogs och remitterades till *Lag-Utskottet* Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, med förslag till författning angående upphörande af bördsrätt i stad.

§ 2.

Vid föredragning af Kongl. Maj:ts, sedan den 12 innevarande månad, å bordet hvilande Nådiga Proposition, angående godtgörelse till Indelningshafvare för sådana grundräntor, som, till följd af qvarnars nedläggande, afskrifvas, begärdes ordet af följande ledamöter, hvilka yttrade:

Peter Jönsson från Jönköpings Län:

»I den Kongl. Propositionen är föreslaget, att sådant Indelningshafvare, som, till följd af qvarnars nedläggning och derpå grundad ränte-afskrifning, skulle gå i mistning af för

dem hittills bestämde qvarnräntor, böra, för denna förlust, tillförsäkras godtgörelse af Statsmedel till belopp motsvarande den upphörda räntan, och ehuru jag fullkomligt biträder berörda förslag, såsom egande all billighet för sig, kan jag likväl icke underlåta att härvid göra den erinran, att om Indelningshafvare sålunda skola af Statsmedel njuta ersättning för åt dem på lön anslagna, men af uppgifven anledning upphörda räntor, rättvisa och billighet ock synas fordra, att lika beskaffad godtgörelse jemväl tillgodokommer icke allenast egare af sådana berustade hemman, åt hvilka qvarnränta, som, i följd af qvarns ödeläggande, upphör, blifvit anslagen såsom stam för rustningens utgörande, utan ock vederbörande strandegare vid rifning af sådana vattenverk eller qvarnar, der dessa sednare åsatt grundränta finnes uti hemmanens ränta inbegripen; anhållande jag att detta mitt yttrande må få åtfölja, vid remiss af den Kongl. Propositionen till vederbörligt Utskott.»

Ola Månsson från Skåne:

”I anledning af *Petter Jönssons* yttrande torde jag få upplysa, att ifrågavarande Kongl. Proposition, som väl är föranledd af Rikets Ständers vid sistlidne Riksdag till Kongl. Maj:t aflåtna underdåniga skrifvelse om förändradt beskattningssätt för mjöl- och sågqvarnar, dock utgör eller angår allenast en särskild del af den i förevarande ämne å Ständernas sida gjorda framställning. Denna innefattade nemligen icke blott underdånig anhållan att, sedan den om förändradt beskattningssätt för mjöl- och sågqvarnar väckta fråga blifvit, genom vederbörande Embetsverk, fullständigt utredd, Kongl. Maj:t täcktes vid en kommande Riksdag i Nåder aflåta proposition dels om skattlagde eller skattläggning underkastade såg- och tullmjölqvarnars befriande från grundräntor och dessas utbytande emot bevillning, och dels om vederlag af Statsverket för de till åtskilliga ändamål nu anvisade dylika räntor, utan uttryckte tillika den önskan, att, då billighet fordrade, men författningarne icke uttryckligen medgäfvit befrielse från grundränta för sådana qvarn- och sågverk, som måste nedläggas, genom allmän författning måtte, intilldess grundräntornes upphörande kunde tillvägabringas, i Nåder varda stadgadt, att nedlagde såg- och mjölqvarnar, derest grundräntan å dem icke vore uti hemmanens ränta inbegripen, eller till visst ändamål anvisad, fingo, under uppgifna villkor, af Kongl. Kammar-Kollegium från grundränta befrias. Nyssnämnda Embetsverk, som, i anledning af Ständernas skrifvelse, hade att med underdånigt utlåtande till Kongl. Maj:t inkomma, förklarade dervid, att Ständernas skrifvelse, så vidt dermed afsåges grundräntornas afskaffande för qvarnar i allmänhet, föranledde vidlyftiga för-

beredande åtgärder, hvilka, då utlåtandet afgafs, ännu icke hunnit afslutas, samt utlät sig derföre tills vidare endast öfver sednare delen af Ständernas framställning, eller frågan om nedlagde såg- och mjölqvarnars befrielse från grundrätters utgörande; och med anledning af hvad Kammar-Kollegium, beträffande godtgörelse till indelningshafvare för upphörde qvarnräntor, tillstyrkt, har ifrågavarande Kongl. Proposition blifvit aflåten. Vid efterfrågan, som jag gjort i Kammar-Kollegium angående det skick, uti hvilket ärendet i öfriga delar befundes, har emedlertid föredraganden derstädes, Herr Kammar-Rådet Falkman, tillkännagifvit, att omförmälde förberedande åtgärder numera hunnit afslutas, och att ärendet således kunde af honom inom kort föredragas. Efter all sannolikhet, hafva vi derföre att förvänta Kongl. Proposition angående grundrätters afskaffande för qvarnar i allmänhet, hvilken proposition jemväl torde komma att omfatta de särskilda fall, Petter Jönsson i dess anförande uppgifvit.»

Diskussionen var slutad; hvarefter, enligt derom af *Talmannen* gjord framställning, ifrågavarande Kongl. Proposition och hvad i anledning deraf nu blifvit yttradt, till *Stats-Utskottet* remitterades.

§ 3.

Vidare remitterades till *Stats-Utskottet* Kongl. Maj:ts, likaledes sedan den 12 innevarande månad, på bordet hvilande dels

Nådiga Propositioner:

1:o om inrättande af ett Statistiskt Embetsverk;

2:o angående anslag för geologiska undersökningar öfver hela Riket samt utgifvande af derpå grundade geognostiska kartor;

3:o angående beviljande af en gratifikations-vedergällning åt Kapitenen A. Hahr i och för utgifvande af hans general-karta öfver Sverige;

4:o angående berättigande för Öfverdirektören m. m. A. E. von Sydow att, vid afskedstagandet, erhålla pension å Allmänna Indragnings-Staten;

5:o angående bestämmande af viss tid, hvarutöfver, vid de nya jordeböckernas granskning, undersökning uti och jemförelse med äldre jordeböcker icke må ega rum;

6:o angående åtgärder till behöfvandes undsättning i missvestår;

7:o om förhöjning af den pension å allmänna Indragnings-Staten, som, vid erhållet Nådigt afsked, blifvit Kongl. Räntmästaren G. D. af Wählberg tillerkänd;

samt dels *Nådiga skrifvelser*:

8:o angående begärdt ytterligare Statsbidrag till fullbordande af sluss- och kanal-anläggningarne vid Dejefforss och Forsshaga i Wermlands Län; och

9:o angående begärdt ytterligare låneunderstöd för fullbordande af jernvägsanläggningen emellan sjöarne Wessman och Barken i Kopparbergs Län.

§ 4.

Till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterades Kongl. Maj:ts, sedan den 12 innevarande månad, å bordet hvilande Nådiga Propositioner i fråga om medgifvande af rättighet för Svensk man, att i två eller flere inrikes Städer samtidigt drifva handel.

§ 5.

Efter det Kongl. Maj:ts likaledes å bordet hvilande Nådiga Skrifvelse af den 30 sistlidne Oktober, angående resultat af den nya Lagstiftningen i afseende å bränvins-tillverkningen blifvit uppläst, begärde följande ledamöter ordet och yttrade:

Anders Petter Andersson från Östergöthlands Län skriftligen:

»Man behöfver blott kasta en blick på den vid sista Plenum till vårt Stånd lemnade Kongl. Proposition i fråga om Bränvinstillverkningen, förr, än man finner hvarthän den syftar, nemligen att helt och hållet tillintetgöra tillverkningen med de så kallade småpannorna, ty det heter nemligen: »att med de mindre pannorna tillverkas vida öfver dubbla beloppet efter den på dem bestämda taxeringsavgift», hvilken ordalydelse jag för min del anser väl kunna motsägas. Fäster man sig vid förlidet års bränvinstillverkning af den till alla delar väl inbergade och mogna skörd, så torde väl hända att, på ett och annat ställe, med väl inrättad redskap, och särdeles konstfärdighet att drifva densamma, något kunde tillverkas utöfver det kalkylerade beloppet. Betänker man åter tillverkningen af detta års förfrusna och illa inbergade skörd, så kan man taga för gifvet, att tillverkningen icke öfverstiger det bestämda beloppet, utan tvertom. — Emedlertid tycks det vara orätt att vidröra och vilja ändra en författning, som knappast trädt i verksamhet, — och hvilken författning kostat sedanste Riksmöte så mycken tid och möda. I sjelfva verket är jag icke någon försvarare af hvarken mindre eller större brän-

vinstillverkning, utan anser jag densamma för ett allmänt ondt, som undergräver landets inre förkofran och förstör den allmänna välmågan, samt åstadkommer sedeslöshet och mycket mera ondt. Olyckligtvis är väl tiden att upprycka detta ondas vidsträckta rötter ännu icke inne, ty om man försökte sådant, har man tilläfsventyrs att vänta ett annat ondt i stället, nemligen öfversvämning af utländsk, för landet lika, om icke ännu förderfligare, vara.

Mitt syfte härmed är att med några ord erinra hvilketdera tillverkningssättet, fabriksbränningen eller den mindre tillverkningen, är det mest skadliga.

Fabriksbränningen aflöper visserligen med mindre tillverkningskostnad derigenom, att den drifves i större skala; hvar emot densamma uppfräter först egarens hela spanmålsförråd och sedermera allt, hvad som finnes i hela trakten deromkring, ofta så, att egaren sjelf och hans underlydande måste hela året om hemta deras lifsförnödenheter på flere mils afstånd, samt föranleder tillika, att den närboende fattigare befolkningen, icke ens för penningar, kan få i trakten köpa sina nödvändigaste lifsförnödenheter.

En mindre tillverkning kan deremot i sådant hänseende icke vara till ringaste skada. Vid ett väl uppodladt hemman kan ofta finnas sämre bergad säd och potatis, oduglig till annat ändamål, men tillräcklig ensamt till en sådan mindre tillverkning; och om något dervid skulle fattas, finnes alltid i grannskapet sådan sämre vara att afyttra, utan att någon förstöring derigenom sker af hvad till lefnadsbehofven af en bättre vara kan vara nödvändigt.

Att ännu mer undertrycka den mindre tillverkningen vore endast att åstadkomma flera lagöfverträdelser genom lönnbränning.

Jag anhåller därför vördsamt, att detta mitt anförande måtte åtfölja den Nådiga skrifvelsen till vederbörligt Utskott!"

Petter Jönsson från Jönköpings Län: "Jag är till stor del förekommen af *Anders Petter Andersson*, i hvars yttrande jag icke kan annat än instämma. Jag är, likasom han, ej den, hvilken hyllar bränvinsbränning, begagnar den icke heller för egen del; men jag kan ej underlåta att här uttala min öfvertygelse, det jag anser de uti den Kongl. Skrifvelsen, angående de mindre bränvinspannornas afverkningsförmåga, gjorda beräkningar ganska otillförlitliga. Jag har i detta afseende nyligen haft underrättelser från Småland, hvilka alla stämma deruti öfverens, att man, med den mindre redskapen,

allrahelst i år, till följd af den inbergade grödans i allmänhet mindre goda beskaffenhet, långt ifrån kan tillverka så mycket, som i författningen blifvit beräknadt, och ganska många i min hemort, ehuru de anmält sig till bränning för båda månaderna, hafva likväl sett sig nödsakade att dermed helt och hållet upphöra. Jag vill icke säga, att detta är händelsen i allmänhet, men nog är förhållandet sådant i min hemort. För öfrigt har jag trott och önskat, att bränvins-tillverknings-författningen, ännu så litet tillämpad, skulle, åtminstone vid denna Riksdag, fått förblifva oförändrad; men skulle, emot hvad jag sålunda önskar, förhöjd tillverknings-skatt ändock blifva bestämd, är min tanka att, om skatten för husbehofs-bränningen ökas med en skilling riksgälds, den bör, för tillverkningen i större bränneri, ökas med en skilling banko!»

Med *Petter Jönsson* hördes *Nils Svensson* från Jönköpings Län instämma.

Sven Haraldsson från Blekinge Län skriftligen:

»I anledning af den nu föredragna Kongl. Skrifvelsen torde det ej vara värdt att nu ingå i någon undersökning, huruvida, på sätt deri säges, den under dessa två sista åren vunna erfarenheten ådagalagt, »att *grunderna* för den nya lagstiftningen om villkoren för bränvinstillverkning i allmänhet äro rigtiga». Hvarken de, som tro detta, eller de, som bestrida det, kunna efter en så kort tid grunda sitt omdöme på de resultat, man ännu skådat; ty det har lika litet visats sig, att det genom skatte-tvånget framkallade fördyrandet af bränvinet utöfvat någon undergörande verkan på förbrukningen deraf, eller att minskningen deri, om en sådan verkligen egt rum, förökat sedligheten eller förminskat fängelse-befolkningen, som tvärtom till en stor del ökats.

Emellertid vill jag antaga, att möjligen erfarenheten kan komma att framdeles visa hvad man nu i det afseendet säger sig önska, under förutsättning, att man ger sig tålmod att låta *grunderna* förblifva antagna åtminstone intill nästa Riksdag. Jag vågar framställa den fråga, huru Regeringen någonsin kan förvänta, att national-hushållningen skall kunna utvecklas till något verkligt godt, då man äflas, att vid hvarje Riksdag förändra föreskrifter och beskattningar och straffbestämmelser, för hvarje medborgares sträfvande att förbättra sin enskilda hushållning och föröka sitt välstånd? Det synes mig oförklarligt, att Regeringen, efter det ej inalles i fyra månader på dessa sista två åren, det af henne sjelf vid sista Riksdagen förordade system antogs, redan kan föreslå sådana ändringar deri, som måste bidraga att åter förrycka det-samma.